

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2022 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2022

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2022 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Statistics Poland, Macroeconomics Studies and Finance Department

pod kierunkiem

supervised by

Mirosława Błażeja

Zespół autorski

Editorial team

Wojciech Bąbik, Mirosław Błażej, Agnieszka Chelchowska, Elżbieta Donica, Sławomir Dziejowski, dr Mariusz Górajski, dr Jarosław Janecki, Piotr Kłosiński, dr Dariusz Kotlewski, Joanna Kulczycka, Piotr Mergiel, Agnieszka Nowińska, Karolina Szlesinger, dr Magdalena Ulrichs, Ewa Zamecka

Współpraca

Cooperation

Andrzej Dyżewski, dr Katarzyna Golik, Jan Krakowiak, dr Agnieszka Zgierska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska,

Robert Chmielewski, Beata Lipińska

ISSN 2450-1484

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejne wydanie publikacji *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej*. Głównym celem opracowania jest przedstawienie pogłębionej analizy zjawisk makroekonomicznych w Polsce w 2022 r. w szerokim kontekście uwarunkowań gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej. Analiza ta dotyczy podstawowych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak kształtowanie się sytuacji makroekonomicznej, rynków pracy, finansów publicznych oraz rynków finansowych.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce została przedstawiona na tle procesów globalnych, przede wszystkim zachodzących w Unii Europejskiej. Podkreślono powiązania i wpływ uwarunkowań zewnętrznych na zjawiska zachodzące w Polsce. Obecna edycja koncentruje się na opisie sytuacji w 2022 r., choć także uwzględnia analizę przebiegu procesów w dłuższym horyzoncie czasowym.

Opracowanie składa się z Wprowadzenia, czterech rozdziałów i dwóch aneksów. We *Wprowadzeniu* przedstawiono zmiany w podejściu do polityki makroekonomicznej jakie nastąpiły na świecie w związku z wojną na Ukrainie oraz dynamicznym wzrostem inflacji, z uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach zacieśniania polityki pieniężnej i fiskalnej. Rozdziały poświęcone są wiodącym tematom publikacji: sytuacji makroekonomicznej ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu gospodarczego oraz kształtowania się cyklu koniunkturalnego w głównych gospodarkach światowych i EU, rynkowi pracy i sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, procesom w obszarze finansów publicznych oraz sytuacji na rynkach finansowych. Uzupełnienie publikacji stanowią dwa aneksy obejmujące zagadnienie zastosowania danych KLEMS do badań produktywności w sektorach oraz modelowy szacunek produktywności przedsiębiorstw niefinansowych bazujący na danych jednostkowych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce.

W publikacji wykorzystano dane pochodzące z bardzo szerokiego spektrum źródeł. Podstawowym źródłem danych były badania statystyczne prowadzone przez GUS. Wykorzystano także dane Komisji Europejskiej, w tym Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Banku Światowego, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie i innych. Dane o sektorze finansów publicznych w Polsce pochodzą przede wszystkim ze sprawozdawczości i informacji Ministerstwa Finansów.

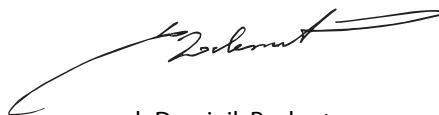
Przekazując Państwu publikację *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2022 r.* prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, wrzesień 2023 r.

Preface

This publication is the following issue of the series entitled *Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes*. The main aim of this study is to present a deepened analysis of selected social and economic issues in Poland in 2022, in a broad context of the global economic situation, including the European Union. The analysis deals with the basic socio-economic domains, such as macroeconomic situation, labour markets, public finance, and financial markets.

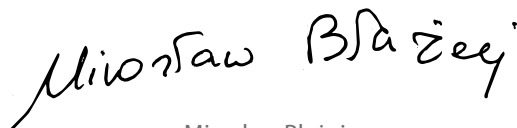
The socio-economic situation in Poland was presented in the context of global processes, but an emphasis was put on the European Union. The connections with abroad and the impact of external conditions were underlined. The current issue is devoted mainly to a description of the situation in 2022 but also includes some analysis of the processes in the longer run.

The publication is composed of Introduction, four chapters and two annexes. The *Introduction* presents changes in the approach to macroeconomic policy that took place in the world as results of the war in Ukraine and the dynamic increase in inflation, with particular emphasis on measures taken as part of monetary and fiscal policy. Chapters are devoted to the leading domains: macroeconomic situation with an emphasis on economic growth and analysis of cyclical stance in major economies on global and EU level, labour markets and income situation of households, public finance processes and financial markets situation. These are supplemented by two annexes devoted to the application of KLEMS data in the research on productivity in industries and to a model estimation of the productivity of non-financial enterprises based on individual data.

In the publication a great variety of data sources have been used. The main sources are the statistical surveys carried out by Statistics Poland. But have been used also the data of: the European Commission, including Eurostat, the International Monetary Fund, the Organization for Economic Co-operation and Development, the International Labour Organization, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Bank, the European Banking Authority, the NBP (Polish Central Bank), the Polish Financial Supervision Authority, the Warsaw Stock Exchange and other. The data on public finance sector in Poland are presented after the Ministry of Finance reporting and information.

When presenting the publication *Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes in 2022*, the authors shall be grateful for any comments and suggestions that would be valuable inputs for subsequent issues' improvements and enhancements.

Director of Macroeconomic Studies
and Finance Department

Mirosław Błażej

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Warsaw, September 2023

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Spis tablic	11
List of tables	11
Spis wykresów	15
List of charts	15
Spis zagadnień wyróżnionych w ramach	21
List of issues highlighted in the frames	21
Objaśnienia znaków umownych	22
Symbols	22
Skróty	22
Abbreviations	22
Skróty nazw państw i grup krajów	28
Abbreviations of country names and groups of countries	28
Synteza	31
Summary	34
Wprowadzenie	37
Introduction	37
Rozdział 1. Wzrost gospodarczy	51
Chapter 1. Economic growth	51
1. Procesy w gospodarce światowej	51
1. Processes in the world economy	51
Wzrost gospodarczy	51
Economic growth	51
Rynek pracy	54
Labour market	54
Procesy inflacyjne	55
Inflationary processes	55
Handel międzynarodowy	57
International trade	57
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	59
Foreign direct investments	59
Finanse publiczne	61
Public finances	61
Polityka monetarna na świecie	62
Monetary policy in the world	62
Rynki finansowe	63
Financial markets	63
2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek	63
2. International business cycle synchronisation	63
Realna dynamika PKB	64
Real dynamics of GDP	64

Analiza cyklu koniunkturalnego	70
Business cycle analysis	70
Globalny wskaźnik koniunktury	73
Composite business cycle indicator	73
3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej	75
3. Economic growth in the European Union	75
Wzrost gospodarczy	75
Economic growth	75
4. Wzrost gospodarczy w Polsce	83
4. Economic growth in Poland	83
Produkt krajowy brutto i jego składowe	83
Gross domestic product and its components	83
Struktura tworzenia wartości dodanej brutto	88
Gross value added generation structure	88
5. Inflacja w Polsce	88
5. Inflation in Poland	88
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych	89
Prices of consumer goods and services	89
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych w Polsce i UE	92
Harmonized consumer price indicator in Poland and EU	92
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	95
Prices of sold production of industry and of construction and assembly production	95
6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski	96
6. International trade and balance of payments of Poland	96
Handel zagraniczny	96
International trade	96
Bilans płatniczy	100
Balance of payments	100
7. Wybrane sektory gospodarki polskiej	105
7. Selected sectors of the Polish economy	105
Przemysł	105
Industry	105
Budownictwo	107
Construction	107
Usługi	108
Service sector	108
8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce	110
8. Financial situation of enterprises in Poland	110
Wyniki finansowe	110
Financial results	110
Rentowność i płynność	111
Profitability and liquidity	111
Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych	115
Chapter 2. Labour market and income situation of households	115
1. Procesy na globalnym rynku pracy	115
1. Processes on a global labour market	115
Aktywni zawodowo	115
Active population	115
Pracujący	119
Persons employed	119
Bezrobotni	123
Unemployed	123

2. Rynek pracy Unii Europejskiej	125
2. Labour market in the European Union	125
Uwarunkowania demograficzne	125
Demographic conditions	125
Aktywni zawodowo	126
Active population	126
Pracujący	127
Persons employed	127
Bezrobotni	132
Unemployed	132
Bierni zawodowo	135
Economically inactive	135
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	135
Potentially unused labour resources	135
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy	136
Nominal compensation per employee and work productivity	136
Nierówności dochodowe	139
Income inequality	139
3. Rynek pracy w Polsce	142
3. Labour market in Poland	142
Uwarunkowania demograficzne	142
Demographic conditions	142
Aktywni zawodowo	143
Economically active population	143
Pracujący	144
Employed persons	144
Pracujący według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD	144
Employed persons by economic sectors and NACE sections	144
Pracujący według statusu zatrudnienia	145
Employed persons by employment status	145
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony	146
Temporary employees	146
Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin	147
Self-employed persons and contributing family workers	147
Pracujący według wymiaru czasu pracy	147
Employed persons by working time	147
Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2022 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy	149
Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2022 by economic sectors, NACE sections, employment status and working times	149
Popyt na pracę	153
The demand for labour	153
Bezrobotni	154
Unemployed persons	154
Bezrobocie rejestrowane	154
Registered unemployment	154
Bierni zawodowo	154
Economically inactive population	154
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	155
Total labour force slack	155
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	156
Average monthly wages and salaries	156

4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce	157
4. Income situation of households in Poland	157
Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych	158
Available income of households	158
Wydatki gospodarstw domowych	159
Expenditure of households	159
Rozdział 3. Finanse publiczne	161
Chapter 3. Public finances	161
1. Sytuacja finansów publicznych na świecie	161
1. Situation of public finance across the world	161
Procesy fiskalne	161
Fiscal processes	161
Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego	163
Multi-faceted measurement of public sector balance	163
2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej	165
2. Fiscal policy in European Union countries	165
Kształtowanie się salda i długu krajów UE	165
Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries	165
3. Finanse publiczne w Polsce	170
3. Public finance in Poland	170
Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA)	170
Results for the public sector (domestic and EU'S ESA methodology)	170
Metodyka krajowa sektora finansów publicznych	171
Domestic methodology of the public finance sector	171
Główne reguły fiskalne w Polsce	171
The main fiscal rules in Poland	171
Tarcza anty kryzysowa i tarcza antyinflacyjna	174
Anti-crisis shield and anti-inflation shield	174
Przeciwdziałanie skutkom pandemii COVID-19	174
Counteracting the effects of the COVID-19 pandemic	174
Działania na rzecz wsparcia osób z Ukrainy	175
Actions to support people from Ukraine	175
Tarcze antyinflacyjne	175
Anti-inflation shields	175
Sektor finansów publicznych	176
Public finance sector	176
Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa	176
Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy	176
Budżet państwa	178
State budget	178
Dochody	178
Revenue	178
Wydatki	180
Expenditure	180
Budżet środków europejskich	182
The budget of European Union funds	182
Finanse państwowych funduszy celowych	183
Finances of state appropriated funds	183
Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych	184
Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons	184

Budżety jednostek samorządu terytorialnego	185
Budgets of local government units	185
Państwowy dług publiczny	186
State public debt	186
Dług Skarbu Państwa	187
State Treasury debt	187
Rozdział 4. Rynki finansowe	189
Chapter 4. Financial markets	189
1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych	189
1. Situation on global financial markets	189
Rynki finansowe	189
Financial markets	189
Polityka monetarna	192
Monetary policy	192
2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej	194
2. The situation on the financial markets of the European Union	194
Rynki finansowe	194
Financial markets	194
Polityka monetarna EBC	196
ECB monetary policy	196
3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce	197
3. The situation on the financial market in Poland	197
Aktywa rynku finansowego	197
Financial market assets	197
Polityka monetarna	198
Monetary policy	198
Kursy walut	199
Exchange rates	199
4. Sektor bankowy w Polsce	200
4. The banking sector in Poland	200
Charakterystyka polskiego sektora bankowego	200
Characteristics of the Polish banking sector	200
Adekwatność kapitałowa	202
Capital adequacy	202
Depozyty	204
Deposits	204
Kredyty	206
Loans	206
Kredyty zagrożone	209
Non-performing loans	209
Wyniki finansowe i rentowność	210
Financial results and profitability	210
5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce	211
5. Insurance sector in Poland	211
Sytuacja sektora ubezpieczeń	211
The situation of the insurance sector	211
Struktura ubezpieczeń według działów	212
Insurance structure by divisions	212
6. Rynek kapitałowy w Polsce	213
6. Capital market in Poland	213
Rynek główny GPW	213
WSE Main market	213

Rynek NewConnect (NC)	216
NewConnect (NC)	216
Rynek obligacji Catalyst	218
Catalyst bonds market	218
7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego	219
7. Specialized financial market segments	219
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego	219
Characteristics of credit intermediation entities	219
Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych	220
Characteristics of factoring entities	220
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych	221
Characteristics of leasing entities	221
Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych	222
Characteristics of debt collection companies	222
ANEKS I. Zasadność dalszej ekspansji przemysłu wytwarzającego sprzęt IT w świetle rachunku produktywności KLEMS	225
ANNEX I. Advisability of further IT equipment industry expansion in the light of KLEMS productivity accounting	225
Wstęp	225
Introduction	225
Metodologia	226
Methodology	226
Wyniki i ich interpretacja	227
Results and their interpretation	227
ANEKS II. Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce	239
ANNEX II. Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland	239
Wstęp	239
Introduction	239
Dane	240
Data	240
Metodologia pomiaru TFP	240
TFP measurement methodology	240
Dekompozycja wzrostu WDB	243
Decomposition of GVA growth	243
Wybrane uwarunkowania TFP	244
Selected determinants of TFP indicator	244
Dekompozycje wartości dodanej brutto	250
Decompositions of gross value added	250
Bibliografia	253
Bibliography	253

Spis tablic

List of tables

Tablica W1. Prognozy dynamiki PKB	46
Table W1. GDP forecasts	46
Tablica W2. Prognozy inflacji	47
Table W2. Inflation forecasts	47
Tablica W3. Reakcja rządów na wysoką dynamikę wzrostu cen w 2022 r.	48
Table W3. Government response to high price growth in 2022	48
Tablica 1.1.1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)	52
Table 1.1.1. Gross Domestic Product change in the world (constant prices)	52
Tablica 1.1.2. Świat – wybrane wskaźniki rynku pracy	55
Table 1.1.2. World – selected labour market indicators	55
Tablica 1.1.3. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych	60
Table 1.1.3. Inflow of foreign direct investments	60
Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej	77
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union	77
Tablica 1.4.1. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB	84
Table 1.4.1. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth	84
Tablica 1.5.1. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce	88
Table 1.5.1. Basic indicators of price change in Poland	88
Tablica 1.5.2. Indeksy cen HICP w Unii Europejskiej	93
Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union	93
Tablica 1.6.1. Obroty handlu zagranicznego	98
Table 1.6.1. Foreign trade turnover	98
Tablica 1.6.2. Bilans płatniczy	101
Table 1.6.2. Balance of payments	101
Tablica 1.6.3. Rachunek finansowy – aktywa	102
Table 1.6.3. Financial account – assets	102
Tablica 1.6.4. Rachunek finansowy – pasywa	103
Table 1.6.4. Financial account – liabilities	103
Tablica 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	106
Table 1.7.1. Indices of sold production of industry	106
Tablica 1.7.2. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	107
Table 1.7.2. Volume indices of the sale of construction and assembly production	107
Tablica 1.7.3. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem	109
Table 1.7.3. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector	109
Tablica 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów	116
Table 2.1.1. Activity rate (15 years and more) by country groups	116
Tablica 2.1.2. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów	121
Table 2.1.2. Employment rate (15 years and more) by country groups	121
Tablica 2.1.3. Godziny pracy stracone wobec IV kwartału 2019 r. (okresu sprzed COVID-19) według grup krajów (dla grup wieku 15–64)	122
Table 2.1.3. Hours worked lost in comparison to the IV quarter 2019 (time before COVID-19 crisis), by country groups (for age group 15-64)	122
Tablica 2.1.4. Stopa bezrobocia według grup krajów	124
Table 2.1.4. Unemployment rate by groups of countries	124

Tablica 2.2.1. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE	126
Table 2.2.1. Activity rate and employment rate in EU countries	126
Tablica 2.2.2. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE	127
Table 2.2.2. Employment and unemployment in EU countries	127
Tablica 2.2.3. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)	131
Table 2.2.3. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU countries (in comparison to the total of persons employed)	131
Tablica 2.2.4. Osoby w wieku 15–64 lata pracujące w domu czasem lub nigdy według statusu zatrudnienia w UE	132
Table 2.2.4. Employed persons at the age group 15–64 working from home sometimes or never, by status in employment in EU	132
Tablica 2.2.5. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób	134
Table 2.2.5. Total unemployment rate and young unemployment rate	134
Tablica 2.2.6. Przyczyny bierności zawodowej według płci w UE (wiek 15–64 lata)	135
Table 2.2.6. Reasons for economic inactivity by sex in EU (age group 15–64)	135
Tablica 2.2.7. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE	136
Table 2.2.7. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU	136
Tablica 2.3.1. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku	143
Table 2.3.1. Economic activity rate by selected age groups	143
Tablica 2.3.2. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku	144
Table 2.3.2. Employment rate by selected age groups	144
Tablica 2.3.3. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa	150
Table 2.3.3. Work permits for foreigners by country of citizenship	150
Tablica 2.3.4. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2022 r. według wybranych sekcji PKD	151
Table 2.3.4. Work permits for foreigners issued in 2022 by selected NACE sections	151
Tablica 2.3.5. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku	154
Table 2.3.5. Unemployment rate by selected groups of age	154
Tablica 2.3.6. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	155
Table 2.3.6. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	155
Tablica 2.3.7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna	156
Table 2.3.7. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage	156
Tablica 2.4.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	158
Table 2.4.1. Average monthly available income per capita in households	158
Tablica 2.4.2. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	159
Table 2.4.2. Average monthly expenditures per capita in households	159
Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	161
Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	161
Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald	164
Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures	164
Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej	166
Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union	166
Tablica 3.2.2. Wysiętek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2022 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)	168
Table 3.2.2. Consolidation effort in European Union in 2022 (measured by balance level and its change)	168

Tablica 3.3.1. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce	170
Table 3.3.1. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland	170
Tablica 3.3.2. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP (EDP) w Polsce	171
Table 3.3.2. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland	171
Tablica 3.3.3. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2022 r.	177
Table 3.3.3. Macroeconomic conditions of the budget act in 2022	177
Tablica 3.3.4. Budżet państwa	178
Table 3.3.4. State budget	178
Tablica 3.3.5. Dochody budżetu państwa	179
Table 3.3.5. Revenue of the state budget	179
Tablica 3.3.6. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych	181
Table 3.3.6. Expenditure of the state budget according to economic groups	181
Tablica 3.3.7. Budżet środków europejskich	183
Table 3.3.7. The Budget of European Union funds	183
Tablica 3.3.8. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych	184
Table 3.3.8. Revenues and costs of state appropriated funds	184
Tablica 3.3.9. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2022 r.	185
Table 3.3.9. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2022	185
Tablica 3.3.10. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	185
Table 3.3.10. Budgets of local government units	185
Tablica 3.3.11. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta (stan w dniu 31 grudnia)	186
Table 3.3.11. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion (as of December 31)	186
Tablica 3.3.12. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów	187
Table 3.3.12. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments	187
Tablica 4.2.1. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich	195
Table 4.2.1. Rates of return of major European stock exchanges	195
Tablica 4.3.1. Aktywa instytucji finansowych w Polsce	197
Table 4.3.1. Assets of financial institutions in Poland	197
Tablica 4.4.1. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce	201
Table 4.4.1. Structural characteristics of the banking sector in Poland	201
Tablica 4.4.2. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko	203
Table 4.4.2. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount	203
Tablica 4.5.1. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń	213
Table 4.5.1. Main data of insurance sector	213
Tablica 4.6.1. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)	214
Table 4.6.1. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)	214
Tablica 4.6.2. Charakterystyka rynku NewConnect	217
Table 4.6.2. Characteristics of NewConnect market	217
Tablica 4.6.3. Charakterystyka rynku Catalyst	219
Table 4.6.3. Characteristics of Catalyst market	219

Tablica A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych krajów, dla gospodarki ogółem, przetwórstwa przemysłowego (C) oraz produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (C26)	228
Table A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected countries, for total economy (Total), manufacturing (C), and manufacture of computer, electronic and optical products (C26)	228
Tablica A.II.1. Spis zmiennych edogenicznych	241
Table A.II.1. List of endogenous variables.....	241
Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2021	246
Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log <i>TFP</i> distributions in 2008–2021	246
Tablica A.II.3. Średnioroczny wzrost TFP w latach 2008–2021 (w p. proc.)	248
Table A.II.3. Annual average TFP growth 2008–2021 (in pp)	248

Spis wykresów

List of charts

Wykres W1. Dynamika inflacji w wybranych krajach rozwiniętych, rok do roku	38
Chart W1. Inflation dynamics in selected developed countries, year on year	38
Wykres W2. Dynamika inflacji w wybranych krajach Europy środkowej i wschodniej, rok do roku	39
Chart W2. . Inflation dynamics in selected countries of Central and Eastern Europe, year on year	39
Wykres W3. Ceny surowców energetycznych	40
Chart W3. Prices of energy resources	40
Wykres W4. Ceny gazu ziemnego w Stanach Zjednoczonych i Europie	41
Chart W4. Natural gas prices in the United States and Europe	41
Wykres W5. Ceny uprawnień do emisji CO ₂ (ICE EUA Future, w EUR)	42
Chart W5. Prices of CO ₂ emission allowances (ICE EUA Future, in EUR)	42
Wykres W6. Globalny wskaźnik zakłóceń w łańcuchach podaży, GSCPI	43
Chart W6. Global Supply Chain Pressure Index, GSCPI	43
Wykres 1.1.1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach	53
Chart 1.1.1. GDP changes in real terms in selected economies	53
Wykres 1.1.2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB	54
Chart 1.1.2. Contribution of selected economies to world GDP growth	54
Wykres 1.1.3. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen	56
Chart 1.1.3. Inflation (CPI) in the world and selected price indices	56
Wykres 1.1.4. Światowy handel towarami	57
Chart 1.1.4. World trade in goods	57
Wykres 1.1.5. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego .	58
Chart 1.1.5. Comparison between GDP growth and international trade volume growth	58
Wykres 1.1.6. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwinętych (AE) i wschodzących (EMDE)	59
Chart 1.1.6. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to ad- vanced (AE) and emerging economies (EMDE)	59
Wykres 1.1.7. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie	62
Chart 1.1.7. General government net lending/borrowing and debt in the world	62
Wykres 1.2.1. Realna dynamika PKB	64
Chart 1.2.1. Chain linked volumes of GDP	64
Wykres 1.2.2. Realna dynamika PKB	65
Chart 1.2.2. Chain linked volumes of GDP	65
Wykres 1.2.3. Realna dynamika spożycia gospodarstw domowych	66
Chart 1.2.3. Chain linked volumes of household and NPISH final consumption expenditure	66
Wykres 1.2.4. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe	67
Chart 1.2.4. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption	67
Wykres 1.2.5. Realna dynamika eksportu	68
Chart 1.2.5. Chain linked volumes of exports of goods and services	68
Wykres 1.2.6. Realna dynamika importu	69
Chart 1.2.6. Chain linked volumes of imports of goods and services	69
Wykres 1.2.7. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB	70
Chart 1.2.7. Cycle component of GDP	70

Wykres 1.2.8. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB	71
Chart 1.2.8. Cycle component of GDP	71
Wykres 1.2.9. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu	72
Chart 1.2.9. The number of economies in the same business cycle phases	72
Wykres 1.2.10. Liczba krajów w określonej fazie cyklu	72
Chart 1.2.10. The number of countries in the same business cycle phases	72
Wykres 1.2.11. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury	73
Chart 1.2.11. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases	73
Wykres 1.2.12. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury	74
Chart 1.2.12. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases	74
Wykres 1.3.1. Wzrost PKB w Unii Europejskiej, strefie euro i wybranych państwach UE	76
Chart 1.3.1. GDP growth in the European Union, euro area and selected EU states	76
Wykres 1.3.2. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich	79
Chart 1.3.2. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states	79
Wykres 1.3.3. Wpływ COVID-19 i wojny w Ukrainie na wzrost skumulowany z lat 2013–2022	80
Chart 1.3.3. Impact of COVID-19 and of war in Ukraine on compound GDP growth over 2013–2022	80
Wykres 1.3.4. Porównanie tempa wzrostu inwestycji do tempa wzrostu PKB	82
Chart 1.3.4. Comparison between investments growth and GDP growth	82
Wykres 1.4.1. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce	83
Chart 1.4.1. Gross domestic product growth in Poland	83
Wykres 1.4.2. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych	85
Chart 1.4.2. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth	85
Wykres 1.4.3. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)	87
Chart 1.4.3. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components	87
Wykres 1.5.1. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce	89
Chart 1.5.1. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland	89
Wykres 1.5.2. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	91
Chart 1.5.2. Price indices of consumer goods and services	91
Wykres 1.5.3. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2022 r.	92
Chart 1.5.3. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2022	92
Wykres 1.5.4. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI)	93
Chart 1.5.4. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI)	93
Wykres 1.5.5. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) w krajach Unii Europejskiej w 2022 r.	94
Chart 1.5.5. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) in European Union countries in 2022	94

Wykres 1.5.6. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu	95
Chart 1.5.6 Price indices of sold production of industry	95
Wykres 1.5.7. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	96
Chart 1.5.7. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production	96
Wykres 1.6.1. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski	97
Chart 1.6.1. Polish foreign trade turnover	97
Wykres 1.6.2. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec	99
Chart 1.6.2. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP	99
Wykres 1.6.3. Optymalność eksportu a rzeczywiste kursy walut	100
Chart 1.6.3. Exports profitability and actual exchange rates	100
Wykres 1.6.4. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego	102
Chart 1.6.4. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components	102
Wykres 1.6.5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce i polskie inwestycje bezpośrednie za granicą	103
Chart 1.6.5. Foreign direct investments in Poland and Polish foreign direct investments abroad	103
Wykres 1.6.6. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2013–2022	104
Chart 1.6.6. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2013–2022	104
Wykres 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem	105
Chart 1.7.1. Indices of total sold production of industry	105
Wykres 1.7.2. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych	106
Chart 1.7.2. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups	106
Wykres 1.7.3. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	108
Chart 1.7.3. Volume indices of the sale of construction and assembly production	108
Wykres 1.8.1. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych	111
Chart 1.8.1. Financial results and cost-to-revenue ratio from total activity of non-financial enterprises	111
Wykres 1.8.2. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych ...	112
Chart 1.8.2. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises	112
Wykres 1.8.3. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD ...	113
Chart 1.8.3. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections	113
Wykres 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych	117
Chart 2.1.1. Activity rate in the World, the European Union, as well as selected developed countries	117
Wykres 2.1.2. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów	119
Chart 2.1.2. Activity rate for groups of countries	119
Wykres 2.1.3. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro ...	120
Chart 2.1.3. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area	120
Wykres 2.1.4. Godziny pracy osób zatrudnionych na pełny etat wobec IV kwartału 2019 r. (okresu sprzed COVID-19) według grup krajów	123
Chart 2.1.4. Hours worked of full-time employees in comparison to the IV quarter 2019 (time before COVID-19 crisis) by country groups	123

Wykres 2.1.5. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD	125
Chart 2.1.5. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average ..	125
Wykres 2.2.1. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE	129
Chart 2.2.1. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries	129
Wykres 2.2.2. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia	130
Chart 2.2.2. Employed and unemployment rate according to the level of education	130
Wykres 2.2.3. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE	133
Chart 2.2.3. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU	133
Wykres 2.2.4. Koszty nominalne związane z zatrudnieniem w krajach UE (jako udział procentowy w PKB)	137
Chart 2.2.4. Nominal compensation per employee in EU countries (as percentage of GDP)	137
Wykres 2.2.5. Nominalna wydajność pracy na jednego pracującego w relacji do przeciętnej wydajności w UE	138
Chart 2.2.5. The nominal labour productivity per person employed in relation to UE average	138
Wykres 2.2.6. Nominalne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w relacji do 2021 r.	139
Chart 2.2.6. Nominal unit labour costs in EU countries in relation to 2021	139
Wykres 2.2.7. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 według grup krajów	140
Chart 2.2.7. S80/S20 income quintile share ratio by selected countries	140
Wykres 2.2.8. Wskaźnik Giniego dla wybranych krajów	141
Chart 2.2.8. Gini coefficient for selected countries	141
Wykres 2.3.1. Zmiana w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku	143
Chart 2.3.1. Change in the population structure by economic age groups	143
Wykres 2.3.2. Liczba pracujących ogółem w 2022 r. według sekcji PKD	145
Chart 2.3.2 Total number of employed persons in 2022 by NACE sections	145
Wykres 2.3.3. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2022 r. w największych sekcjach PKD	146
Chart 2.3.3. Share of employees among total number of employed persons in 2022 by the greatest NACE sections	146
Wykres 2.3.4. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2022 r. w największych sekcjach PKD	147
Chart 2.3.4. Share of temporary employees and self-employed in 2022 by the greatest NACE sections	147
Wykres 2.3.5. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2022 r. w największych sekcjach PKD	148
Chart 2.3.5. Share of part-time employed persons among employed persons in 2022 by the greatest NACE sections	148
Wykres 2.3.6. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD	149
Chart 2.3.6. Employed persons by economic sectors and NACE sections	149
Wykres 2.3.7. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia	149
Chart 2.3.7. Employed persons by employment status	149
Wykres 2.3.8. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	149
Chart 2.3.8. Employed persons by working time	149
Wykres 2.3.9. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi	152
Chart 2.3.9. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices	152

Wykres 2.3.10. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy	153
Chart 2.3.10. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs	153
Wykres 2.3.11. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)	156
Chart 2.3.11. Total labour force slack (population aged 15–74 years)	156
Wykres 2.3.12. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2022 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2013–2022	157
Chart 2.3.12. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2022 and level of real wages and salaries in 2013–2022	157
Wykres 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	163
Chart 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt	163
Wykres 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2022 r.	166
Chart 3.2.1. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2022	166
Wykres 3.2.2. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE), strefie euro i w Polsce w latach 2000–2022	169
Chart 3.2.2. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union (UE), euro area, and Poland in the years 2000–2022	169
Wykres 3.3.1. Struktura dochodów budżetu państwa	180
Chart 3.3.1. Structure of state budget income	180
Wykres 3.3.2. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych	182
Chart 3.3.2. Structure of the state budget expenditures by economic groups	182
Wykres 3.3.3. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa	188
Chart 3.3.3. Structure and average maturity of the State Treasury debt	188
Wykres 4.1.1. Wybrane indeksy giełd	190
Chart 4.1.1. Selected exchange indexes	190
Wykres 4.1.2. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych	191
Chart 4.1.2. 10 year government bonds yield	191
Wykres 4.1.3. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	193
Chart 4.1.3. Basic interest rates of selected central banks	193
Wykres 4.1.4. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)	194
Chart 4.1.4. Central banks assets (data at the end of the month)	194
Wykres 4.2.1. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe	196
Chart 4.2.1. Monetary Conditions Index for the euro area and its components	196
Wykres 4.3.1. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych	199
Chart 4.3.1. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates	199
Wykres 4.3.2. Kursy średnioważone, kwartalne walut obcych oraz nominalny i realny efektywny kurs złotego	200
Chart 4.3.2. The weighted average of quarterly foreign exchange rates and nominal and real effective exchange rates for Polish zloty	200
Wykres 4.4.1. Dynamika depozytów sektora niefinansowego	205
Chart 4.4.1. Dynamics of non-financial sector deposits	205
Wykres 4.4.2. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego i współczynnik kredyty/depozyty	206
Chart 4.4.2. Value of loans and deposits of non-financial sector and coefficient loans/deposits	206
Wykres 4.4.3. Wartość kredytów sektora niefinansowego oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych	207
Chart 4.4.3. Non-financial sector loans and decomposition of households loans	207

Wykres 4.4.4. Dynamika kredytów sektora niefinansowego	208
Chart 4.4.4. Dynamics of non-financial sector loans	208
Wykres 4.4.5. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie	209
Chart 4.4.5. Value of non-performing loans in selected sectors and overdue loans of non-financial sector by past due	209
Wykres 4.4.6. Wyniki finansowe sektora bankowego	210
Chart 4.4.6. Financial results of the Polish banking sector	210
Wykres 4.5.1. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń	212
Chart 4.5.1. Main indices of insurance sector	212
Wykres 4.6.1. Obroty i transakcje na Głównym Rynku GPW oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych	215
Chart 4.6.1. Turnover and transactions on the WSE Main Market and investor share in exchange trading	215
Wykres 4.6.2. Wybrane indeksy na GPW	216
Chart 4.6.2. Selected indices on the WSE	216
Wykres 4.6.3. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect oraz notowania NCIndex .	218
Chart 4.6.3. Investor share in trading on NewConnect market and NCIndex	218
Wykres 4.7.1. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju	220
Chart 4.7.1. Value of loans and borrowings by type	220
Wykres 4.7.2. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych	221
Chart 4.7.2. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year	221
Wykres 4.7.3. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu	222
Chart 4.7.3. Value of new leases by type of lease	222
Wykres 4.7.4. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi	223
Chart 4.7.4. Value of claims accepted for service	223
Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów	230
Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries	230
Wykres A.II.1. Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2021	245
Chart A.II.1. Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2008–2021	245
Wykres A.II.2. Wzrost TFP w latach 2020–2021 (w p. proc.)	249
Chart A.II.2. Annual TFP growth 2020–2021 (in pp)	249
Wykres A.II.3. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2021 (w p. proc.)	250
Chart A.II.3. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2021 (in pp)	250
Wykres A.II.4. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2021 (w p. proc.)	251
Chart A.II.4. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2021 (in pp)	251
Wykres A.II.5. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2009–2021 (w p. proc.)	252
Chart A.II.5. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland, in 2009–2021 (in pp)	252

Spis zagadnień wyróżnionych w ramkach

List of issues highlighted in the frames

Sankcje nakładane na Rosję	44
Sanctions imposed on Russia	44
Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022	61
Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022	61
Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB	81
The role of investments in real GDP growth	81
Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce	86
Income and expenditures per capita in households in Poland	86
Zmiany w formach zatrudnienia na świecie (cyfryzacja)	118
Changes in employment forms in the World (cyfryzacja)	118
Wpływ wojny na Ukrainie na rynek pracy	120
The impact of the war in Ukraine on the labour market	120
Wojna na Ukrainie	128
War in Ukraine	128
Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE	130
People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market	130
Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca)	131
Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)	131
Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2022 r.	150
Work permits for foreigners in 2022	150
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2022	169
Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2022	169
Stabilizująca reguła wydatkowa	172
Stabilizing expenditure rule	172
Indywidualny wskaźnik zadłużenia	173
Individual debt ratio	173

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak #	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistic
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
AMR	Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego Alert Mechanism Report
APP	Program zakupu aktywów Asset Purchase Program
AR	Współczynnik aktywności zawodowej Activity Rate
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
BCB	Bank centralny Brazylii Central Bank of Brazil
BGK	Bank Gospodarstw Krajowego State Treasury Bank
BoC	Bank Kanady Bank of Canada
BoE	Centralny bank Anglii Bank of England
BoJ	Centralny bank Japonii Bank of Japan
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Foreign direct investment

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
BŚ WB	Bank Światowy World Bank
CA	Saldo obrotów bieżących Current Account Balance
CAB	Saldo skorygowane cyklicznie Cyclically adjusted balance
CNB	Narodowy Bank Czech Czech National Bank
cd. cont.	ciąg dalszy continued
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych Corporate Income Tax
CPB	Centralne Biuro Analiz Ekonomicznych w Holandii Centraal Planbureau
CPI	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Consumer Price Index
CR	Współczynnik koncentracji Concentration Ratio
DAX	Niemiecki indeks giełdowy DAX Index – Germany
EBA	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego European Banking Authority
EBC ECB	Europejski Bank Centralny European Central Bank
EDP	Procedura Nadmiernego Deficytu Excessive Deficit Procedure
EIA	Agencja Informacji Energetycznej USA U.S. Energy Information Administration
ES	Semestr Europejski European Semester
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych European System of Accounts
ESI	Wskaźnik odczuć ekonomicznych Economic Sentiment Indicator
EU-SILC	Badanie dochodów i warunków życia w Unii Europejskiej European Union Survey on Income and Living Conditions
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
FDF	Formularz Działalności Finansowej Financial Activity Form
Fed	System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych Federal Reserve
FOMC	Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku Federal Open Market Committee

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
FRA	Kontrakty terminowe na stopę procentową Forward Rate Agreement
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund
GG	Sektor instytucji rządowych i samorządowych General Government
GPW WSE	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie Warsaw Stock Exchange
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
HICP	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych Harmonized Indices of Consumer Prices
MNB HNB	Narodowy Bank Węgier Mogyar Nemzeti Bank
HPI	Indeks cen nieruchomości House Prices Index
HSI	Chiński indeks giełdowy Hang Seng Index
MAE IEA	Międzynarodowa Agencja Energetyczna International Energy Agency
JST	Jednostki samorządu terytorialnego Units of local government
KE EC	Komisja Europejska European Commission
KNF PFSA	Komisja Nadzoru Finansowego Polish Financial Supervision Authority
KPR	Krajowe Programy Reform National Reform Programmes
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
KSKOK	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa National Co-operative Savings and Credit Union
LFS	Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
LTRO	Operacje długoterminowego finansowania Long-term refinancing operations
Ltv	Współczynnik wartości kredytu do zabezpieczenia tego kredytu Loan to value
MCI	Wskaźnik restrykcyjności polityki pieniężnej Monetary Conditions Index
MF	Ministerstwo Finansów Ministry of Finance
MFP	Wieloczynnikowa produktywność (wariant TFP) Multifactor productivity (a TFP variant)

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
MFW IMF	Międzynarodowy Fundusz Walutowy International Monetary Fund
MIP	Procedura Nierównowag Makroekonomicznych Macroeconomic Imbalance Procedure
mld billion	miliard billion
mln million	milion million
MOP ILO	Międzynarodowa Organizacja Pracy International Labour Organization
MRO	Operacje refinansujące Main refinancing operations
MTO	Średniookresowe cele budżetowe Medium-term budgetary objectives
mWIG40	Warszawski Indeks Giełdowy średnich spółek Warsaw Stock Index of medium companies
NBP	Narodowy Bank Polski National Bank of Poland
NBER	Krajowe Biuro Badań Ekonomicznych (Stany Zjednoczone) The National Bureau of Economic Research (United States)
NC	NewConnect NewConnect
NEER	Nominalny efektywny kurs walutowy Nominal Effective Exchange Rate
NSA	Niewyrównane sezonowo Not seasonally adjusted
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organisation for Economic Co-operation and Development
OFE OPE	Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds
p.b.	Punkt bazowy Basis point
PBC	Ludowy Bank Chin The People's Bank of China
PDP	Państwowy dług publiczny State public debt
PE	Parlament Europejski European Parliament
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych Personal Income Tax
PKB GDP	Produkt Krajowy Brutto Gross Domestic Product
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności National Classification of Economic Activities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
POLONIA	Stawka referencyjna „POLONIA” Polish Overnight Index Average
PPE EPP	Pracownicze programy emerytalne Employee Pension Programmes
PPG	Programy Partnerstwa Gospodarczego Economic Partnership Programmes
PPP	Parytet siły nabywczej Purchasing Power Parity
p. proc. pp	Punkt procentowy Percentage point
PPS	Standard siły nabywczej Purchasing Power Standard
QQE	Ilościowe i jakościowe luzowanie w polityce monetarnej Quantitative and Qualitative Easing
RBA	Bank Rezerw Australii Reserve Bank of Australia
RE	Rada Europejska European Council
ROA	Rentowność aktywów Return on Assets
ROE	Rentowność kapitałów Return on Equity
RPP	Rada Polityki Pieniężnej Monetary Policy Council
REER	Realny efektywny kurs walutowy Real Effective Exchange Rate
RM	Rada Ministrów Council of Ministers
RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Reconstruction and Resilience Enhancement
SA	Wyrównane sezonowo Seasonally Adjusted
SFP PFS	Sektor finansów publicznych Public finance sector
SKOK	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Co-operative Savings and Credit Unions
SNB	Centralny Bank Szwajcarii Swiss National Bank
SP	Skarb Państwa State Treasury
SPB	Strukturalne saldo pierwotne Structural primary balance
SPW	Skarbowe papiery wartościowe State Treasury securities

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
sWIG80	Warszawski Indeks Giełdowy małych spółek Warsaw Stock Exchange Index of small companies
TFP	Łączna produktywność czynników produkcji (odpowiednik tzw. reszty Solowa) Total factor productivity (Solow residual equivalent)
TLTRO	Dłużne operacje refinansujące Targeted longer-term refinancing operations
tys. thousand	tysiąc thousand
UNCTAD	Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju United Nations Conference on Trade and Development
UR	Stopa bezrobocia Unemployment Rate
VAT	Podatek od wartości dodanej Value added tax
WDB CVA	Wartość dodana brutto Gross value added
WEO	Raport o stanie gospodarki światowej MFW World Economic Outlook
WIBOR®	Wskaźnik referencyjny stopy procentowej The Interest rate benchmark
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy Warsaw Stock Exchange Index
WIG20	Indeks giełdowy 20 największych spółek notowanych na GPW Warsaw Stock Exchange Index of 20 largest companies
WIG-BANKI	Subindeks giełdowy spółek sektora bankowego WSE sub-index of banking sector
WIG-BUDOW	Subindeks giełdowy spółek sektora budowlanego WSE sub-index of construction sector
WID-CHEMIA	Subindeks giełdowy spółek sektora chemicznego WSE sub-index of chemical sector
WIG-INFO	Subindeks giełdowy spółek sektora informatycznego WSE sub-index of IT sector
WIG-MEDIA	Subindeks giełdowy spółek sektora medialnego WSE sub-index of media sector
WIG-PALIWA	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł paliwowy” WSE sub-index of oil and gas industry sector
YU	Stopa bezrobocia młodzieży Youth Unemployment Rate
zł PLN	złoty zloty
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution

Skróty nazw państw i grup krajów

Abbreviations of country names and groups of countries

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
UE-27 EU-27	Unia Europejska (27 państw członkowskich) European Union (27 member states)
UE EU	Unia Europejska European Union
EA	Strefa euro Euro Area
AT	Austria Austria
BE	Belgia Belgium
BG	Bułgaria Bulgaria
CH	Szwajcaria Switzerland
CY	Cypr Cyprus
CZ	Czechy Czechia
DE	Niemcy Germany
DK	Dania Denmark
EE	Estonia Estonia
EL	Grecja Greece
ES	Hiszpania Spain
FI	Finlandia Finland
FR	Francja France
HR	Chorwacja Croatia
HU	Węgry Hungary
IE	Irlandia Ireland
IS	Islandia Iceland
IT	Włochy Italy

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
LT	Litwa Lithuania
LU	Luksemburg Luxembourg
LV	Łotwa Latvia
MT	Malta Malta
NL	Holandia Netherlands
NO	Norwegia Norway
PL	Polska Poland
PT	Portugalia Portugal
RO	Rumunia Romania
RPA RSA	Republika Południowej Afryki Republic of South Africa
RU	Rosja Russia
SE	Szwecja Sweden
SI	Słowenia Slovenia
SK	Słowacja Slovakia
TR	Turcja Turkey
UK	Wielka Brytania United Kingdom
USA	Stany Zjednoczone United States of America
Oznaczenie grup krajów według Międzynarodowego Funduszu Walutowego Groups of countries according to the International Monetary Fund	
AE	Gospodarki rozwinięte Advances economies
EDA	Rozwijające się kraje Azji Emerging and developing Asia
EDE	Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
EMDE	Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing Economies
LA	Ameryka Łacińska Latin America
G7	Główne gospodarki rozwinięte – G7 Major advanced economies – G7
MENA	Bliski Wschód i Afryka Północna Middle East and North Africa
MENAP	Bliski Wschód, Afryka Północna i Pakistan Middle East, North Africa and Pakistan
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa
ASE-AN-5	Indonezja, Malezja, Filipiny, Tajlandia, Wietnam Indonesia, Malaysia, Philippines, Thailand, Vietnam
OAE	Pozostałe gospodarki rozwinięte (gospodarki rozwinięte z wyłączeniem G7 i strefy euro) Other advanced economies (Advanced economies excluding G7 and euro area)

Oznaczenia grup krajów według Międzynarodowej Organizacji Pracy
Groups of countries according to the International Labour Organization

AS	Kraje Arabskie Arab States
CWA	Azja Środkowa i Zachodnia Central and Western Asia
EA	Azja Wschodnia East Asia
EE	Europa Wschodnia Eastern Europe
LA	Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean
NA	Afryka Północna North Africa
NAM	Ameryka Północna Northern America
NSWE	Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe
SA	Południowa Azja South Asia
SEA	Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik South-East Asia and the Pacific
SSA	Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa

Synteza

Wzrost gospodarczy i inflacja

Polska

- **W gospodarce polskiej wzrost PKB w pierwszym kwartale 2022 r. był kontynuacją silnego wzrostu z ostatniego kwartału 2021 r. Odbudowa wzrostu po pandemii COVID-19 stopniowo jednak wygasła w kolejnych kwartałach 2022 r.**, na co wpływ miał kolejny szok związany z wojną w Ukrainie od lutego tego roku. **Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2022 r. w ujęciu realnym o 5,1%**, czyli o 1,8 p. proc. mniej niż w 2021 r. Tempo wzrostu realnego PKB tylko w pierwszym kwartale 2022 r. było wyższe niż w ostatnim kwartale 2021 r. (8,8% wobec 8,6%). Jednak w każdym kolejnym kwartale tego roku było już coraz niższe osiągając kolejno 6,1%, 3,9%, 2,3%. Najbardziej do wzrostu w 2022 r. przyczynił się popyt krajowy (5,0 p. proc.), w tym szczególnie akumulacja brutto (3,6 p. proc.).
- **Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2022 r. w Polsce wyniosła 14,4% średniorocznie, wobec 5,1% w 2021 r.** Przez cały 2022 r. wskaźnik CPI w ujęciu rok do roku systematycznie rósł aż do października tego roku osiągając w tym miesiącu poziom 117,9. W kolejnych miesiącach nieznacznie spadł osiągając w grudniu poziom 116,6.
- **Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej** – w 2022 r. ich udział w eksporcie wyniósł 75,6% w porównaniu do 75,1% rok wcześniej, a w imporcie 51,3% wobec 54,1% w roku poprzednim. **Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie spadł** (z 5,7% do 4,9%). W imporcie zanotowano większy spadek tego udziału (z 7,9% w 2021 r. do 6,3% w 2022 r.).

Kontekst międzynarodowy

- **Świat wchodził w 2022 r. z dość dobrymi, aczkolwiek rewidowanymi w dół, prognozami wzrostu. Oczekiwania te zostały jednak nieoczekiwanie całkowicie zmienione na skutek wojny w Ukrainie.** Spośród trzech głównych gospodarek wpływających na osiągnięcia gospodarki ŚWIATOWEJ, w Stanach Zjednoczonych Ameryki wzrost PKB zwolnił o 3,8 p. proc. do 2,1%, w Chinach zwolnił o 5,5 p. proc. do 3,0%, a w strefie euro o 1,9 p. proc. do 3,5%.
- **Na skutki ekonomiczne pandemii w postaci w postaci przerwanych lub zaburzonych łańcuchów dostaw, wzrostu zadłużenia publicznego i zacieśnienia polityki pieniężnej, które ograniczyły zdolność podmiotów publicznych do skutecznej reakcji wobec nowych wyzwań, nałożyły się w 2022 r. skutki wojny w Ukrainie w postaci wzrostu cen niektórych towarów, szczególnie surowców energetycznych i żywnościowych.** W rezultacie m.in. presja inflacyjna utrzymuje się dłużej niż oczekiwano.

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Polska

- W 2022 r. **warunki na polskim rynku pracy poprawiły się: przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 2,6% wyższe niż przed rokiem, stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia wyniosła 5,2% (o 0,6 p. proc. niższa niż w 2021 r.).** Wzrost przeciętnych miesięcznych nominalnych wynagrodzeń brutto w sektorze przedsiębiorstw był wyższy o 13,0% niż w poprzednim roku. Jednak na skutek wysokiej inflacji, po raz pierwszy od dziesięciu lat, odnotowano spadek siły nabywczej tych płac o 1,0%.
- **Wzrost wskaźnika zatrudnienia w 2022 r. występował we wszystkich grupach wieku;** w grupie osób w wieku produkcyjnym 18–59/64 wzrost wyniósł 1,2 p. proc.

- **2022 r. był także kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym** (18–59/64 lata) w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się populacji. Udział tej grupy wieku w populacji w 2022 r. wyniósł 58,7%, wobec 59,1% w roku poprzedzającym.
- **Sytuacja materialna gospodarstw domowych**, pomimo nominalnego wzrostu przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę o 11,4%, **realnie pogorszyła się, co wynikało z wysokiego poziomu inflacji**. Dochód rozporządzalny był realnie niższy o 2,6% od dochodu w 2021 r., a wydatki na osobę w cenach realnych były wyższe o 0,7% w stosunku do 2021 r.

Kontekst międzynarodowy

- W 2022 r. widoczne było **stopniowe odbudowywanie się rynku pracy po pandemii COVID-19**. Wzrastała globalna liczba pracujących. Według szacunków MOP, **liczba pracujących na świecie wyniosła 3,4 mld osób** (wzrost o 2,3% w skali roku).
- **Wskaźnik zatrudnienia** dla gospodarki światowej oszacowany przez MOP **wyniósł 56,4%**, co oznaczało wzrost o 0,7 p. proc. w skali roku. **Współczynnik aktywności zawodowej w 2022 r. również zwiększył się w porównaniu z 2021 r.** (o 0,4 p. proc.) **i kształtował się na poziomie 58,4%**.
- **W 2022 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 205,2 mln** (spadek o 5,2% w stosunku do 2021 r.). **Stopa bezrobocia obniżyła się do poziomu 5,8%** (o 0,4 p. proc. w skali roku).
- Rynek pracy na świecie w 2022 r. odczuwał skutki **wojny na Ukrainie**, w efekcie której nastąpił masowy exodus ludności ukraińskiej. Doprowadziło to do napływu siły roboczej w krajach sąsiadujących z Ukrainą.

Finanse publiczne

Polska

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (wg EDP) w 2022 r. wyniósł 3,7% PKB** i wzrósł w relacji do roku poprzedniego, kiedy stanowił 1,8% PKB. Deficyt był zbliżony do poziomu krajów UE (3,4% PKB). **Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 49,1% PKB**, co oznaczało jego spadek o 4,5 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Średni poziom zadłużenia w Unii Europejskiej był wyraźnie wyższy i wyniósł 84,0% PKB.
- **Dochody budżetu państwa w 2022 r. wyniosły 504,8 mld zł** i w porównaniu do 2021 r. wzrosły o 2,0%. Największą część dochodów, tj. 92,3% stanowiły dochody podatkowe w kwocie 465,5 mln zł. **Wydatki budżetu państwa w 2022 r. wyniosły 517,4 mld zł** i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyły się o 0,7%. Największą część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (49,5%), które wyniosły 256,1 mld zł. **Wynik budżetu państwa ukształtował się na poziomie minus 12,6 mld zł** – deficyt ten był niższy o 17,3 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w ustawie budżetowej.
- **Na koniec 2022 r. państwowy dług publiczny (PDP) wyniósł 1 209,6 mld zł**, co oznaczało wzrost o 61 015,1 mln zł (+5,3%) w porównaniu z końcem 2021 r. Zmiana wielkości państwowego długu publicznego wynikała ze wzrostu zadłużenia podsektora rządowego i samorządowego oraz spadku zadłużenia podsektora ubezpieczeń społecznych.

Kontekst międzynarodowy

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2022 r.** szacowany był przez MFW **dla gospodarek rozwiniętych na 4,3% PKB**. Nastąpił spadek zadłużenia dla tej grupy gospodarek do poziomu 112,5% PKB.
- **W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających deficyt w 2022 r. pozostał na poziomie 5,2%** przy wzroście zadłużenia (do 64,6% PKB z 64,3% PKB w roku poprzednim).

- **W Unii Europejskiej w 2022 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych został według danych Eurostatu obniżony do 3,4% PKB.** Relacja zadłużenia do PKB kolejny rok uległa obniżeniu i w 2022 r. wyniosła 84,0% PKB.

System finansowy

Polska

- **Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2022 r. ośmiokrotnie podejmowała decyzję o podwyżce stóp procentowych NBP.** Stopa referencyjna została podwyższona z 1,5% do 6,75%. Decyzje RPP uzasadniała ryzykiem kształtowania się inflacji powyżej celu inflacyjnego w horyzoncie oddziaływania polityki pieniężnej. Celem podwyżek było również ograniczenie oczekiwań inflacyjnych.
- Łączna wartość aktywów sektora finansowego w 2022 r. wzrosła o 2,4% w relacji do roku poprzedniego i wyniosła 3 398,6 mld zł. Największy wzrost wartości aktywów sektora finansowego wystąpił w przypadku banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych i banków zagranicznych. Wartość aktywów w tej grupie wzrosła w 2022 r. o 6,2%.
- **W sektorze bankowym w 2022 r. wartość funduszy własnych zwiększyła się o 2,8%, natomiast wynik finansowy netto wzrósł do 12,1 mld zł z 6,0 mld zł w 2021 r.** W sektorze bankowym spadła relacja kredytów do depozytów, współczynnik ten wyniósł 68,8% w roku 2022, co oznacza spadek o 2,0 p. proc. w porównaniu z 2021 r.
- **Na Rynku Głównym GPW, podobnie jak na większości giełd na świecie dominowały spadki wartości indeksów giełdowych.** Wartość indeksu WIG spadła w 2022 r. o 17,1%, wobec wzrostu o 21,5% w 2021 r.

Kontekst międzynarodowy

- **Wysoka dynamika inflacji w skali globalnej przyczyniła się do zwiększania stopnia restrykcyjności polityki pieniężnej przez banki centralne.** Sprowadzało się to zarówno do podwyższania stóp procentowych, jak i ograniczania programu skupu aktywów.
- **Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) w marcu 2022 r. rozpoczęła cykl podwyżek stóp procentowych.** Przedział dla stopy procentowej w Stanach Zjednoczonych został podwyższony z poziomu 0,00%–0,25% do 4,25%–4,50% na koniec roku. Ponadto podejmowano decyzje zmierzające do zmniejszania sumy bilansowej banku centralnego.
- Europejski Bank Centralny (EBC) rozpoczął cykl podwyżek stóp procentowych w lipcu 2022 r. Stopa depozytowa była podwyższana czterokrotnie z poziomu 0% do 2,5% w grudniu 2022 r. Ponadto, EBC wprowadzał zmiany do programu skupu aktywów. W celu poprawienia transmisji polityki pieniężnej we wszystkich krajach strefy euro, wprowadzono Instrument Ochrony Transmisji (Transmission Protection Instrument, TPI).

Summary

Economic growth and inflation

Poland

- **For the Polish economy, GDP growth in the first quarter of 2022 was a continuation of the strong growth from the last quarter of 2021. However, the recovery of growth after the Covid-19 pandemic gradually faded in the subsequent quarters of 2022**, impacted by another shock from the war in Ukraine since February this year. **Poland's gross domestic product (GDP) grew by 5.1 per cent in real terms in 2022**, 1.8 percentage points lower than in 2021. The growth rate of real GDP only in the first quarter of 2022 was higher than in the last quarter of 2021 (8.8 per cent against 8.6 per cent). However, in each subsequent quarter of that year it was lower and lower reaching 6.1%, 3.9%, 2.3%, respectively. The largest contributor to growth in 2022 was domestic demand (5.0 p.p.), particularly gross accumulation (3.6 p.p.).
- **Inflation (consumer price growth) in 2022 in Poland averaged 14.4% year-on-year, up from 5.1% in 2021.** Throughout 2022, the year-on-year CPI rose steadily until October this year, reaching 117.9 in that month. In the following months, it declined slightly, reaching 116.6 in December.
- **The largest group of Poland's trade partners remained the European Union countries** – in 2022, their share in exports was 75.6% compared to 75.1% a year earlier, and in imports 51.3% compared to 54.1% in the previous year. **The share of Central and Eastern European countries in exports fell** (from 5.7% to 4.9%). Imports saw a larger decline in this share (from 7.9% in 2021 to 6.3% in 2022).

International environment

- **The world entered 2022 with fairly good, albeit revised downwards, growth forecasts. However, these expectations were unexpectedly completely changed as a result of the war in Ukraine.** Of the three major economies impacting the performance of the global economy, GDP growth slowed by 3.8 p.p. to 2.1 per cent in the United States of America, slowed by 5.5 p.p. to 3.0 per cent in China and by 1.9 p.p. to 3.5 per cent in the euro area.
- **The economic impact of the pandemic in the form of disrupted or disturbed supply chains**, increased public debt and monetary tightening, which limited the ability of public actors to respond effectively to new challenges, **was compounded in 2022 by the impact of the war in Ukraine in the form of rising prices for some commodities**, particularly energy and food commodities. As a result, among other things, inflationary pressures have persisted longer than expected.

Labour market and income situation of households

Poland

- In 2022, **the conditions on the Polish labour market improved: the average employment in the enterprise sector was 2.6% higher than in the previous year, the registered unemployment rate at the end of December was 5.2% (0.6 percentage points lower than in 2021).** Growth in average monthly nominal gross wages and salaries in the business sector was 13.0% higher than in the previous year. However, as a result of high inflation, there was a 1.0% decrease in the purchasing power of these wages for the first time in ten years.
- **The increase in the employment rate in 2022 occurred in all age groups;** in the working age group 18–59/64, the increase was 1.2 percentage points.

- **2022 was also another year of decline in the number of people of working age** (18–59/64) as a result of the population ageing process gaining momentum. The share of this age group in the population in 2022 was 58.7%, compared to 59.1% in the previous year.
- **The financial situation of households, despite a nominal increase of 11.4% in average monthly disposable income per person, deteriorated in real terms**, because of high levels of inflation. Disposable income was 2.6% lower in real terms than in 2021, and expenditure per person in real terms was 0.7% higher than in 2021.

International environment

- In 2022, a gradual **recovery of the labor market after the COVID-19 pandemic** was visible. **The global number of persons employed** continued to grow. According to estimates by the ILO, it **amounted to 3,4 billion people** (growth by 2,3% to the previous year).
- The **employment rate** for global labour market, estimated by ILO, **reached 56.4%**, i.e. an increase by 0.7 pp. in relation to 2021. The **economic activity rate in 2022** also **increased in comparison with 2021** (by 0.4 pp) and **reached the level of 58.4%**.
- **In 2022, the number of persons unemployed** in the world amounted to **205,2 million** (decrease by 5,2% compared to 2021). The **unemployment rate fell to the level of 5.8%** (drop by 0,4 pp).
- The global labor market in 2022 felt the effects of the **war in Ukraine**, which resulted in massive exodus of Ukrainians. It caused the flow of labour force on labour markets of countries neighboring Ukraine.

Public finances

Poland

- **The general government deficit (according to the EDP) in 2022 was 3.7% of GDP**, up from the previous year when it represented 1.8% of GDP. The deficit was close to the level of EU countries (3.4% of GDP). **Government debt stood at 49.1% of GDP**, down 4.5 percentage points on the previous year. The average debt level in the European Union was markedly higher at 84.0% of GDP.
- **State budget revenues in 2022 amounted to PLN 504.8 billion** and increased by 2.0% compared to 2021. The largest part of the revenue, i.e. 92.3%, was tax revenue in the amount of PLN 465.5 billion. **State budget expenditure in 2022 amounted to PLN 517.4 billion** and decreased by 0.7% compared with the previous year. The largest share of state budget expenditure was allocated to grants and subsidies (49.5%), which amounted to PLN 256.1 billion. **The balance result of the state budget was at the level of minus PLN 12.6 billion** – the deficit was lower by PLN 17.3 billion than the upper limit adopted in the Budget Act.
- **At the end of 2022, the state public debt (PDP) amounted to PLN 1 209.6 billion**, an increase of PLN 61 015.1 million (+5.3%) compared with the end of 2021. The change in the size of the sovereign public debt was due to an increase in the debt of the government and local government subsectors and a decrease in the debt of the social security subsector.

International environment

- **The general government deficit in 2022 was estimated by the IMF for developed economies at 4.3% of GDP.** There has been a decline in debt for this group of economies to 112.5% of GDP.
- **In the group of emerging and developing economies, the deficit in 2022 remained at 5.2% with an increase in debt (to 64.6% of GDP from 64.3% of GDP in the previous year).**
- **In the European Union, the general government deficit was reduced to 3.4% of GDP in 2022**, according to Eurostat data. The debt-to-GDP ratio decreased for another year and stood at 84.0% of GDP in 2022.

Financial system

Poland

- **The Monetary Policy Council (MPC) in 2022 decided eight times to increase NBP interest rates.** The reference rate was increased from 1.5% to 6.75%. The decisions of the MPC were justified by the risk of inflation running above the inflation target in the monetary policy transmission horizon. The interest rate increase was also aimed at curbing inflation expectations.
- **The total value of assets of the financial sector in 2022 increased by 2.4% compared to the previous year and amounted to PLN 3 398.6 billion.** The largest increase in the value of assets of the financial sector occurred in the case of commercial and cooperative banks and branches of credit institutions and foreign banks. The value of assets in this group increased in 2022 by 6.2%.
- **In the banking sector, the value of own funds increased by 2.8% in 2022, while the net financial result increased to PLN 12.1 billion from PLN 6.0 billion in 2021.** In the banking sector, the ratio of loans to deposits decreased and it amounted to 68.8% in 2022, which means a decrease by 2.0 percentage points compared to 2021.
- **On the Warsaw Stock Exchange (WSE) Main Market, as on most stock exchanges in the world, declines in the value of stock indices prevailed.** The value of the WIG index decreased by 17.1% in 2022, compared to an increase of 21.5% in 2021.

International environment

- **High inflation dynamics on a global scale contributed to increasing the restrictiveness of monetary policy by central banks.** This resulted in both raising interest rates and reducing the asset purchase programme.
- **The US Federal Reserve (Fed) in March 2022 started a series of interest rate increases.** The interest rate range in the United States was increased from 0.00%–0.25% to 4.25%–4.50%. In addition, decisions were made to reduce the balance sheet total of the central bank.
- **The European Central Bank (ECB) started a cycle of interest rate increases in July 2022.** The deposit rate was increased four times from 0% to 2.5% in December 2022. In addition, the ECB introduced changes to the asset purchase programme. In order to improve the transmission of monetary policy in all euro area countries, the Transmission Protection Instrument (TPI) was introduced.

Wprowadzenie

Introduction

Celem Wprowadzenia jest przedstawienie ważniejszych zmian jakie następowały w podejściu do polityki makroekonomicznej w 2022 r., ze szczególnym uwzględnieniem działań podejmowanych w ramach polityki pieniężnej oraz fiskalnej. W 2022 r., kluczowymi czynnikami determinującymi procesy decyzyjne rządów, banków centralnych, przedsiębiorstw i konsumentów była wojna w Ukrainie. Jednak już na przełomie 2021 i 2022 r. obserwowany był globalny wzrost aktywności gospodarczej oraz rosnąca presja inflacyjna. Odczuwalne były nadal, w różnych wymiarach, efekty pandemii COVID-19 (m.in. wpływ na procesy inflacyjne, rosnący popyt będący efektem odroczonej w czasie konsumpcji z okresu pandemii i rządowych programów wspomagających gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa). Jednak głównym zagrożeniem dla globalnego wzrostu gospodarczego w 2022 r. była wojna w Ukrainie, która przyczyniła się do zintensyfikowania obserwowanych wcześniej zagrożeń związanych z zaburzeniami w globalnych łańcuchach, a także problemami z coraz wyższą dynamiką światowych cen surowców i energii.

Na początku 2022 r. światowa gospodarka wspierana była antykryzysowymi pakietami fiskalnymi oraz akomodacyjną polityką pieniężną banków centralnych. W kontekście wojny w Ukrainie i zmian w dynamice procesów cenowych, konieczna była odpowiednia reakcja ze strony władz monetarnych i fiskalnych.

W dalszej części Wprowadzenia przedstawione zostaną tematy kluczowe dla oceny sytuacji makroekonomicznej w 2022 r.:

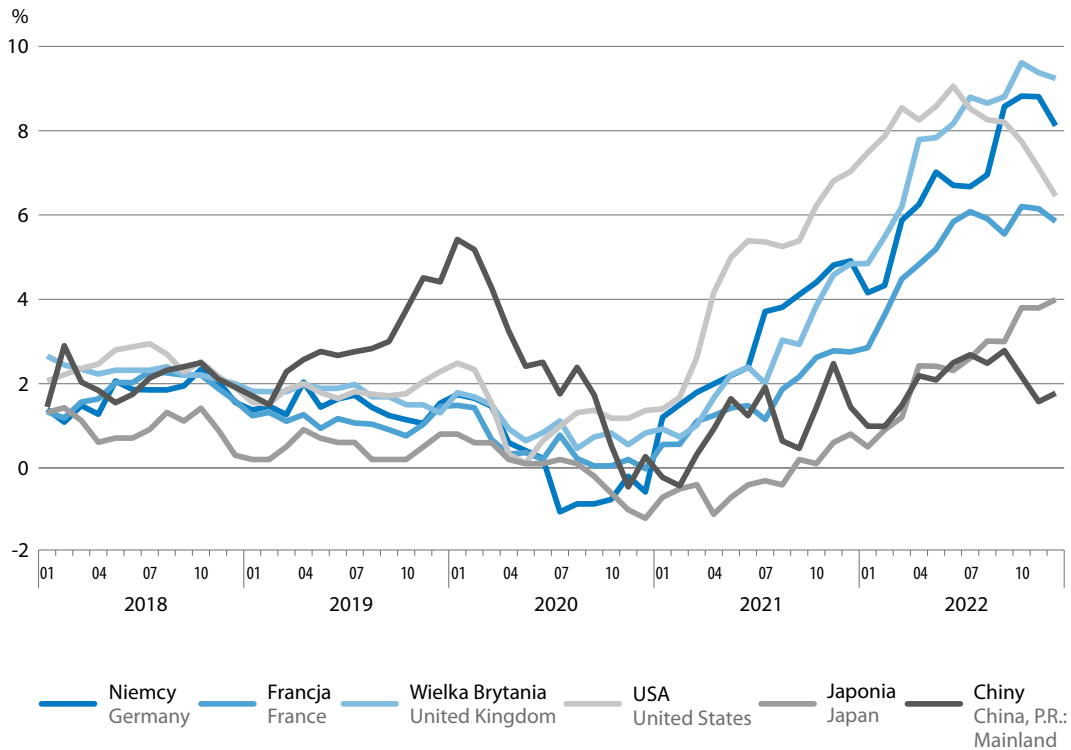
- rosnąca presja inflacyjna przed wybuchem wojny w Ukrainie,
- wojna w Ukrainie – konsekwencje dla sytuacji makroekonomicznej,
- zmiany w prognozach makroekonomicznych,
- kluczowe zmiany w polityce fiskalnej i pieniężnej.

Rosnąca presja inflacyjna przed wybuchem wojny w Ukrainie

Rising inflationary pressures ahead of the outbreak of war in Ukraine

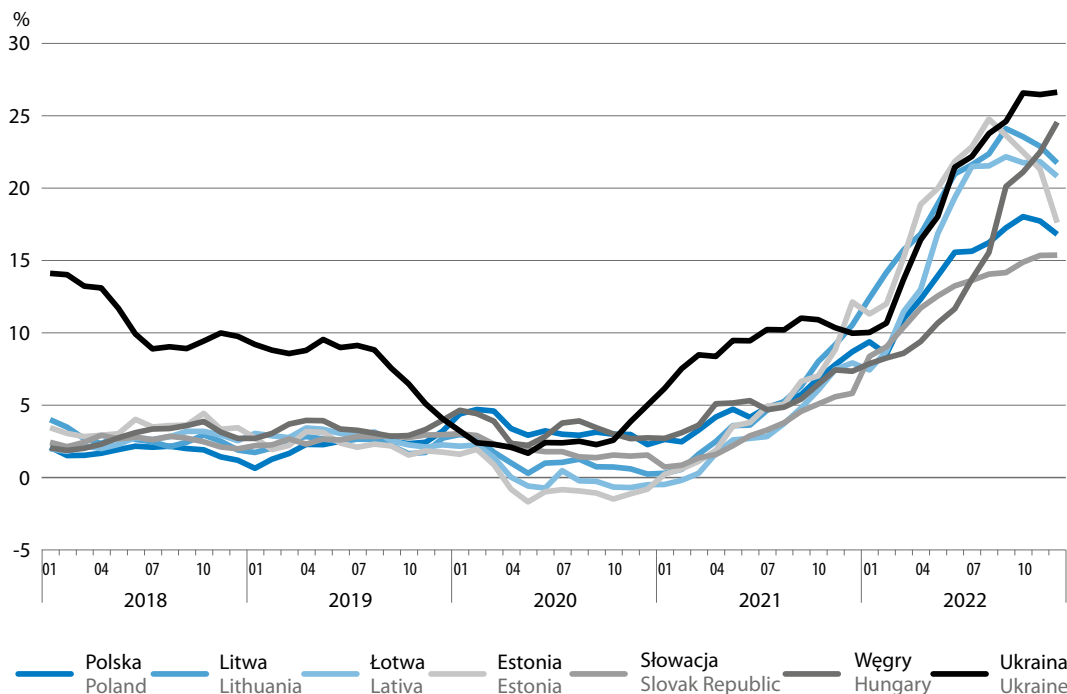
Na początku 2022 r. dynamika inflacji na świecie osiągała dawno niespotykane wartości. W styczniu 2022 r. w Stanach Zjednoczonych inflacja CPI wzrosła do 7,5%, najwyższego poziomu od 1982 r. Z kolei w strefie euro, dynamika inflacji osiągnęła 5,1%, najwyższą wartość od początku publikacji wskaźnika HICP w 1997 r. Wysoka dynamika inflacji występowała również w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (styczeń 2022 r., w ujęciu rok do roku): na Litwie 12,4%, w Estonii 11,3%, w Czechach 9,9%, w Polsce 9,4% i na Węgrzech 7,8%.

Wykres W1. Dynamika inflacji w wybranych krajach rozwiniętych, rok do roku
 Chart W1. Inflation dynamics in selected developed countries, year on year

Źródło: MFW.
 Source: IMF.

Wykres W2. Dynamika inflacji w wybranych krajach Europy środkowej i wschodniej, rok do roku
 Chart W2. Inflation dynamics in selected countries of Central and Eastern Europe, year on year

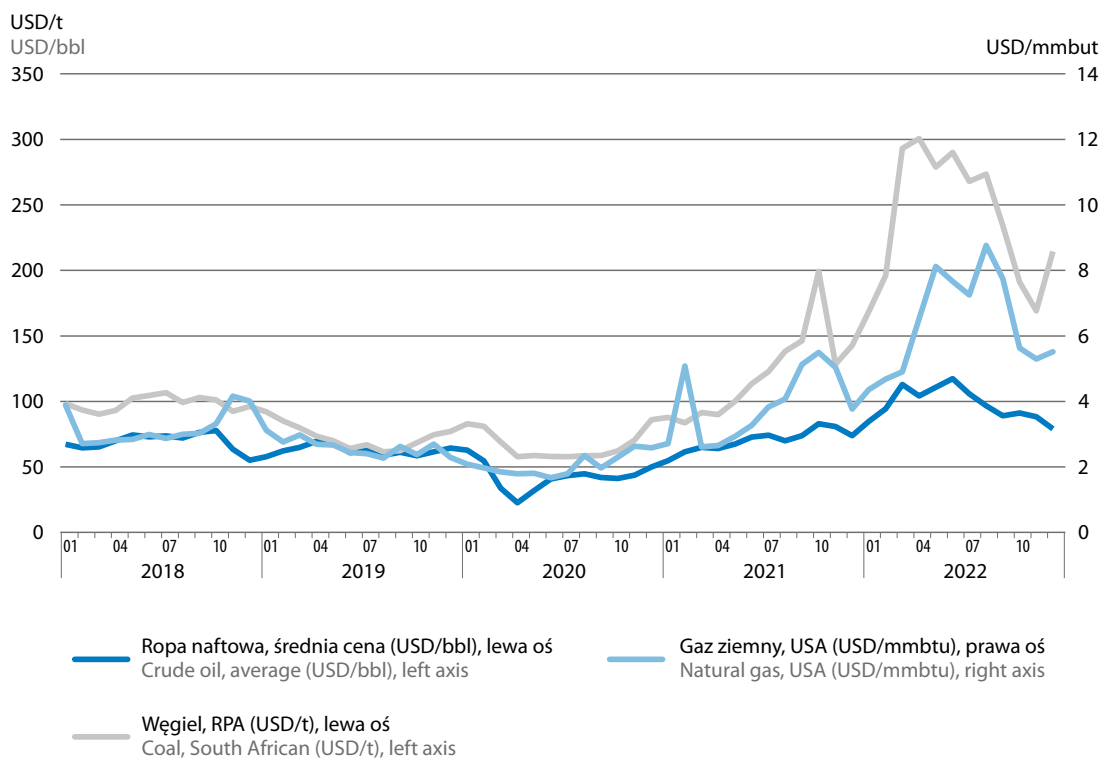
Źródło: MFW.

Source: IMF.

Bezpośredni wpływ na taką sytuację miały głównie: globalny wzrost cen surowców energetycznych (ceny ropy i gazu) oraz wzrost cen surowców rolnych. Cena ropy naftowej (zarówno Brent Crude jak i WTI)¹ od początku 2022 r. kontynuowały trend wzrostowy obserwowany w roku wcześniejszym. Cena ropy naftowej Brent Crude w okresie od początku stycznia 2022 r. do wybuchu wojny w Ukrainie wzrosła o około 18%, natomiast od 4 stycznia 2021 r. do 21 lutego 2022 r. o około 78%. Już wówczas były to najwyższe poziomy od 2014 r. Wzrostowi cen ropy sprzyjało globalne ożywienie aktywności gospodarczej, wzrost popytu oraz niższa produkcja ropy przez kraje OPEC (w porównaniu z okresem przed pandemią). Z kolei wysokie ceny gazu na początku 2022 r. były głównie efektem ograniczonej podaży gazu ziemnego z Rosji, co było widoczne w zróżnicowaniu dynamiki zmian cen między Stanami Zjednoczonymi i Europą. W styczniu 2022 r. ceny amerykańskiego gazu ziemnego były wyższe o 62,5% niż rok wcześniej, a gazu ziemnego w Europie o około 289%. Sytuacja ta sprzyjała wzrostowi cen węgla do produkcji elektrycznej. Przykładowo ceny węgla zarówno z RPA wzrosły o 94,0%, a z Australii o 127% (okres od stycznia 2021 r. do stycznia 2022 r.).

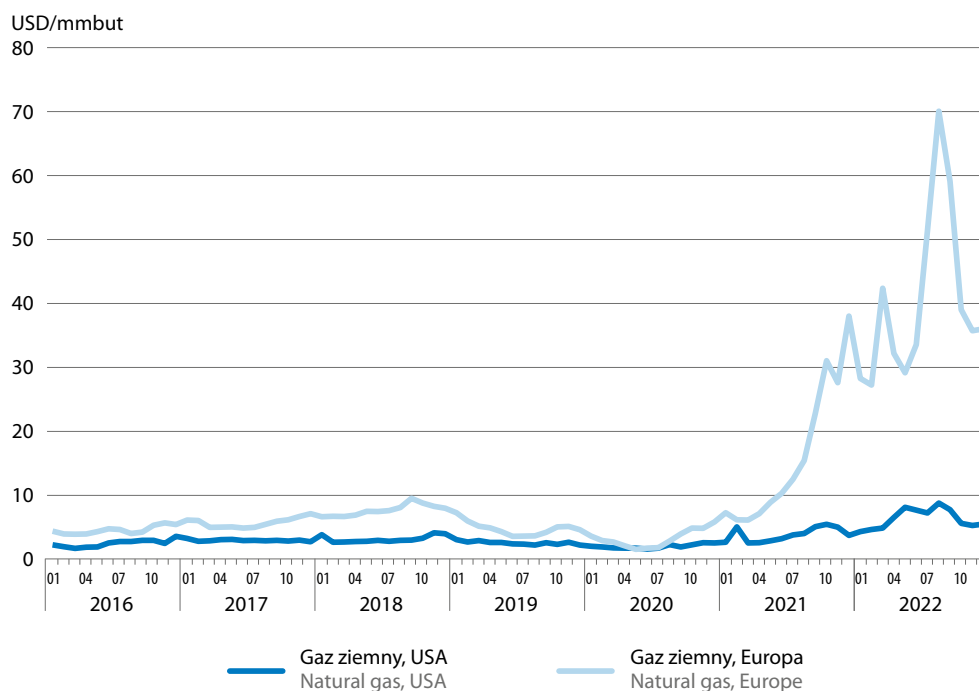
¹ Podstawowymi benchmarkami ceny ropy naftowej są ceny Brent Crude i West Texas Intermediate (WTI). Brent Crude jest benchmarkiem stosowanym na rynku ropy w Europie, Afryce i na Bliskim Wschodzie, pochodzącej z pól naftowych na Morzu Północnym. Cena WTI jest punktem odniesienia dla rynku ropy w USA i pochodzi z amerykańskich pól naftowych.

Wykres W3. Ceny surowców energetycznych
 Chart W3. Prices of energy resources

Źródło: Bank Światowy.
 Source: World Bank.

Wykres W4. Ceny gazu ziemnego w Stanach Zjednoczonych i Europie
 Chart W4. Natural gas prices in the United States and Europe

Źródło: Bank Światowy.
 Source: World Bank.

Dodatkowym elementem wpływającym na ceny energii był znaczny wzrost cen uprawnień do emisji CO₂. Na początku lutego 2022 r. cena uprawnień (The Carbon Emission ICE EUA Future futures contract) przekroczyła poziom 96 EUR, co oznaczało wzrost o 160% w porównaniu z lutym 2001 r.

Wykres W5. Ceny uprawnień do emisji CO₂ (ICE EUA Future, w EUR)
 Chart W5. Prices of CO₂ emission allowances (ICE EUA Future, in EUR)

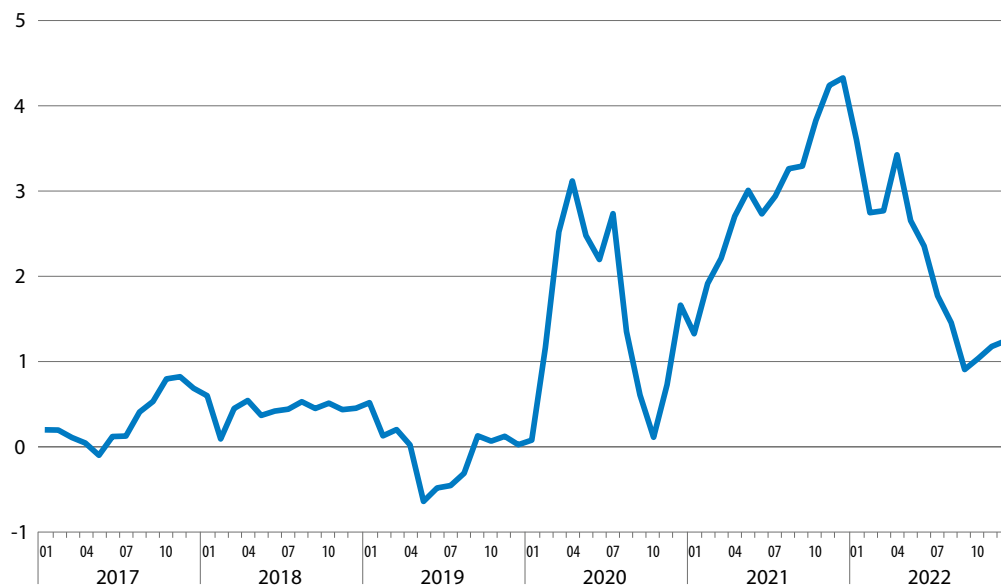
Źródło: Giełda Papierów Wartościowych we Frankfurcie.
 Source: Börse Frankfurt.

Ceny produktów rolnych były w trendzie wzrostowym na wiele miesięcy przed agresją Rosji na Ukrainę w 2022 r. Przyczyniły się do tego: wysoki globalny popyt i ograniczona podaż wybranych produktów rolnych. Wartość wskaźnika cen żywności FAO (FAO Food Price Index, FFPI)² rosła systematycznie z poziomu 91,1 pkt. w maju 2020 r. do 136,5 pkt. w styczniu 2022 r. (łącznie wzrost w tym okresie o 22,1 pkt.). Na początku 2022 r. wartość tego wskaźnika osiągnęła historycznie wysoką wartość. Z koszyka produktów żywnościowych uwzględnianych w indeksie FAO na uwagę zwraca indeks cen oleju, który w okresie od maja 2020 r. do stycznia 2022 r. wzrósł o 77,8 pkt. do poziomu 185,9 pkt. Przyspieszały również wyraźnie ceny zbóż, trend wzrostowy indeksu ceny zbóż FAO rozpoczął się w lipcu 2020 r. z poziomu 97,3 pkt., do 140,6 pkt. w styczniu 2022 r.

Wpływ na wysoką dynamikę cen na przełomie 2021 i 2022 r. miały również zakłócenia w globalnych sieciach podaży jakie były obserwowane w 2021 r. (konsekwencje pandemii, głównie w Azji), rosnące koszty transportu i pracy. Wzrostom cen sprzyjał również wysoki popyt, będący efektem realizowania odłożonego popytu z okresu pandemii i poprawy sytuacji finansowej konsumentów. Należy jednak podkreślić, że zakłócenia w globalnych łańcuchach podaży ustępowały na początku 2022 r. Wartość wskaźnika zakłóceń w globalnych łańcuchach podaży rosła systematycznie do grudnia 2021 r.

² Indeks cen żywności FAO (FAO Food Price Index, FFPI) jest miarą miesięcznych zmian międzynarodowych cen koszyka towarów żywnościowych. Składa się na niego średnia z pięciu indeksów cen grup towarowych ważona średnimi udziałami eksportu każdej z grup w latach 2014–2016.

Wykres W6. Globalny wskaźnik zakłóceń w łańcuchach podaży, GSCPI
 Chart W6. Global Supply Chain Pressure Index, GSCPI

Źródło: Fed, <https://www.newyorkfed.org/research/policy/gscpi#/interactive>.
 Source: Fed, <https://www.newyorkfed.org/research/policy/gscpi#/interactive>.

Wojna w Ukrainie – konsekwencje dla sytuacji makroekonomicznej

War in Ukraine – implications for the macroeconomic situation

Zbrojna agresja Rosji na Ukrainę rozpoczęta w dniu 24 lutego 2022 r. stanowiła kontynuację wojny rosyjsko-ukraińskiej rozpoczętej w lutym 2014 r. Efektem rosyjskiej agresji na Ukrainę było wyraźne wzmocnienie trendu wzrostowego inflacji, który był obserwowany wcześniej. Wpływ na pojawienie się presji inflacyjnej miały również sankcje nakładane na Rosję (porównaj Ramka „Sankcje nakładane na Rosję”). Jednocześnie pojawiły się czynniki ograniczające globalną aktywność. Wszystko to miało wpływ na weryfikację prognoz makroekonomicznych, jak również na decyzje władz monetarnych i fiskalnych.

Sankcje nakładane na Rosję

Sanctions imposed on Russia

W związku z agresją wojskową Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. wiele krajów wprowadziło szereg sankcji na Rosję³, odnoszących się do przedsiębiorstw, banków i osób fizycznych⁴. Obejmowały one sankcje gospodarcze (w tym m.in. ograniczające możliwości eksportu i importu) oraz sankcje indywidualne skierowane do osób odpowiedzialnych za wspieranie, finansowanie lub realizację działań podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub odnoszących korzyści z tych działań⁵.

Sankcje gospodarcze, obejmowały sferę finansów (m.in. wymiany walut, przelewów bankowych), energii, technologii, przemysłu, transportu, dóbr luksusowych. Wprowadzono również blokadę dostępności do rezerw walutowych Rosji przechowywanych za granicą. Blokowanie własności dotyczyło również osób indywidualnych, w tym rosyjskich oligarchów i polityków. Według danych Komisji Europejskiej⁶ od lutego 2022 r. UE zakazała eksportu do Rosji towarów o wartości ponad 43,9 mld euro i importu towarów z Rosji o wartości 91,2 mld euro⁷. Oznacza to, że 49% eksportu i 58% importu zostało objęte sankcjami w porównaniu z poziomami handlu z 2021 r.

Sankcje dla osób fizycznych polegały na zakazie podróżowania i zamrożeniu aktywów. Już w lutym 2022 r. UE zablokowała dostęp rosyjskim przewoźnikom do unijnych lotnisk i zabroniła im przelotów nad unijną przestrzenią powietrzną. Zakazy podróżowania uniemożliwiają osobom umieszczonym w wykazie wjazd na terytorium UE lub przejazd przez nie tranzytem drogą lądową, powietrzną lub morską. Łącznie na terenie UE zamrożono rosyjskie aktywa o wartości 21,5 mld EUR, zablokowane zostały również przez UE i kraje G7 aktywa banku centralnego Rosji o wartości 300 mld EUR. Zamrożenie aktywów oznacza zamrożenie wszystkich rachunków należących do wymienionych osób i podmiotów w bankach UE. Zabrania się również bezpośredniego lub pośredniego udostępniania im jakichkolwiek funduszy lub aktywów. Unia Europejska zastosowała sankcje łącznie wobec prawie 1 800 osób i podmiotów (według informacji <https://www.consilium.europa.eu>).

Wprowadzane sankcje dotyczyły również zakazu świadczenia usług związanych z biznesem prowadzonym przez rząd Rosji i podmioty prawne założone w Rosji. Od 4 czerwca 2022 r., UE wprowadziła zakaz świadczeń usług księgowych, audytorskich, prowadzenia ksiąg rachunkowych i doradztwa podatkowego, a także doradztwa biznesowego i zarządczego lub public relations. W październiku 2022 r. UE rozszerzyła zakres usług, których Rosja nie może już świadczyć, o doradztwo informatyczne, doradztwo prawne, usługi architektoniczne i inżynieryjne. Ograniczenia wprowadzone zostały również m.in. na usługi ubezpieczeniowe, usługi konserwacyjne. Sankcjami objęte zostały również rosyjskie organizacje medialne i osoby odpowiedzialne za propagandę i dezinformację. W grudniu 2022 r. do listy sankcji dodano również zakaz świadczenia usług reklamy unijnej, badań rynku i opinii publicznej, a także usług testowania produktów i kontroli technicznej.

³ Należy zauważyć, że sankcje były nakładane nie tylko na Rosję, ale również na Białoruś, sojusznika rosyjskiego rządu.

⁴ Ograniczone sankcje na Rosję były wprowadzane po zbrojnej agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę rozpoczętej w lutym 2014 r.

⁵ Lista sankcji Unii Europejskiej i Polski nałożonych na Rosję i Białoruś znajdują się na rządowych stronach:

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/001568>

<https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/001587>

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/#sanctions>

⁷ Decyzje zakazujące importu lub eksportu towarów objęły takie produkty jak: ropa naftowa (od grudnia 2022 r.) i produkty rafinacji ropy naftowej (od lutego 2023 r.), węgiel i inne stałe paliwa kopalne, stal, wyroby stalowe i żelazo, złoto (w tym biżuteria), cement, asfalt, drewno, papier, kauczuk syntetyczny i tworzywa sztuczne, owoce morza i alkohole (np. kawior, wódka), papierosy i kosmetyki.

Wraz z wybuchem wojny w Ukrainie kontynuowany był globalny trend wzrostowy cen dóbr konsumpcyjnych i usług. Skokowe wzrosty cen występowały z różną siłą w przypadku poszczególnych grup produktów. Najbardziej widoczny wzrost cen wystąpił w przypadku surowców energetycznych – ropy naftowej, gazu i węgla. Ceny ropy naftowej utrzymywały się powyżej 100 USD za baryłkę w okresie od marca do lipca 2022 r. Ceny gazu ziemnego na rynkach światowych osiągnęły maksymalne, historyczne poziomy już w marcu 2022 r. W kolejnych miesiącach ceny gazu ziemnego w Europie kontynuowały wzrosty do sierpnia, kiedy to średni poziom cen gazu ziemnego był o 148% wyższy niż w styczniu 2022 r. i o 864% wyższy niż w styczniu 2021 r. Wyraźniejszy spadek cen widoczny był w ostatnim kwartale 2022 r., jednak poziom cen był nadal wyższy od poziomu sprzed wybuchu wojny w Ukrainie. Wzrosty cen surowców energetycznych były głównie spowodowane embargiem na ich import z Rosji (więcej na temat sankcji nakładanych na Rosję – Ramka „Sankcje nakładane na Rosję”). Średnia cena węgla australijskiego we wrześniu 2022 r. była o 119% wyższa niż w styczniu tego samego roku.

Wysokie poziomy cen żywności przed wybuchem wojny w Ukrainie stanowiły pewną barierę do dalszych wzrostów. Maksymalną wartość indeks cen żywności osiągnął w marcu 2022 r. (159,7 pkt.), a w kolejnych miesiącach roku był w trendzie spadkowym. Wartość indeksu cen żywności spadła do końca 2022 r. o 27,9 pkt.

Należy również podkreślić, że wybuch wojny w Ukrainie przyczynił się do wzrostu problemów w łańcuchach podaży (wzrost wartości wskaźnika GSCPI w marcu 2022 r.) jedynie w krótkim okresie. Nie był to już czynnik tak silnie wpływający na procesy gospodarcze, jak w trakcie pandemii.

Globalna inflacja kształtowała się w 2022 r. na poziomach najwyższych od kilkadziesiąt lat. W Stanach Zjednoczonych dynamika inflacji wzrosła w czerwcu 2022 r. i wyniosła 9,1%, (najwyższa wartość od listopada 1981 r.). Rekordowe dynamiki inflacji HICP były obserwowane w strefie euro. W październiku 2022 r. wyniosła ona 10,7% r/r, i była na najwyższym poziomie od początku publikacji tego wskaźnika w 1997 r. W krajach Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie wysokie dynamiki inflacji HICP (powyżej 20%) występowały w krajach bałtyckich. W 2022 r. maksymalna dynamika inflacji w Estonii wystąpiła w sierpniu (24,8%), w przypadku Litwy i Łotwy był to lipiec (odpowiednio 24,1% i 22,2%). W drugiej połowie 2022 r. obserwowaliśmy stopniową słabnącą dynamikę inflacji. W Polsce najwyższa dynamika inflacji wystąpiła w październiku 2022 r. i wyniosła 17,9%. W drugiej połowie 2022 r., z uwagi na obniżenie dynamiki cen energii (ropy i gazu), następowała stopniowa stabilizacja i spadek dynamiki cen w poszczególnych krajach.

Zmiany w prognozach makroekonomicznych

Changes in the macroeconomic forecast

Zmiany w prognozach wzrostu gospodarczego

Changes in economic growth forecasts

Prognozy wzrostu gospodarczego na przełomie 2021 i 2022 r. należały do optymistycznych. W październiku 2021 r. MFW prognozował światowy wzrost gospodarczy na 4,9%, w tym w krajach rozwiniętych na 4,5% i krajach rozwijających się na 5,1%. W styczniowej rundzie prognostycznej nastąpiło ograniczenie prognoz PKB o 0,6 p. proc. w przypadku krajów rozwiniętych i o 0,3 p. proc. w przypadku krajów rozwijających się. Od momentu wybuchu wojny w Ukrainie nastąpiły kolejne, systematyczne redukcje prognoz wzrostu gospodarczego. Pomiędzy styczniem 2022 r. a styczniem 2023 r., prognozy światowego wzrostu gospodarczego na 2022 r. i 2023 r. zostały ograniczone odpowiednio o 1,5 p. proc. i 0,7 p. proc. Wyraźniejsze zmiany wystąpiły w przypadku prognoz dla krajów rozwiniętych – spadek prognoz odpowiednio o 2,7 p. proc. i 1,1 p. proc. Prognozy dynamiki PKB na lata 2022–2023 dla krajów rozwijających się obniżono odpowiednio o 0,8 p. proc. i 0,5 p. proc. Po redukcjach prognoz dynamiki PKB, zwiększeniu uległa różnica pomiędzy prognozowaną dynamiką wzrostu PKB w krajach rozwiniętych i rozwijających się, dla roku 2022 zwiększyła się z 0,9 p. proc. do 2,8 p. proc., a dla roku 2023 z 2,2 p. proc. do 2,8 p. proc. (w obu przypadkach na korzyść krajów rozwijających się).

Tablica W1. Prognozy dynamiki PKB
Table W1. GDP forecasts

Region/data publikacji prognozy Date of publication of the forecast	Prognoza dynamiki PKB GDP forecast	
	2022	2023
Światowy wzrost World output		
Październik 2021 October 2021	4,9	–
Styczeń 2022 January 2022	4,4	3,8
Kwiecień 2022 April 2022	3,6	3,6
Lipiec 2022 July 2022	3,2	2,9
Październik 2022 October 2022	3,2	2,7
Styczeń 2023 January 2023	2,9	3,1
Kraje rozwinięte Advanced Economies		
Październik 2021 October 2021	4,5	–
Styczeń 2022 January 2022	3,9	2,5
Kwiecień 2022 April 2022	3,3	2,4
Lipiec 2022 July 2022	2,5	1,4
Październik 2022 October 2022	2,4	1,1
Styczeń 2023 January 2023	1,2	1,4
Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Europe		
Październik 2021 October 2021	5,1	–
Styczeń 2022 January 2022	4,8	4,7
Kwiecień 2022 April 2022	3,8	4,4
Lipiec 2022 July 2022	3,6	3,9
Październik 2022 October 2022	3,7	3,7
Styczeń 2023 January 2023	4,0	4,2

Źródło: MFW.
Source: IMF.

Prognozy inflacji na 2022 r. opublikowane przez MFW w październiku 2022 r. wskazywały na wzrost średniorocznej dynamiki inflacji w krajach rozwiniętych do 2,3% (3,5% na koniec 2022 r.). Wyraźna dysproporcja występowała pomiędzy prognozami inflacji dla Stanów Zjednoczonych (5,1% na koniec 2022 r.) i krajów strefy euro (2,9% na koniec 2022 r.). Jeszcze wyższa dynamika inflacji była oczekiwana w przypadku krajów rozwijających się (8,5% na koniec 2022 r.). Wybuch wojny w Ukrainie przyczynił się do dodatkowego, gwałtownego wzrostu cen nośników energii i żywności oraz w konsekwencji do bardzo wysokiej dynamiki inflacji. Prognozy inflacji przygotowywane przez MFW w okresie pomiędzy październikiem 2021 r. i końcem 2022 r. wzrosły dla krajów rozwiniętych o 3,5 p. proc., dla krajów strefy euro o 5,9 p. proc., natomiast dla krajów rozwijających się aż o 19,8 p. proc. Na tym tle najbardziej stabilne pozostawały prognozy inflacji dla Stanów Zjednoczonych, gdzie nastąpił ich wzrost jedynie o 1,3 p. proc.

Tablica W2. Prognozy inflacji
Table W2. Inflation forecasts

Region/data publikacji prognozy Date of publication of the forecast	Prognoza inflacji Inflation forecast						
	średnio w okresie average in the period				na koniec okresu at the end of the period		
	2022	2023	2026	2027	2022	2023	2026
Kraje rozwinięte Advanced Economies							
Październik 2021 October 2021	2,3	–	1,9	–	3,5	–	1,9
Kwiecień 2022 April 2022	5,7	2,5	–	1,9	4,4	2,2	–
Październik 2022 October 2022	7,2	4,4	–	1,9	7,0	3,2	–
Stany Zjednoczone United States of America							
Październik 2021 October 2021	3,5	–	2,3	–	5,1	–	2,6
Kwiecień 2022 April 2022	7,7	2,9	–	2,0	5,3	2,3	–
Październik 2022 October 2022	8,1	3,5	–	2	6,4	2,3	–
Strefa Euro Euro Area							
Październik 2021 October 2021	1,7	–	–	1,7	2,9	–	1,4
Kwiecień 2022 April 2022	5,3	2,3	–	1,9	4,2	2,1	–
Październik 2022 October 2022	8,3	5,7	–	1,8	8,8	4,5	–
Kraje rozwijające się Emerging Market and Developing Europe							
Październik 2021 October 2021	7,1	–	–	5,8	8,5	–	6,5
Kwiecień 2022 April 2022	27,1	18,1	–	6,8	26,0	14,7	–
Październik 2022 October 2022	27,8	19,4	–	6,7	28,3	13,9	–

Źródło: MFW.

Source: IMF.

Kluczowe zmiany w polityce fiskalnej i pieniężnej

Key changes in fiscal and monetary policy

Zmiany w polityce fiskalnej

Changes in fiscal policy

W sytuacji wysokich cen żywności i energii rządy krajów rozwiniętych i rozwijających się reagowały w różny sposób. Podejmowano równocześnie działania mające na celu ograniczenie wzrostu cen (m.in. czasowe zamrażanie, obniżki podatków) lub bezpośrednie transfery środków w postaci gotówki, bonów lub innych form subwencji. W krajach rozwiniętych do najbardziej popularnych rozwiązań należały bezpośrednie transfery pieniężne do gospodarstw domowych, redukcje stawek podatków konsumpcyjnych (VAT, podatek konsumpcyjny, podatek akcyzowy) i zamrażanie cen. W przypadku krajów rozwijających dominowały redukcje stawek podatków konsumpcyjnych i zamrażanie cen. Ponadto czasowo obniżano lub zawieszano cła na importowaną żywność oraz czasowo zakazywano eksportu artykułów spożywczych. Wprowadzano również dotacje lub pożyczki dla przedsiębiorstw, w tym m.in. przedsiębiorstw energetycznych, rolniczych i transportowych. Prowadzona była polityka zachęt mająca na celu zwiększenie inwestycji w zieloną transformację (np. środki wspierające zakup pojazdów przyjaznych środowisku, inicjatywy na rzecz efektywności energetycznej). Należy zauważyć, że w porównaniu z gospodarkami rozwiniętymi, większy odsetek rządów z krajów rozwijających się o niskich dochodach, nie podjął dodatkowych działań w sytuacji wzrostu cen żywności i energii.

Tabela W3. Reakcja rządów na wysoką dynamikę wzrostu cen w 2022 r.
Table W3. Government response to high price growth in 2022

	Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	Gospodarki wschodzące Emerging Markets	Kraje rozwijające się o niskich dochodach Low-Income Developing Countries	Importerzy ropy Oil Importers	Ekporterzy ropy Oil Exporters	Duży importerzy pszenicy z Rosji/ /Ukrainy Large Importers of Wheat from Russia/ /Ukraine	Ekporterzy pszenicy Wheat Exporters
Działania wydatkowe Spending measures	20	18	3	39	2	14	3
w tym transfery gotówkowe of which are cash transfers	6	4	1	11	0	5	2
Zmiany w podatkach Tax measures	15	17	2	31	3	11	3
Wydatki „pod kreską” Expenditures below the line	2	5	0	7	0	2	0
Inne działania Other measures	0	5	0	5	0	3	0
Liczba badanych krajów Number of countries covered by the survey	29	46	19	78	16	41	5

Źródło: MFW. (2022). Fiscal Monitor: Fiscal policy from pandemic to war, April 2022.
Source: IMF. (2022). Fiscal Monitor: Fiscal policy from pandemic to war, April 2022.

Zmiany w polityce pieniężnej

Changes in monetary policy

Wyraźny, globalny wzrost inflacji pod koniec 2021 r. i na początku 2022 r., przyczynił się do zmian w polityce pieniężnej. Banki centralne wycofywały się z przeprowadzania skupu aktywów na rynkach finansowych oraz kontynuowały lub rozpoczynały cykl podwyżek stóp procentowych. Moment rozpoczęcia i skala podwyżek stóp procentowych była zróżnicowana pomiędzy poszczególnymi krajami (szczegóły w Rozdziale 4).

Niestandardowe instrumenty

Non-standard instruments

Na przełomie roku 2021 i 2022, banki centralne w gospodarkach rozwiniętych (z wyjątkiem Japonii) podejmowały decyzję o ograniczeniu lub zakończeniu skupu netto aktywów. W grudniu 2021 r. Fed podjął decyzję o zakończeniu skupu netto aktywów od marca 2022 r. Z kolei Europejski Bank Centralny (EBC) pod koniec 2021 r. zdecydował się zakończyć w marcu 2022 r. program skupu netto aktywów (PEPP). Efekty wygaszania programu PEPP były łagodzone przez EBC poprzez przejściowe zwiększenie skali programu skupu aktywów (APP), które zostały zakończone w lipcu 2022 r.⁸ Od tego miesiąca EBC wprowadził instrument ochrony transmisji (Transmission Protection Instrument, TPI), mający na celu poprawę efektywności polityki pieniężnej w strefie euro.

Stopy procentowe

Interest rates

Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) w ramach komunikacji z rynkiem zapowiadała rozpoczęcie cyklu podwyżek stóp procentowych, sugerując początek cyklu podwyżek w marcu 2022 r. Ostatecznie przedział dla stopy procentowej w Stanach Zjednoczonych był systematycznie podwyższany z poziomu 0,00%–0,25% w marcu do 4,25–4,50% w grudniu 2022 r.⁹ EBC w pierwszych miesiącach 2022 r. utrzymywał ujemną stopę depozytową na poziomie –0,50%. Zgodnie z zapowiedzią EBC, podwyżki rozpoczęto od lipca 2022 r. Na koniec 2022 r. stopa depozytowa wzrosła do 2,0%, stopa procentowa podstawowych operacji refinansujących wzrosła do 2,5%, a stopa kredytu w banku centralnym do 2,75%. W 2022 r. cykl podwyżek rozpoczęto również i w innych gospodarkach rozwiniętych. W tym w Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Szwecji, Norwegii, Nowej Zelandii, Kanady i Australii. Należy zauważyć, że decyzje o podwyżkach stóp procentowych podejmowano po wieloletniej przerwie. Przykładowo w czerwcu 2022 r. Bank Szwajcarii, który podniósł stopy procentowe pierwszy raz od 2007 r.

W regionie Europy Środkowo-Wschodniej oraz niektórych gospodarkach wschodzących, kontynuowany był cykl podwyżek stóp procentowych. Narodowy Bank Polski (NBP), podobnie jak inne banki centralne w regionie, kontynuował rozpoczęty w 2021 r. cykl podwyżek stóp procentowych. Od stycznia do września 2022 r. Rada Polityki Pieniężnej dokonała ośmiu podwyżek stóp procentowych NBP. Stopa referencyjna NBP wzrosła z poziomu 1,75% do 6,75%, stopa depozytowa NBP – z 1,25% do 6,25%, a stopa lombardowa NBP – z 2,25% do 7,25%. Znacząca deprecjacja złotego, która wystąpiła po rozpoczęciu agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę, przyczyniła do interwencji walutowej (sprzedaż przez NBP walut obcych za złote) w marcu 2022 r. (więcej szczegółów w Rozdziale 4).

⁸ Strategia EBC została tym samym ograniczona do reinwestowania rat kapitałowych z papierów wartościowych zakupionych w ramach programu APP tak długo jak to będzie konieczne a w przypadku programu PEPP, co najmniej do końca 2024 r. (komunikat po posiedzeniu Rady Prezesów EBC 9 czerwca 2022 r.).

⁹ Był to najwyższy (w ciągu roku) cykl podwyżek w Stanach Zjednoczonych od 1981 r.

Podsumowanie

Summary

- Przed wybuchem wojny w Ukrainie miał miejsce globalny trend wzrostowy cen surowców energetycznych (ceny ropy i gazu) oraz wzrost cen surowców rolnych. W wielu przypadkach indeksy cen osiągały swoje historyczne, maksymalne wartości.
- Wojna w Ukrainie i nakładane na Rosję sankcje przyczyniły się do pogłębienia problemów zauważalnych przed jej wybuchem (wysoka dynamika wzrostu cen energii i żywności). W konsekwencji, w trakcie 2022 r. następowały wyraźne redukcje prognoz dynamiki wzrostu PKB i podwyżki prognoz dynamiki inflacji.
- W 2022 r. miały miejsce wyraźne zmiany w prognozach makroekonomicznych. Prognozy wzrostu gospodarczego obniżane były w największym stopniu dla krajów rozwiniętych. Z kolei w przypadku prognoz inflacji na 2022 r. najbardziej wzrosły dla krajów rozwijających się.
- W ramach polityki fiskalnej wprowadzane były działania mające na celu ograniczyć wzrost cen żywności i energii oraz wspomóc gospodarstwa domowe i najbardziej narażone na wzrost kosztów energii przedsiębiorstwa.
- Nastąpiła zmiana polityki pieniężnej na bardziej restrykcyjną. Banki centralne odchodziły od programu skupu aktywów i rozpoczynały lub kontynuowały cykl podwyżek stóp procentowych.

Rozdział 1. Wzrost gospodarczy

Chapter 1. Economic growth

1. Procesy w gospodarce światowej

1. Processes in the world economy

Po szoku egzogenicznym w 2020 r. o niespotykanej od wielu dekad skali oraz bardzo dużych spadkach PKB, związanych z wybuchem pandemii COVID-19, pierwsza połowa 2021 r. była okresem równie szybkiej odbudowy wzrostu, ale zahamowanej w drugiej połowie tego roku m.in. z powodu presji inflacyjnej, która w wielu gospodarkach rozwiniętych wymusiła zacieśnianie polityki pieniężnej. Pomimo tego świat wchodził w 2022 r. z dość dobrymi, aczkolwiek rewidowanymi w dół, prognozami wzrostu¹⁰. Oczekiwania te zostały jednak nieoczekiwanie całkowicie zmienione na skutek wojny w Ukrainie¹¹. Na skutki ekonomiczne pandemii w postaci przerwanych lub zaburzonych łańcuchów dostaw, wzrostu zadłużenia publicznego i zacieśnienia polityki pieniężnej, które ograniczyły zdolność podmiotów publicznych do skutecznej reakcji wobec nowych wyzwań, nałożyły się skutki tej wojny w postaci wzrostu cen niektórych towarów, szczególnie surowców energetycznych i żywnościowych. W rezultacie presja inflacyjna utrzymuje się dłużej niż oczekiwano. Pomimo, że wpływ ww. czynników ograniczających wzrost w dużym stopniu zmaleł, to napięcia geopolityczne i ciągle trwająca wojna w Ukrainie stanowiły i stanowią istotne źródło niepewności w prognozach wzrostu¹².

Wzrost gospodarczy

Economic growth

Wzrost PKB na świecie w 2022 r., według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), był dodatni i wyniósł 3,4%, czyli o 2,9 p. proc. mniej niż w 2021 r. W podziale na grupy państw wyniósł on 2,7% dla gospodarek rozwiniętych (wobec 5,4% w 2021 r.) oraz 4,0% w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się (wobec 6,9% w 2021 r.).

Gospodarka Stanów Zjednoczonych wzrosła o 2,1%, czyli o 3,8 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. W strefie euro odnotowano wzrost PKB o 3,5%, czyli o 1,9 p. proc. mniejszy niż w roku poprzednim – na tle innych gospodarek rozwiniętych był to jednak znaczny wzrost, a jego tempo było nawet większe niż dla całej gospodarki światowej. W Japonii w 2022 r. zanotowano wzrost PKB o 1,1%, czyli o 1,0 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. Na istniejące zróżnicowanie pomiędzy krajami dodatkowo wpływał przebieg pandemii COVID-19, stopień restryktywności polityki pieniężnej zorientowanej na kontrolowanie inflacji oraz wpływ fluktuacji cen importowanych paliw kopalnych.

¹⁰ MFW. (2022). World Economic Outlook, January 2022, Executive Summary.

¹¹ MFW. (2022). World Economic Outlook, April 2022, Executive Summary.

¹² MFW. (2023). World Economic Outlook, April 2023, Executive Summary.

Tablica 1.1.1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)
 Table 1.1.1. Gross domestic product change in the world (constant prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %				
Świat World	3,6	2,8	-2,8	6,3	3,4
Gospodarki rozwinięte, w tym: Advanced economies, including:	2,3	1,7	-4,2	5,4	2,7
Stany Zjednoczone United States	2,9	2,3	-2,8	5,9	2,1
Japonia Japan	0,6	-0,4	-4,3	2,1	1,1
Strefa euro Euro area	1,8	1,6	-6,1	5,4	3,5
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: Emerging market and developing economies, including:	4,7	3,6	-1,8	6,9	4,0
Europa Środkowa i Wschodnia Emerging and developing Europe	3,6	2,5	-1,6	7,3	0,8
Turcja Turkey	3,0	0,8	1,9	11,4	5,6
rozwijające się kraje Azji emerging and developing Asia	6,4	5,2	-0,5	7,5	4,4
Chiny China	6,8	6,0	2,2	8,5	3,0
Indie India	6,5	3,9	-5,8	9,1	6,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	1,2	0,2	-6,8	7,0	4,0
Brazylia Brazil	1,8	1,2	-3,3	5,0	2,9
Meksyk Mexico	2,2	-0,2	-8,0	4,7	3,1
Rosja Russia	2,8	2,2	-2,7	5,6	-2,1
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	2,8	1,6	-2,7	4,6	5,3
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	3,2	3,3	-1,7	4,8	3,9
Republika Południowej Afryki South Africa	1,5	0,3	-6,3	4,9	2,0

Uwaga: od 2019 r. MFW nie publikuje już danych dla Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), zaś kategoria Bliski wschód i Afryka Północna została zastąpiona kategorią Bliski Wschód i Azja Centralna. Z kolei kategoria Europa Środkowa i Wschodnia obecnie obejmuje także 4 kraje WNP, tj. Rosję, Ukrainę, Białoruś i Mołdawię. Pozostałe 8 krajów WNP włączono do kategorii Bliski Wschód i Azja Centralna. Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database, April 2023).

Note: from 2019 IMF does not publish any more data for the Commonwealth of Independent States (CIS), and the category of Middle East and North Africa has been replaced by Middle East and Central Asia. At the same time the category Emerging and developing Europe now comprises also 4 former CIS countries, i.e. Russia, Ukraine, Belarus and Moldova. The remaining 8 CIS countries are now in the category Middle East and Central Asia.

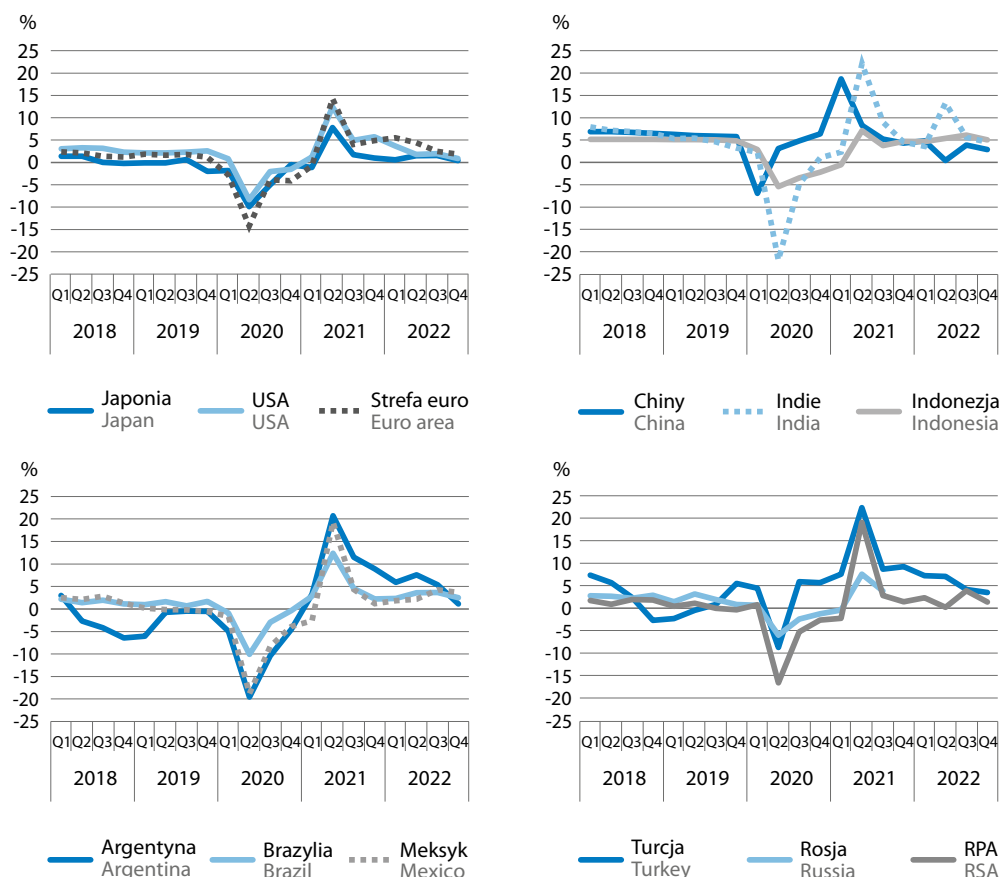
Source: IMF data (World Economic Outlook Database, April 2023).

W Chinach zanotowano w 2022 r. wzrost o 3,0%, czyli o 5,5 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. Po silnej odbudowie wzrostu w 2021 r. gospodarka tego kraju znacznie zwolniła pomimo wycofania się z większości szczególnie dotkliwych obostrzeń przeciwko pandemii Covid-19 zastosowanych przez ten kraj.

W Indiach wzrost PKB w 2022 r. wyniósł 6,8%, czyli o 2,3 p. proc. mniej niż w roku ubiegłym – głęboka odbudowa wzrostu z 2021 r. była zatem kontynuowana w przeciwieństwie do Chin, ale po stosunkowo głębokim spadku w 2020 r., który nie wystąpił w tym drugim kraju.

Na wzrost poszczególnych gospodarek i świata jako całości negatywnie wpłynęła fragmentacja gospodarki światowej, w której obserwuje się wzrost nowych barier w handlu międzynarodowym, już mocno ograniczonym w okresie pandemii, a także na skutek wojny w Ukrainie. Na fragmentację gospodarki światowej wpłynął nierówny podział uprzednich korzyści z globalizacji (czego skutkiem było przywrócenie niektórych ograniczeń w handlu międzynarodowym, np. pomiędzy USA a Chinami), a także inne napięcia geopolityczne. W rezultacie powstały nowe linie podziału pomiędzy regionami świata¹³.

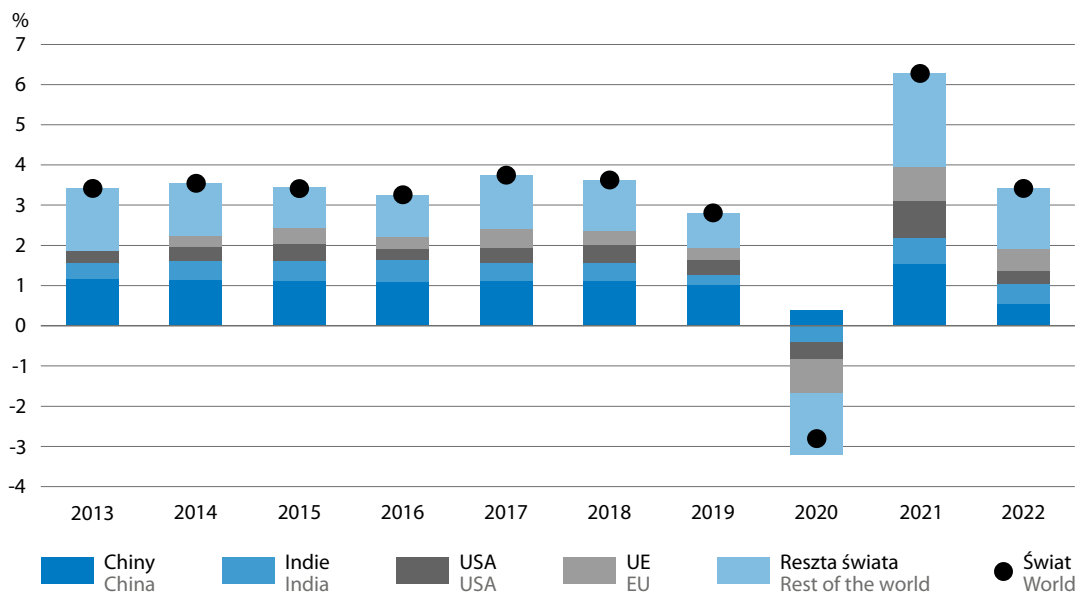
Wykres 1.1.1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach
(porównanie do analogicznego kwartału poprzedniego roku; wyrównane sezonowo)
Chart 1.1.1. GDP changes in real terms in selected economies
(compared to the corresponding period of the previous year; seasonally adjusted)

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

¹³ MFW. (2023). World Economic Outlook, April 2023, s. 91–112.

Wykres 1.1.2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB
 Chart 1.1.2. Contribution of selected economies to world GDP growth

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFV (World Economic Outlook Database, April 2023).

Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2023).

Rynek pracy

Labour market

Według danych Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) globalny rynek pracy w 2022 r. charakteryzował się zwiększeniem liczby pracujących o 3,4 mld osób, czyli o 2,3% w skali roku.

Można było także zaobserwować stopniowe zwiększanie się godzin przepracowanych (41,4 godzin przepracowanych tygodniowo na 1 zatrudnionego), aczkolwiek liczba tych godzin nie osiągnęła jeszcze poziomu sprzed pandemii COVID-19 (przeciętnie na 1 osobę zatrudnioną – 42,1 godzin tygodniowo).

Wskaźnik zatrudnienia osiągnął w 2022 r. poziom 56,4% (wobec 55,7% w poprzedzającym roku), przy czym najwyższy (64,0%), wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej i na Pacyfiku. W większości regionów, wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Azji Wschodniej (o 0,3 p. proc.) oraz Europie Wschodniej (o 0,1 p. proc.).

W 2022 r. współczynnik aktywności zawodowej wzrósł z 59,4% w 2021 r. do 59,8%, ale nie osiągnął poziomu 60,2%, który występował w 2019 r. Liczba osób bezrobotnych na świecie spadła o 5,2% wobec ub.r. i osiągnęła poziom 205,2 mln, zaś stopa bezrobocia obniżyła się w skali roku o 0,4 p. proc.

Tablica 1.1.2. Świat^a – wybrane wskaźniki rynku pracy
 Table 1.1.2. World^a – selected labour market indicators

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w% in %				
Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) Activity rate (15 years and more) by country group					
Świat World	60,0	60,2	58,6	59,4	59,8
Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) Employment rate (15 years and more)					
Świat World	56,5	56,9	54,5	55,7	56,4
Stopa bezrobocia Unemployment rate					
Świat World	5,7	5,5	6,9	6,2	5,8
Liczba bezrobotnych (w tys.) Unemployment (in thous.)					
Świat World	193,9	191,9	235,2	216,4	205,2

^a Więcej informacji na temat rynku pracy znajduje się w rozdziale 2. „Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych”, podrozdział 1. „Procesy na globalnym rynku pracy”.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOP.

^a More information on labour market is presented in the chapter 2. “Labour market and income situation of households”, subchapter 1. “Processes on a global labour market”.

Source: Own study based on ILO data.

Znaczący wpływ na rynek pracy na świecie w 2022 r. miała wojna na Ukrainie. Eskalacja działań wojennych spowodowała masowy exodus ludności ukraińskiej i największy kryzys uchodźczy od czasów drugiej wojny światowej. Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców UNHCR z 19 lipca 2022 r. w całej Europie zarejestrowano blisko 6 mln uchodźców z Ukrainy, z czego większość stanowiły kobiety i dzieci. Spowodowało to silny napływ siły roboczej na rynki pracy krajów sąsiadujących z Ukrainą.

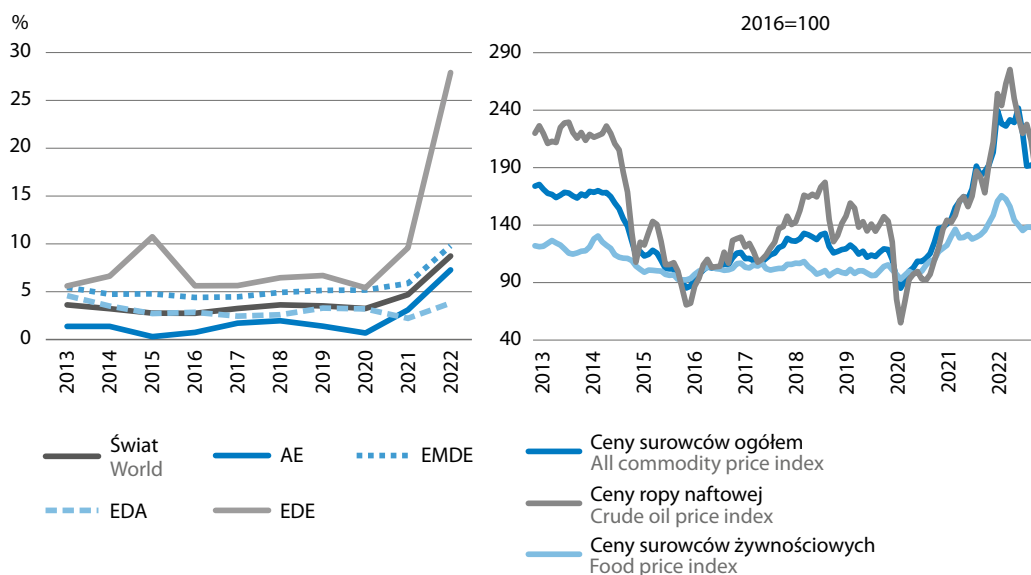
Procesy inflacyjne

Inflationary processes

Inflacja¹⁴ na świecie w 2022 r. wyniosła średniorocznie 8,7% czyli więcej niż w roku poprzednim (4,7%), osiągając najwyższy dotychczasowy poziom w XXI wieku (była najwyższa od 1996 r.). W 2022 r. inflacja była wyższa w stosunku do roku poprzedniego dla wszystkich grup krajów. W krajach rozwiniętych inflacja wzrosła z poziomu 3,1% do 7,3% – była zatem najwyższa w XXI wieku (ściśle od 1982 r.). W gospodarkach wschodzących odnotowano inflację na poziomie 9,8%, czyli wyższą o 3,9 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego – była zatem najwyższa w XXI wieku (od 1999 r.). Stosunkowo mniejszy przyrost inflacji zanotowano dla wschodzących krajów Azji, dla których zanotowano inflację na poziomie 3,8%, czyli wyższą o 1,6 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego – była ona jednak najwyższa dla tej grupy krajów od 2013 r. Dla wschodzących gospodarek krajów Europy Centralnej i Wschodniej inflacja wzrosła najsilniej, czyli o 18,3 p. proc. do poziomu 27,9%. (najwyższa od 2000 r.).

¹⁴ Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Na podstawie danych (MFW, World Economic Outlook Database, April 2023). Podział na grupy krajów według agregatów MFW.

Wykres 1.1.3. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen
 Chart 1.1.3. Inflation (CPI) in the world and selected price indices

Źródło: dane MFW, World Economic Outlook Database, April 2023.
 Source: IMF data, World Economic Outlook Database, April 2023.

Wśród krajów grupy G7 inflacja wzrosła dla Stanów Zjednoczonych z poziomu 4,7% do 8,0%, a dla Kanady z poziomu 3,4% do poziomu 6,8%. W tej grupie krajów inflacja również istotnie wzrosła we Francji z poziomu 2,0% do 5,9%, w Niemczech z poziomu 3,2% do 8,7%, we Włoszech z poziomu 1,9% do 8,7%, w Wielkiej Brytanii z poziomu 2,6% do 9,1%. W Japonii jednak inflacja utrzymała się na stosunkowo niskim poziomie, choć także wzrosła z poziomu -0,2% (deflacja) do 2,5%. Obserwowane wzrosty inflacji były dla wszystkich tych krajów najwyższe w całym XXI wieku, oprócz Japonii, dla której inflacja była najwyższa od 2014 r. Na jej zróżnicowanie w bardzo istotnym stopniu wpływały poziomy interwencji pieniężnej i fiskalnej związanej z kryzysem wywołanym przez pandemię czy zależność od drożejących na skutek wojny w Ukrainie surowców oraz poziom restrykcyjności późniejszej polityki pieniężnej¹⁵.

Podobnie jak w 2021 r. na stronę podażową gospodarki znacznie oddziaływały wzrosty cen surowców¹⁶. Średnioroczne ceny koszyka wszystkich surowców wzrosły o 33,7%, ceny ropy naftowej o 48,0%, zaś ceny koszyka surowców żywnościowych wzrosły o 14,8%. Wzrost cen tych surowców miał miejsce głównie w pierwszej połowie 2022 r., zaś w drugiej połowie ich ceny prawie powróciły do tych z początku roku. Po silnym wzroście o 46,7% w 2021 r. średnioroczne ceny koszyka podstawowych metali obejmujących aluminium, kobalt, miedź, rudę żelaza, ołów, molibden, nikiel, cynę, uran i cynk jednak spadły w 2022 r. o 5,6%.

¹⁵ Według: MFW. (2022). World Economic Outlook, January 2022, Executive Summary.

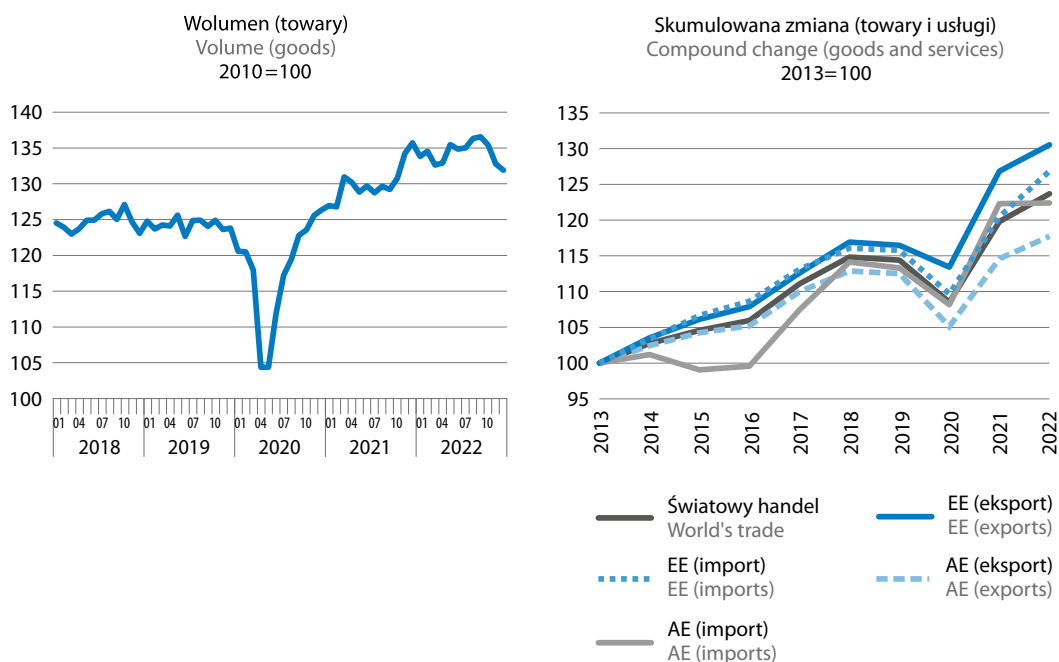
¹⁶ Na podstawie danych MFW, IMF Primary Commodity prices. Chodzi w tym akapicie o koszyki według metodologii stosowanej w tym źródle.

Handel międzynarodowy

International trade

Po bardzo silnej w 2021 r. odbudowie obrotów w światowym handlu towarami w 2022 r. nastąpiło jej spowolnienie. Tempo wzrostu wolumenu¹⁷ światowego handlu towarami w 2022 r. wyniosło 4,2%, przy czym eksport wzrósł o 3,6%, zaś import o 4,8% (w 2021 r. odpowiednio: 12,2%, 11,8% i 12,8%). Wkład gospodarek rozwiniętych do wzrostu importu był relatywnie bardziej istotny niż gospodarek rozwijających się. Import w tej grupie krajów wzrósł o 6,7% (wobec 11,2% w 2021 r.), podczas gdy dla gospodarek wschodzących – o 0,1% (wobec 16,5% w 2021 r.). Odwrotnie było w przypadku eksportu. Wkład gospodarek wschodzących do wzrostu eksportu był większy. Eksport w tej grupie krajów zwiększył się o 4,1% (wobec 15,0% w 2021 r.), podczas gdy dla gospodarek rozwiniętych – o 0,5% (wobec 10,2% w 2021 r.).

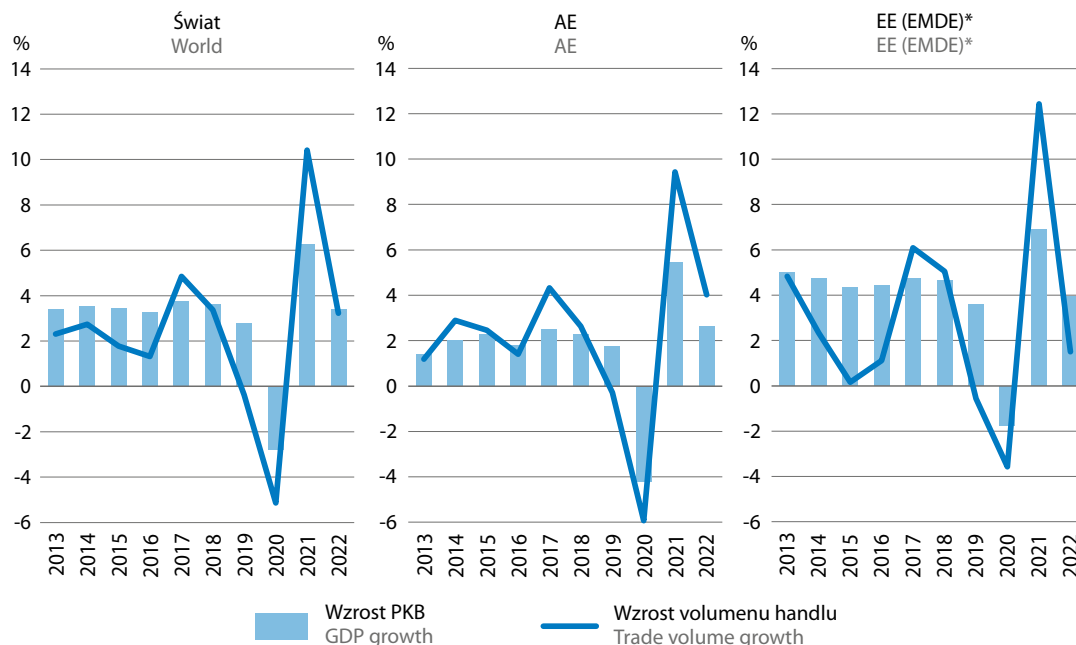
Wykres 1.1.4. Światowy handel towarami
Chart 1.1.4. World trade in goods

Także w odniesieniu do PKB wolumen handlu rósł do lokalnego maksimum w 2017 r. Proces ten wyhamował jednak już w 2018 r., osiągając ujemne lub neutralne wartości w 2019 r. W 2020 r. wystąpił wyraźny bardzo głęboki kryzys w światowych obrotach handlowych w odniesieniu do już znacznie zmniejszonego poziomu PKB. Podobnie jak nieproporcjonalnie silniejsze były spadki obrotów handlu w stosunku do spadków PKB w 2020 r., tak również nieproporcjonalnie silniejsza w stosunku do odbudowy PKB była odbudowa obrotów handlu, w tym szczególnie dla grupy gospodarek wschodzących. Ta odbudowa obrotów wyhamowała jednak wyraźnie w 2022 r.

¹⁷ Obliczenia własne na podstawie danych CPB, World Trade Monitor. Dane w niniejszym podrozdziale odnoszą się do wolumenu obrotów, czyli nie zależą od cen, tylko od zmian ilości (ważonych udziałem w wartości całego obrotu) towarów podlegających międzynarodowemu obrotowi.

Wykres 1.1.5. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego
 Chart 1.1.5. Comparison between GDP growth and international trade volume growth

* EE – Emerging economies według CPB, EMDE – Emerging markets and developing economies według MFW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook Database, April 2023) oraz danych CPB (World Trade Monitor).

* EE – Emerging economies according to CPB, EMDE – Emerging markets and developing economies according to IMF.

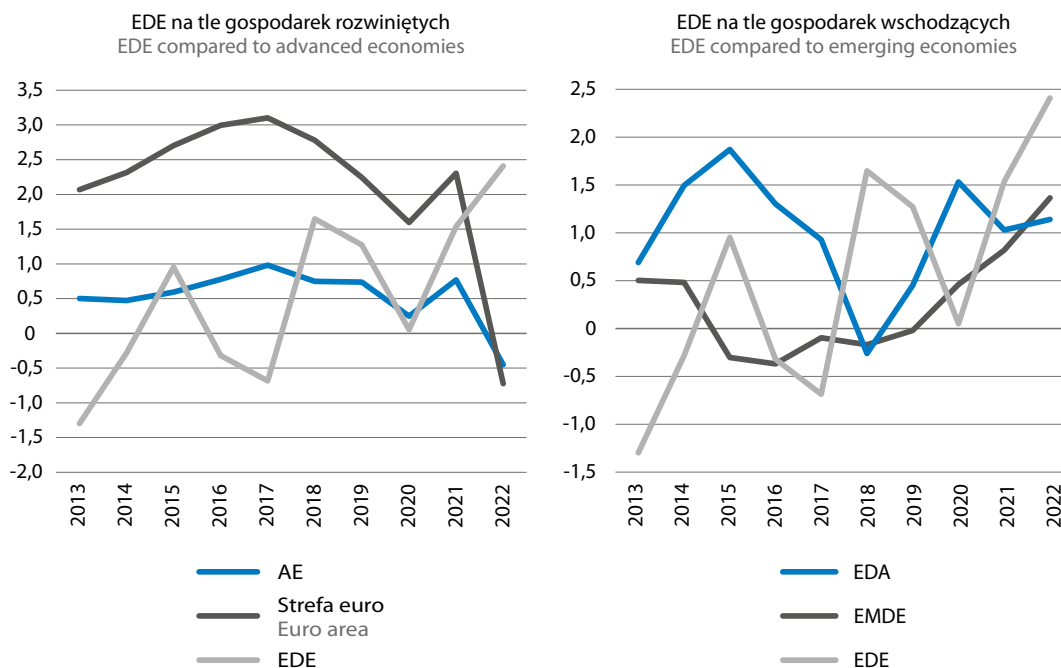
Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2023) and CPB data (World Trade Monitor).

Handel ma bezpośredni wpływ na najważniejszy komponent bilansu płatniczego, czyli na rachunek bieżący. Według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF) po wyraźnej poprawie salda rachunku bieżącego dla grupy gospodarek rozwiniętych (AE) w 2021 r. pogorszyło się ono w 2022 r., w tym dość wyraźnie dla strefy euro. Poprawiło się ono jednak dla grupy gospodarek wschodzących (EMDE), w tym także dla grupy gospodarek wschodzących Azji (EDA), a szczególnie dla grupy gospodarek Europy Środkowej i Wschodniej (EDE)¹⁸. Generalnie w okresie 2013–2022 saldo rachunku bieżącego pogorszyło się dla grupy gospodarek rozwiniętych i to pogorszenie odbyło się w większości w 2022 r. Trend dla strefy euro miał podobny przebieg, ale amplitudy wahań były większe, przy generalnie wyższym poziomie salda niż dla całej grupy gospodarek rozwiniętych. Dla grupy gospodarek wschodzących łącznie saldo rachunku bieżącego pogarszało się 2016 r., po czym trend ten odwrócił się tak, iż saldo nie tylko odbudowało się w analizowanym okresie, ale i przekroczyło swój inicjalny poziom. Dla grupy krajów Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) łącznie saldo rachunku bieżącego poprawiło się w okresie 2013–2022 – dla krajów tych charakterystyczne były znaczne fluktuacje tego salda na tle innych analizowanych grup krajów.

¹⁸ Do grupy (według IMF) należy 15 krajów: Albania, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Węgry, Kosowo, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Płn., Polska, Rumunia, Rosja, Serbia, Turcja, Ukraina.

Wykres 1.1.6. Saldo rachunku bieżącego Europy Środkowej i Wschodniej (EDE) na tle gospodarek rozwiniętych (AE) i wschodzących (EMDE) (w % PKB)

Chart 1.1.6. Balance of current account of emerging and developing Europe (EDE) compared to advanced (AE) and emerging economies (EMDE) (in % of GDP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook Database, April 2023).
Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook Database, April 2023).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Foreign direct investments

W 2022 r. wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie (BIZ)¹⁹ wyniosła 1 294,7 mld USD, czyli zmniejszyła się o 183,4 mld USD (o 12,4%) w stosunku do poprzedniego roku. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwiniętych²⁰ w 2022 r. stanowiły 29,2% globalnego napływu BIZ, a w relacji do 2021 r. zmniejszyły się o 218,9 mld USD (o 36,7%). Napływ BIZ do Ameryki Północnej zmniejszył się o 115,7 mld USD, czyli o 25,5%. W tym napływ inwestycji do Stanów Zjednoczonych zmniejszył się o 102,7 mld USD (o 26,5%). Wartość napływu BIZ do Europy zmniejszyła się o 157,5 mld USD, a dla krajów Unii Europejskiej wystąpił spadek napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 277,3 mld USD. Dla Europy i dla Unii Europejskiej w 2022 r. wartości napływu BIZ były ujemne.

Istotny wzrost napływu BIZ w 2022 r. odnotowały następujące kraje: Szwajcaria (wzrost z poziomu minus 88,2 mld USD do 13,3 mld USD, czyli o 101,5 mld USD), Wielka Brytania (wzrost napływu BIZ o 85,3 mld USD, Australia (wzrost o 40,7 mld USD), Włochy (wzrost o 28,9 mld EUR).

¹⁹ UNCTAD. (2022). World Investment Report 2022.

²⁰ Stosowana jest klasyfikacja Wydziału Statystycznego ONZ (United Nations Statistical Division).

Tablica 1.1.3. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych
 Table 1.1.3. Inflow of foreign direct investment

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mld USD in billion USD				
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne ^a Foreign direct investments ^a	1375,4	1707,8	962,0	1478,1	1294,7
Kraje rozwinięte ^b Developed economies ^b	678,2	998,7	315,5	597,2	378,3
Europa Europe	323,7	634,3	132,5	50,7	-106,8
Unia Europejska European Union	310,0	600,1	115,6	152,4	-124,9
Ameryka Północna North America	240,9	280,5	122,8	453,4	337,7
Stany Zjednoczone United States	203,2	229,9	95,9	387,8	285,1
Kraje rozwijające się ^b Developing economies ^b	697,2	709,1	646,5	880,9	916,4
Afryka Africa	44,2	46,0	39,2	79,6	44,9
Azja Asia	497,3	503,5	516,5	662,1	661,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	154,5	158,1	89,9	137,9	208,5
Oceania Oceania	1,29	1,53	1,00	1,28	1,23

^a Z wyłączeniem centrów finansowych na Karaibach: Anguilla, Antigua i Barbuda, Aruba, Bahamy, Barbados, Brytyjskie Wyspy Dziewicze, Kajmany, Curaçao, Dominikana, Grenada, Montserrat, Saint Kitts i Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenadyny, Saint Maarten, Wyspy Turks i Caicos; ^b Stosowana jest klasyfikacja Wydziału Statystycznego ONZ (United Nations Statistical Division).

Źródło: UNCTAD. (2023). World Investment Report.

^a Excluding Caribbean financial centres: Anguilla, Antigua and Barbuda, Aruba, Bahamas, Barbados, British Virgin Islands, Cayman Islands, Curaçao, Dominican Republic, Grenada, Montserrat, Saint Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Saint Maarten, Turks and Caicos Islands; ^b The classification of United Nations Statistical Division) is applied.

Source: UNCTAD. (2023). World Investment Report.

Dla krajów UE największy spadek napływu BIZ wystąpił dla: Luksemburga (o 347,2 mld USD, do wartości minus 322,1 mld USD), oraz Niemiec (spadek o 35,4 mld USD). Dla Chin napływ BIZ wyniósł w 2022 r. 189,1 mld USD i wzrósł o 4,5 % w stosunku do 2021 r. Dla Federacji Rosyjskiej napływ BIZ zmniejszył się w stosunku do 2021 r. o 57,5 mld USD, do wartości minus 18,7 mld USD.

Gospodarki krajów rozwijających się zanotowały napływ BIZ w kwocie 916,4 mld USD, co stanowiło 70,8% globalnych napływów. W krajach tych nastąpił wzrost napływu inwestycji o 35,5 mld USD (o 4,0%) w relacji do poprzedniego roku. Udział Azji w globalnych inwestycjach bezpośrednich wyniósł 51,1% i zwiększył się o 12,0 p. proc. w stosunku do 2021 r. BIZ dla Azji zmniejszyły się o 0,3 mld USD w relacji do 2021 r. W ujęciu regionalnym największy wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych wystąpił w krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów – BIZ wzrosły o 70,6 mld USD, tzn. o 51,2%.

Zmiany w klasyfikacjach geograficznych w World Investment Report 2022 (WIR2022)

Changes in geographical classifications of World Investment Report 2022 (WIR2022)

W „Światowym Raporcie Inwestycyjnym 2022 r.” zostały wprowadzone – do celów statystycznych – zmiany w definicji regionów i grup gospodarczych, po reklasyfikacji niektórych krajów przez Wydział Statystyczny ONZ (UNSD).

Grupa ekonomiczna „gospodarki w okresie przejściowym” została anulowana. Gospodarki te zostały rozłożone na inne grupy i regiony. Europa obejmuje obecnie także pięć krajów Bałkanów Zachodnich, czyli: Albanie, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Macedonię Północną i Serbię oraz cztery kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), czyli: Białoruś, Republikę Mołdawii, Federację Rosyjską i Ukrainę. Te dziewięć krajów zalicza się obecnie do krajów rozwiniętych w ramach „innej Europy”. Armenia, Azerbejdżan i Gruzja należą do Azji Zachodniej, a Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan do Azji Środkowej. Wszystkie są częścią krajów rozwijających się Azji.

Ponadto na swoim 1215 posiedzeniu plenarnym Rada ds. Handlu i Rozwoju zatwierdziła wniosek Republiki Korei o przeniesienie z wykazu państw z grupy rozwijających się do wykazu państw rozwiniętych. W związku z tym w prezentowanych danych w „World Investment Report 2022” Republika Korei nie jest już zaliczana do krajów rozwijających się Azji, ale do krajów rozwiniętych.

Wszelkie odniesienia do gospodarek rozwiniętych, gospodarek rozwijających się, Europy i rozwijającej się Azji w WIR2022 odnoszą się do nowej klasyfikacji. Stopy wzrostu obliczono na podstawie skorygowanych szeregów, o ile nie zaznaczono inaczej.

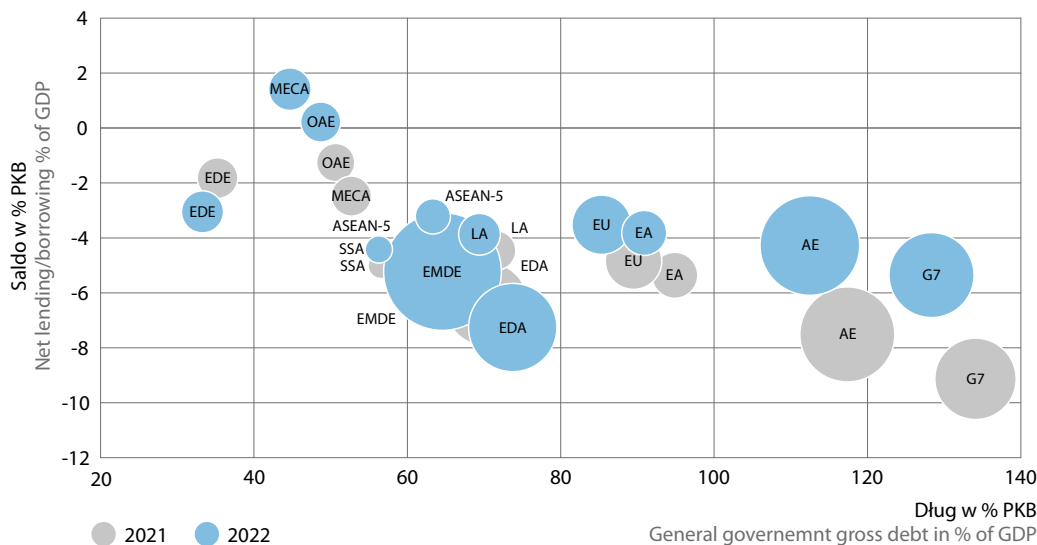
Finanse publiczne

Public finances

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2022 r., z początku nadal kształtowała się w warunkach odbicia pokryzysowego, a następnie w warunkach osłabienia wzrostu w wyniku agresji Rosji na Ukrainę. W grupie krajów rozwiniętych nastąpiła konsolidacja fiskalna, w efekcie czego deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w tej grupie krajów spadł o 3,2 p. proc. PKB i wyniósł 4,3% PKB. W grupie gospodarek Unii Europejskiej również dokonano zacieśnienia fiskalnego, co skutkowało spadkiem deficytu do 3,5% PKB (czyli o 1,3 p. proc.) w porównaniu do poprzedniego roku. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych w stosunku do PKB spadł w 2022 r. do poziomu 112,5% czyli o 4,9 p. proc. W krajach wschodzących i rozwijających się zadłużenie w 2022 r. wzrosło o 0,3 p. proc., osiągając poziom 64,6% PKB.

Wykres 1.1.7. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie (rozmiar znacznika określa PKB według PPP)

Chart 1.1.7. General government net lending/borrowing and debt in the world (the size of the tag is defined by GDP according to PPP)

Uwaga: wartości EMDE i ASEAN-5 nie zmieniły się znacząco w porównaniu z rokiem poprzednim.

Źródło: dane MFW (World Economic Outlook Database, April 2023).

Note: EMDE and ASEAN-5 values have not changed significantly compared to the previous year.

Source: IMF data (World Economic Outlook Database, April 2023).

Polityka monetarna na świecie

Monetary policy in the world

W 2022 r. banki centralne największych gospodarek świata jak i gospodarek rozwijających się zwiększały restrykcyjność polityki pieniężnej. Wzrost cen żywności i energii w efekcie wojny w Ukrainie oraz rosnącego popytu będącego m.in. efektem wprowadzanych przez rząd programów fiskalnych stymulujących gospodarkę, wpłynęły na bardziej restrykcyjne podejście banków centralnych w skali globalnej. Władze monetarne z jednej strony podejmowały decyzje o ograniczeniu lub zakończeniu programów skupu aktywów oraz rozpoczynały lub kontynuowały rozpoczęty rok wcześniej cykl podwyżek stóp procentowych. Przykładowo Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) rozpoczęła cykl podwyżek stóp procentowych w marcu 2022 r., podnosząc do końca roku docelowy przedział dla stopy procentowej z 0,00%–0,25% do 4,25%–4,50%. Europejski Bank Centralny (EBC) rozpoczął podwyżki stóp procentowych w lipcu, a stopa depozytowa wzrosła w trakcie roku z poziomu 0% do 2,5% na koniec 2022 r. Szwajcarski Bank Narodowy (SNB) zdecydował się na podniesienie podstawowej stopy procentowej z –0,75% do 1,0%. Bank Anglii (BoE) kontynuował cykl podwyżek rozpoczęty w 2021 r., a podstawowa stopa procentowa została podniesiona z poziomu 0,25% w styczniu 2022 r. do 3,5% w grudniu 2022 r. Do wyjątków należał Bank Centralny Japonii (BoJ), który utrzymał w 2022 r. stopę procentową na poziomie –0,1%.

Banki centralne z UE (spoza strefy euro) kontynuowały okres bardziej restrykcyjnej polityki pieniężnej rozpoczętej w 2021 r. Węgierski bank centralny (MNB) podniósł stopy procentowe z 2,4% do 13,0%, czeski bank centralny (CNB) podwyższył stopy procentowe z 3,75% do 7,0%, natomiast polski bank centralny (NBP) z 1,75% do 6,75%. Wszystkie wymienione trzy banki centralne postanowiły przerwać cykl podwyżek stóp procentowych w 2022 r., CNB ostatnią decyzję o podwyżce podjął w czerwcu, natomiast MNB i NBP we wrześniu. Inną strategię prowadził rumuński bank centralny (CBR), który po gwałtownej podwyżce stóp procentowych w marcu 2022 r. (z 9,5% do 20,0%), w kolejnych miesiącach podejmował decyzje o stopniowej redukcji stóp, do poziomu 7,5% na koniec 2022 r. (ostatnia obniżka we wrześniu).

Rynki finansowe

Financial markets

Globalne rynki finansowe w 2022 r. były narażone na zmienność z powodu rosnącej dynamiki inflacji, bardziej restrykcyjnej polityki banków centralnych oraz niepewności związanej z konsekwencjami wojny w Ukrainie (szczególnie na przełomie lutego i marca 2022 r.). Czynniki te negatywnie wpłynęły na indeksy giełdowe, w powodując ogólny trend spadkowy cen akcji na światowych rynkach. Sytuacja ta występowała zarówno w gospodarkach rozwiniętych, jak i wschodzących. Po generalnie dobrym dla wszystkich giełd na świecie 2021 r., większość indeksów giełdowych na koniec 2022 r. ukształtowała się na poziomie wyraźnie niższym niż rok wcześniej. Duże spadki zanotowano w przypadku rosyjskiego indeksu RTS, który stracił 39,2%, oraz amerykańskiego indeksu Nasdaq Composite, który spadł o 33,1%. Podobne tendencje obserwowano na innych rynkach, gdzie przykładowo wartość indeksu HSI w Hongkongu spadła o 15,5%, a japońskiego indeksu Nikkei 225 o 9,4%. Spadki dominowały również na rynkach europejskich, np. niemiecki DAX stracił 12,3%, a polski WIG zanotował spadek o 17,1%. Do wyjątków należał brytyjski indeks FTSE 100, który wzrósł o 0,9%.

Wzrost restrykcyjności polityki pieniężnej, w połączeniu z konfliktem w Ukrainie, spowodowało również wyraźne podwyższenie rentowności obligacji skarbowych. Rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w Stanach Zjednoczonych przekroczyły poziom 4,1% w październiku 2022 r. (najwyższy poziom od czerwca 2008 r.), a między końcem 2021 r. i 2022 r. wzrosły o 2,1 p. proc. W tym samym okresie jeszcze wyższe wzrosty rentowności wystąpiły w Wielkiej Brytanii i Niemczech (w obu przypadkach wzrost o 2,7 p. proc.) i w Polsce (wzrost o 3,5 p. proc.). Do wyjątków należały Chiny, gdzie rentowność obligacji skarbowych w tym okresie spadła o 0,4 p. proc.

2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek

2. International business cycle synchronisation

Relacje i wzajemne współzależności pomiędzy gospodarkami w globalnym świecie budzą duże zainteresowanie wśród ekonomistów. Analiza korelacji cykli koniunkturalnych różnych krajów i ich synchronizacji ze światowym cyklem koniunkturalnym pozwala przewidywać kierunki oraz zmiany tempa rozwoju gospodarczego, a powiązania pomiędzy gospodarkami nabierają szczególnego znaczenia w okresach kryzysów²¹. Do współczesnych zdarzeń o charakterze globalnym, które spowodowały poważne skutki gospodarcze należą przede wszystkim kryzys finansowy w latach 2008–2009, pandemia koronawirusa i związane z nią obostrzenia w roku 2020 oraz agresja Rosji na Ukrainę rozpoczęta w lutym 2022 r.

W celu identyfikacji i oceny relacji pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek wykorzystano kwartalne szeregi czasowe indeksu wolumenu realnego PKB oraz jego składowych (spożycie gospodarstw domowych, nakłady brutto na środki trwałe, eksport i import), wyrażonych w cenach stałych z 2015 r., obejmujących lata 2000–2022²².

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez Bank Światowy, uwzględniając wytworzony PKB²³, do największych gospodarek w 2022 r. zaliczono: Chiny, USA, Unię Europejską, Indie, Japonię, Federację Rosyjską, Indonezję, Brazylię, Meksyk, Wielką Brytanię (w 2022 r. wytworzyły one łącznie ok. 71,4% światowego PKB). Spośród krajów Unii Europejskiej największymi gospodarkami były: Niemcy, Francja, Włochy, Hiszpania oraz Polska (w 2022 r. wygenerowały one ok. 65,9% PKB Unii Europejskiej).

²¹ Gómez-Loscos, A., Gadea, M. D., Bandres, E. (2019). Business cycle patterns in European regions, *Empirical Economics*, s. 1–23.

²² Szeregi wyrównano sezonowo. Źródło danych: MFW, GDP and main components, <https://data.imf.org/regular.aspx?key=61545852> oraz Eurostat, Quarterly national accounts (namq_10). Ze względu na brak odpowiednio długich i stabilnych szeregów czasowych w badaniu nie uwzględniono Indii oraz Meksyku.

²³ Wielkość mierzono jako udział w tworzeniu światowego produktu krajowego brutto w 2022 r. (PKB wyrażony w USD w cenach stałych 2017, wg PPP), źródło danych <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.KD>.

Dalsza analiza empiryczna obejmuje następujące grupy podmiotów:

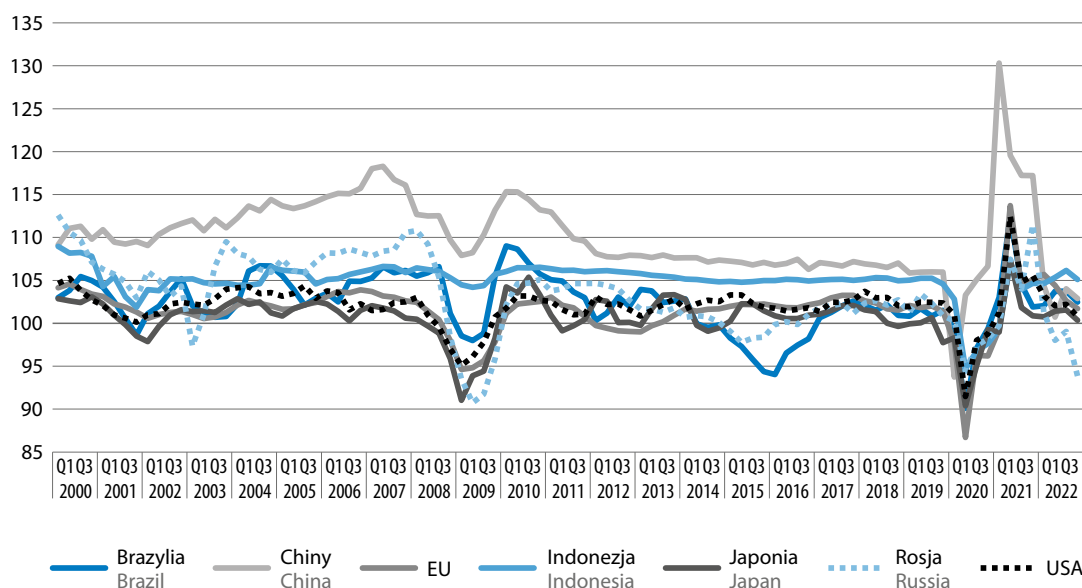
- gospodarki światowe: Chiny, Unia Europejska²⁴, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia,
- kraje europejskie: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska.

Realna dynamika PKB

Real dynamics of GDP

W przebiegu dynamiki produktu krajowego brutto na świecie wśród głównych gospodarek światowych można zaobserwować szereg zbieżności.

Wykres 1.2.1. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
Chart 1.2.1. Chain linked volumes of GDP (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

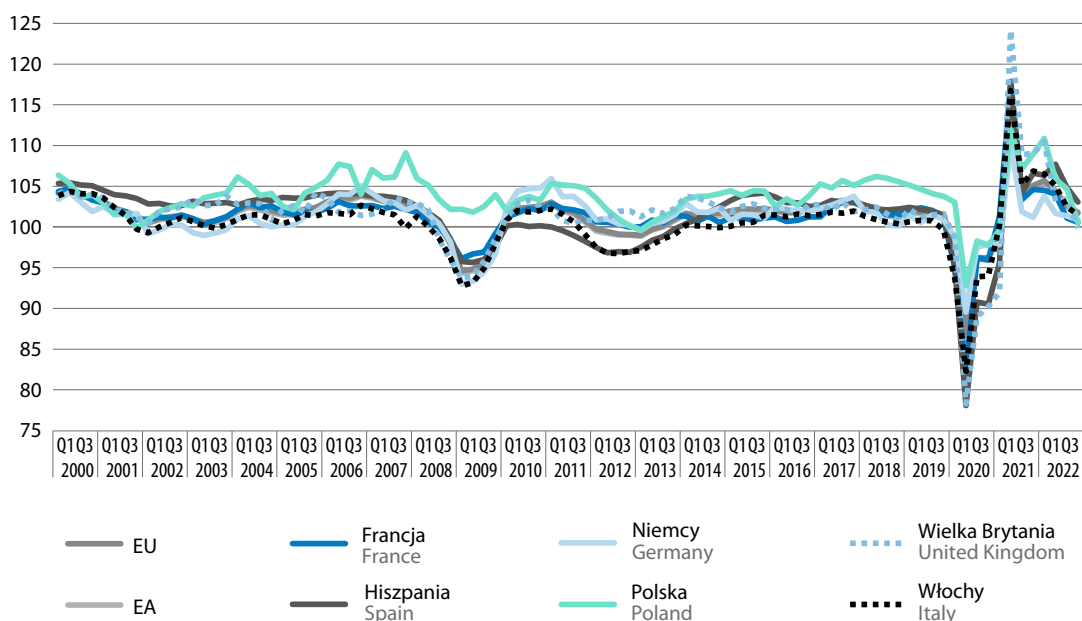
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW.
Source: own contribution based on IMF data.

W 2022 r. wszystkie analizowane gospodarki światowe, poza Rosją, osiągnęły dodatni wzrost gospodarczy. Był on jednak niższy niż w 2021 r. Należy jednak pamiętać, iż wysokie wskaźniki dynamiki w 2021 r. były efektem niskiej bazy wynikającej ze spadków w 2020 r. W I kw. 2022 r. najwyższa dynamika wzrostu cechowała gospodarkę Unii Europejskiej, dla której odnotowano wzrost realnego produktu krajowego brutto o 5,7% względem analogicznego kwartału roku poprzedniego. W kolejnych kwartałach 2022 r. najwyższą dynamikę wzrostu gospodarczego, przekraczającą 5%, odnotowano dla Indonezji. Najniższą dynamikę wzrostu odnotowano dla Rosji²⁵, która jako jedyna spośród uwzględnionych krajów cechowała się obniżeniem wartości realnego PKB w 2022 r.

²⁴ Dane dotyczące Unii Europejskiej obejmują dla całego okresu 27 krajów.

²⁵ Kwartałne dane dla Rosji dla roku 2022 r. zostały oszacowane na podstawie danych rocznych IMF oraz historycznej sezonowości.

Wykres 1.2.2. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
 Chart 1.2.2. Chain linked volumes of GDP (percentage change compared to the corresponding period in of previous year)

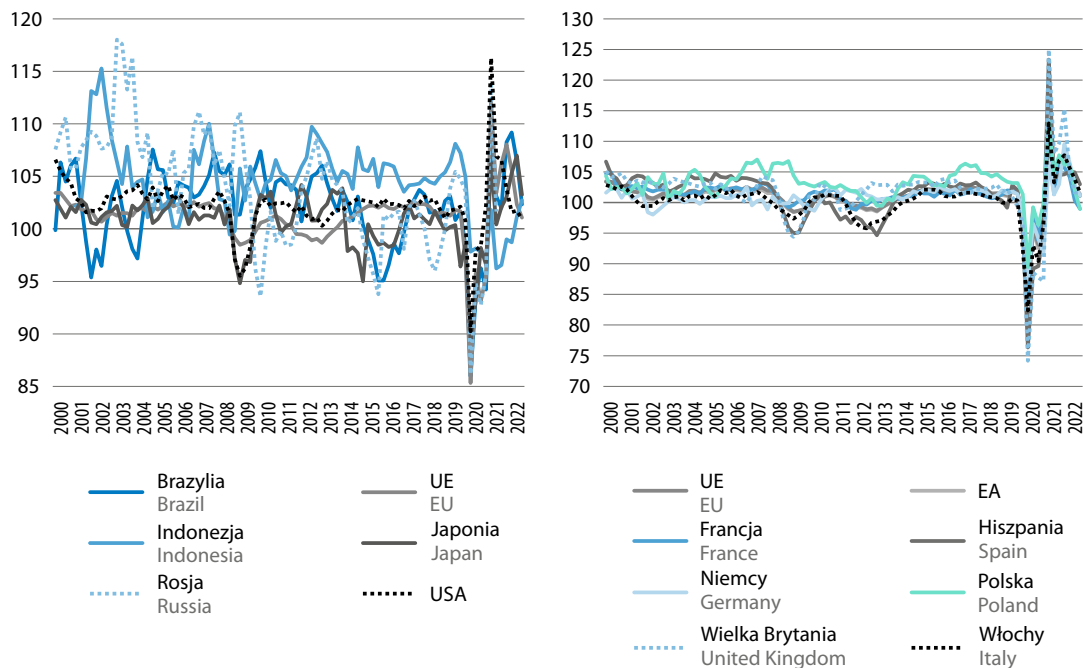
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.
 Source: own computations based on Eurostat.

W I kw. 2022 r. wszystkie analizowane tu kraje europejskie odnotowały wysoki wzrost gospodarczy, najwyższy wynoszący od 10,9% dla Polski, do najniższych 3,8% dla Niemiec. W kolejnych kwartałach najwyższy poziom dynamiki PKB osiągnęła Hiszpania (odpowiednio 7,7% w II kw., 4,9% w III kw. oraz 3,1% w IV kw.). Począwszy od II kw. 2022 r. we wszystkich analizowanych krajach europejskich występowała spadkowa tendencja w poziomie wzrostu gospodarczego. W II kw. najniższym poziomem wzrostu cechowały się Niemcy (1,7%), w III kw. Francja (1,1%), natomiast w IV kw. Wielka Brytania (spadek o 0,1%).

Dynamika komponentów PKB jest zasadniczo zbieżna z dynamiką realnego PKB. Dla grupy gospodarek światowych widoczna jest jednak niższa wzajemna korelacja przebiegu zmienności szeregów składowych produktu krajowego brutto niż w przypadku samego poziomu produktu krajowego brutto, natomiast uwzględnione w badaniu kraje Strefy Euro wykazują silną korelację dla wszystkich kategorii.

Wykres 1.2.3. Realna dynamika spożycia gospodarstw domowych (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)

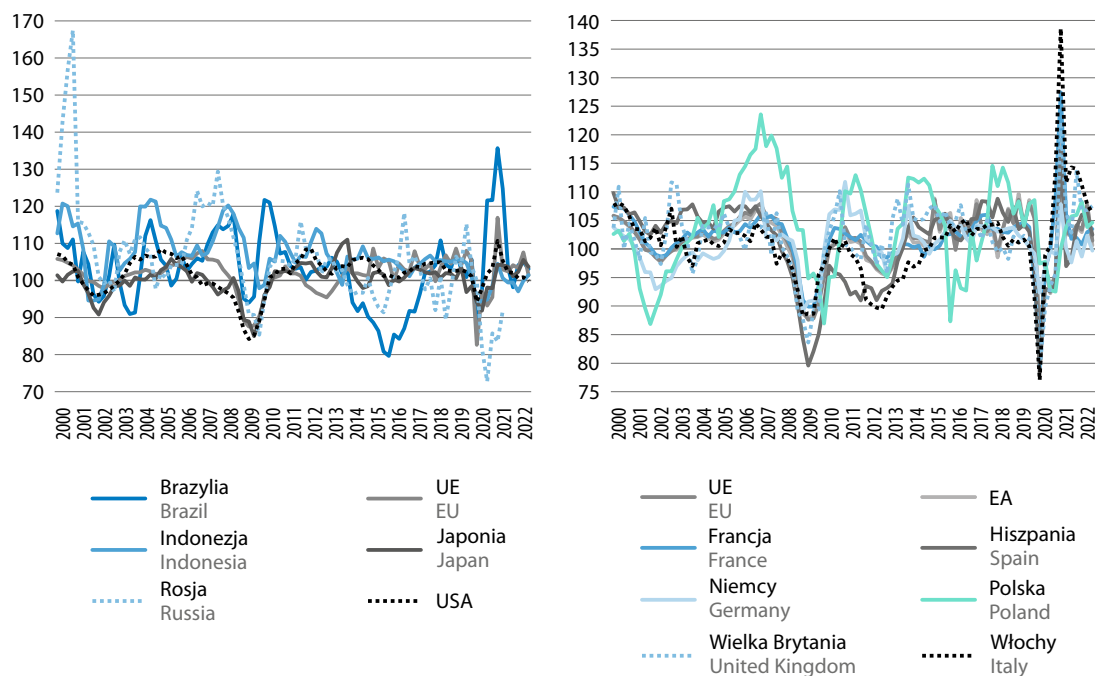
Chart 1.2.3. Chain linked volumes of household and NPISH final consumption expenditure (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

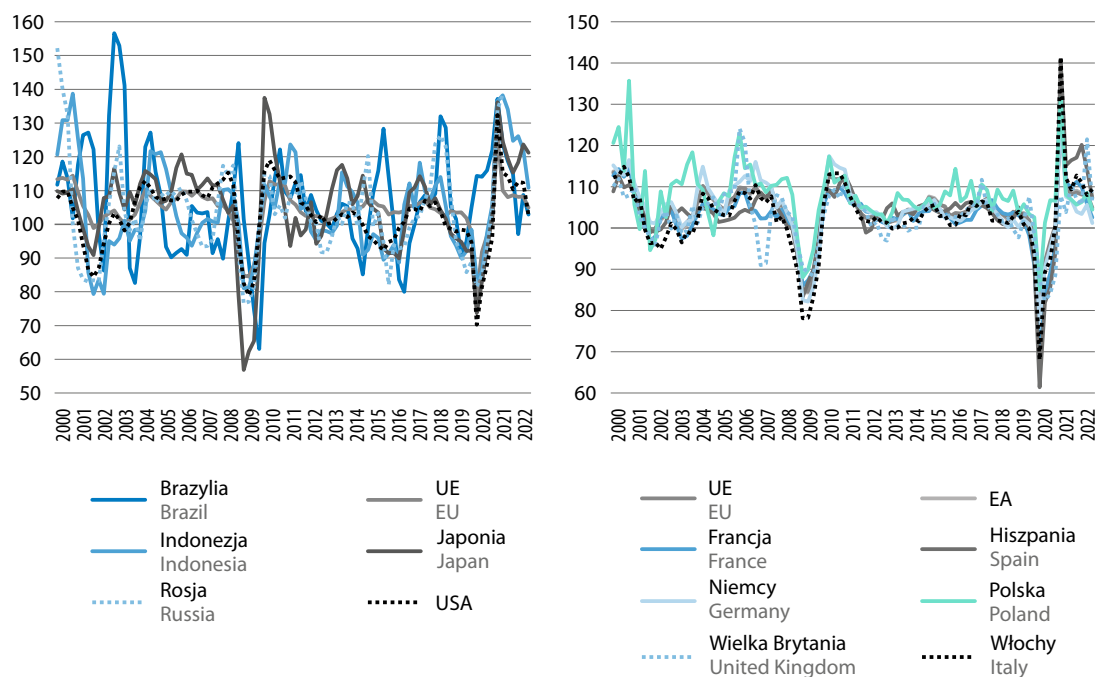
Wykres 1.2.4. Realna dynamika nakładów brutto na środki trwałe (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)

Chart 1.2.4. Chain linked volumes of gross fixed capital consumption (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

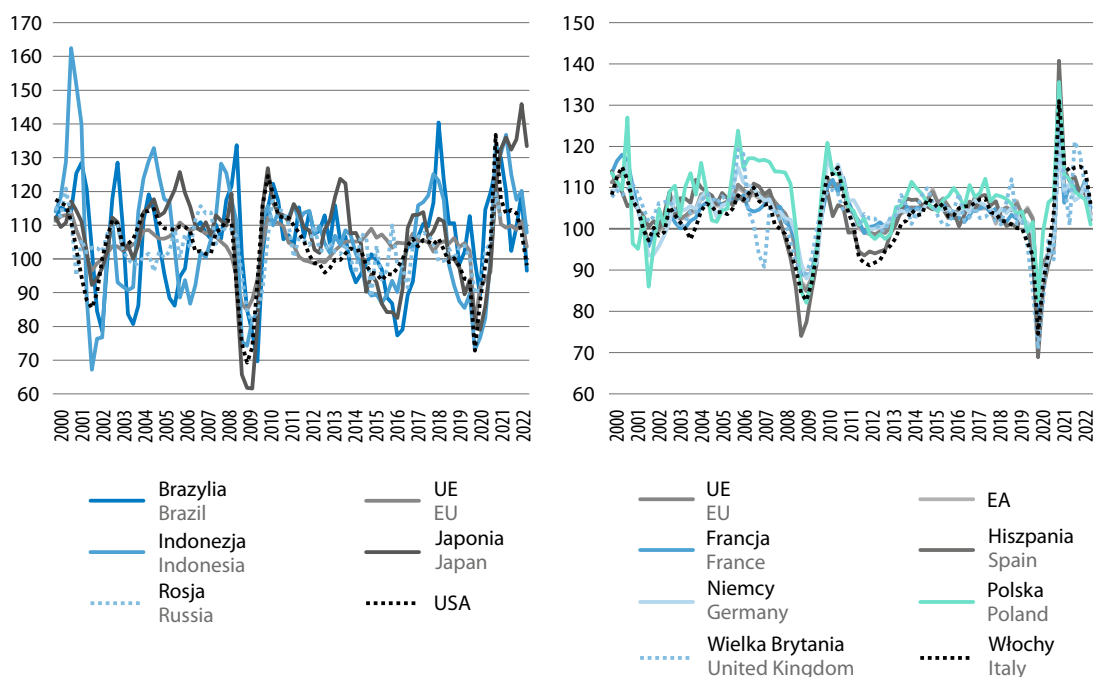
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Wykres 1.2.5. Realna dynamika eksportu (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
 Chart 1.2.5. Chain linked volumes of exports of goods and services
 (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Wykres 1.2.6. Realna dynamika importu (analogiczny kwartał roku poprzedniego=100)
 Chart 1.2.6. Chain linked volumes of imports of goods and services
 (percentage change compared to the corresponding period in previous year)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MFW oraz Eurostatu.
 Source: own computations based on IMF and Eurostat data.

Spośród analizowanych gospodarek światowych Unia Europejska cechowała się najwyższym, wynoszącym 8,0%, wzrostem spożycia w I kw. 2022 r., a jedynie w Indonezji w pierwszej połowie roku dynamika spożycia była ujemna (-1,0%). W kolejnych kwartałach we wszystkich krajach odnotowano wzrost spożycia względem analogicznych okresów roku poprzedniego, a na koniec roku najwyższy wzrost był w Japonii (3,2%), najniższy w USA (0,9%). W większości krajów europejskich dynamika spożycia była dodatnia, jednak w ciągu roku wykazywała ona tendencję malejącą. Najwyższy wzrost realnego spożycia odnotowano w I kw. w Wielkiej Brytanii (wzrost o 15,3%), w II kw. w Niemczech (wzrost o 6,5%), w III i IV kw. w Hiszpanii (wzrost odpowiednio o 4,9% i 3,0%). W I kw. najniższy wzrost odnotowano w Hiszpanii (4,6%), natomiast na koniec roku ujemny wzrost realnego spożycia wystąpił we Francji i w Polsce (spadek o 1%).

Zmiana nakładów brutto na środki trwałe była zróżnicowana pomiędzy analizowanymi gospodarkami. W I kw. 2022 r. w Brazylii oraz Indonezji był widoczny spadek ich wartości (odpowiednio o 1,8% oraz o 0,6%), podczas gdy najwyższy wzrost wystąpił w Unii Europejskiej (4,2%). W Indonezji ujemna dynamika nakładów brutto na środki trwałe utrzymała się do III kw. 2022 r. W IV kw. 2022 r. najwyższy wzrost wynoszący 3,7% odnotowano w Japonii, natomiast gospodarka USA zakończyła rok obniżeniem wartości nakładów brutto na środki trwałe o 0,2%. Spośród krajów europejskich jedynie w Niemczech w II i w IV kw. 2022 r. dynamika nakładów brutto na środki trwałe była ujemna, we wszystkich pozostałych badanych krajach w roku 2022 była ona dodatnia. Niemcy w całym analizowanym roku cechowały się najniższym tempem wzrostu nakładów brutto na środki trwałe spośród wszystkich analizowanych krajów. Najwyższe poziomy dynamik odnotowano w Wielkiej Brytanii i we Włoszech. W Polsce najwyższy poziom tempa wzrostu nakładów brutto na środki trwałe wystąpił w II kw. (8,3%), najniższy w III kw. (3,8%).

W przypadku eksportu najwyższe poziomy wzrostów w 2022 r. odnotowała Indonezja i Japonia (średnie tempo zmian w 2022 r. wynosiło w tych krajach ok. 20%). Najniższy wzrost eksportu w I kw. 2022 r. wystąpił w Unii Europejskiej (8,6%), w II kw. w Brazylii wartość eksportu uległa obniżeniu o 2,9%. W kolejnych kwar-

tałach dynamika eksportu była dodatnia, przy czym w III kw. najniższą wartość osiągnęła Unia Europejska (8,2%), a w IV. kw. USA (2,7%). Wszystkie uwzględnione w analizie kraje europejskie cechowały się w 2022 r. dodatnimi wskaźnikami dynamiki eksportu. W I i II kwartale największy wzrost eksportu osiągnęła Hiszpania, natomiast w III i IV kw. Wielka Brytania. W Polsce realny eksport najsilniej wzrósł w III kw. 2022 r. (o 8,5%), najsłabiej w IV kw. (o 4,4%).

Japonia cechowała się najwyższymi tempami wzrostu realnego importu w całym 2022 r. Obniżenie importu w 2022 r. względem odpowiednich poziomów z 2021 r. widoczne było jedynie w IV kw. 2022 r. w Brazylii i USA. Wielka Brytania spośród analizowanych krajów europejskich odnotowała najwyższą dynamikę importu w 2022 r. (od 21,2% w I kw. do 5,2% w IV kw.). Najniższe tempo wzrostu importu było w I i II kw. w Niemczech (ok. 7,0%), a w III i IV kw. w Polsce (odpowiednio 7,1% i 1,0%).

Analiza cyklu koniunkturalnego

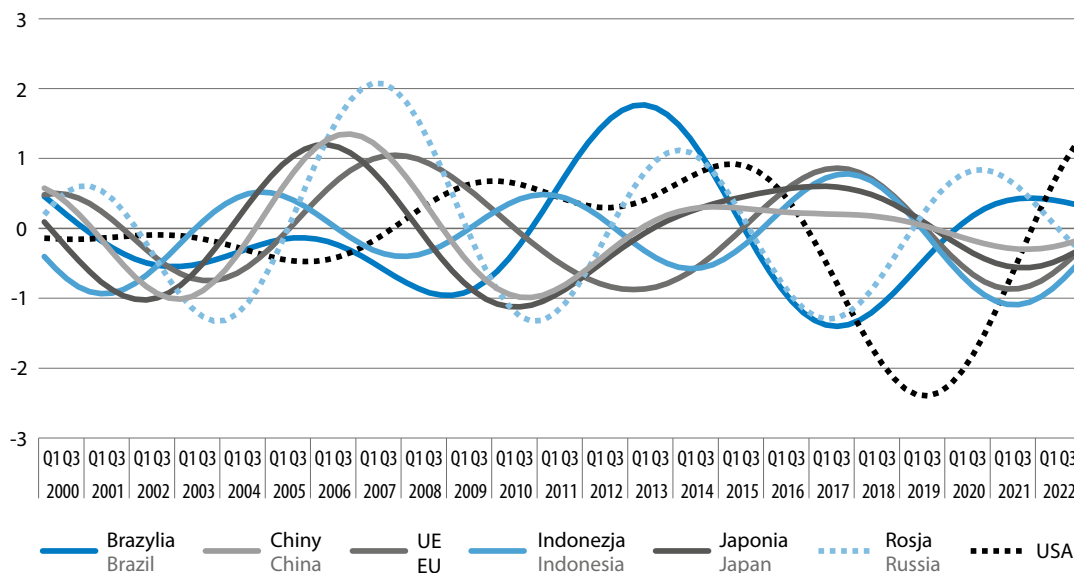
Business cycle analysis

Cykle koniunkturalne są rodzajem wahań występujących w agregatach reprezentujących działalność gospodarczą gospodarek. Cykl koniunkturalny można zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat²⁶. Komponent cykliczny oszacowano dla szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z niego trendu długookresowego za pomocą filtra Hodricka-Prescotta (dla parametru $\lambda=1600$)²⁷.

Wykres 1.2.7. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)

Chart 1.2.7. Cycle component of GDP (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

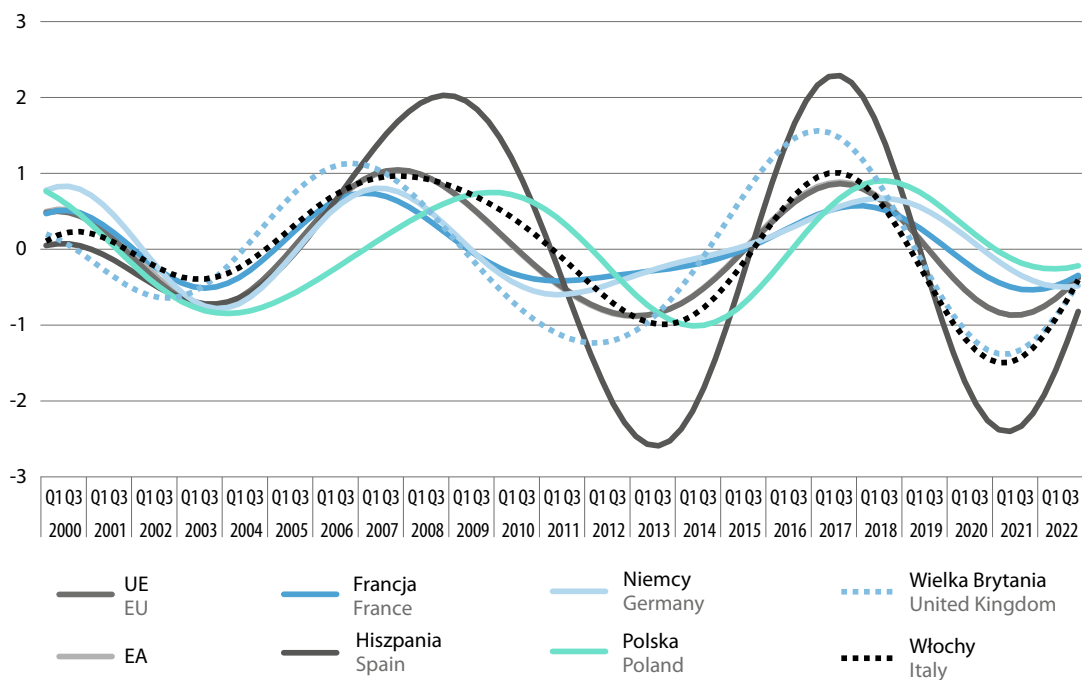
Źródło: obliczenia własne.

Source: own computations.

²⁶ W badaniach cykli koniunkturalnych najczęściej analizuje się wahania o długości od 1,5 roku do 8–12 lat, co jest zgodne z badaniami NBER.

²⁷ Całościowy obraz komponentów cyklicznych badanych szeregów czasowych jest stabilny, zaktualizowanie szeregu nie zmieniło zasadniczych wniosków. Należy jednak zwrócić uwagę, iż poszczególne wartości historyczne, ze względu na zastosowaną metodologię obliczeń, jak i aktualizacje danych, mogły ulec zmianie.

Wykres 1.2.8. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 1.2.8. Cycle component of GDP (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

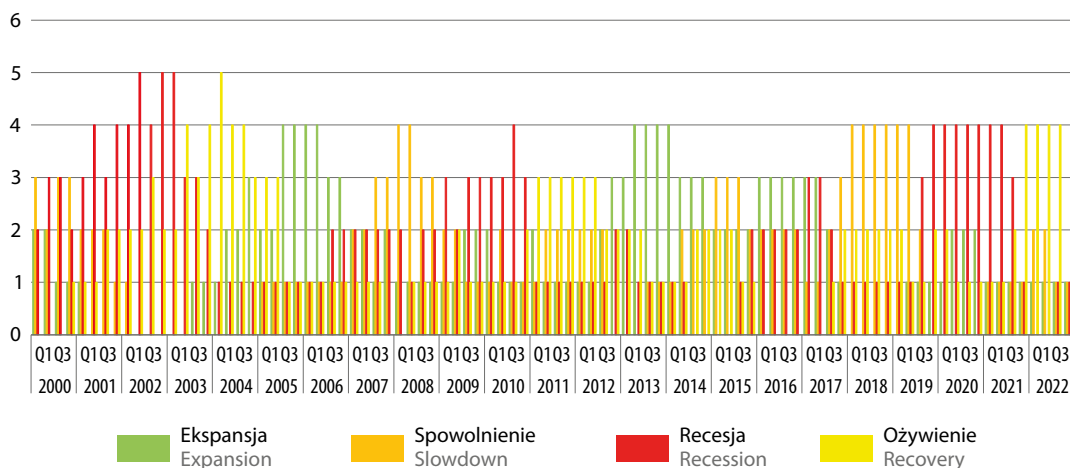
Źródło: obliczenia własne.
 Source: own computations.

Najczęściej przyjmuje się, że dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego: ekspansji (występują wtedy jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), spowolnienia (depresji) oraz recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

Zmiana liczby analizowanych gospodarek, które były w danych kwartałach w tej samej fazie cyklu koniunkturalnego, obrazuje stopień synchronizacji cykli koniunkturalnych pomiędzy poszczególnymi gospodarkami.

Wykres 1.2.9. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 1.2.9. The number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

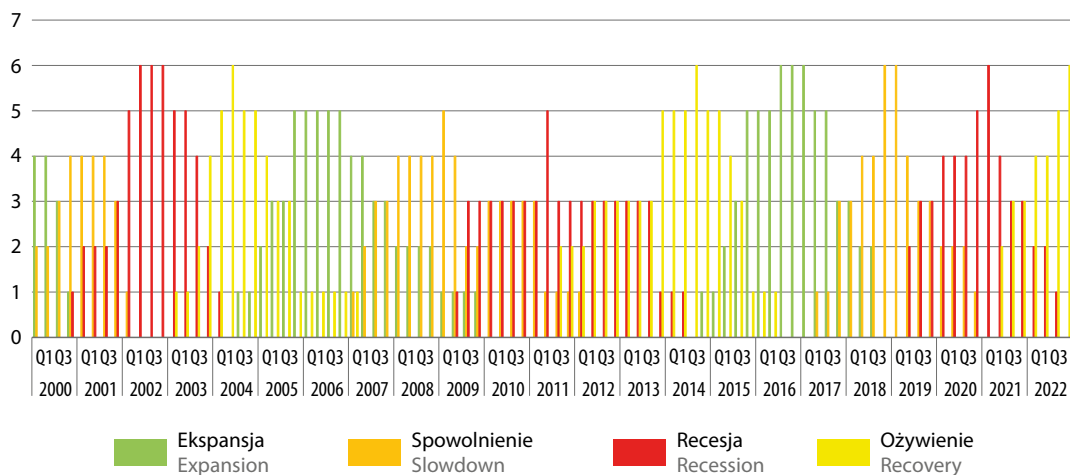

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

W latach 2000–2022 można wyróżnić okresy silnej synchronizacji cykli, w których spośród 7 uwzględnionych w analizie największych gospodarek światowych, większość cechowała się tą samą fazą cyklu. Na przełomie lat 2002–2003 większość krajów była w recesji, następnie w latach 2005–2006 obserwowano przede wszystkim ożywienie i ekspansję, od roku 2008 synchronizacja cykli uległa osłabieniu. W latach 2016–2017 przeważała ekspansja gospodarcza, podczas gdy w latach 2019–2021 spowolnienie oraz recesja gospodarcza. W 2022 r. przeważało ożywienie gospodarcze. Mimo ogólnego ożywienia gospodarczego w 2022 r. w Brazylii widoczne było spowolnienie, natomiast w Rosji recesja.

Wykres 1.2.10. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 1.2.10. The number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

W obrębie analizowanych krajów europejskich synchronizacja cykli była silniejsza. Szczególnie wysokim stopniem zgodności cechowały się fazy cykli koniunkturalnych w latach 2002–2007 oraz od 2014 r. W 2002 r. wszystkie badane gospodarki przeszły recesję. W 2006 r. większość gospodarek była w fazie ekspansji gospodarczej. W kolejnych latach synchronizacja ta uległa osłabieniu aż do końca 2013 r. W 2014 r. przeważało już ożywienie, w latach 2016–2017 ekspansja gospodarcza, która w latach 2018–2019 przechodziła w fazę spowolnienia. W 2020 r. spowolnienie zostało pogłębione i przeszło w stan recesji. W 2022 r. przeważało ożywienie gospodarcze. We Francji, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i we Włoszech ożywienie widoczne było już w całym 2022 r., w Polsce od III kw. 2022 r., a w Niemczech w IV kw. 2022 r.

Globalny wskaźnik koniunktury

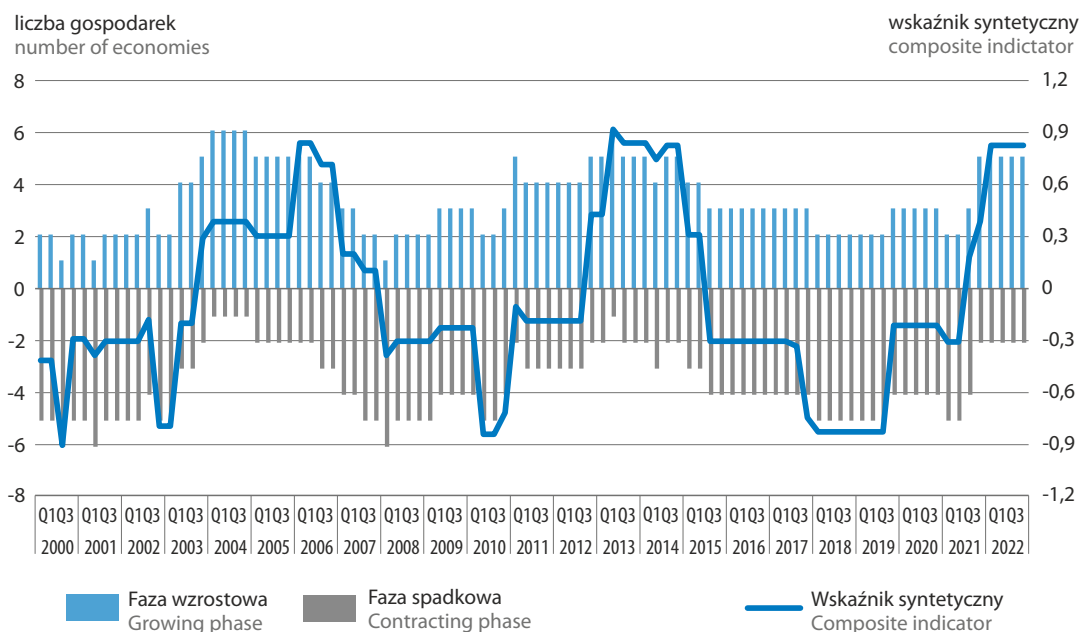
Composite business cycle indicator

Wyróżnienie jedynie dwóch faz cyklu koniunkturalnego (wzrostowej i spadkowej) pozwala lepiej zwiualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych oraz umożliwia ocenę, ile badanych gospodarek w latach 2000–2022 cechowało się wzrostową, bądź spadkową fazą cyklu koniunkturalnego.

Na podstawie tak określonych faz cyklu oszacowano syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla europejskich. Wskaźnik ten jest średnią ważoną ze wskaźników koniunktury, które przyjmowały wartość 1, jeżeli gospodarka w danym kwartale cechowała się wzrostową fazą cyklu oraz –1 jeżeli gospodarka była w fazie spadkowej. Jako stałe w czasie wagi przyjęto udział poszczególnych krajów w tworzeniu łącznego PKB dla uwzględnionych w analizie gospodarek. Wskaźnik syntetyczny na poniższych wykresach przedstawiono za pomocą linii ciągłej.

Wykres 1.2.11. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek światowych na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

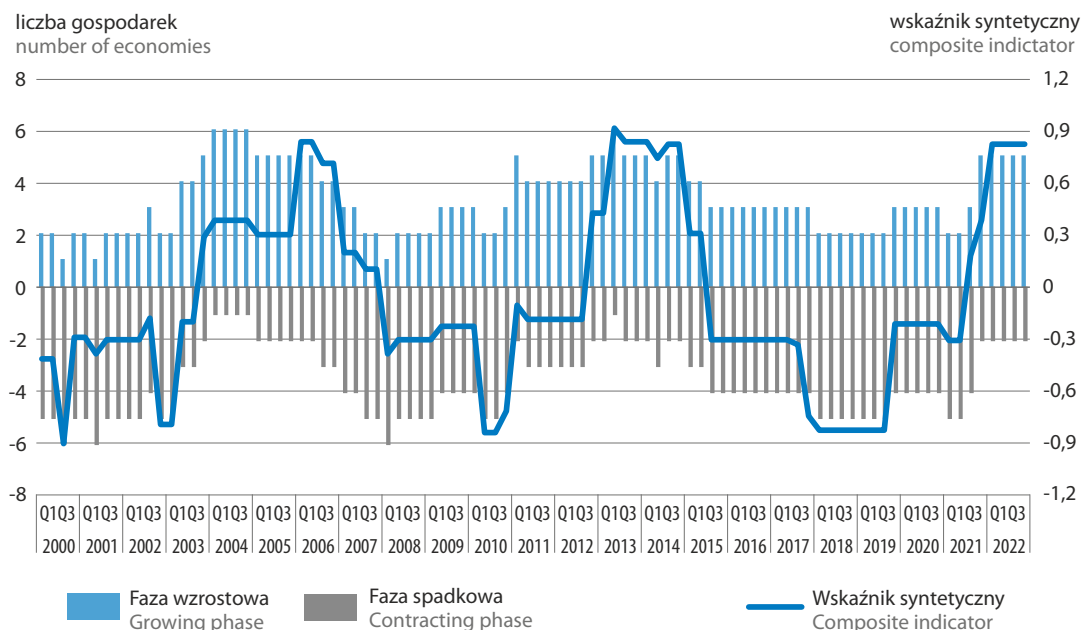
Chart 1.2.11. Global composite indicator of business cycle and the number of economies during growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

Wykres 1.2.12. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 1.2.12. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries during growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło: obliczenia własne.
Source: own computations.

Wskaźnik syntetyczny największe co do modułu wartości przyjmuje w okresach wysokiej zgodności faz cykli koniunkturalnych. Wartość 1 osiągnięta jest, jeżeli wszystkie badane gospodarki są w fazie wzrostowej, natomiast wartość -1 , jeżeli wszystkie gospodarki są w fazie spadkowej.

Globalny wskaźnik syntetyczny wskazuje, że najsilniejsza synchronizacja faz cykli koniunkturalnych na świecie notowana była w latach: 2013–2014, 2018–2019 oraz 2022, synchronizacja cykli w Europie była jednak w całym badanym okresie silniejsza. Silna korelacja pomiędzy cyklami dla badanych gospodarek dotyczyła zarówno faz wzrostu gospodarczego, jak i spadku. W 2022 r. spośród uwzględnionych gospodarek światowych jedynie Brazylia i Rosja były w spadkowej fazie wzrostu.

Dla analizowanych gospodarek europejskich w latach 2004–2006, 2015–2017 wskaźnik syntetyczny przyjmował wartość 1, wszystkie badane kraje europejskie były w tych latach w fazie ożywienia lub ekspansji gospodarczej. W lata 2001–2003, 2010–2011 przeważało spowolnienie i recesja. Od IV kw. 2018 r. do I kw. 2021 r. wskaźnik syntetyczny dla krajów europejskich utrzymywał się na poziomie -1 , co świadczy o występowaniu spowolnienia lub nawet recesji we wszystkich badanych krajach. Od II kw. 2021 r. obserwujemy systematyczny wzrost jego wartości. W IV kw. 2022 r. przyjął wartość 1, a zatem wszystkie uwzględnione kraje europejskie były już w fazie wzrostu gospodarczego.

3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej

3. Economic growth in the European Union

Wzrost gospodarczy

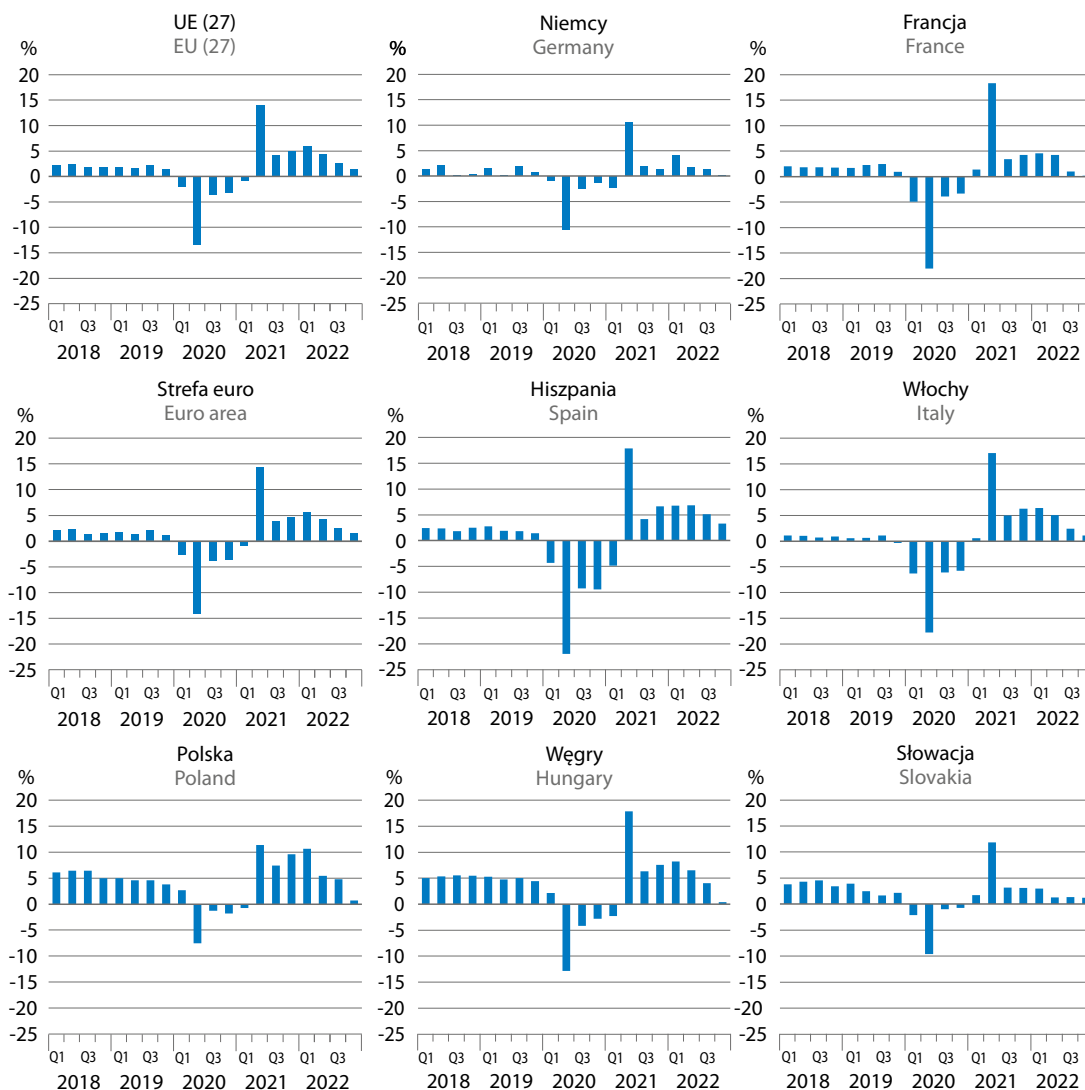
Economic growth

W 2022 r. Unia Europejska (bez Wielkiej Brytanii)²⁸ zanotowała wzrost PKB o 3,5%, czyli o 1,9 p. proc. mniejszy niż w roku poprzednim. W ujęciu kwartalnym w 2022 r., tempo wzrostu PKB było w kolejnych kwartałach dodatnie, ale coraz mniejsze, osiągając wartości – 5,8%, 4,4%, 2,7%, 1,4% odpowiednio. Niemal identyczne wyniki zanotowano dla strefy euro – 5,6%, 4,4%, 2,5%, 1,5% odpowiednio.

Widoczne było podobieństwo w reakcji poszczególnych gospodarek na wpływ pandemii COVID-19, w zakresie odbudowy wzrostu w 2021 r. oraz w późniejszym wygaszeniu dynamiki tej odbudowy w 2022 r. We wszystkich gospodarkach najpoważniejsze spadki odnotowano w drugim kwartale 2020 r., zaś najsilniejszą odbudowę wzrostu w drugim kwartale 2021 r., przy czym generalnie im silniejsze były spadki w drugim kwartale 2020 r., tym silniejsze były wzrosty w drugim kwartale 2021 r., co wskazuje na efekt niskiej bazy oraz fakt, że spadki miały w dużym stopniu tymczasowy charakter na skutek zawieszenia działalności wywołanego obostrzeniami sanitarnymi związanymi z pandemią COVID-19. Po korekcie tempa wzrostu w drugim kwartale 2021 r. następowało najczęściej stopniowe przyśpieszenie wzrostu aż do pierwszego kwartału 2022 r., a następnie jego stopniowe wygaszenie w kolejnych kwartałach 2022 r. Procesy te przebiegały szczególnie podobnie jak dla całej Unii Europejskiej i strefy euro we Francji, w Hiszpanii i we Włoszech. Dla Niemiec charakterystyczna była dużo mniejsza ich dynamika w porównaniu z wymienionymi krajami. Z kolei, dla Polski i Węgier ta dynamika była większa niż w przypadku Unii Europejskiej i strefy euro. Dla Słowacji jednak dynamika wzrostu była mniejsza i wygasła niemal zupełnie do poziomu prawie neutralnego już w drugim kwartale 2022 r.

²⁸ Dane w tym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw lub 27 państw (bez Wielkiej Brytanii) w zależności od dostępności danych, a dla strefy euro z 19 państw. Pochodzą one z bazy danych Eurostatu i są zgodne z systemem ESA2010. Ponieważ przez większość analizowanego okresu 5-letniego Wielka Brytania należała jeszcze do UE (wyszła z UE w 2020 r.) jest ona uwzględniana w niniejszym podrozdziale, o ile dostępność danych na to pozwala.

Wykres 1.3.1. Wzrost PKB w Unii Europejskiej, strefie euro i wybranych państwach UE
 (zmiana w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku, dane niewyrównane sezonowo)
 Chart 1.3.1. GDP growth in the European Union, euro area and selected EU states
 (change over the corresponding period of the previous year, data not seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^a GDP per capita ^a				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %					UE=100 EU=100				
Unia Europejska ^b European Union ^b	2,1	1,8	-5,6	5,4	3,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Strefa euro ^c Euro area ^c	1,8	1,6	-6,0	5,3	3,4	107,0	106,0	105,0	105,0	104,0
Austria Austria	2,4	1,5	-6,5	4,6	4,9	127,0	126,0	125,0	123,0	125,0
Belgia Belgium	1,8	2,3	-5,4 ^d	6,3 ^d	3,2 ^d	118,0	118,0	119,0	120,0	120,0
Bułgaria Bulgaria	2,7	4,0	-4,0	7,6	3,4 ^d	52,0	53,0	55,0	57,0	59,0
Chorwacja Croatia	2,8	3,4	-8,5	13,1 ^d	6,2 ^d	65,0	67,0	65,0	70,0	73,0
Cypr Cyprus	5,6	5,5	-4,4	6,6	5,6 ^d	91,0	93,0	90,0	91,0	92,0
Czechy Czechia	3,2	3,0	-5,5	3,6	2,5	92,0	93,0	93,0	92,0	91,0
Dania Denmark	2,0	1,5	-2,0	4,9	3,8	129,0	126,0	133,0	133,0	137,0
Estonia Estonia	3,8	3,7	-0,6	8,0	-1,3	82,0	82,0	86,0	89,0	87,0
Finlandia Finland	1,1	1,2	-2,4	3,2	1,6	111,0	109,0	114,0	112,0	109,0
Francja France	1,9	1,8	-7,5	6,4 ^d	2,5 ^d	104,0	106,0	105,0	104,0	102,0
Grecja Greece	1,7	1,9	-9,0 ^d	8,4 ^d	5,9 ^d	66,0	66,0	62,0	64,0	68,0
Hiszpania Spain	2,3	2,0	-11,3 ^d	5,5 ^d	5,5 ^d	91,0	91,0	83,0	83,0	85,0
Holandia Netherlands	2,4	2,0	-3,9	4,9 ^d	4,5 ^d	129,0	127,0	130,0	129,0	129,0
Irlandia Ireland	8,5	5,4	6,2	13,6	12,0	190,0	189,0	205,0	218,0	233,0
Litwa Lithuania	4,0	4,6	0,0	6,0	1,9	81,0	84,0	88,0	89,0	89,0

^a Według parytetu siły nabywczej. ^b Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 27 państw (po Brexicie w 2020 r.), gdyż dane dla agregatu składającego się z 28 są niekompletne. ^c Dane dla strefy euro składającej się z 19 państw w okresie do 2022 r. ^d Dane wstępne.

Źródło: dane Eurostatu.

^a According to purchase power parity. ^b Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 27 states as of 2020 (after Brexit) because data for the aggregate of 28 states are incomplete. ^c Data for euro area of 19 states as of 2019. ^d Provisional data. Source: Eurostat data.

Tablica 1.3.1. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej (dok.)
Table 1.3.1. Gross domestic product in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie Member states	Wzrost realny PKB Real GDP growth					PKB per capita ^a GDP per capita ^a				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w %		in %			UE=100		EU=100		
Luksemburg Luxembourg	1,2	2,3	-0,8	5,1	1,5 ^d	260,0	251,0	261,0	268,0	261,0
Łotwa Latvia	4,0	2,6	-2,3	4,3	2,8	69,0	69,0	72,0	72,0	74,0
Malta Malta	6,4	6,8	-8,6	11,7	7,1	102,0	104,0	98,0	102,0	102,0
Niemcy Germany	1,0	1,1 ^d	-3,7 ^d	2,6 ^d	1,8 ^d	124,0	121,0	123,0	120,0	117,0
Polska Poland	5,9	4,5	-2,0	6,9	5,1	71,0	73,0	76,0	77,0	80,0
Portugalia Portugal	2,8	2,7	-8,3	5,5 ^d	6,7 ^d	78,0	79,0	76,0	75,0	77,0
Rumunia Romania	6,0	3,9	-3,7	5,8 ^d	4,7 ^d	66,0	70,0	73,0	74,0	77,0
Słowacja Slovakia	4,0	2,5	-3,3	4,9	1,7	70,0	71,0	72,0	71,0	68,0
Słowenia Slovenia	4,5	3,5	-4,3	8,2	5,4	87,0	89,0	89,0	90,0	92,0
Szwecja Sweden	2,0	2,0	-2,2	6,1	2,8	120,0	119,0	122,0	123,0	120,0
Węgry Hungary	5,4	4,9	-4,5	7,2	4,6 ^d	71,0	73,0	74,0	75,0	77,0
Włochy Italy	0,9	0,5	-9,0	7,0	3,7	97,0	97,0	94,0	95,0	96,0

^a Według parytetu siły nabywczej; ^d Dane wstępne.

Źródło: dane Eurostatu.

^a According to purchase power parity; ^d Provisional data.

Source: Eurostat data.

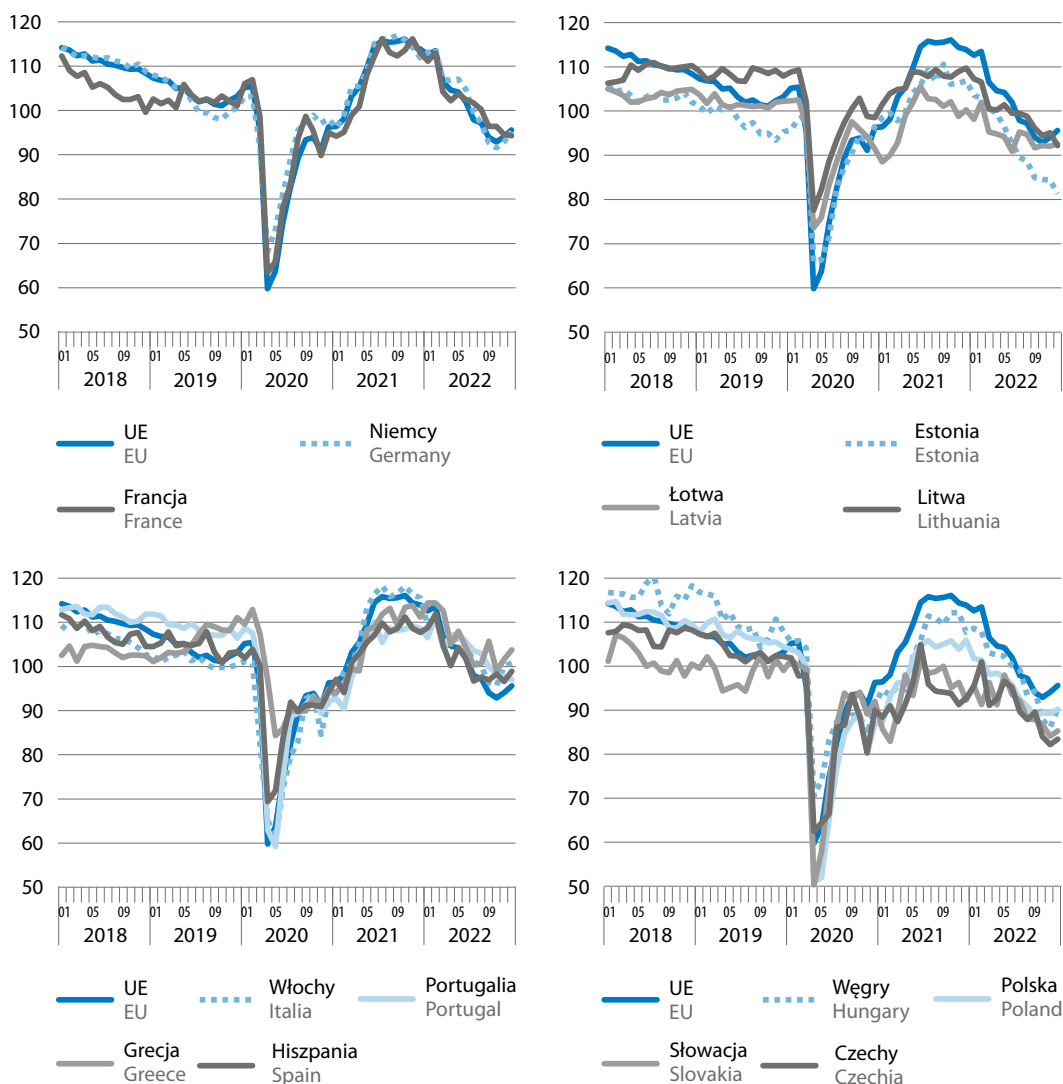
Ogólnie w krajach Unii Europejskiej tempo wzrostu gospodarczego było w 2022 r. wyraźnie dodatnie, na poziomie 3,5%, co było wynikiem znacznie lepszym od osiągniętych w kilkuletnim okresie przed pandemią i lepszym od głównych gospodarek rozwiniętych (grupa G7) w innych regionach świata. Było to zapewne efektem kontynuacji procesu odbudowy wzrostu po kryzysie związanym z pandemią. Wygaszenie tej odbudowy wzrostu w trakcie 2022 r. miało zapewne związek z wojną w Ukrainie. Daje się zauważyć pewien obraz polegający na tym, że występują kraje Unii Europejskiej, w których odbudowa wzrostu przeciągnęła się na 2022 r. i wygasła dopiero pod koniec tego roku oraz kraje, w których ta odbudowa wzrostu wygasła już na początku tego roku. W pierwszej grupie tempo wzrostu w 2022 r. było zwykle znacznie wyższe niż w Unii Europejskiej, zaś w drugiej grupie to tempo było niższe. Do pierwszej grupy krajów o najszybszym tempie wzrostu można zaliczyć: Irlandię (12,0%), Maltę (7,1%), Portugalię (6,7%), Chorwację (6,2%), Grecję (5,9%), Cypr (5,6%), Hiszpanię (5,5%), Słowenię (5,4%) i Polskę (5,1%). Do drugiej grupy można szczególnie zaliczyć: Estonię (-1,3%), Luksemburg (1,5%), Finlandię (1,6%), Słowację (1,7%), Niemcy (1,8%), Litwę (1,9%) oraz Czechy (2,5%).

Podobnie jak w 2021 r. proces konwergencji mniej rozwiniętych gospodarek europejskich (tj. należących do UE) do średniej europejskiej (UE) występował dość wyraźnie – 12 krajów, których PKB per capita (według parytetu siły nabywczej) był niższy od średniej europejskiej zmniejszyło swój dystans do tej średniej, zaś 4 kraje o podobnej relacji powiększyło lub utrzymało swój dystans do tej średniej. Wśród krajów Grupy

Wyszehradzkiej dwa kraje (Polska i Węgry) zmniejszyły, zaś dwa pozostałe (Czechy i Słowacja) zwiększyły ten dystans. Do trzech krajów, których PKB per capita było mniejsze od średniej europejskiej i zwiększyły w 2022 r. swój dystans do tej średniej, należy także Estonia. Litwa utrzymała swój dystans na tym samym poziomie. W 2022 r. konwergencja nie objęła szczególnie wyraźnie niektórych krajów, których PKB per capita (według parytetu siły nabywczej) było większe od średniej europejskiej – Austrii, Danii oraz Irlandii, które nawet powiększyły swoją przewagę

Wykres 1.3.2. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich (wyrównany sezonowo)

Chart 1.3.2. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states (seasonally adjusted)

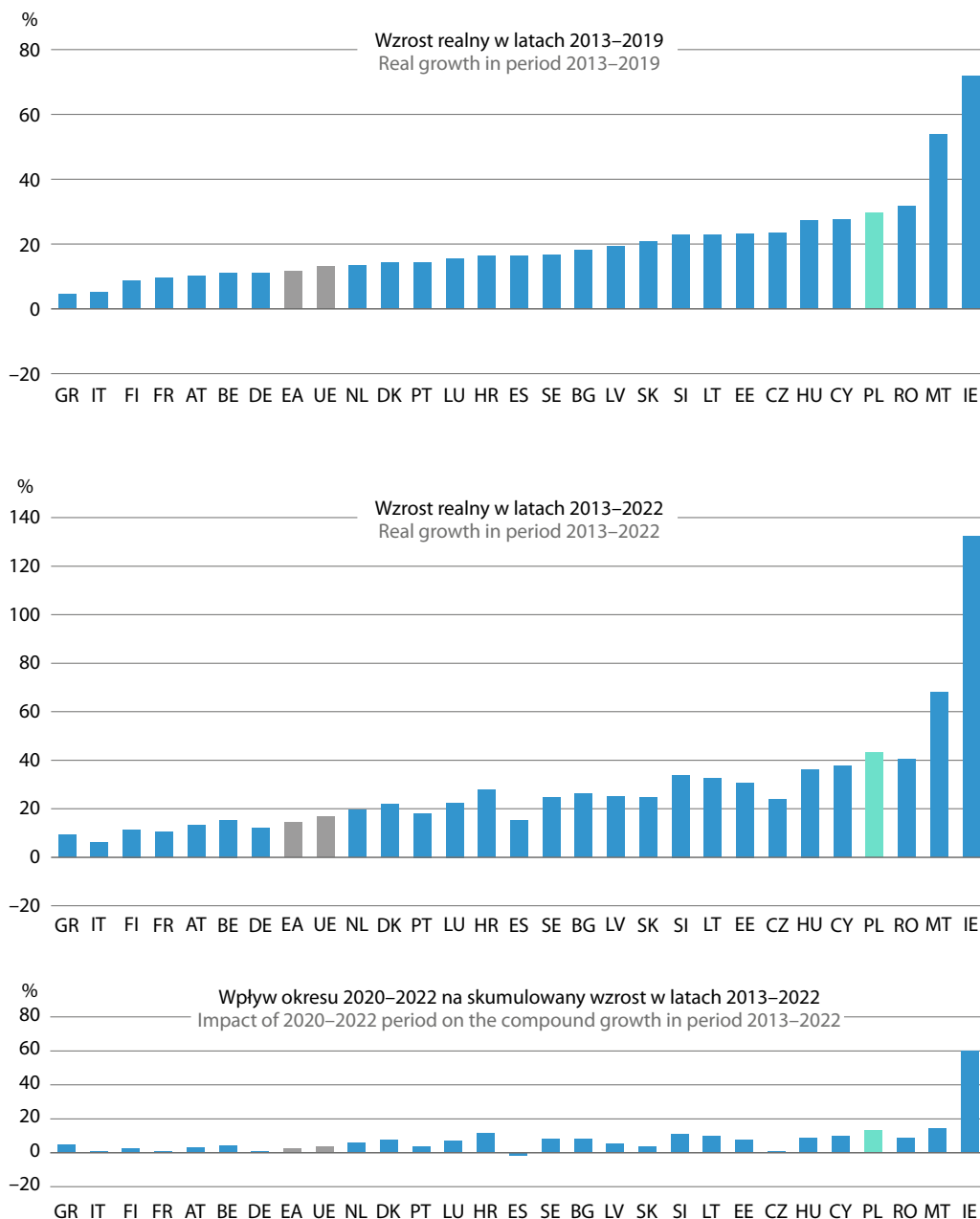

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Nastroje konsumentów i producentów w Unii Europejskiej, odzwierciedlane przy pomocy wskaźnika ESI (Economic Sentiment Indicator) osiągnęły lokalne minimum w drugim kwartale 2020 r. po czym nastąpiła wyraźna poprawa w drugiej połowie tego roku. Poprawa ta doprowadziła do odbudowy korzystnych nastrojów od drugiego kwartału 2021 r. Od początku 2022 r. nastroje te jednak systematycznie słabną. Nastroje te pozostawały słabsze w 2022 r. niż w 2021 r. w Krajach Bałtyckich i krajach Grupy Wyszehradzkiej.

Wykres 1.3.3. Wpływ COVID-19 i wojny w Ukrainie na wzrost skumulowany z lat 2013–2022 (2012 = 100)

Chart 1.3.3. Impact of COVID-19 and of war in Ukraine on compound GDP growth over 2013–2022 (2012 = 100)

Uwaga: symbole krajów i grup krajów według nomenklatury Eurostatu; dla Niemiec dane tymczasowe za 2019–2022, dla Belgii, Grecji i Hiszpanii – za 2020–2022; dla Chorwacji, Francji, Holandii, Portugalii i Rumunii – za 2021–2022; dla Cypru, Luksemburga i Węgier – za 2022; dla Irlandii dane są kontrowersyjne ze względu na zmiany w statystyce rachunków narodowych w tym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Note: countries and group of countries symbols according to Eurostat; provisional data for Germany in 2019–2022; for Belgium, Greece and Spain in 2020–2022; for France, Croatia, Netherlands, Portugal and Romania in 2021–2022; for Cyprus, Luxembourg and Hungary in 2022; for Ireland data are controversial because of the changes in national accounts statistics in this country.

Source: own contribution based on Eurostat data.

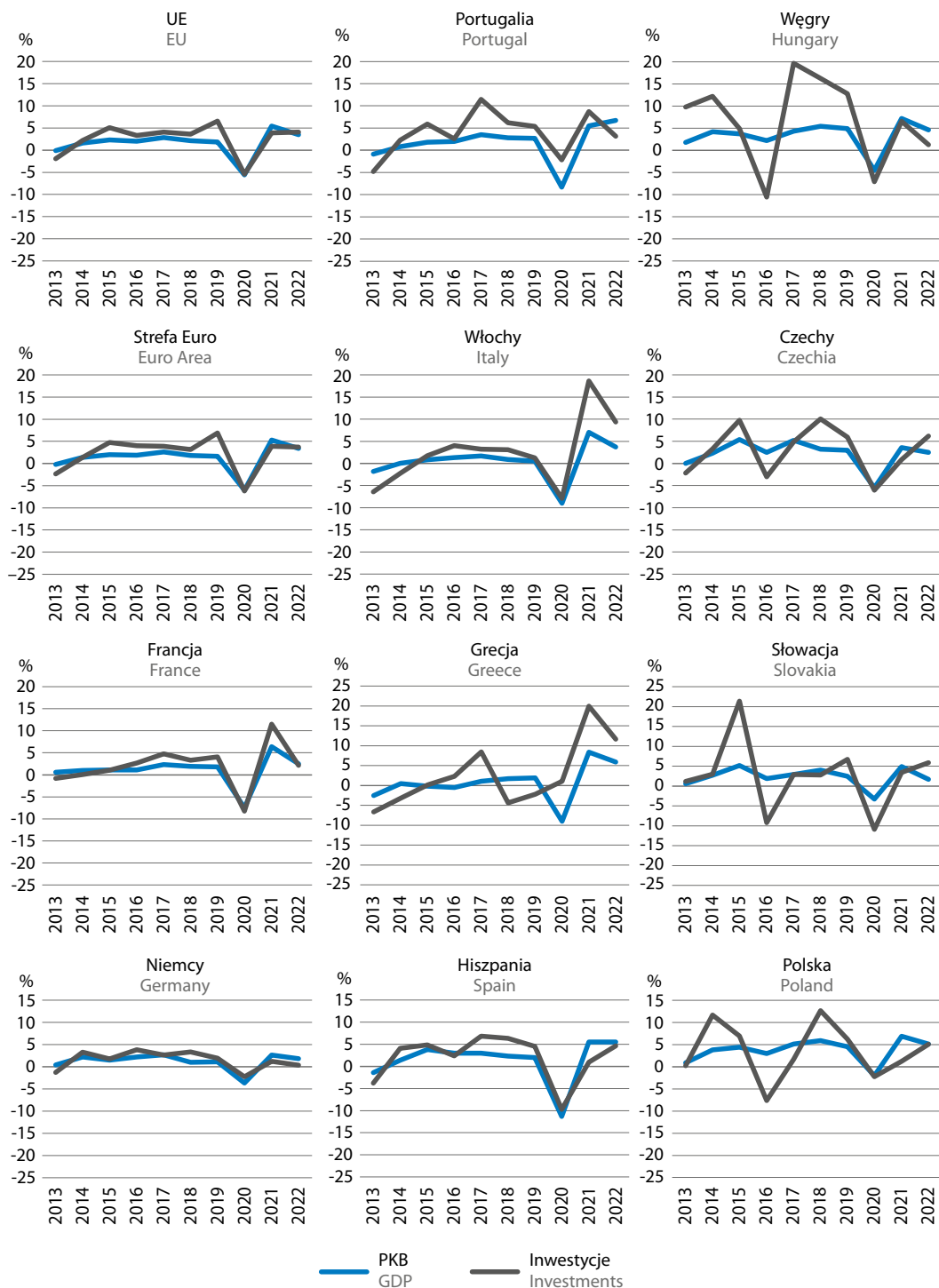
PKB Unii Europejskiej był w 2022 r. o 16,6% wyższy niż w 2013 r., za to bez okresu lat 2020–2022, związanych z kryzysem wywołanym przez COVID-19, późniejszą odbudową wzrostu w 2021 r. oraz szokiem wywołanym wojną w Ukrainie, ten skumulowany wzrost wyniósł 13,2%, czyli o 3,4 p. proc. mniej. Z kolei, w strefie euro ten skumulowany wzrost PKB począwszy od 2013 r. wyniósł 14,4%, za to bez lat 2020–2022, ten skumulowany wzrost wyniósł 11,8%, czyli o 2,6 p. proc. mniej. Kryzys związany z pandemią COVID-19 został w 2022 r. skompensowany. Sytuacja poszczególnych państw była zróżnicowana, jednak porównanie skumulowanej zmiany PKB w latach 2013–2019 i 2013–2022 wskazuje, że kraje o dużym skumulowanym wzroście najczęściej ucierpiały gospodarczo mniej w turbulentnym okresie 2020–2022 – negatywny wpływ tego okresu na skumulowany wzrost w okresie 2013–2022 był silniejszy w krajach, które wolniej się rozwijały. Kraje już wcześniej przeżywające kłopoty gospodarcze okazały się mniej odporne na kryzys wywołany pandemią i mniej zdolne do późniejszej pełnej odbudowy wzrostu. Wojna w Ukrainie wpłynęła stosunkowo nieznacznie na te wyniki przedłużając negatywne skutki pandemii, ale biorąc pod uwagę cały okres 2013–2022 doszło do pewnego przetasowania w rankingu krajów pod względem tempa wzrostu – wśród czterech krajów najszybciej rozwijających się Polska wyprzedziła Rumunię, z kolei Czechy, Estonia i Litwa ustąpiły miejsca Słowenii, zaś Czechy, Słowacja i Łotwa Bułgarii i Szwecji, Hiszpania przesunęła się w tym rankingu poniżej średniej dla Unii Europejskiej i była jedynym krajem o negatywnym wpływie okresu 2020–2022 na skumulowany wzrost w okresie dekady 2013–2022, bardzo silnie spadły w tym rankingu także Portugalia i Niemcy.

Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB

The role of investments in real GDP growth

Dla dwóch największych gospodarek UE tempo przyrostu inwestycji jest dobrze zsynchronizowane z tempem przyrostu PKB, podobnie jak dla całej UE i strefy euro. Dla grupy czterech głównych krajów południa ta synchronizacja jest mniej oczywista. Jednak w ostatnich trzech latach uformowała się grupa krajów z wysokim szczytem inwestycji w 2021 r. obejmująca Francję, Włochy i Grecję, a także w pewnym stopniu Portugalię. Do tej grupy nie weszła jednak Hiszpania, w której inwestycje były w tym czasie na niskim poziomie. Dla krajów Grupy Wyszehradzkiej amplituda wahań poziomu inwestycji była większa niż przeciętnie w UE, nie dotyczyło to jednak wahań PKB. COVID-19 wpłynął nie tylko na spadek PKB, ale także na porównywalny spadek inwestycji, które odbudowały się w większości przypadków wraz z odbudową PKB.

Wykres 1.3.4. Porównanie tempa wzrostu inwestycji do tempa wzrostu PKB
 Chart 1.3.4. Comparison between investments growth and GDP growth

Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: investments understood as gross fixed capital formation.

Source: Eurostat data.

4. Wzrost gospodarczy w Polsce

4. Economic growth in Poland

Produkt krajowy brutto i jego składowe

Gross domestic product and its components

W gospodarce polskiej wzrost PKB w pierwszym kwartale 2022 r. był kontynuacją silnego wzrostu z ostatniego kwartału 2021 r. – odbudowa wzrostu w 2021 r. po kryzysie wywołanym przez pandemię COVID-19 stopniowo jednak wygasła w kolejnych kwartałach 2022 r., na co wpływ miał kolejny szok związany z wojną w Ukrainie od lutego tego roku.

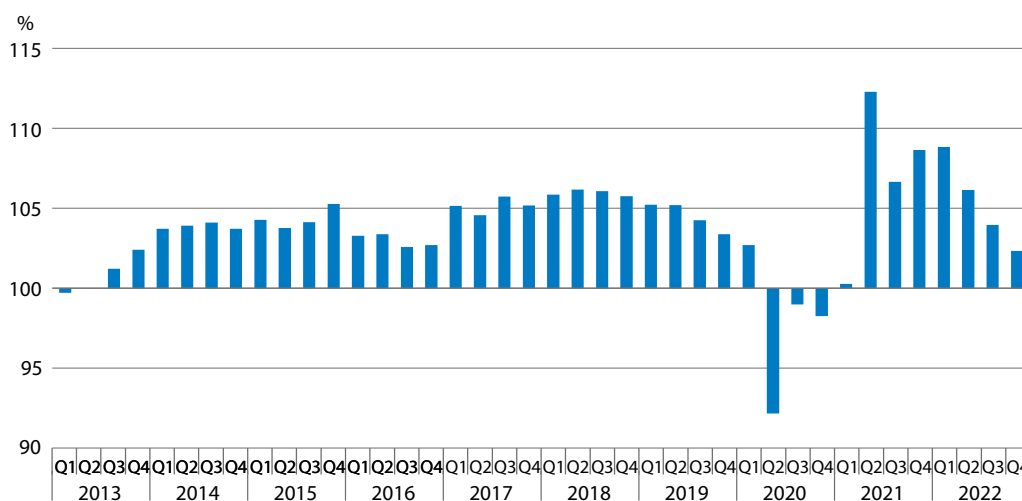
Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2022 r. w ujęciu realnym o 5,1%, czyli o 1,8 p. proc. mniej niż w 2021 r. Wartość PKB w cenach bieżących w 2022 r. wyniosła 3 078,3 mld zł. Tempo wzrostu realnego PKB tylko w pierwszym kwartale 2022 r. było wyższe niż w ostatnim kwartale 2021 r. (8,8% wobec 8,6%). Jednak w każdym kolejnym kwartale tego roku było już coraz niższe osiągając kolejno 6,1%, 3,9%, 2,3%.

Wykres 1.4.1. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce

(analogiczny okres poprzedniego roku=100; ceny stałe średnioroczne poprzedniego roku)

Chart 1.4.1. Gross domestic product growth in Poland

(corresponding period of the previous year=100; constant prices averaged on previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Najbardziej do wzrostu w 2022 r. przyczynił się popyt krajowy (5,1 p. proc.), w tym szczególnie akumulacja brutto (3,6 p. proc.). Mniejszy był udział spożycia ogółem, którego kontrybucja do wzrostu PKB w 2022 r. wyniosła 1,5 p. proc. Prawie neutralne było znaczenie salda obrotów z zagranicą na poziomie 0,1 p. proc.

Tablica 1.4.1. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB
 Table 1.4.1. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth

Wyszczególnienie Specification	Wzrost realny Real growth					Kontrybucja do wzrostu PKB Contributions to GDP growth				
	2018	2019	2020	2021	2022 ^a	2018	2019	2020	2021	2022 ^a
	w %		in %			w p. proc.		in pp.		
PKB GDP	5,9	4,5	-2,0	6,9	5,1	5,9	4,5	-2,0	6,9	5,1
Popyt krajowy Domestic demand	6,3	3,3	-2,7	8,5	5,1	6,1	3,2	-2,6	8,1	5,0
Spożycie ogółem Total consumption	4,4	4,1	-1,5	5,8	2,0	3,4	3,1	-1,1	4,4	1,5
Spożycie indywidualne Private consumption	4,4	3,5	-3,6	6,2	3,3	2,6	2,0	-2,0	3,4	1,8
Akumulacja brutto Gross accumulation	13,8	0,5	-7,5	19,4	15,9	2,9	0,1	-1,5	3,9	3,6
Nakłady brutto na środki trwałe Gross fixed capital formation	12,6	6,2	-2,3	1,2	5,0	2,3	1,2	-0,4	0,2	0,8
Saldo obrotów z zagranicą External balance	x	x	x	x	x	-0,2	1,3	0,6	-1,2	0,1
Eksport Exports	6,8	5,3	-1,1	12,3	6,2	x	x	x	x	x
Import Imports	7,5	3,2	-2,4	16,1	6,2	x	x	x	x	x

^a Dane szacunkowe.

Źródło: dane GUS.

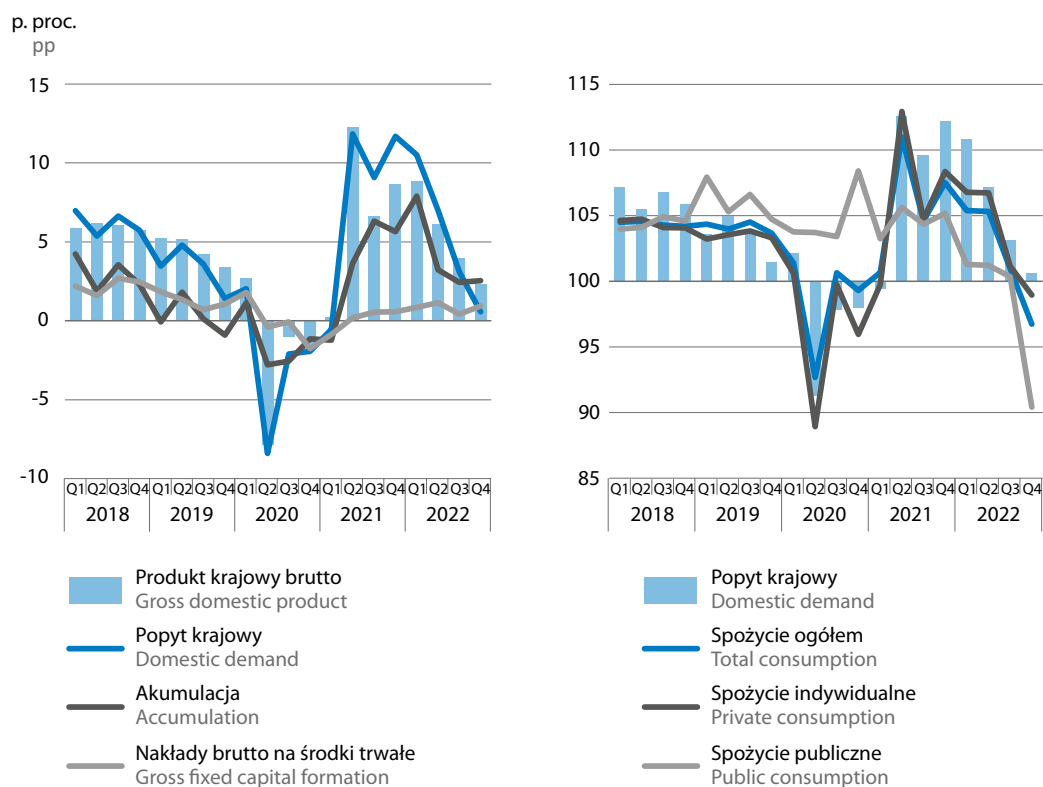
a Estimated data.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 1.4.2. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych

(dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 1.4.2. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth
(data not seasonally adjusted, constant prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Po spadku nakładów brutto na środki trwałe w 2020 r. (o 2,3%), nastąpiła częściowa ich odbudowa w 2021 r. (wzrost o 1,2%), która znacznie przyspieszyła w 2022 r. (do poziomu 5,0%). W ujęciu kwartalnym zmiany te w 2022 r. przebiegały następująco – po przyroście tempa ich wzrostu w pierwszym (5,4% wobec 3,1% w ostatnim kwartale 2021 r.) i drugim (7,1%) kwartale, nastąpił spadek tempa ich wzrostu w trzecim kwartale (do 2,5%), które powtórnie przyspieszyło w ostatnim kwartale do poziomu z pierwszego kwartału (5,4%).

Spożycie ogółem (w ujęciu kwartalnym) w 2022 r., po jeszcze silnym wzroście w dwóch pierwszych kwartałach (5,4% oraz 5,3% odpowiednio) spadło do poziomu prawie neutralnego w trzecim kwartale (0,9%) oraz do poziomu ujemnego w czwartym (-3,3%). Podobnie przebiegał wzrost spożycia indywidualnego osiągając w pierwszym i drugim kwartale poziom 6,8% oraz 6,7% odpowiednio, po czym spadło w trzecim i czwartym kwartale do poziomów 1,1% oraz -1,1% odpowiednio.

Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce

Income and expenditures per capita in households in Poland

W 2022 r. przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 2 250 zł i były wyższe nominalnie o 11,4%, ale realnie niższe o 2,6% w stosunku do roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym osiągnęły wartość 1 475 zł i były wyższe nominalnie o 15,2%, a w ujęciu realnym niższe o 0,7% od wydatków z 2021 r. Sytuacja materialna gospodarstw domowych, pomimo wzrostu przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego, realnie pogorszyła się, co wynikało z wysokiego poziomu inflacji.

W porównaniu z 2021 r. udział wydatków w dochodach gospodarstw domowych wzrósł o 2,2 p. proc. do 65,6%, co wskazuje na mniejsze możliwości gromadzenia oszczędności w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2022 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 26,7% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,7 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,0% (wzrost o 0,1 p. proc.).

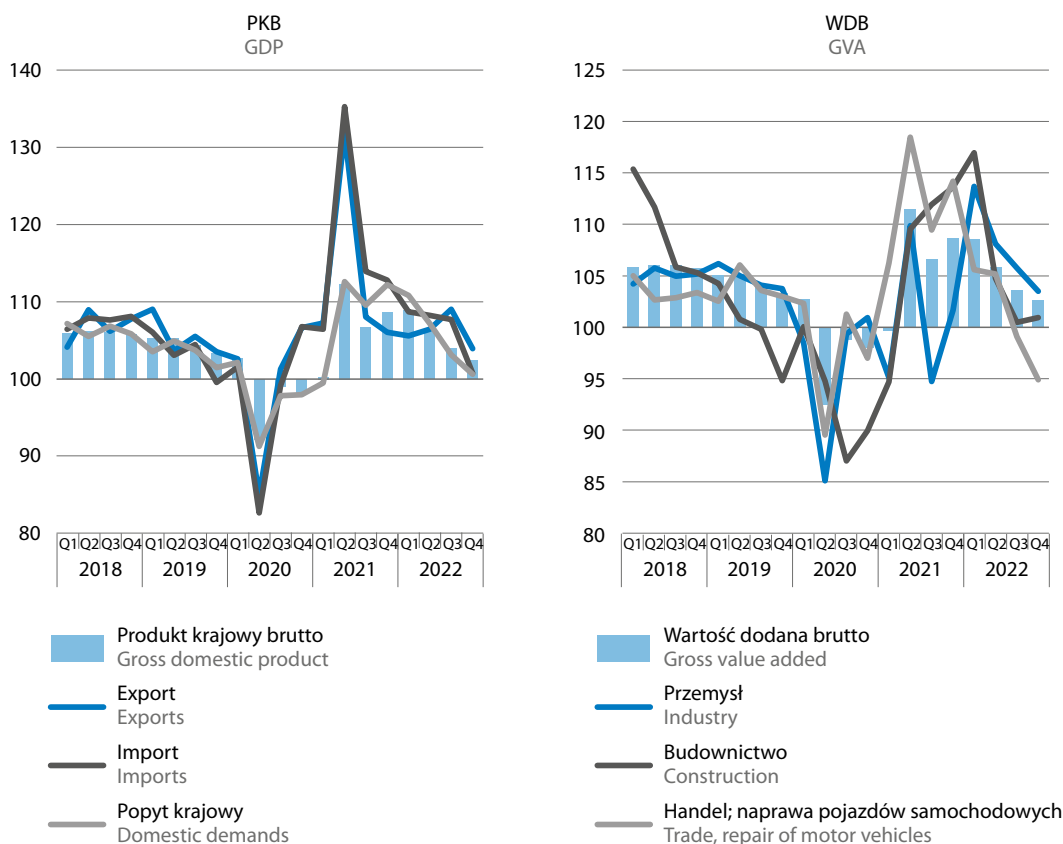
W 2022 r. nastąpił spadek spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych. Najwyższy spadek dotyczył: ryb i owoców morza (o 11,1%), owoców (o 6,8%) oraz tłuszczów zwierzęcych (o 5,4%, w tym masła o 9,7%). Na spadek poziomu spożycia żywności mógł mieć wpływ wzrost o 15,6% wydatków na gastronomię w stosunku do 2021 r. oraz wzrost cen żywności i napojów bezalkoholowych.

Źródło: GUS. (2023). Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.

Source: Statistics Poland. (2023). Situation of Households in 2022 in the light of households' budget survey results.

Wykres 1.4.3. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)
(analogiczny kwartał poprzedniego roku=100; niewyrównane sezonowo; ceny średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 1.4.3. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components
(corresponding quarter of the previous year=100; not seasonally adjusted; constant prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

W przeciwieństwie do 2021 r., kiedy jego kontrybucja do wzrostu była ujemna (-1,2 p. proc.), w 2022 r. wkład do wzrostu salda obrotów z zagranicą uległ zrównoważeniu (do poziomu 1,1 p. proc.). Przyczyniło się do tego odwrócenie w trakcie 2022 r. dynamik importu i eksportu. W ujęciu kwartalnym, w dwóch pierwszych kwartałach dynamika importu rosła szybciej od dynamiki eksportu (108,7 i 108,2 wobec 105,6 i 106,4 odpowiednio), podczas gdy w dwóch ostatnich kwartałach tego roku było odwrotnie, tj. dynamika importu rosła wolniej od dynamiki eksportu (107,7 i 100,7 odpowiednio wobec 109,0 i 103,9 odpowiednio)²⁹.

²⁹ Dodatkowe informacje nt. handlu zagranicznego w Polsce można znaleźć w rozdziale I.6.

Struktura tworzenia wartości dodanej brutto

Gross value added generation structure

Wartość dodana brutto (WDB) w 2022 r. w gospodarce narodowej zwiększyła się o 5,0%. Choć było to mniej niż w 2021 r. był to jednak kolejny rok odbudowy jej wzrostu po spadku o 2,0% w 2020 r. W rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A w PKD 2007) zanotowano jednak spadek o 2,7%. W przetwórstwie przemysłowym (sekcja C w PKD 2007) miał miejsce wzrost o 7,0%. W handlu (sekcja G) odnotowano wzrost na poziomie 1,2%. W budownictwie (sekcja F) odnotowano wzrost na poziomie 4,3%. Podobnie, jak w przetwórstwie przemysłowym wyższy niż dla całej gospodarki był wzrost w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D) – o 7,7%. Dużo większy niż dla całej gospodarki był wzrost w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) – 15,1%. W zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) odnotowano wzrost o 3,9%. W obsłudze rynku nieruchomości (sekcja L) nastąpił niewielki wzrost działalności o 1,0%. W administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) odnotowano prawie nieznaną zmianę w poziomie działalności (0,5%). W edukacji (sekcja P) odnotowano wzrost o 1,1%, a w opiece zdrowotnej (sekcja Q) wzrost o 2,2%. W kulturze, rozrywce i rekreacji (sekcja R) zanotowano bliski neutralnemu wzrost o 0,6%. Podobnie w pozostałych usługach (sekcja S) wzrost o 0,4%. Dla informacji i komunikacji (sekcja J) zanotowano wzrost o 4,0%. W transporcie i gospodarce magazynowej (sekcja H) nastąpił znaczny wzrost o 9,5%. W działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) wystąpił bardzo duży wzrost o 35,0%, stanowiący odbicie po znacznych spadkach z dwóch poprzednich lat (87,0% i 91,4%).

5. Inflacja w Polsce

5. Inflation in Poland

Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2022 r. w Polsce wyniosła 14,4% średniorocznie, wobec 5,1% w 2021 r. W latach 2016–2019 poziom inflacji był niższy od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na poziomie 2,5%, zaś w 2020 r. powyżej tego celu, ale niższy od górnej granicy odchyień od niego wynoszącej 3,5%. Ta granica została jednak przekroczona w 2021 r., a w 2022 r. inflacja szczególnie silnie wzrosła.

Tablica 1.5.1. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce
Table 1.5.1. Basic indicators of price change in Poland

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) Consumer price index (CPI)	101,6	102,3	103,4	105,1	114,4
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) Harmonized index of consumer prices (HICP)	101,2	102,1	103,7	105,2	113,2
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production in industry	102,1	101,2	99,4	107,9	122,4
Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej Price index in construction and assembly production	102,7	103,5	102,6	104,2	112,7

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

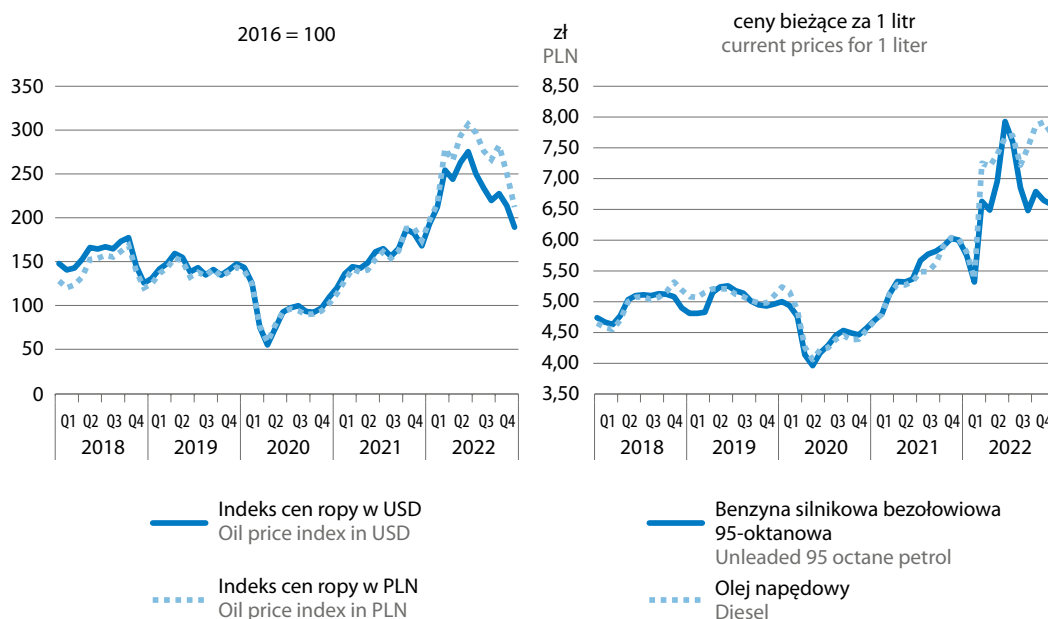
Prices of consumer goods and services

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) w 2022 r. wyniósł 114,4 wobec 105,1 w roku poprzednim. W ujęciu miesięcznym³⁰ ceny towarów i usług konsumpcyjnych kształtowały się w każdym miesiącu 2022 r. powyżej poziomu sprzed roku. Przez cały 2022 r. wskaźnik CPI w ujęciu rok do roku systematycznie rósł aż do października tego roku osiągając w tym miesiącu poziom 117,9. W kolejnych miesiącach nieznacznie spadł osiągając w grudniu poziom 116,6.

Ważnym czynnikiem wpływającym na poziom wskaźnika inflacji jest cena ropy naftowej na rynkach międzynarodowych³¹. W kwietniu 2020 r. wskaźnik cen ropy naftowej osiągnął minimum lokalne na poziomie 55,0, po czym utrzymywał się na stosunkowo niskim poziomie poniżej 100,0 przez większość 2021 r. Pod koniec 2020 r. wskaźnik cen ropy rósł osiągnął jednak poziom 109,6 i dalej w trakcie 2021 r. rósł z tylko niewielkimi fluktuacjami do poziomu 168,1 w grudniu tego roku. W 2022 r. wskaźnik ten wzrósł jeszcze osiągając najwyższe poziomy w marcu (254,4), maju (263,1) i czerwcu (275,4), po czym spadł do poziomu 189,3 w grudniu – ten ostatni wynik wskaźnika był jednak wyższy niż we wszystkich miesiącach 2021 r.

Wykres 1.5.1. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce

Chart 1.5.1. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland

Uwaga: indeks cen ropy naftowej obliczony przez IMF na podstawie średniej nieważonej z cen spot dla trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych MFW, NBP oraz GUS, Dziedzina Baza Wiedzy.

Note: the oil price index calculated on the basis of the weighted average spot price for three kinds of oil: Dated Brent, West Texas Intermediate and Dubai Fateh.

Source: Statistics Poland study based on data from the IMF, NBP and Statistics Poland, 'Knowledge Data Base'.

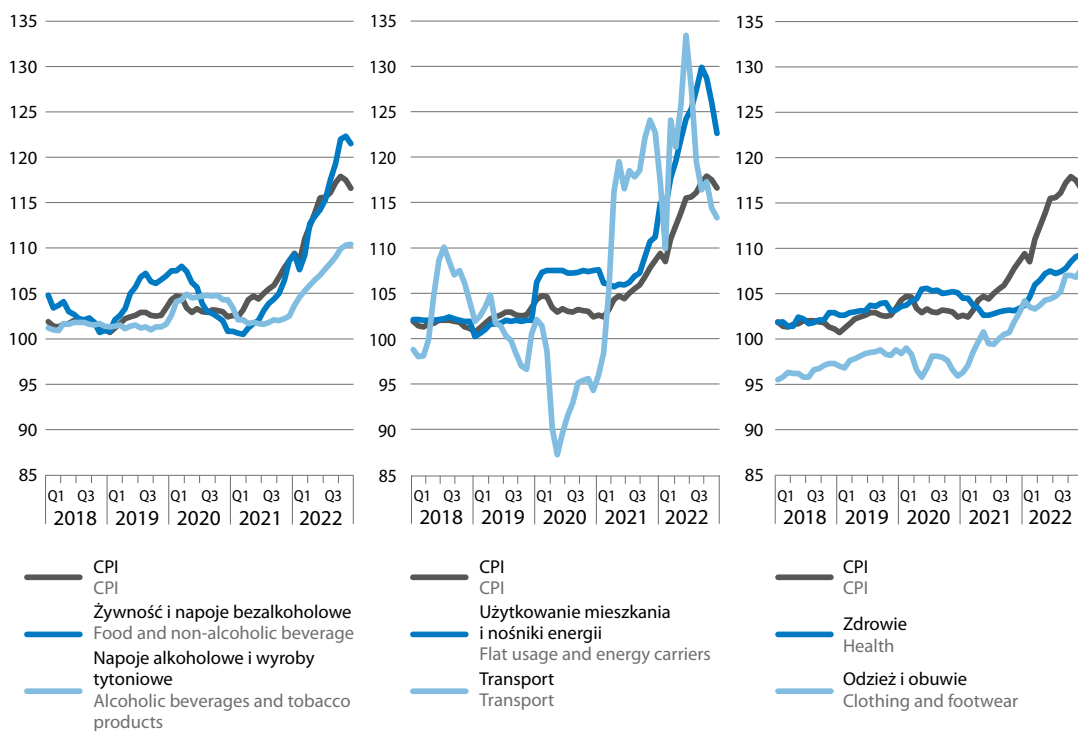
³⁰ Analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100.

³¹ Na podstawie danych MFW – średnia nieważona trzech gatunków ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh (rok 2016 = 100).

Po utrzymującym się w skali całego 2020 r. spadku tempa wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych na rynku krajowym (w grudniu wskaźnik cen tej grupy towarów spadł do poziomu 100,8), tempo to w trakcie 2021 r. ogólnie wzrosło (po osiągnięciu minimum w marcu na poziomie 100,5, systematycznie rosło w kolejnych miesiącach 2021 r. do poziomu 108,6 w grudniu). Tempo to jeszcze silniej wzrosło i przyspieszyło w 2022 r., osiągając w ostatnich trzech miesiącach poziomy 122,0, 122,3 oraz 121,5 odpowiednio. Dla napojów alkoholowych w 2022 r. tempo wzrostu ich cen znacznie wzrosło. Po utrzymującym się w 2020 r. od lutego wskaźniku na poziomie powyżej 104,1, w trakcie 2021 r. jego poziom utrzymywał się na poziomie poniżej 103,4 od stycznia osiągając minimum w lipcu na poziomie 101,6. Przez wszystkie miesiące 2022 r. ten wskaźnik systematycznie rośnie od poziomu 103,7 do 110,4. Dla użytkownika mieszkania i nośników energii – po utrzymującym się w 2020 r. wskaźniku na poziomie ponad 107,2, od lutego 2021 r. wskaźnik ten spadł najpierw do 105,7 w kwietniu, następnie przyspieszył osiągając w październiku, listopadzie i grudniu odpowiednio 109,0, 110,7 i 111,2. W 2022 r. wskaźnik ten jeszcze silniej przyspieszył wzrastając systematycznie do poziomu 129,9 we wrześniu tego roku, po czym stosunkowo nieznacznie spadł do poziomu 122,6 w grudniu. W transporcie, po spadku w trakcie 2020 r. i osiągnięciu minimum w maju tego roku na poziomie 87,2, ceny w trakcie 2021 r. znacznie wzrosły od marca (105,4) do grudnia (122,7), osiągając maksimum wskaźnika w listopadzie (124,1). W 2022 r. rekordy te zostały jeszcze przekroczone osiągając w maju, czerwcu i lipcu odpowiednio: 125,8, 133,4 i 127,7. W ochronie zdrowia, po okresie znacznych wzrostów cen na poziomie powyżej 105,0 od maja do grudnia 2020 r., tempo przyrostu cen w 2021 r. spadło utrzymując się na poziomie poniżej 103,4 od kwietnia. Jednak to tempo wzrostu cen znacznie przyspieszyło w 2022 r. osiągając w ostatnich trzech miesiącach 2022 r. poziomy wskaźnika 108,5, 109,1 i 109,3 odpowiednio. Po okresie spadku cen dla odzieży i obuwia w 2020 r. i pierwszych miesiącach 2021 r. wskaźnik cen osiągnął w maju tego roku 100,8, następnie ceny znowu spadły, po czym zaczęły systematycznie rosnąć od września osiągając w grudniu poziom wskaźnika 102,9. W 2022 r. ceny jeszcze przyspieszyły szczególnie w czterech ostatnich miesiącach tego roku osiągając poziomy 107,0 we wrześniu i październiku, 106,8 w listopadzie i 107,6 w grudniu.

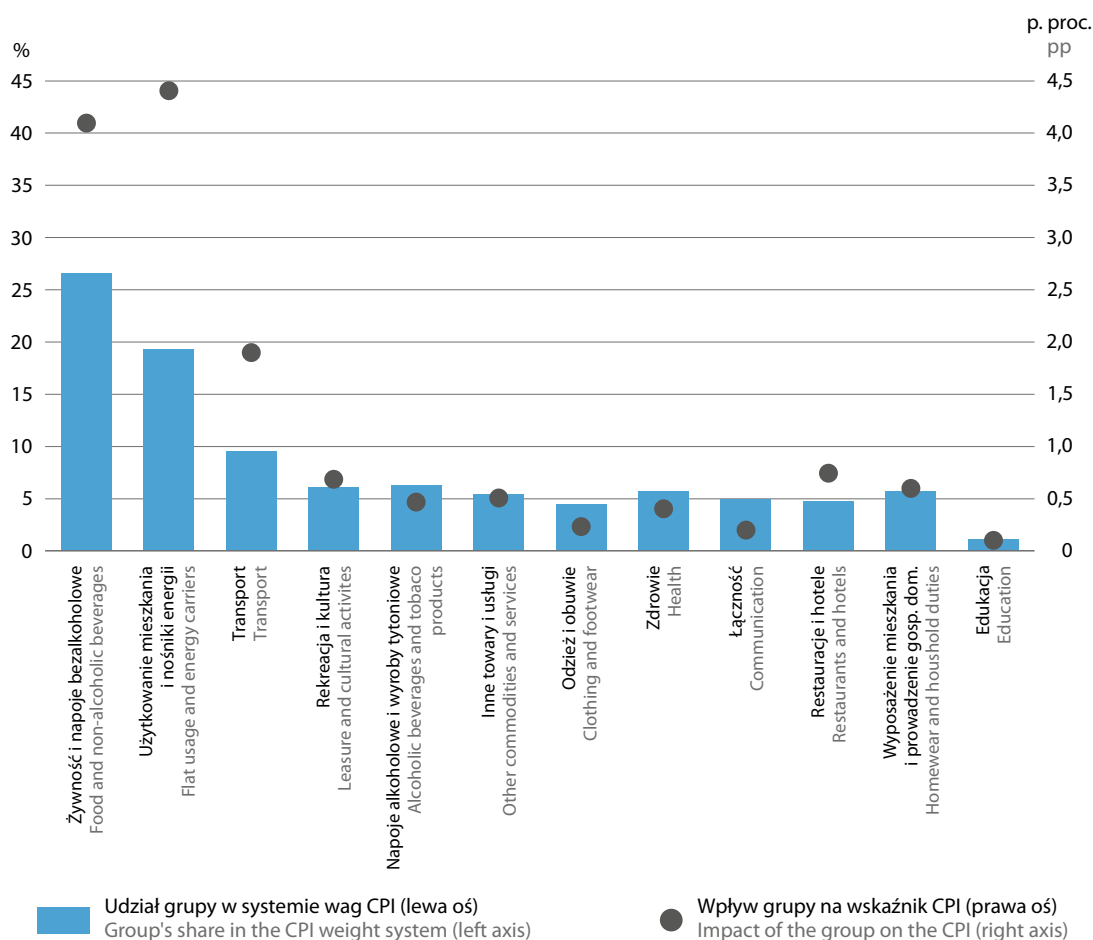
Największy udział w systemie wag CPI w 2022 r. miały żywność i napoje bezalkoholowe (26,59%), użytkowanie mieszkania i nośniki energii (19,33%) oraz transport (9,54%), co stanowiło niewielką zmianę w stosunku do 2021 r., głównie na korzyść dwóch ostatnich (spośród trzech tutaj wymienionych) kategorii. Największy wpływ na wskaźnik CPI miały w 2022 r. powyższe dwie pierwsze kategorie (wkłady odpowiednio w wysokości: 4,09 i 4,41 p. proc.), transport (1,90 p. proc.), rekreacja i kultura (0,69 p. proc.), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (0,47 p. proc.) oraz inne towary i usługi (0,51 p. proc.).

Wykres 1.5.2. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
 Chart 1.5.2. Price indices of consumer goods and services (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS, Dziedzinowa Baza Wiedzy.
 Source: Statistics Poland data, 'Knowledge Data Base'.

Wykres 1.5.3. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2022 r.
 Chart 1.5.3. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Dziedzinowa Baza Wiedzy.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data, 'Knowledge Database'.

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych w Polsce i UE

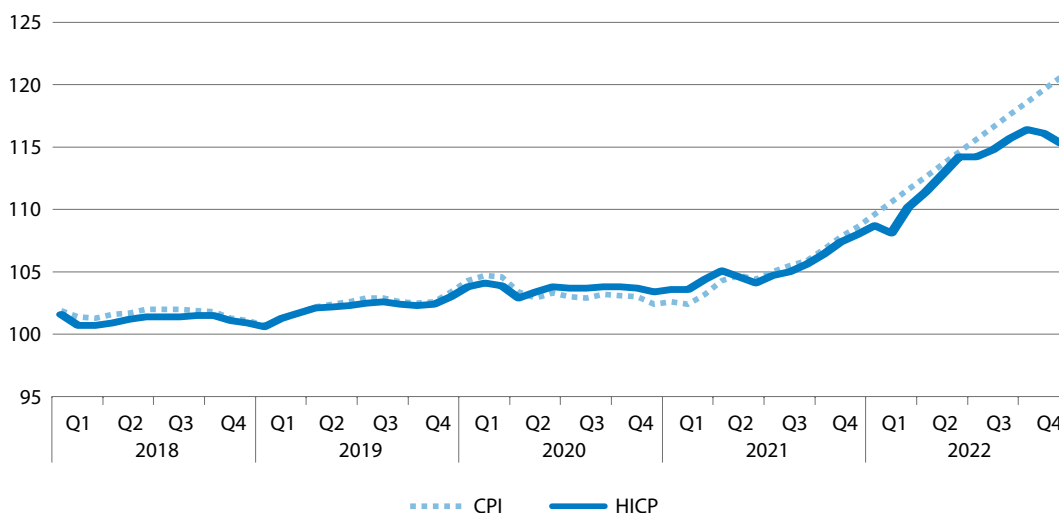
Harmonized consumer price indicator in Poland and EU

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w 2022 r. w Polsce wyniósł 113,2 i był wyższy od wskaźnika odnotowanego w roku poprzednim – 105,2³². Najniższą wartość wskaźnika HICP w Polsce (w ujęciu miesięcznym, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) odnotowano w lutym (108,1), a najwyższą w październiku (116,4).

³² Dane Eurostatu.

Wykres 1.5.4. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 1.5.4. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI) (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistic Poland data.

W okresie od kwietnia 2019 r. do kwietnia 2020 r. wskaźnik CPI był wyższy niż wskaźnik HICP. Od maja tego roku do kwietnia 2021 r. tendencja się jednak odwróciła – wskaźnik CPI był wtedy niższy do wskaźnika HICP. Od maja 2021 r. wskaźnik CPI znowu był wyższy od wskaźnika HICP i tendencja ta umocniła się jeszcze w trakcie 2022 r. – w grudniu tego roku, HICP był niższy o 5,3 p. proc.

Tablica 1.5.2. Indeksy cen HICP w Unii Europejskiej
Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union

Państwa członkowskie Member states	Wskaźnik HICP HICP index				
	2018	2019	2020	2021	2022
Unia Europejska	101,8	101,4	100,7	102,9	109,2
Strefa euro	101,7	101,2	100,2	102,6	108,4
Austria	102,1	101,5	101,4	102,8	108,6
Belgia	102,3	101,2	100,4	103,2	110,3
Bułgaria	102,6	102,4	101,2	102,9	113,0
Chorwacja	101,5	100,8	100,0	102,7	110,7
Cypr	100,8	100,5	98,9	102,3	108,1
Czechy	101,9	102,6	103,3	103,3	114,8
Dania	100,7	100,7	100,4	101,9	108,5
Estonia	103,4	102,3	99,4	104,5	119,4
Finlandia	101,2	101,1	100,4	102,1	107,2
Francja	102,1	101,3	100,5	102,1	105,9
Grecja	100,8	100,5	98,7	100,6	109,3
Hiszpania	101,7	100,8	99,7	103,0	108,3
Holandia	101,6	102,7	101,1	102,8	111,6
Irlandia	100,7	100,9	99,5	102,4	108,1

Tablica 1.5.2. Indeks cen HICP w Unii Europejskiej (dok.)
 Table 1.5.2. HICP price indices in the European Union (cont.)

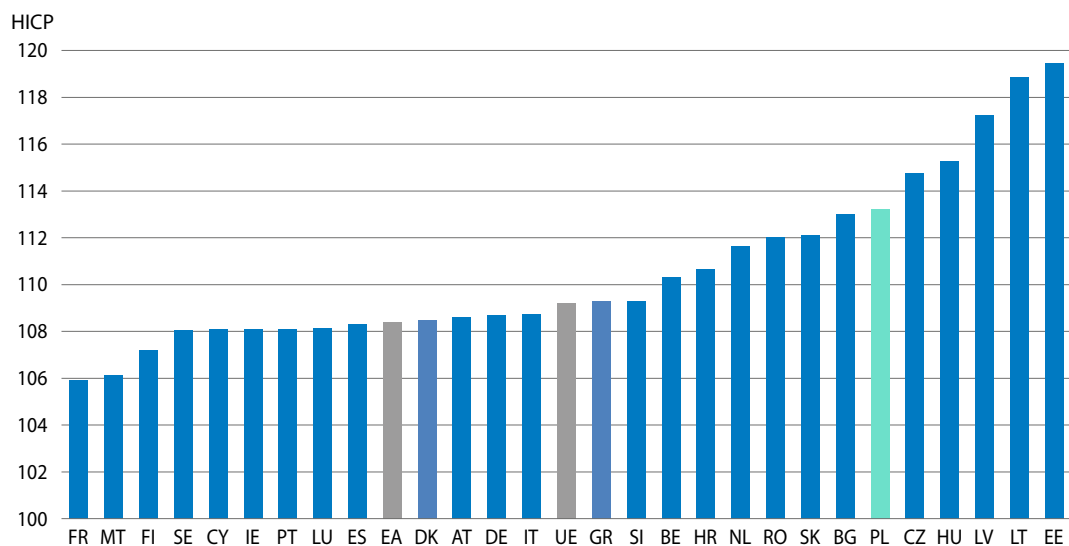
Państwa członkowskie Member states	Wskaźnik HICP HICP index				
	2018	2019	2020	2021	2022
Litwa	102,5	102,2	101,1	104,6	118,9
Luksemburg	102,0	101,7	100,0	103,5	108,2
Łotwa	102,6	102,7	100,1	103,2	117,2
Malta	101,7	101,5	100,8	100,7	106,1
Niemcy	101,9	101,4	100,3	103,2	108,7
Polska	101,2	102,1	103,6	105,2	113,2
Portugalia	101,2	100,3	99,9	100,9	108,1
Rumunia	104,1	103,9	102,3	104,1	112,0
Słowacja	102,5	102,8	102,0	102,8	112,1
Słowenia	101,9	101,7	99,7	102,1	109,3
Szwecja	102,0	101,7	100,7	102,7	108,1
Węgry	102,9	103,4	103,4	105,2	115,3
Włochy	101,2	100,7	99,8	101,9	108,8

Źródło: dane Eurostatu
 Source: Eurostat data

Presja inflacyjna w całej Unii Europejskiej była w 2022 r. znacznie wyższa niż w roku poprzednim – HICP na poziomie 109,2 wobec 102,9 w 2021 r.; podobnie dla strefy euro – HICP na poziomie 108,4 wobec 102,6. W 2022 r. Polska znalazła się wśród krajów Unii Europejskiej o poziomie wskaźnika HICP znajdującym się powyżej przeciętnego dla całej Unii i strefy euro (113,2 wobec 109,2 i 108,4).

Wykres 1.5.5. Porównanie zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych (HICP) w krajach Unii Europejskiej w 2022 r. (rok poprzedni = 100)

Chart 1.5.5. Comparison between harmonized indices of consumer prices (HICP) in European Union countries in 2022 (previous year = 100)

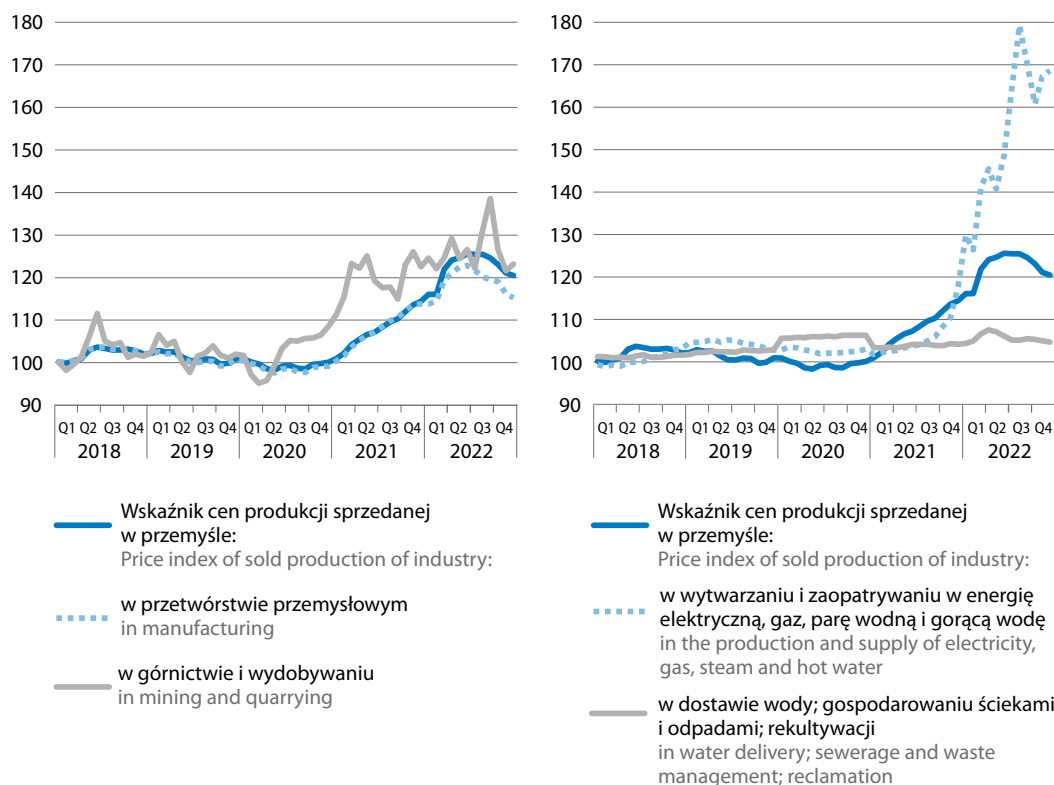
Źródło: dane Eurostatu
 Source: Eurostat data

Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej

Prices of sold production of industry and of construction and assembly production

Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu w 2022 r. wyniósł 122,4, wobec 107,9 w roku poprzednim. Był to najwyższy poziom w XXI w. oraz najwyższy od 1995 r., gdy wskaźnik ten wyniósł 125,4. Ceny zaczęły systematycznie rosnąć od grudnia 2020 r. (100,1) po czym przez cały 2021 r. oraz blisko połowę 2022 r. przyspieszały osiągając w czerwcu tego roku poziom 125,6³³.

Wykres 1.5.6. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)
Chart 1.5.6. Price indices of sold production of industry (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistic Poland data.

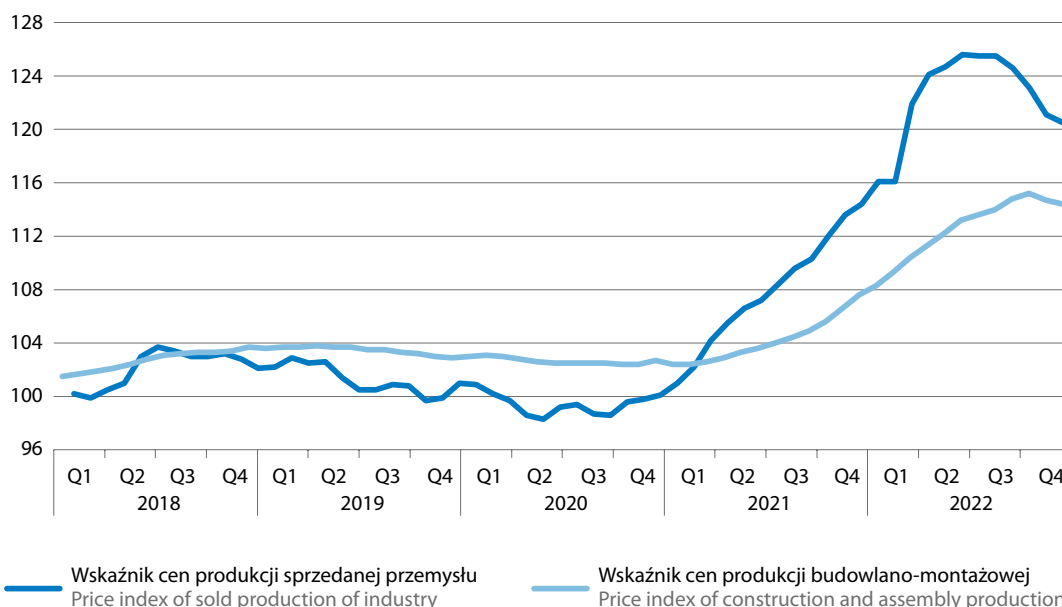
Ceny w przetwórstwie przemysłowym (w ujęciu rocznym) były w 2022 r. na znacznie wyższym poziomie niż rok wcześniej, a ich wskaźnik przyjął wartość 118,8 (wobec 107,8 rok wcześniej). W ujęciu miesięcznym ewolucja wskaźnika była podobna jak dla produkcji sprzedanej przemysłu. Wskaźnik cen w górnictwie i wydobywaniu (w ujęciu rocznym) w 2022 r. wyniósł 126,3 wobec 119,9 rok wcześniej. Ceny rosły dość szybko osiągając najwyższe wskaźniki w kwietniu, sierpniu i wrześniu: 129,2, 131,3 i 138,6 odpowiednio. Wskaźnik cen w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę osiągnął średnioroczny poziom 153,6, czyli znacznie więcej niż w poprzednim roku (105,6). W ujęciu miesięcznym ten wskaźnik wzrastał stromo, ale etapami do najwyższego poziomu 179,3 w sierpniu, ale następnie zwalniał do października (160,7), po czym nieco wzrósł do 168,6 w grudniu. Ceny w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz rekultywacji wzrosły w 2022 r. znacznie mniej. Ich wskaźnik

³³ W stosunku do analogicznego okresu z roku ubiegłego.

w ujęciu rocznym ukształtował się na poziomie 105,6 wobec 103,8 rok wcześniej. W ujęciu miesięcznym wskaźniki cen były względnie wyrównane, osiągając najwyższy poziom w kwietniu i maju, tj. 107,6 i 107,1 odpowiednio. Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej w 2022 r. wyniósł 112,6 (wobec 104,2 w roku poprzednim), w ujęciu miesięcznym rósł systematycznie osiągając najwyższy poziom 115,2 w październiku.

Wykres 1.5.7. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej (analogiczny miesiąc poprzedniego roku=100)

Chart 1.5.7. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production (corresponding month of the previous year=100)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistic Poland data.

6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski

6. International trade and balance of payments of Poland

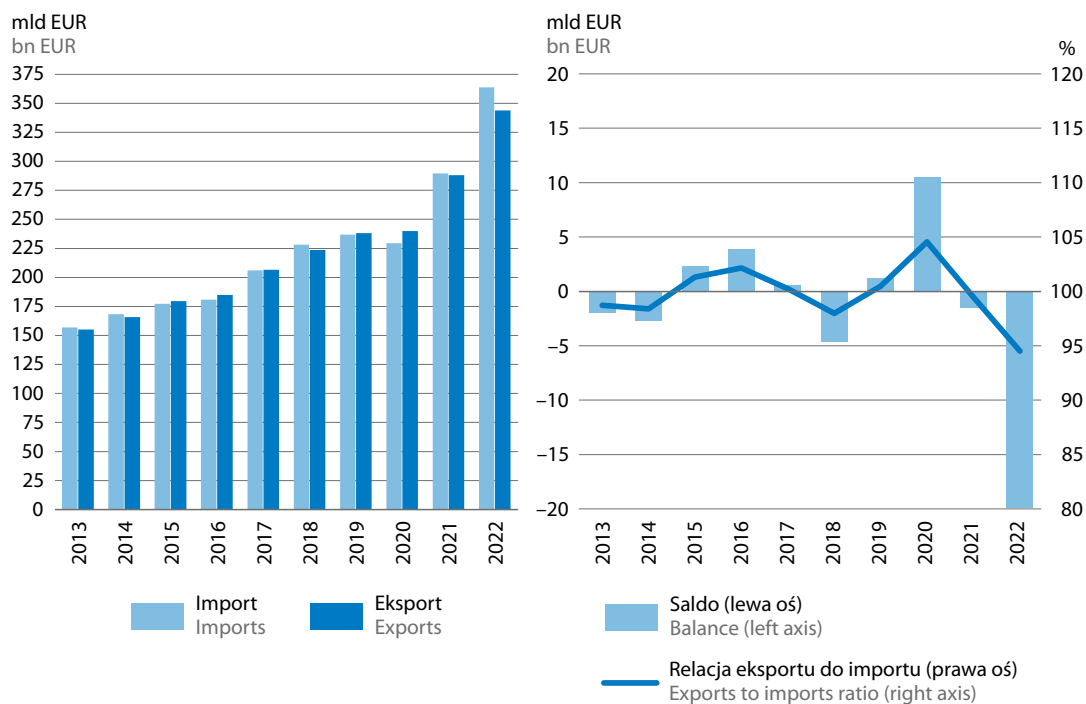
Handel zagraniczny

International trade

W 2022 r. eksport Polski w cenach bieżących wyniósł 343,8 mld euro i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 19,3% (wobec wzrostu o 20,1% w 2021 r.). Wartość importu w 2022 r. w cenach bieżących osiągnęła poziom 363,7 mld euro i była o 25,6% wyższa w stosunku do roku poprzedniego (wobec wzrostu o 26,3% w poprzednim roku). Saldo handlu zagranicznego ogółem było ujemne i wyniosło -19,8 mld euro, wobec -1,5 mld euro w 2021 r. W ujęciu miesięcznym ujemne saldo w handlu zagranicznym Polski zaobserwowano we wszystkich miesiącach.

Wzrost popytu wewnętrznego oraz wzrost cen niektórych surowców (w skali całego roku) w tym ropy naftowej na świecie, przyczyniło się do pogorszenia bilansu płatniczego kraju. W 2022 r. dodatkowo przyczyniło się do tego wyhamowanie wzrostu aktywności gospodarczej oraz popytu wewnętrznego w krajach Unii Europejskiej, oddziałującego negatywnie na dynamikę polskiego eksportu.

Wykres 1.6.1. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski
 Chart 1.6.1. Polish foreign trade turnover

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Ujemne saldo wymiany handlowej, podobnie jak w 2021 r., zanotowano z krajami rozwijającymi się (87,4 mld euro w 2022 r. w porównaniu do 62,4 mld euro rok wcześniej). Z krajami Europy Środkowo-Wschodniej zanotowano także ujemne saldo (na poziomie 6,1 mld euro wobec 6,5 mld euro rok wcześniej). Dodatkowo saldo handlowe uzyskano natomiast w obrotach z krajami rozwiniętymi (73,7 mld euro wobec 67,4 mld euro rok wcześniej). Wysoki poziom salda handlowego w obrotach z krajami rozwiniętymi wynika przede wszystkim z wysoce dodatniego salda handlu z krajami UE, które w 2022 r. osiągnęły wartość 73,3 mld euro wobec 59,7 mld euro w roku poprzednim.

Tablica 1.6.1. Obroty handlu zagranicznego
Table 1.6.1. Foreign trade turnover

Wyszczególnienie Specification	Obroty handlu zagranicznego ogółem Total foreign trade turnover					Struktura obrotów handlu zagranicznego Structure of foreign trade turnover				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w mld EUR		in billion EUR			%				
Eksport Exports	223,6	238,1	239,9	288,1	343,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries ^a	194,9	206,6	207,2	249,1	299,7	87,2	86,8	86,4	86,5	87,2
w tym UE of which EU	180,3	190,5	177,7	216,3	259,9	80,6	80,0	74,1	75,1	75,6
Kraje rozwijające się Developing countries	15,8	17,1	18,4	22,6	27,3	7,1	7,2	7,7	7,9	7,9
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	12,9	14,4	14,3	16,4	16,8	5,8	6,1	6,0	5,7	4,9
Import Imports	228,2	237,0	229,4	289,6	363,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a Developed countries ^a	150,5	155,9	149,3	181,7	226,0	66,0	65,8	65,1	62,7	62,2
w tym UE of which EU	134,1	137,6	127,2	156,6	186,6	58,8	58,1	55,4	54,1	51,3
Kraje rozwijające się Developing countries	57,4	62,6	66,0	85,0	114,7	25,2	26,4	28,8	29,4	31,6
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej Central and Eastern Europe countries	20,2	18,5	14,0	22,9	22,9	8,9	7,8	6,1	7,9	6,3
Saldo Balance	-4,6	1,2	10,5	-1,5	-19,8	x	x	x	x	x

^a Podział na grupy krajów jest zgodny z przyjętym w Biuletynie Statystycznym (GUS). Podział ten różni się od podziału w innych częściach niniejszej publikacji (głównie za MFW). W szczególności, w bieżącym podrozdziale, kraje Europy Środkowo-Wschodniej to: Albania, Białoruś, Mołdawia, Rosja oraz Ukraina i stanowią trzecią odrębną kategorię obok kategorii krajów rozwiniętych i krajów rozwijających się (te trzy kategorie sumują się do 100%).

Źródło: GUS. Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów.

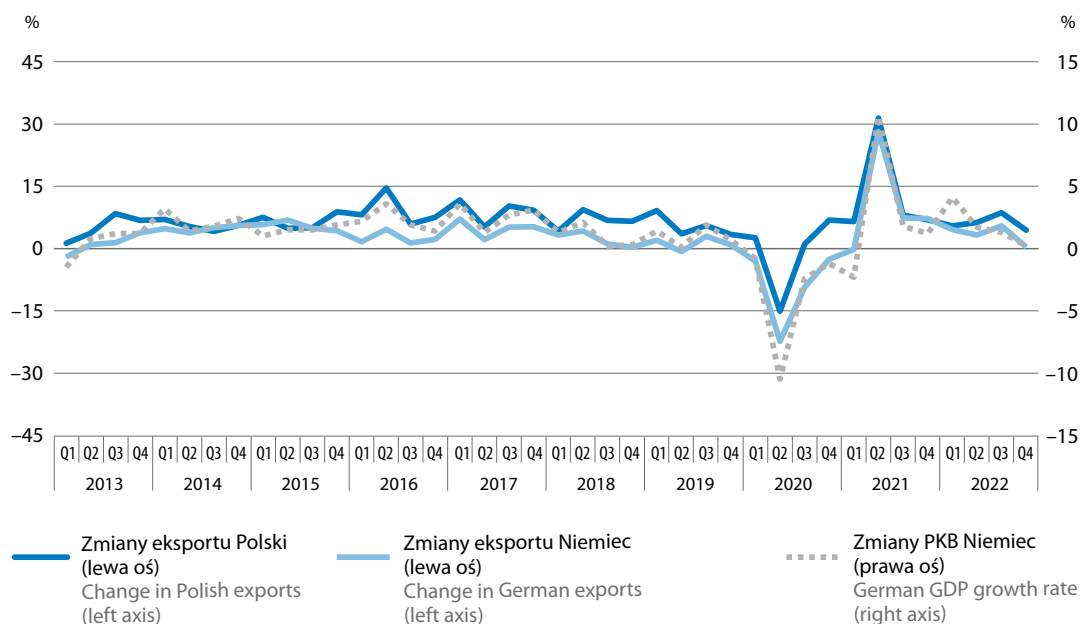
^a Groups of countries according to Statistical Bulletin of Statistics Poland. This grouping is different from applied in other parts of this publication (after IMF). In particular, in this section, the group Central and Eastern Europe Countries consists of: Albania, Belarus, Moldova, Russia and Ukraine, and they stand as a third category alongside developed countries and developing countries categories (these three categories sum up to 100%).

Source: Statistics Poland. Foreign trade turnover of goods in total and by countries.

Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej. W 2022 r. ich udział w eksporcie wyniósł 75,6% w porównaniu do 75,1% rok wcześniej, a w imporcie 51,3% wobec 54,1% w roku poprzednim, czyli rola tej grupy krajów w kompensowaniu deficytu z innymi krajami wzrosła w 2022 r. Rola krajów rozwijających się w imporcie uległa zwiększeniu do poziomu 31,6% w 2022 r. z poziomu 29,4% rok wcześniej. W eksporcie ich udział pozostał nie zmieniony na poziomie 7,9%. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie spadł (z 5,7% do 4,9%). W imporcie zanotowano większy spadek tego udziału (z 7,9% w 2021 r. do 6,3% w 2022 r.).

Analizując poszczególne kraje biorące udział w handlu zagranicznym Polski można zauważyć, że Niemcy pozostawały najważniejszym partnerem handlowym. Udział Niemiec w eksporcie Polski w 2022 r. nieznacznie zmalał i wyniósł 27,8%, ale wzrósł nominalnie osiągając poziom 95,6 mld EUR (wobec odpowiednio 28,7% i 81,9 mld EUR w roku poprzednim). Udział tego kraju w imporcie zmniejszył się z 20,9% do 20,2%, ale wzrósł nominalnie osiągając poziom 73,4 mld EUR (wobec 59,9 mld EUR w roku poprzednim).

Wykres 1.6.2. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec
(analogiczny kwartał roku poprzedniego=0, dane niewyrównane sezonowo, ceny bieżące)
Chart 1.6.2. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against
the background of changes in German GDP
(corresponding quarter of the previous year=0, data not seasonally adjusted, current prices)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

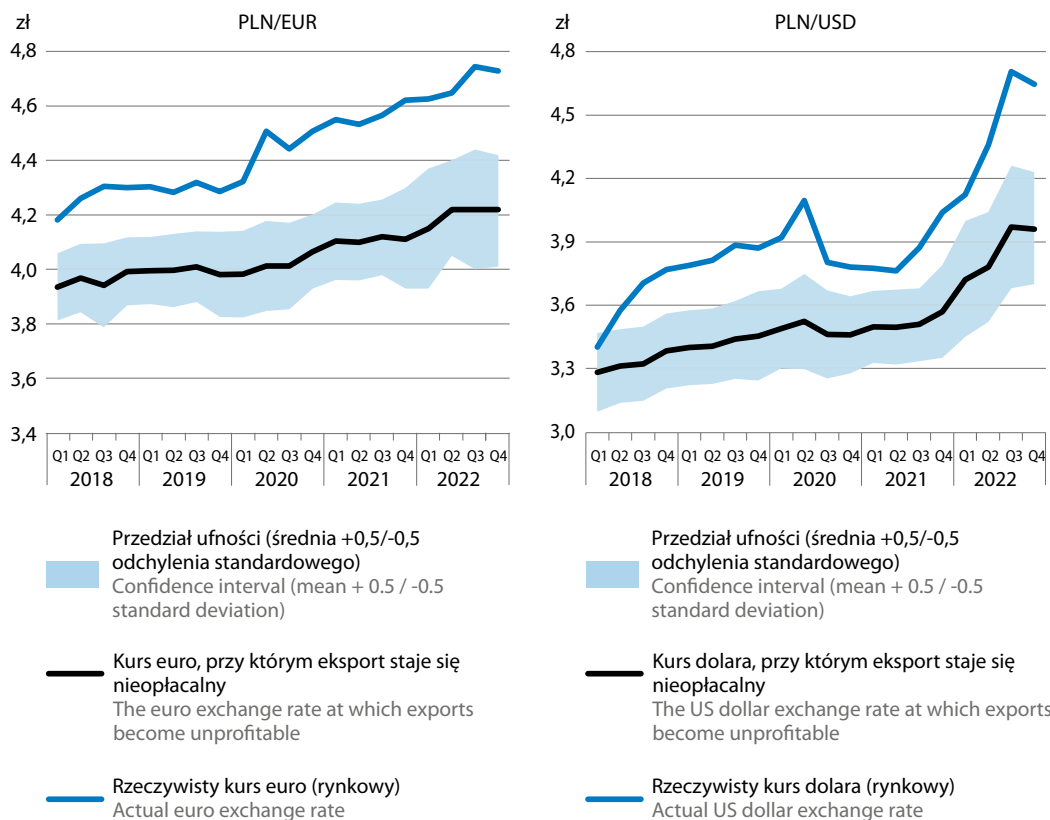
W eksporcie Polski, podobnie jak w 2021 r. na drugiej pozycji uplasowały się Czechy, z nieznacznie powiększonym udziałem (udział 6,6% wobec 5,9% w roku ubiegłym). W dalszej kolejności uplasowały się Francja (5,7%), która utrzymała swój udział i Wielka Brytania, której udział nieznacznie zmalał (udział 4,9% wobec 5,1%). Wśród dziesięciu największych odbiorców polskiego eksportu, najwyższą dynamikę eksportu (w PLN) zanotowano dla Ukrainy (159,3), która weszła do tej grupy dziesięciu krajów z dziewiątą pozycją w rankingu, dla Stanów Zjednoczonych Ameryki (137,9), Słowacji (137,3) i Czech (136,1). Dla krajów z pierwszej dziesiątki największą zmianą była nieobecność Rosji w tej grupie krajów. W imporcie na drugim miejscu uplasowały się Chiny (udział 14,8% wobec 14,9% w roku poprzednim), których zmiana udziału była prawie neutralna, przed Włochami (4,6% wobec 5,0% w roku poprzednim), które, pomimo spadku udziału, zastąpiły Rosję na trzeciej pozycji w tym rankingu. Wśród dziesięciu największych eksporterów do Polski najwyższą dynamikę (w PLN) zanotowano dla Stanów Zjednoczonych Ameryki (179,6), dalej dla Korei południowej (135,9), Chin (128,0), Czech (124,5) i Niemiec (123,9). Podobnie jak w przypadku eksportu największą zmianą w rankingu była nieobecność Rosji w tej grupie krajów.

Stopień koncentracji eksportu w 2022 r., mierzony udziałem dziesięciu głównych partnerów Polski (65,6%) nieznacznie wzrósł w stosunku do 2021 r. (65,1%). Z kolei, wskaźnik koncentracji importu (obliczany w analogiczny sposób) spadł, osiągając 62,5% wobec 65,1% rok wcześniej.

Kurs euro wobec złotego pozostawał powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu (w prowadzonych przez NBP badaniach koniunktury), przy którym eksport staje się nieopłacalny, ale w 2022 r. pozostał atrakcyjny dla eksporterów do strefy euro. W przypadku dolara amerykańskiego, w okresie od IV kwartału 2017 r. do I kwartału 2018 r. rzeczywisty kurs dolara zbliżył się do kursu uznawanego przez przedsiębiorców za nieopłacalny. Jednak w trakcie 2018 r. sytuacja się poprawiła i pozostała korzystna dla eksporterów rozliczających się w dolarze amerykańskim przez cały 2019 r. Ta sytuacja poprawiała się

jeszcze przez dwa pierwsze kwartały 2020 r., po czym się pogorszyła, ale pozostała korzystna w dwóch pozostałych kwartałach tego roku. W 2021 r. od drugiego kwartału sytuacja dla eksporterów znów zaczęła się coraz bardziej poprawiać i poprawiała się dalej aż do trzeciego kwartału 2022 r.

Wykres 1.6.3. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut
Chart 1.6.3. Exports profitability and actual exchange rates

Uwaga: średni kurs kwartalny euro oraz dolara podany przez NBP. Dla danych o poziomie kursu nieopłacalnego dla eksporterów, ze względu na występowanie licznych obserwacji nietypowych oraz błędnych, do obliczeń przedziału ufności dla kursów, przy których eksport staje się nieopłacalny, w NBP wykorzystano próbę po wyeliminowaniu odpowiedzi poniżej 5. i powyżej 95. percentyla.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Note: average quarterly euro and dollar exchange rates published by NBP. Because of numerous unusual and biased observations, when calculating confidence intervals at which exports become unprofitable, NBP used a sample after truncating responses below the 5th and over the 95th percentiles.

Source: own contribution based on NBP data.

Bilans płatniczy

Balance of payments

Saldo obrotów na rachunku bieżącym Polski w 2022 r. wyniosło minus 19,5 mld EUR i pogłębiło się o 11,2 mld EUR w stosunku do ujemnego salda w 2021 r. w kwocie minus 8,3 mld EUR. Największymi pozycjami salda obrotów bieżących były salda: dochodów pierwotnych, usług, obrotów towarowych. Na wartość salda dochodów pierwotnych (-29,7 mld EUR) wpływ miało przede wszystkim saldo dochodów z inwestycji bezpośrednich, które wyniosło minus 25,1 mld EUR. Saldo obrotów towarowych było ujemne i pogłębiło się o 16,6 mld EUR w stosunku do ujemnego salda w 2021 r., a ujemne saldo dochodów wtórnych pogłębiło się o 1,7 mld EUR w stosunku do 2021 r. W porównaniu do roku poprzedniego wartość eksportu towarów była wyższa o 21,5% i wyniosła 320,3 mld EUR, natomiast import towarów zwiększył się o 27,0% do wartości 344,5 mld EUR.

Tablica 1.6.2. Bilans płatniczy³⁴
 Table 1.6.2. Balance of payments

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek bieżący Current account	-9 635	-1 247	12 811	-8 261	-19 505
Saldo obrotów towarowych Balance on goods	-11 251	-4 356	6 975	-7 620	-24 247
Saldo usług Balance on services	21 444	24 071	22 974	26 786	36 496
Saldo dochodów pierwotnych Balance on primary income	-21 016	-22 230	-19 979	-27 049	-29 676
Saldo dochodów wtórnych Balance on secondary income	1 188	1 268	2 841	-378	-2 078
Rachunek kapitałowy Capital account	7 930	8 219	7 318	4 011	1 968
Rachunek finansowy Financial account	-389	5 312	17 912	-3 770	-16 007

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP. Balance of payments statistics.

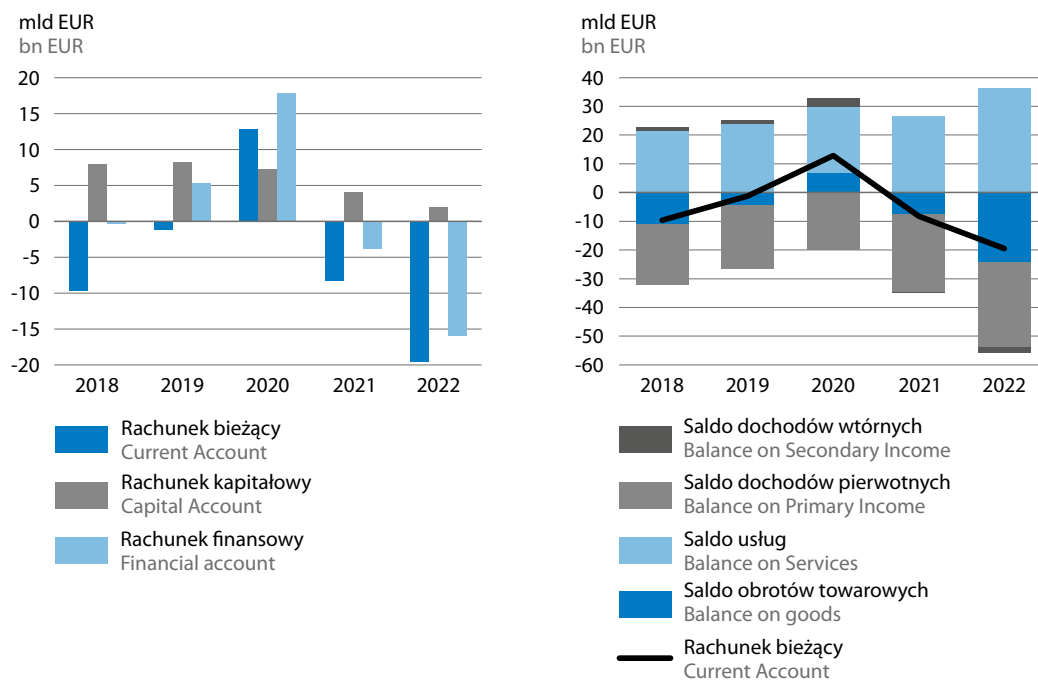
Saldo usług w rachunku bieżącym było dodatnie i zwiększyło się o 9,7 mld EUR (o 36,3%) w porównaniu z 2021 r. Największy wpływ na poprawę salda usług miało zwiększenie salda usług transportowych o 3,4 mld EUR do wysokości 12,8 mld EUR oraz zwiększenie salda pozostałych usług do wysokości 10,9 mld EUR. Saldo dochodów wtórnych w 2022 r. wyniosło minus 2,1 mld EUR i pogłębiło się o 1,7 mld EUR (o 449,7%), na co wpłynęło głównie zmniejszenie salda pozostałych sektorów³⁵ o 1,9 mld EUR (o 53,8%).

W 2022 r. nastąpiło pogorszenie salda rachunku kapitałowego o 2,0 mld EUR, do wysokości 2,0 mld EUR. Zmniejszenie salda o 50,9% w relacji do roku poprzedniego spowodowane było pogłębieniem się ujemnego salda nabycia-sprzedaży aktywów niefinansowych o 1,9 mld EUR (o 50,6%). Na wysokość salda rachunku kapitałowego największy wpływ miały przychody transferów kapitałowych w wysokości 7,5 mld EUR.

³⁴ Departament Statystyki NBP opublikował 30 września 2022 r. zrewidowane dane polskiego bilansu płatniczego za lata 2004–2021 oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej za lata 2010–2021

³⁵ Do kategorii „pozostałe sektory” zaliczane są: niebankowe instytucje finansowe, przedsiębiorstwa niefinansowe, gospodarstwa domowe, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych.

Wykres 1.6.4. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego
 Chart 1.6.4. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP. Balance of payments statistics.

Tablica 1.6.3. Rachunek finansowy – aktywa
 Table 1.6.3. Financial account – assets

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mln EUR in million EUR				
Rachunek finansowy – aktywa Financial account – assets	12 702	13 812	28 658	35 640	40 153
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	1 986	4 804	4 132	7 960	6 804
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	488	-273	-3 447	4 166	3 002
Pozostałe inwestycje Other investment	5 104	1 319	12 982	10 605	17 401
Pochodne instrumenty finansowe Financial derivatives	-1 104	-1 248	-924	-2 998	53
Oficjalne aktywa rezerwowe Official reserve assets	6 228	9 210	15 915	15 907	12 893

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP. Balance of payments statistics.

Tablica 1.6.4. Rachunek finansowy – pasywa
Table 1.6.4. Financial account – liabilities

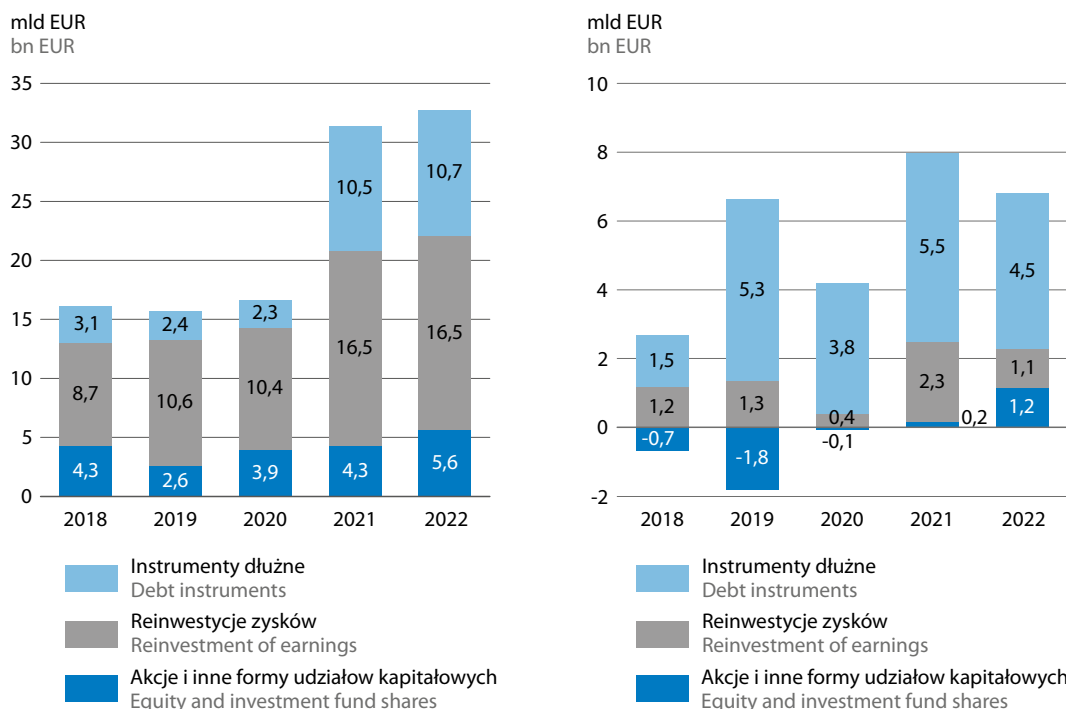
Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mln EUR		in million EUR		
Rachunek finansowy – pasywa Financial account – liabilities	13 091	8 500	10 746	39 410	56 160
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	16 150	15 662	16 650	31 351	32 774
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	-3 252	-11 084	-10 009	-5 416	5 759
Pozostałe inwestycje Other investment	193	3 922	4 105	13 475	17 627

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP. Balance of payments statistics.

Dla rachunku finansowego odnotowano w stosunku do 2021 r. pogorszenie salda o 12,2 mld EUR (o 324,6%). Zmniejszenie salda rachunku finansowego wynikało przede wszystkim ze wzrostu poziomu pasywów inwestycji portfelowych o 11,2 mld EUR (o 206,3%). Z kolei, na zmianę salda pasywów inwestycji portfelowych najistotniejszy wpływ miała poprawa salda długoterminowych papierów dłużnych o 12,6 mld EUR (o 219%). Saldo aktywów pozostałych inwestycji poprawiło się o 6,8 mld EUR (o 64,1%), w tym saldo rachunków bieżących i depozytów poprawiło się o 4,9 mld EUR (o 63,6%).

Wykres 1.6.5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce (lewy) i polskie inwestycje bezpośrednie za granicą (prawy)

Chart 1.6.5. Foreign direct investments in Poland (left) and Polish foreign direct investments (right)

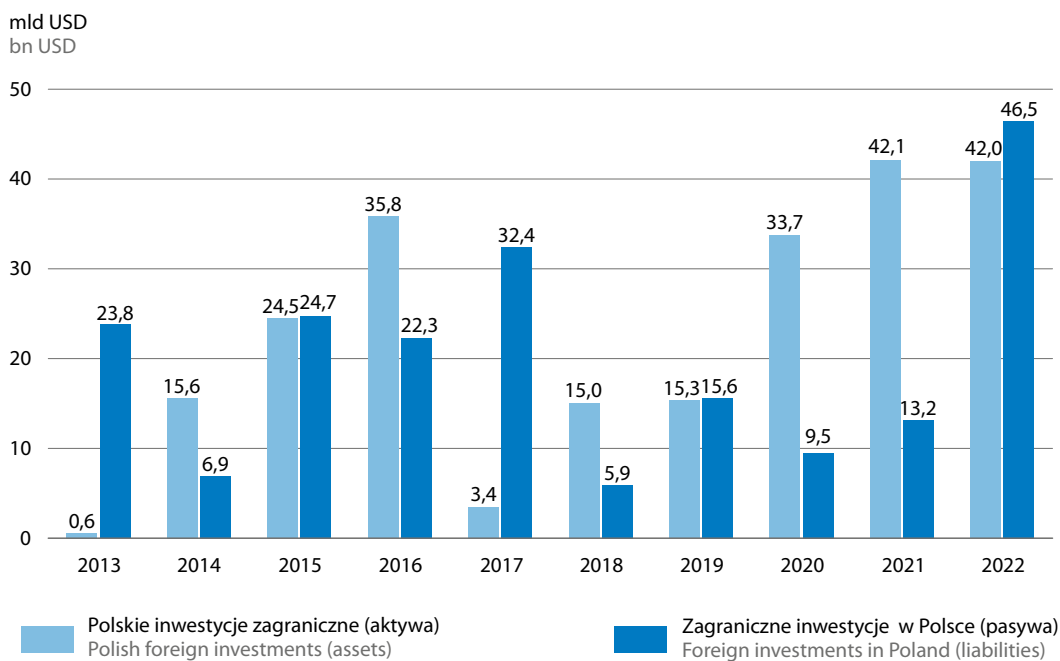

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP. Balance of payments statistics.

Saldo aktywów polskich inwestycji zagranicznych w 2022 r. wyniosło 40,2 mld EUR i wzrosło o 4,5 mld EUR (o 12,7%) w porównaniu do 2021 r. Na poziom salda aktywów tych inwestycji wpłynęła głównie poprawa salda pozostałych inwestycji o 6,8 mld EUR, a także poprawa salda dla pochodnych instrumentów finansowych o 3,1 mld EUR (o 101,8%) w stosunku do roku poprzedniego.

Saldo pasywów inwestycji zagranicznych w Polsce w 2022 r. wyniosło 56,2 mld EUR i poprawiło się o 16,8 mld EUR (o 42,5%) w stosunku do 2021 r. O poziomie tego salda w głównej mierze zadecydowało zwiększenie salda pasywów z tytułu inwestycji portfelowych o 11,2 mld EUR do poziomu 5,8 mld EUR.

Wykres 1.6.6. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2013–2022
Chart 1.6.6. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2013–2022

Źródło: NBP. Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP. Balance of payments statistics.

7. Wybrane sektory gospodarki polskiej

7. Selected sectors of the Polish economy

Przemysł

Industry

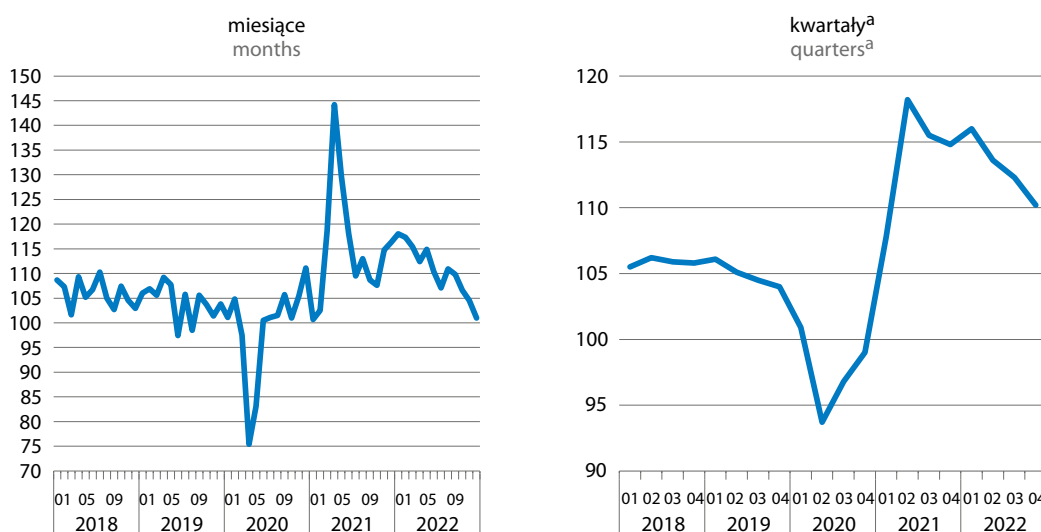
Udział przemysłu w Polsce w wartości dodanej brutto (WDB) w 2022 r. wyniósł 27,6% i był wyższy od średniej wartości tego wskaźnika dla całej Unii Europejskiej (20,6%). Podobne wielkości udziału przemysłu w WDB w 2022 r. wykazywały Czechy (27,0%), Bułgaria (26,0%) oraz Słowenia (25,7)³⁶.

W latach 2018–2022 przemysł odgrywał znaczącą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto w Polsce³⁷. W tym okresie jego udział kształtował się w przedziale od 24,9% do 27,6%³⁸ i był drugim co do wielkości, po usługach, obszarem gospodarki tworzącym WDB.

Wykres 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem

(analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 1.7.1. Indices of total sold production of industry
(corresponding period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

^a Od początku roku do końca okresu.

Źródło: dane GUS.

^a From the beginning of the year to the end of the period.

Source: Statistics Poland data.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2022 r. w cenach bieżących wyniosła 2 477,9 mld zł (1 867,6 mld zł w 2021 r.), natomiast jej wartość w cenach stałych była o 10,2% wyższa niż rok wcześniej³⁹ (wobec wzrostu o 14,8% w 2021 r.). Największy wpływ na wartość produkcji sprzedanej przemysłu, podobnie jak rok wcześniej, miało przetwórstwo przemysłowe, którego wartość produkcji sprzedanej w 2022 r. wyniosła 2 102,0 mld zł, a roczny wzrost w ujęciu realnym wyniósł 10,6% (wobec wzrostu o 14,1% w 2021 r.).

³⁶ Obliczenia własne na bazie danych GUS oraz Eurostatu.

³⁷ O ile nie zaznaczono inaczej, prezentowane dane i informacje (z wyjątkiem danych z systemu Rachunków Narodowych, tj. danych związanych z wartością dodaną brutto) dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących 10 osób i więcej.

³⁸ Opracowano na podstawie: GUS. (2023). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

³⁹ GUS. (2023). Nakłady i wyniki przemysłu w 2022 r.

W 2022 r. dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ulegała stopniowemu obniżeniu. Najwyższy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w ujęciu rocznym odnotowano w styczniu (wzrost o 18,0%), natomiast najniższy odnotowano w grudniu (wzrost o 1,0%). Na koniec 2022 r. wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) wzrosła o 10,2% (względem wzrostu o 14,8% w 2021 r.).

Tablica 1.7.1. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu

Table 1.7.1. Indices of sold production of industry

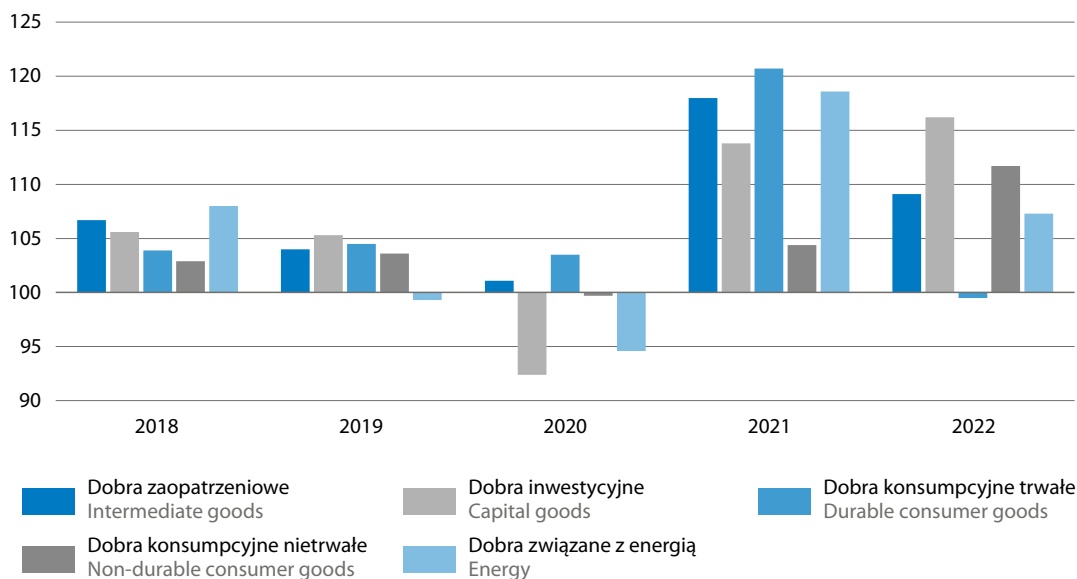
Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	Ceny stałe (rok poprzedni=100) Constant prices (previous year=100)				
Produkcja sprzedana przemysłu Sold production of industry	105,8	104,0	99,0	114,8	110,2
w tym: of which:					
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	105,7	104,2	99,0	114,1	110,6
Górnictwo i wydobywanie Mining and quarrying	101,0	101,1	93,0	102,8	113,0
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę Electricity, gas, steam and air conditioning supply	109,0	100,2	98,1	129,3	106,1
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja Water supply; sewerage, waste management, and remediation activities	106,1	109,6	106,9	110,7	5,9

Źródło: GUS. (2023). Nakłady i wyniki przemysłu w 2022 r.

Source: Statistics Poland. (2023). Outlays and results in industry in 2022.

Wykres 1.7.2. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych (rok poprzedni=100)

Chart 1.7.2. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups (previous year=100)

Źródło: GUS. (2023). Nakłady i wyniki przemysłu w 2022 r.

Source: Statistics Poland. (2023). Outlays and results in industry in 2022.

Wydajność pracy (mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego) w przemyśle była w 2022 r. wyższa o 8,7% niż rok wcześniej (w cenach stałych). Przeciętne zatrudnienie było na poziomie 2 767,6 tys. osób, tj. było o 1,4% wyższe niż w 2021 r. W 2022 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej części gospodarki narodowej⁴⁰ wzrosło nominalnie o 11,5%, do poziomu 6 598,85 zł brutto.

W porównaniu z 2021 r. zaobserwowano (w ujęciu realnym) zwiększoną o 16,2% produkcję sprzedaną dóbr inwestycyjnych, dóbr konsumpcyjnych nietrwałych o 11,7%, dóbr zaopatrzeniowych o 9,1% oraz dóbr związanych z energią o 7,3%. Zmniejszyła się natomiast o 0,5% produkcja sprzedana dóbr konsumpcyjnych trwałych⁴¹.

Budownictwo Construction

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2022 r. mierzona w cenach stałych była wyższa o 8,8% w porównaniu z 2021 r., kiedy to odnotowano wzrost o 8,5%. Wzrost wartości względem roku 2021 odnotowano również we wszystkich kategoriach sprzedaży produkcji budowlano-montażowej: roboty budowlane specjalistyczne (wzrost o 9,3%), budowa budynków (wzrost o 8,6%), budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej (wzrost o 8,3%).

W 2022 r. wielkość udziału sektora budownictwa w tworzeniu WDB oszacowano na 6,1% (spadek o 0,4 p. proc. w stosunku do 2021 r.)⁴² i była to wartość wyższa od wartości średniej dla państw Unii Europejskiej (5,6%). Zbliżone wartości tego wskaźnika odnotowano dla Węgier (6,4%), Luxemburga (6,4%), Cypru (6,0%) i Niemiec (6,0%)⁴³.

Tablica 1.7.2. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
Table 1.7.2. Volume indices of the sale of construction and assembly production

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022 ^a
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej ogółem Total sold construction and assembly production	114,6	104,8	98,7	108,5	108,8
w tym: of which:					
Budowa budynków Construction of buildings	103,7	96,3	99,5	106,5	108,6
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej Civil engineering construction	117,2	105,7	104,1	108,9	108,3
Roboty budowlane specjalistyczne Specialised construction activities	122,5	110,6	95,3	109,6	109,3

^a Dane wstępne. Mogą ulec zmianie.

Uwaga: Dane dotyczą pełnej zbiorowości podmiotów gospodarczych, bez udziału podwykonawców, ceny stałe.

Źródło: GUS. (2023). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

^a Preliminary data. May be subject to change.

Note: Data include the complete collectivity of economic entities, except subcontractors, constant prices.

Source: Statistics Poland. (2023). Annual macroeconomic indicators.

⁴⁰ Tamże: s. 17.

⁴¹ GUS. (2023). Biuletyn Statystyczny nr: 5/2023.

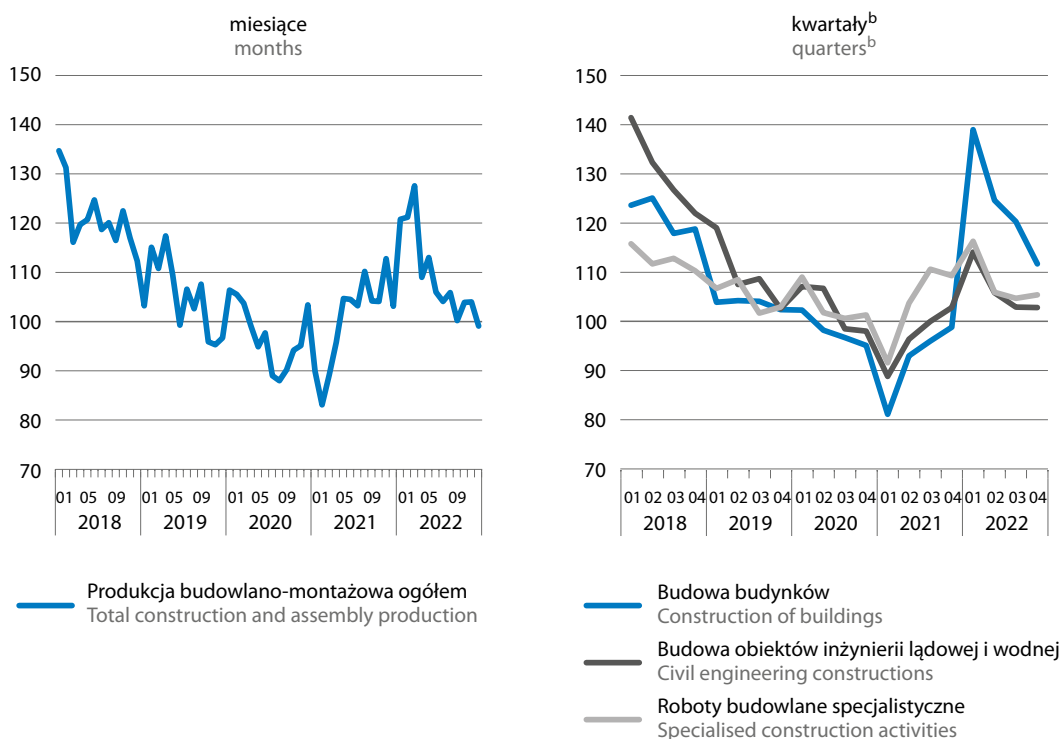
⁴² Opracowano na podstawie: GUS. (2023). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.

⁴³ Obliczenia własne na bazie danych GUS oraz Eurostatu.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa w 2022 r. wyniosło 6 530,93 zł i było nominalnie o 12,1% wyższe niż w 2021 r. Przeciętne zatrudnienie w 2022 r. kształtowało się na poziomie 433,7 tys. osób (wobec 422,7 tys. osób w 2021 r.)⁴⁴.

Wykres 1.7.3. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej^a (analogiczny okres roku poprzedniego=100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 1.7.3. Volume indices of the sale of construction and assembly production^a (corresponding period from previous year=100, data not seasonally adjusted, constant prices)

^a Dane obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących 10 i więcej osób. ^b Od początku roku do końca okresu.

Źródło: GUS. (2023). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.; GUS. (2023). Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne.

^a Data including economic entities employing 10 or more employees. ^b From the beginning of the year to the end of the period.

Source: Statistics Poland. (2023). Selected monthly macroeconomic indicators.; Statistics Poland. (2023). Quarterly macroeconomic indicators.

Usługi

Service sector

W latach 2018–2022 udział sektora usług w Polsce w tworzeniu WDB pozostawał na podobnym poziomie. Najwyższą wielkość wskaźnik ten osiągnął w 2021 r. (65,1%). W Polsce udział tego sektora w WDB w 2022 r. oszacowano na 63,9%, przy średniej wartości dla krajów Unii Europejskiej wynoszącej 72,1%. Niższe niż w Polsce udziały tego sektora w tworzeniu WDB wykazała m. in.: Rumunia (63,9%) i Irlandia (55,4%). Nieco wyższy udział sektora usług niż w Polsce odnotowano w Czechach (65,2%), Słowenii (65,3%) oraz na Słowacji (65,5%). Najwyższe wartości tego wskaźnika wśród krajów UE odnotowano w Luksemburgu (86,2%), na Malcie (85,5%) oraz na Cyprze (82,8%)⁴⁵.

⁴⁴ GUS. (2023). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2022 r.

⁴⁵ Obliczenia własne na bazie danych Eurostatu. W skład sektora usług zaliczono wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Tablica 1.7.3. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem
 Table 1.7.3. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022 ^a
	w %		in %		
Wartość Dodana Brutto (ceny bieżące) – Polska Gross Value Added (current prices) – Poland	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) Trade; repair of motor vehicles (G)	16,3	16,1	16,0	16,3	15,7
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage (H)	7,4	7,2	6,7	6,4	6,1
Zakwaterowanie i gastronomia (I) Accommodation and catering (I)	1,4	1,5	1,1	1,3	1,3
Informacja i komunikacja (J) Information and communication (J)	4,2	4,2	4,5	4,9	4,5
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K) Financial and insurance activities (K)	4,3	4,3	4,2	3,9	5,0
Obsługa rynku nieruchomości (L) Real estate activities (L)	4,8	5,6	5,8	5,5	5,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities (M)	6,2	5,9	6,0	5,8	6,0
Administrowanie i działalność wspierająca (N) Administrative and support service activities (N)	2,9	3,2	3,2	3,1	3,2
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O) Public administration and defence; compulsory social security (O)	5,5	5,5	5,8	5,6	5,0
Edukacja (P) Education (P)	4,6	4,7	4,9	4,8	4,4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q) Health and social work activities (Q)	4,9	4,7	4,8	5,6	5,2
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) Arts, entertainment and recreation (R)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Pozostała działalność usługowa (S) Other service activities (S)	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (T) Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use (T)	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b	0,0 ^b
Łączny udział sekcji sektora usług w WDB Total share of service sector sections in the GVA	64,4	64,7	64,9	65,1	63,9

^a Dane szacunkowe. Mogą ulec zmianie. ^b Wartość poniżej 0,1%.

Uwaga: sektor usług zawiera wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, zgodnie ze stanem na dzień 21.06.2023 r.

^a Estimated values. May be subject to change. ^b Value less than 0.1%.

Note: the service sector includes all NACE sections (except section U) not attributed to agriculture, industry or construction.

Source: own contribution based on Statistics Poland data, as of 21.06.2023.

W sektorze usług największy wkład w tworzenie WDB w Polsce w 2022 r. zanotowano w sekcjach: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (15,7%) oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (6,1%). W ogólnej strukturze udziałowej obie sekcje straciły na znaczeniu w stosunku do poziomów

z 2021 r. Podobnie jak rok wcześniej, dwie sekcje sektora usług o najmniejszym udziale w tworzeniu WDB w 2022 r. to kolejno: T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (0,01%) oraz R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (0,7%).

Podobnie jak rok wcześniej, najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze usług w 2022 r. odnotowano w sekcji J – Informacja i komunikacja (11 318,49 zł). We wszystkich sekcjach w porównaniu z 2021 r. nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, a najwyższy wzrost (o 23,6%) nastąpił w sekcji H – Transport i gospodarka magazynowa (6 300,47 zł). Najwyższe przeciętne zatrudnienie w sektorze usług w 2022 r. odnotowano w sekcji G – Handel i naprawa pojazdów samochodowych (1 324,4 tys. osób). Najwyższy wzrost przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w 2022 roku wystąpił w sekcji J – Informacja i komunikacja i wyniósł 11,3%. Największy spadek przeciętnego miesięcznego zatrudnienia wystąpił w sekcji L – Działalność związana z obsługą rynku i wyniósł 1,1%⁴⁶.

8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce

8. Financial situation of enterprises in Poland

Wyniki finansowe

Financial results

W 2022 r. łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących 10 i więcej osób⁴⁷ wyniósł 353,0 mld zł i był o 13,6% wyższy niż w 2021 r.⁴⁸ Wynik finansowy netto wyniósł 292,6 mld zł i był o 11,3% wyższy od uzyskanego w roku poprzednim. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów również był wyższy niż przed rokiem. Ukształtował się on na poziomie 339,4 mld zł, o 32,3% wyższym niż rok wcześniej.

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. wyniosły 5 775,4 mld zł i wartość ich wzrosła o 26,6% w stosunku do poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiące największy udział w strukturze przychodów (96,8% w 2022 r.), zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 26,8%. W strukturze przychodów ogółem przeważały przychody generowane przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250 i więcej osób; ich udział wyniósł 62,9% (w roku poprzednim 61,9%).

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności analizowanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. wyniosły 5 422,3 mld zł i były wyższe niż w roku poprzednim o 27,5%. Koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów stanowiły 96,9% struktury kosztów ogółem. Stosunek poniesionych kosztów do wartości przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 93,9% i był o 0,7 p. proc. wyższy niż w roku poprzednim.

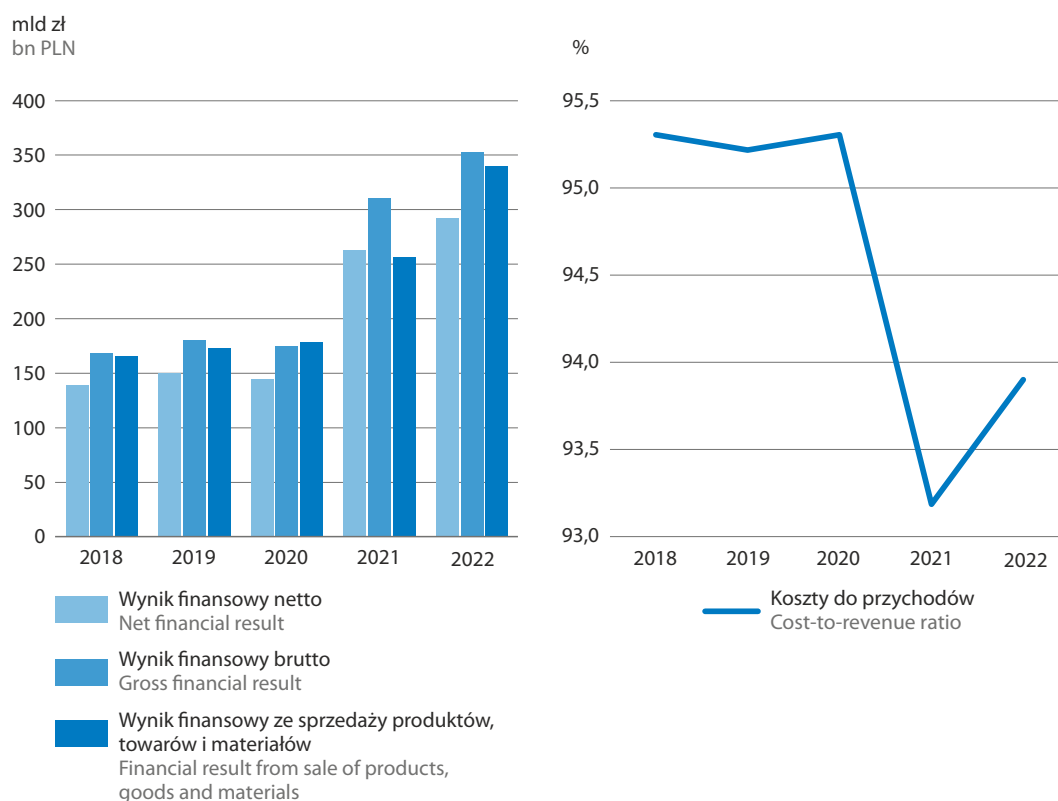
⁴⁶ GUS. (2023). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2022 r. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

⁴⁷ Prezentowane dane i informacje dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących 10 i więcej, prowadzących księgi rachunkowe, należących do sekcji PKD 2007: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (z wyłączeniem sam. publicznych zakładów opieki zdrowotnej), P – Edukacja (z wyłączeniem szkół wyższych), R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną), S – Pozostała działalność usługowa (z wyłączeniem związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych).

⁴⁸ Dane zaprezentowane w tym podrozdziale pochodzą z publikacji GUS (2023): Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 01–12 2022 r., Warszawa.

Wykres 1.8.1. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 1.8.1. Financial results and cost-to-revenue ratio from total activity of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Nakłady inwestycyjne w 2022 r. zwiększyły się do 213,8 mld zł – notując wzrost o 17,5% względem roku poprzedniego (w cenach stałych wzrost ten wyniósł 5,2%). Wartość nowo rozpoczętych środków trwałych w budowie wzrosła z 61,1 mld zł w 2021 r. do 89,3 mld zł w 2022 r.

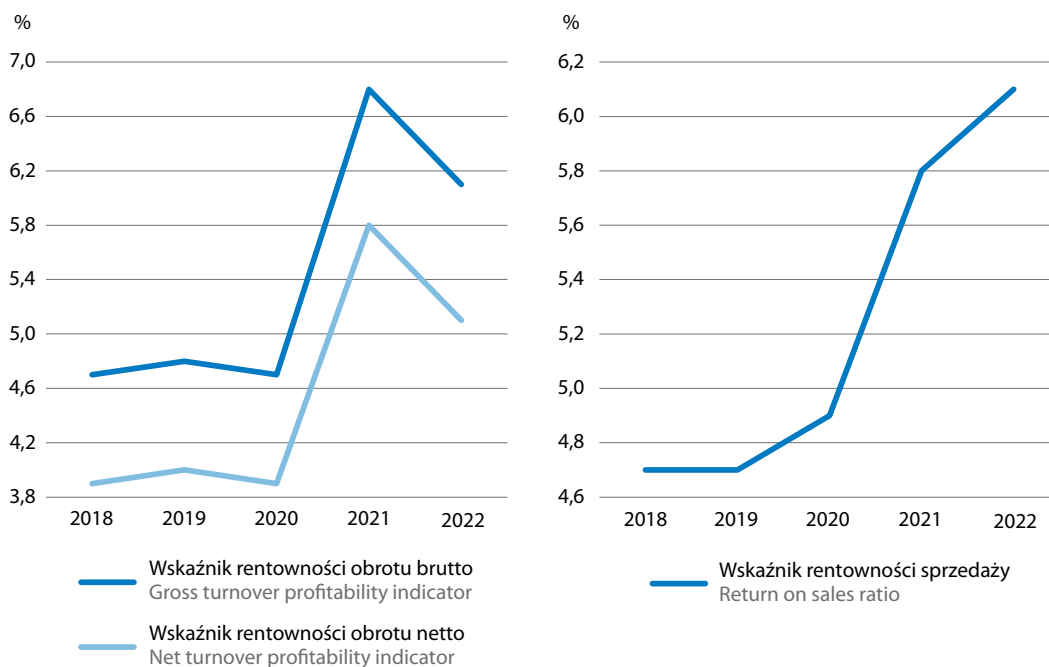
Sprzedaż na eksport w 2022 r. wyniosła 1 339,1 mld zł i była wyższa niż w roku poprzednim o 29,3%. Przychody ze sprzedaży na eksport w 2022 r. stanowiły 23,9% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, notując wzrost udziału o 0,5 p. proc. w porównaniu z 2021 r. Liczba przedsiębiorstw wykazujących sprzedaż na eksport w 2022 r. w porównaniu z 2021 r. zwiększyła się o 487 jednostek, tj. o 2,7%.

Rentowność i płynność

Profitability and liquidity

Wskaźnik rentowności obrotu brutto (relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności) przedsiębiorstw wyniósł 6,1% w 2022 r. i obniżył się o 0,7 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Wskaźnik rentowności obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów z całokształtu działalności) spadł w stosunku do uzyskanego w 2021 r. o 0,7 p. proc., osiągając wartość 5,1%.

Wykres 1.8.2. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 1.8.2. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises

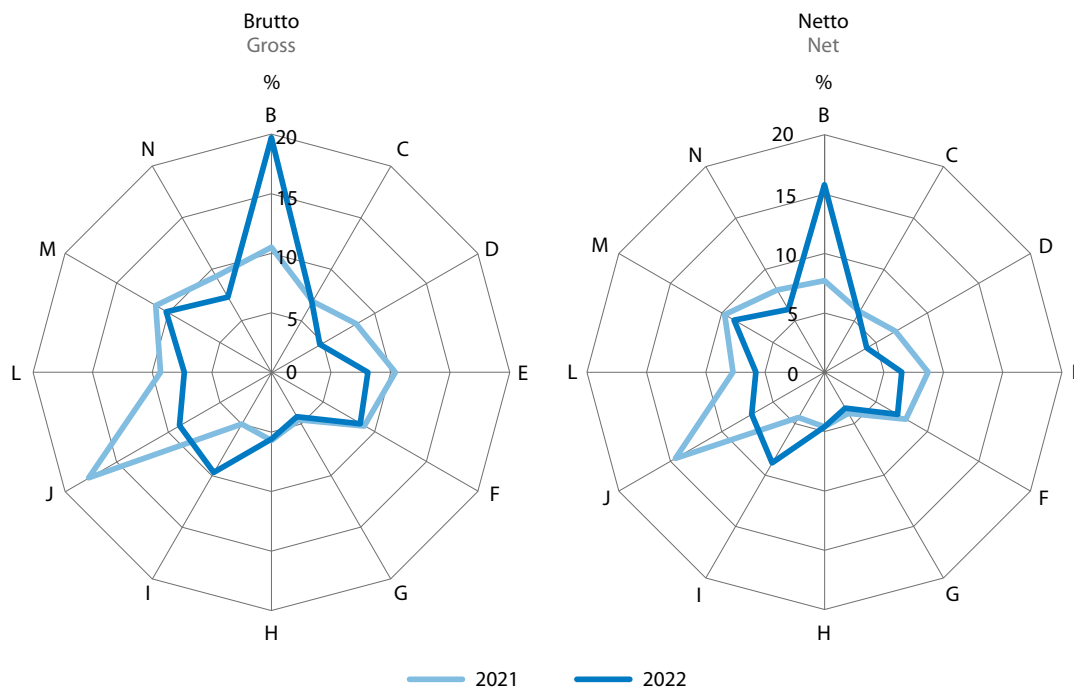

Źródło: GUS. (2023). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 1–12 2022.

Source: GUS. (2023). Financial results of non-financial enterprises 1–12 2022.

Poziom rentowności ze sprzedaży obliczono jako relację wyniku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wskaźnik ten wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,3 p. proc. i ukształtował się na poziomie 6,1%.

Wykres 1.8.3. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD
 Chart 1.8.3. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections

Źródło: GUS. (2023). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 1–12 2022.
 Source: GUS. (2023). Financial results of non-financial enterprises 1–12 2022.

W analizowanych przedsiębiorstwach wskaźnik płynności finansowej I stopnia⁴⁹ w 2022 r. zmniejszył się o 5,0 p. proc. i wyniósł 39,9%, a wskaźnik II stopnia⁵⁰ obniżył się o 2,6 p. proc. do poziomu 106,8%. Wskaźnik płynności finansowej III stopnia⁵¹ wzrósł o 1,5 p. proc. i wyniósł 158,5%.

Inwestycje krótkoterminowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 3,7%, osiągając wartość 516,1 mld zł. Należności krótkoterminowe w 2022 r. zwiększyły się w odniesieniu do roku poprzedniego o 20,7% i wyniosły 864,3 mld zł. Wartość zapasów utrzymywanych przez przedsiębiorstwa na koniec roku wynosiła 616,0 mld zł, wobec 484,5 mld zł w roku poprzednim. Udział zapasów w strukturze aktywów obrotowych tych przedsiębiorstw wyniósł 30,1% wzrastając o 2,3 p. proc. wobec 2021 r.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych ogółem w 2022 r. wyniosły 2 319,1 mld zł (w 2021 r. osiągnęły wartość 2 058,8 mld zł). Najwyższy udział w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowiły zobowiązania krótkoterminowe, udział ten wyniósł 55,7%, przy 53,9% w 2021 r. Poziom zobowiązań krótkoterminowych w 2022 r. zwiększył się o 16,5% w relacji do roku poprzedniego i wyniósł 1 292,0 mld zł. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 26,8% całości zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Poziom zobowiązań długoterminowych w 2022 r. zwiększył się o 5,2% w porównaniu do poprzedniego roku i wyniósł 622,0 mld zł.

⁴⁹ Wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁵⁰ Wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

⁵¹ Wskaźnik płynności III stopnia jest to relacja aktywów obrotowych jednostki (zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych) do zobowiązań krótkoterminowych (za: słownik pojęć GUS).

Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Chapter 2. Labour market and income situation of households

1. Procesy na globalnym rynku pracy

1. Processes on a global labour market

Według danych Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), globalny rynek pracy osiągnął w 2022 r. poziom 3,4 mld pracujących. Współczynnik aktywności zawodowej wzrósł w skali roku o 0,4 p. proc. i wyniósł 59,8%, ale nie osiągnął poziomu sprzed pandemii COVID-19 (60,2%).

Wskaźnik zatrudnienia zwiększył się wobec 2021 r. o 0,7 p. proc. i wyniósł 56,4%. W niektórych krajach zatrudnienie było wyższe niż przed pandemią COVID-19. Jednakże, w wielu krajach wskaźnik zatrudnienia nie powrócił jeszcze do poziomu obserwowanego pod koniec 2019 r., przed wybuchem kryzysu COVID-19. Podczas gdy w najgorszym okresie trwania pandemii zakłady pracy były zamykane z uwagi na konieczność zahamowania rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2, w 2022 r. w prawie wszystkich krajach, z wyjątkiem Chin, przedsiębiorstwa nie były już zamykane, a także zniesiono inne ograniczenia (w tym noszenie masek).

Znaczny wpływ na rynek pracy miało zamykanie zakładów pracy w Chinach oraz wojna na Ukrainie. Rosnące napięcia geopolityczne, związane z konfliktem ukraińskim oraz COVID-19 wywołały szok podażyowo-popytowy oraz wzrost cen w wielu sektorach (w tym w energetyce), wiodący do najwyższych stóp inflacji od dziesięcioleci, pojawiły się także niedobory zaopatrzenia (np. zboża z Ukrainy dla krajów Afrykańskich) i niepewność. Wynikający z tego kryzys kosztów życia spowodował spadek siły nabywczej dochodów gospodarstw domowych i zmniejszenie popytu. Sytuacja taka może w przyszłości doprowadzić do pogorszenia jakości warunków pracy, gdyż wiele osób jest skłonnych zgodzić się na pracę w gorszych warunkach, aby polepszyć swoją sytuację materialną.

Liczba bezrobotnych na świecie spadła w skali roku o 5,2% i wyniosła 205,2 mln (ale nadal pozostawała o 13,3 mln powyżej poziomu z 2019 r.). Stopa bezrobocia osiągnęła poziom 5,8%, obniżając się o 0,4 p. proc. wobec 2021 r.

Aktywni zawodowo

Active population

Zgodnie z danymi MOP, w 2022 r. współczynnik aktywności zawodowej (dla osób w wieku 15 lat i więcej) na świecie wyniósł 59,8%, przy 59,4% w 2021 r.

Tablica 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 2.1.1. Activity rate (15 years and more) by country groups

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %				
Świat World	60,0	60,2	58,6	59,4	59,8
Stany Zjednoczone United States	62,4	62,6	61,3	61,2	61,9
Japonia Japan	61,5	62,0	62,0	62,1	62,3
Niemcy Germany	61,3	61,9	60,7	60,6	61,5
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	59,7	59,4	59,0	59,2	59,0
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	58,3	58,5	57,6	57,9	58,6
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	67,1	66,8	64,7	66,5	66,4
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	66,8	66,9	65,5	65,2	65,7
Azja Południowa Southern Asia (SA)	48,6	50,0	48,8	49,3	50,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	63,5	63,6	59,1	61,6	62,4
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	67,4	67,5	66,6	67,0	67,4
Afryka Północna Northern Africa (NA)	44,5	44,0	42,8	43,2	43,7
Kraje arabskie Arab States (AS)	50,8	51,3	50,5	50,0	50,4

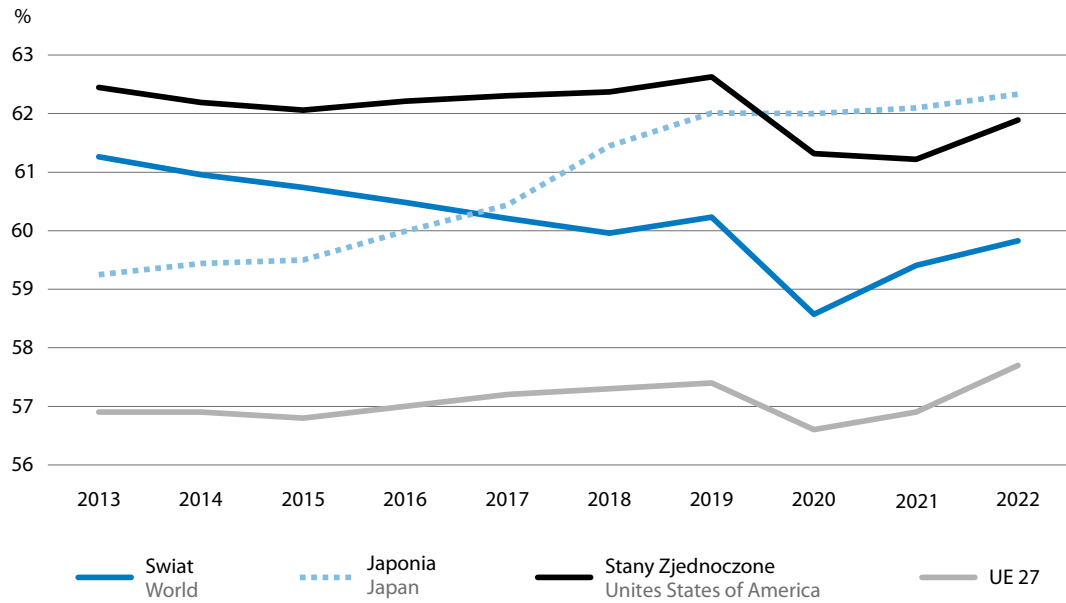
Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Najniższe poziomy aktywności zawodowej odnotowano w krajach Afryki Północnej (wzrost o 0,5 p. proc. w skali roku, do poziomu 43,7%), Azji Południowej (50,1%, czyli wzrost o 0,8 p. proc. wobec roku 2021) oraz w krajach arabskich – 50,4% (wzrost o 0,4 p. proc.). Najwyższe poziomy aktywności zawodowej występowały w Afryce Subsaharyjskiej (wzrost o 0,4 p. proc. do poziomu 67,4%), Azji Wschodniej (66,4%, czyli spadek o 0,1 p. proc.), oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (65,7%, czyli wzrost o 0,5 p. proc.). Należy zaznaczyć, że na wysoką aktywność zawodową w krajach rozwijających się wpływa brak rozwiniętych systemów opieki społecznej oraz niski poziom zamożności, co w większym stopniu niż w krajach rozwiniętych skłania ludzi do podejmowania pracy.

Wykres 2.1.1. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej oraz wybranych krajach rozwiniętych (dla grupy wieku 15 lat i więcej)

Chart 2.1.1. Activity rate in the World, the European Union, as well as selected developed countries (for age groups 15 years and more)

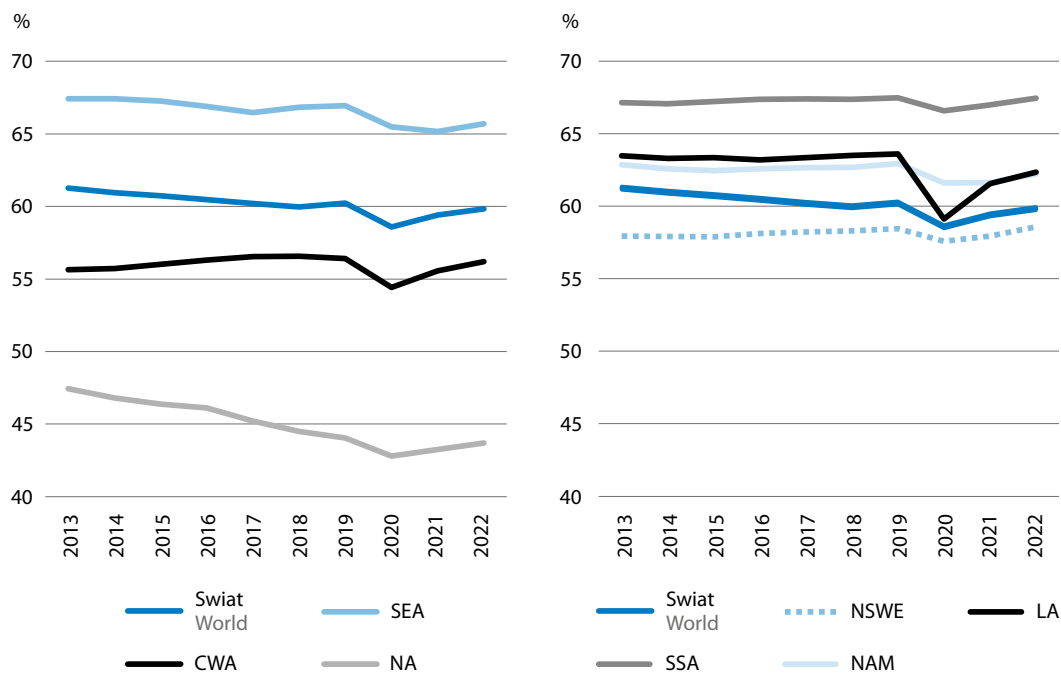
Źródło: dane MOP.
Source: ILO data.

Zmiany w formach zatrudnienia na świecie (cyfryzacja)

Changes in employment forms in the World (cyfryzacja)

Rok 2020 przyniósł bezprecedensowe zmiany w światowej gospodarce i świecie pracy. 11 marca Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) scharakteryzowała nową epidemię koronawirusa SARS-CoV-2 jako pandemię i wezwała rządy na całym świecie do działań na rzecz ograniczenia zagrożenia zdrowia publicznego za pomocą drastycznych środków, m.in. poprzez ogólnokrajowe „lock-down”, czyli zamykanie zakładów pracy. Stworzono możliwości prawne i organizacyjne dla ułatwienia zmiany w kierunku pracy zdalnej i hybrydowej oraz dostępu osób niepełnosprawnych na coraz bardziej zróżnicowanym rynku pracy. Pracodawcy często odsyłali swoich pracowników do domu, stwarzając warunki do największego w historii masowego eksperymentu telepracy. Od marca 2020 roku, w wyniku pandemii COVID-19, pojęcia takie jak „telepraca”, „praca zdalna”, „praca z domu” lub „praca hybrydowa” stopniowo stały się powszechnie znane i stosowane w mediach publicznych zamiennie. Cyfryzacja w połączeniu ze sztuczną inteligencją doprowadziła do przyspieszonej automatyzacji zadań. Wymagało to jednak występowania na rynku pracy pracowników posiadających umiejętności obsługi danej maszyny lub oprogramowania. Według MOP, niemożliwe było zapewnienie szerokiego postępu technologicznego bez towarzyszących mu znacznych zmian w strukturze siły roboczej, ponieważ trzy składniki kapitału ludzkiego, tj. inwestycja, postęp technologiczny i skład siły roboczej nie mogły być rozpatrywane osobno. Inwestycje w nowe technologie i w ludzi należało postrzegać jako kompleksowe działanie mające na celu unowocześnienie rynku pracy oraz zwiększenie produktywności poprzez m.in. wprowadzenie technologii cyfrowych, takich jak sztuczna inteligencja (AI). Dlatego też wystąpiła konieczność zwiększania umiejętności pracowników (podnoszenie kwalifikacji) i/lub dostosowanie ich do nowych procesów i narzędzi (zmiana kwalifikacji), a także zapewnienia inwestycji w najnowsze technologie. W warunkach pandemii telepraca okazała się ważnym aspektem zapewniania ciągłości biznesowej. Praca on-line umożliwiła firmom dostęp do dużej, elastycznej siły roboczej o zróżnicowanych umiejętnościach, zaś osobom zmarginalizowanym na tradycyjnych rynkach pracy (kobietom, młodym ludziom oraz osobom niepełnosprawnym) zapewniła nowe możliwości zatrudnienia. W 2022 r. można było zaobserwować tendencję odtwarzania miejsc pracy i tworzenia nowych. Utrzymywała się praca on-line na znacznie szerszą skalę niż przez kryzysem.

Wykres 2.1.2. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów
 Chart 2.1.2. Activity rate for groups of countries

Źródło: dane MOP.
 Source: ILO data.

Pracujący Persons employed

Globalna liczba pracujących, zgodnie z danymi MOP, wzrosła w 2022 r. o 2,3% wobec roku poprzedzającego i wyniosła około 3,4 mld. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł w skali roku o 0,7 p. proc. i wyniósł 56,4%.

Wpływ wojny na Ukrainie na rynek pracy

The impact of the war in Ukraine on the labour market

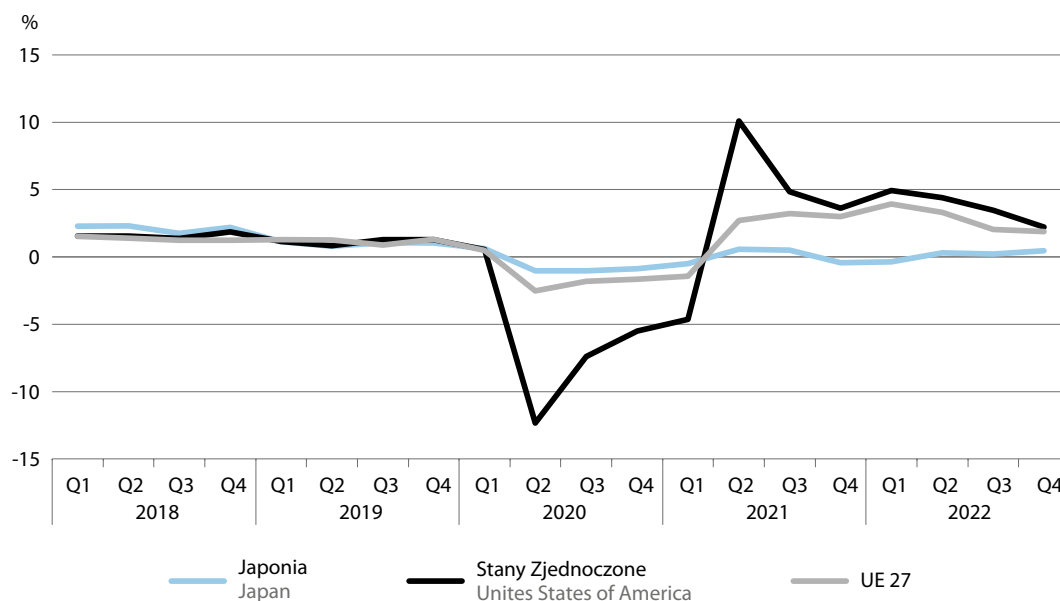
Dnia 24 lutego 2022 r. nastąpiła agresja wojsk rosyjskich na Ukrainę. W efekcie tego konfliktu Europa doświadczyła największego kryzysu uchodźczego od czasów drugiej wojny światowej. Kryzys humanitarny i uchodźczy dotknął miliony ludzi zmuszonych do ucieczki z Ukrainy. Przez przejścia graniczne przeszły rzesze uchodźców, którzy musieli szukać schronienia w krajach sąsiadujących. Według danych Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców UNHCR na dzień 19 lipca 2022 r. w całej Europie zarejestrowano blisko 6 mln indywidualnych uchodźców z Ukrainy. Większość emigrujących osób stanowiły kobiety i dzieci, gdyż obywatele Ukrainy płci męskiej w wieku od 18 do 60 lat mieli zakaz opuszczania kraju zgodnie z Dekretem Prezydenta Ukrainy z dnia 24 lutego 2022 r. nr 64/2022 „O wprowadzeniu stanu wojennego na Ukrainie”.

Oprócz humanitarnych i lokalnych kosztów konfliktu, wojna wywołała także zmiany na rynkach pracy. Według danych MOP, napływ uciekinierów z Ukrainy przyczynił się do spadku stóp bezrobocia oraz wzrostu wskaźników zatrudnienia w krajach, które przyjęły emigrantów. Zgodnie z szacunkami OECD, największy wzrost siły roboczej odnotowano w trzech krajach: Czechach (o 2,2%), Polsce (o 2,1%) i Estonii (o 1,9%).

Należy nadmienić, iż w porównaniu z innymi uchodźcami, uchodźcy ukraińscy posiadali pewne cechy, które ułatwiły im perspektywy integracji z rynkiem pracy. Podczas gdy „przeciętny” uchodźca w kontekście napływów z lat 2014–2017 był stosunkowo słabo wykształconym młodym mężczyzną, w przypadku uchodźców ukraińskich z 2022 r. częściej była to kobieta z wyższym wykształceniem, często z towarzyszącymi dziećmi. W rezultacie, napływem uchodźców najbardziej dotknięte są inne niż w latach 2014–2017 segmenty rynku pracy: dotyczące mniejszego wykonywania pracy fizycznej, a za to więcej prac związanych z sektorem usług.

Wykres 2.1.3. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Japonii i strefie euro
(w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 2.1.3. Change of the number of persons employed in the USA, Japan and the euro area and the euro area (compared to the corresponding quarter of the previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.
Source: own study based on OECD data.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie (udział osób pracujących w stosunku do całej populacji w wieku 15 lat i więcej) wyniósł 56,4%, wobec 55,7% w 2021 r., przy czym najwyższy (64,0%) wystąpił w krajach Azji Południowo-Wschodniej i na Pacyfiku. W większości krajów wskaźnik ten uległ wzrostowi, zmniejszył się jedynie w Azji Wschodniej (o 0,3 p. proc.) oraz Europie Wschodniej (o 0,1 p. proc.).

Tablica 2.1.2. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów

Table 2.1.2. Employment rate (15 years and more) by country groups

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %				
Świat World	56,5	56,9	54,5	55,7	56,4
Stany Zjednoczone United States	59,9	60,3	56,4	57,9	59,7
Japonia Japan	59,9	60,6	60,3	60,4	60,7
Niemcy Germany	59,2	60,0	58,3	58,4	59,7
Europa Wschodnia Eastern Europe	56,6	56,6	55,7	56,1	56,0
Azja Wschodnia Eastern Asia	64,3	63,9	61,6	63,6	63,3
Azja Południowo-Wschodnia oraz region Pacyfiku South-Eastern Asia and the Pacific	65,0	65,2	63,4	63,2	64,0
Azja Południowa Southern Asia	45,1	46,8	44,3	45,6	46,5
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	58,5	58,5	53,1	55,9	58,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	63,6	63,6	62,4	62,7	63,1
Afryka Północna Northern Africa	39,3	39,2	37,7	38,2	38,8
Kraje arabskie Arab States	46,4	46,8	45,4	45,1	45,6

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Tablica 2.1.3. Godziny pracy stracone wobec IV kwartału 2019 r. (okresu sprzed COVID-19) według grup krajów (dla grup wieku 15–64)

Table 2.1.3. Hours worked lost in comparison to the IV quarter 2019 (time before COVID-19 crisis), by country groups (for age group 15–64)

Wyszczególnienie Specification	w % wobec IV kwartału 2019 r. in %, in comparison to the IV quarter 2019
Świat World	1,4
Stany Zjednoczone United States	1,5
Japonia Japan	1,7
Niemcy Germany	3,1
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	7,2
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	-0,2
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	0,6
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	2,3
Azja Południowa Southern Asia (SA)	2,3
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	-1,1
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	2,4
Afryka Północna Northern Africa (NA)	1,2
Kraje arabskie Arab States (AS)	2,2

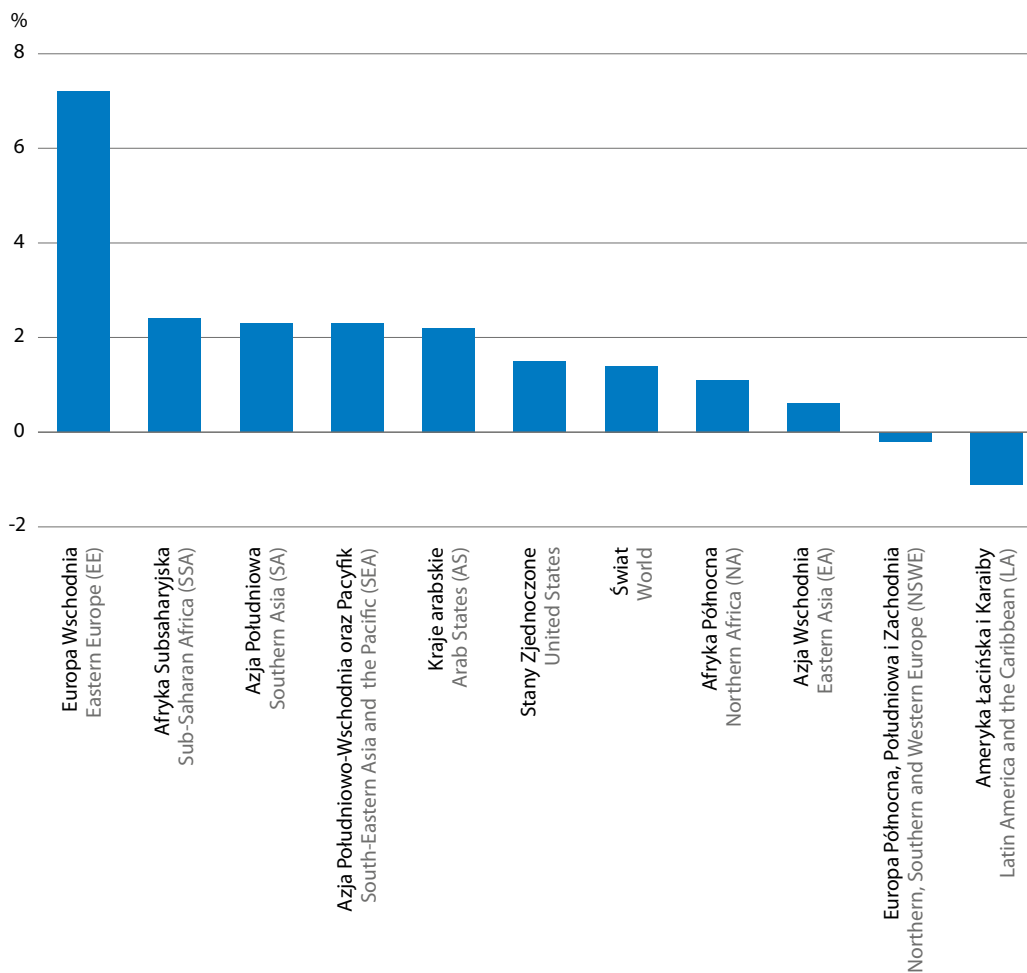
Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Zgodnie z szacunkami MOP, na skutek pandemii COVID-19 doszło do zmniejszenia lub odgórnego ograniczenia czasu pracy. W 2022 r. widoczne jest jednak stopniowe odbudowywanie się rynku pracy. Liczba godzin pracy osób zatrudnionych na pełny etat wobec IV kwartału 2019 r. była na świecie niższa o 1,4%, w tym najbardziej – w Europie Wschodniej (7,2%), Afryce Subsaharyjskiej (2,4%) oraz w Azji Południowej i Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (2,3%). W niektórych krajach widać było odbudowę rynku pracy: w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach liczba przepracowanych godzin osób zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy przewyższyła poziom sprzed pandemii COVID-19 o 1,1%, zaś krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej – o 0,2%.

Wykres 2.1.4. Godziny pracy osób zatrudnionych na pełny etat wobec IV kwartału 2019 r. (okresu sprzed COVID-19) według grup krajów

Chart 2.1.4. Hours worked of full-time employees in comparison to the IV quarter 2019 (time before COVID-19 crisis) by country groups

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOP.
Source: own study based on ILO data.

Bezrobotni Unemployed

Według danych MOP, liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 205,2 mln (spadek o 5,2% w stosunku do ub. r.), zaś stopa bezrobocia osiągnęła poziom 5,8%. Bezrobocie i stopa bezrobocia zwiększyły się na przestrzeni ostatnich lat przede wszystkim na skutek pandemii COVID-19. Jednakże już od 2021 r. można zaobserwować polepszanie się tych wskaźników.

Tablica 2.1.4. Stopa bezrobocia według grup krajów
 Table 2.1.4. Unemployment rate by groups of countries

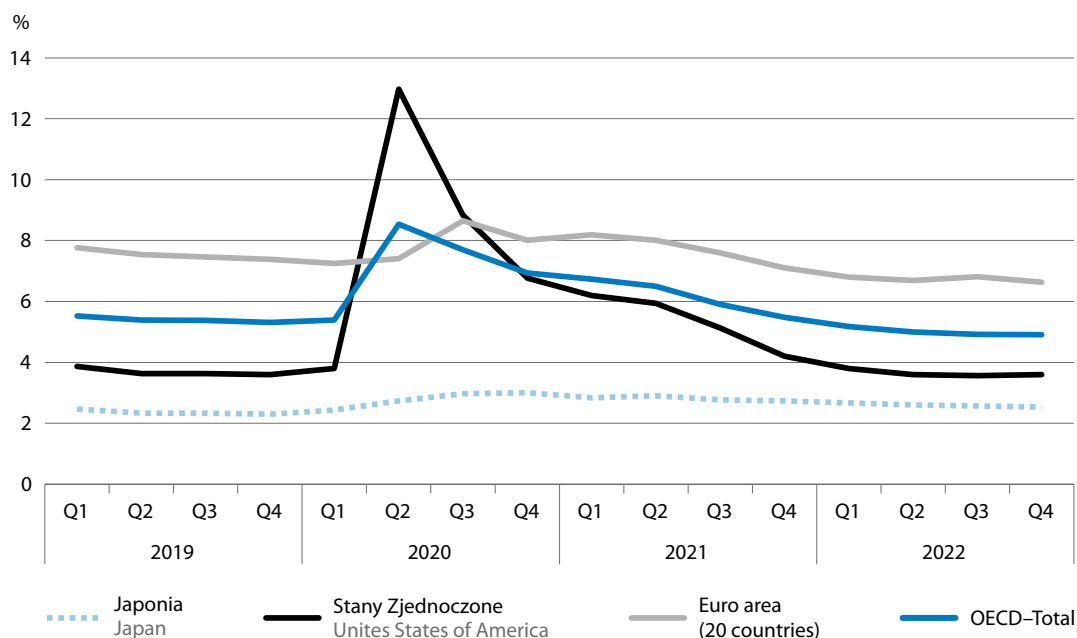
Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %				
Świat World	5,7	5,5	6,9	6,2	5,8
Stany Zjednoczone United States	3,9	3,7	8,1	5,3	3,6
Japonia Japan	2,5	2,4	2,8	2,8	2,6
Niemcy Germany	3,4	3,1	3,9	3,6	3,1
Europa Wschodnia Eastern Europe	5,1	4,7	5,6	5,2	5,0
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe	7,5	6,9	7,3	7,3	6,3
Azja Wschodnia Eastern Asia	4,1	4,3	4,8	4,4	4,6
Azja oraz Pacyfik Asia and the Pacific	4,9	4,7	6,1	5,2	5,2
Azja Południowa Southern Asia	5,4	6,4	9,3	7,5	7,2
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	7,9	8,0	10,2	9,2	7,0
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	6,2	5,7	6,3	6,4	6,4
Afryka Północna Northern Africa	11,8	10,9	12,0	11,6	11,3
Kraje arabskie Arab States	8,7	8,7	10,1	9,8	9,3

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Azji Wschodniej (4,6%) oraz w Europie Wschodniej (5,0%), najwyższa natomiast – w Afryce Północnej (11,3%) oraz w krajach arabskich (9,3%). W krajach rozwiniętych stopa bezrobocia w 2022 r. wyniosła: 3,6% w Stanach Zjednoczonych, 3,1% w Niemczech oraz 2,6% w Japonii.

Wykres 2.1.5. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych na tle średniej dla krajów OECD
 Chart 2.1.5. Unemployment rate in selected developed countries against OECD countries average

Źródło: dane OECD.
 Source: OECD data.

Na podstawie danych OECD widać powolne odradzanie się gospodarki: w strefie euro oraz w krajach OECD stopa bezrobocia była mniejsza niż w IV kwartale 2019 r. (odpowiednio o 1,0 p. proc. i o 0,6 p. proc.).

2. Rynek pracy Unii Europejskiej⁵²

2. Labour market in the European Union

W 2022 r. sytuacja na rynku pracy Unii Europejskiej⁵³ nadal ulegała poprawie: następował wzrost liczby pracujących i zmniejszenie się liczby bezrobotnych. Stopy bezrobocia młodocianych oraz bezrobocia długotrwałego również uległy obniżeniu. Współczynnik aktywności zawodowej dla kategorii wieku 15–64 lata wzrósł o 0,9 p. proc. wobec 2021 r., podwyższył się także współczynnik zatrudnienia (do 69,8%). Należy jednak pamiętać, że znaczny wpływ na w/w wskaźniki miał masowy napływ uchodźców z Ukrainy.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Zgodnie z danymi z badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (Labour Force Survey, LFS), liczba ludności w wieku 15–74 lata w 2022 r. wyniosła w 27 krajach Unii Europejskiej 332,4 mln osób. Największa liczba osób w tym wieku występowała w Niemczech (62,7 mln), we Francji (48,3 mln), we Włoszech (44,1 mln), w Hiszpanii (36,0 mln) oraz w Polsce (27,5 mln).

Znaczny wpływ na wzrost (o 608,3 tys. w skali roku) liczby ludności w wieku produkcyjnym (15–64 lata) miał napływ uchodźców z objętej wojną Ukrainy.

⁵² Dane sprzed 2021 r. są w trakcie przeliczania zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r./Data before 2021 are being recalculated according to the Regulation of EU Parliament and Council 2019/1700 as of 10 October 2019.

⁵³ Dla każdego roku agregat UE obejmuje 27 państw/ For each year, the EU aggregate includes 27 countries.

Aktywni zawodowo

Active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w UE w 2022 r. wyniosła 210,3 mln i była wyższa o 2,6 mln w porównaniu z 2021 r. Współczynnik aktywności zawodowej kształtował się w UE na poziomie 74,5%.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej wystąpił w kategorii wieku 25–54 lat (86,6%). Współczynnik zawodowy w największym stopniu wzrósł w skali roku w grupie osób w wieku 15–24 lata (o 1,5 p. proc.).

Tablica 2.2.1. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE
Table 2.2.1. Activity rate and employment rate in EU countries

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej (wiek 15–64) Activity rate (age 15–64)					Wskaźnik zatrudnienia (wiek 15–64) Employment rate (age 15–64)				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w %					in%				
UE ^a EU	73,1	73,4	72,7	73,6	74,5	67,7	68,4	67,5	68,3	69,8
Strefa euro ^b Euro area	73,3	73,5	72,6	73,6	74,5	67,2	67,9	66,8	67,8	69,4
Austria Austria	76,8	77,1	76,6	77,2	77,8	73,0	73,6	72,4	72,4	74,0
Belgia Belgium	68,6	69,0	68,6	69,7	70,5	64,5	65,3	64,7	65,3	66,5
Bułgaria Bulgaria	71,5	73,2	72,2	72,0	73,6	67,7	70,1	68,5	68,1	70,4
Chorwacja Croatia	66,3	66,5	67,1	68,7	69,9	60,6	62,1	62,0	63,4	64,9
Cypr Cyprus	75,0	76,0	75,8	76,7	78,2	68,6	70,5	69,9	70,8	72,7
Czechy Czechia	76,6	76,7	76,4	76,6	77,2	74,8	75,1	74,4	74,4	75,5
Dania Denmark	78,2	79,1	79,0	79,6	80,4	74,1	75,0	74,4	75,5	76,8
Estonia Estonia	78,7	78,4	78,8	79,1	81,2	74,4	74,8	73,2	74,0	76,4
Finlandia Finland	77,9	78,3	78,3	78,8	79,8	72,1	72,9	72,1	72,7	74,3
Francja France	71,9	71,7	71,0	73,0	73,6	65,3	65,6	65,3	67,2	68,1
Grecja Greece	68,2	68,4	67,4	67,3	69,4	54,9	56,5	56,3	57,2	60,7
Hiszpania Spain	73,7	73,8	72,2	73,7	74,0	62,4	63,3	60,9	62,7	64,4
Holandia Netherlands	80,3	80,9	80,9	83,7	84,7	77,2	78,2	77,8	80,1	81,8
Irlandia Ireland	72,9	73,3	71,9	74,6	76,7	68,6	69,5	67,7	69,8	73,2
Litwa Lithuania	77,3	78,0	78,5	78,2	78,6	72,4	73,0	71,6	72,4	73,8
Luksemburg Luxembourg	71,1	72,0	72,2	73,2	73,5	67,1	67,9	67,2	69,4	70,1
Łotwa Latvia	77,7	77,3	78,2	75,8	76,8	71,8	72,3	71,6	69,9	71,3
Malta Malta	74,7	75,9	77,1	78,2	80,0	71,9	73,1	73,7	75,5	77,6
Niemcy Germany	78,6	79,2	78,5	78,5	79,4	75,9	76,7	75,4	75,6	76,9
Polska Poland	70,1	70,6	71,0	72,8	73,5	67,4	68,2	68,7	70,3	71,3
Portugalia Portugal	75,1	75,5	74,3	75,2	76,4	69,7	70,5	69,0	70,1	71,7
Rumunia Romania	67,8	68,6	69,2	65,6	66,8	64,8	65,8	65,6	61,9	63,1
Słowacja Slovakia	72,4	72,7	72,4	74,6	76,1	67,6	68,4	67,5	69,4	71,3
Słowenia Slovenia	75,0	75,2	74,6	75,0	76,2	71,1	71,8	70,9	71,4	73,1
Szwecja Sweden	82,7	82,9	82,5	82,9	83,5	77,4	77,1	75,5	75,4	77,1
Węgry Hungary	71,9	72,6	72,8	76,2	77,2	69,2	70,1	69,7	73,1	74,4
Włochy Italy	65,6	65,7	64,1	64,5	65,5	58,5	59,0	58,1	58,2	60,1

^a Dla każdego roku agregat UE obejmuje 27 państw. ^b Dla każdego roku agregat „strefa euro” obejmuje 20 państw.
Źródło: dane Eurostatu.

^a For each year, the EU aggregate includes 27 countries. ^b For each year, the “euro area” aggregate includes 20 countries.
Source: Eurostat data.

Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano w Holandii (84,7%), w Szwecji (83,5%) oraz w Estonii (81,2%), zaś najniższy – we Włoszech (65,5%), w Rumunii (66,8%) oraz w Grecji (69,4%).

Pracujący Persons employed

W 2022 r. liczba pracujących w 27 krajach Unii Europejskiej wyniosła 197,1 mln (o 4,3 mln więcej niż w 2021 r.). Liczba zatrudnionych wyniosła 170,1 mln i była o 3,8 mln wyższa w porównaniu z rokiem poprzedzającym.

Tablica 2.2.2. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE
Table 2.2.2. Employment and unemployment in EU countries

Kraje Countries	Liczba pracujących (wiek 15–64) Number of employed persons (age 15–64)					Liczba bezrobotnych (wiek 15–74) Number of unemployed (age 15–74)				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w mln in million					w tys. in thousand				
UE EU	191,8	193,6	190,1	192,8	197,1	15 643	14 503	15 182	14 980	13 286
Strefa euro Euro area	147,9	149,5	146,5	148,7	152,6	13 551	12 568	12 976	12 780	11 331
Austria Austria	4,2	4,3	4,2	4,2	4,4	237	220	272	284	221
Belgia Belgium	4,7	4,8	4,7	4,8	4,9	305	278	291	324	294
Bułgaria Bulgaria	3,0	3,1	3,0	3,0	3,1	206	176	201	171	140
Chorwacja Croatia	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7	152	119	135	138	128
Cypr Cyprus	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	37	32	34	35	33
Czechy Czechia	5,1	5,2	5,1	5,1	5,0	121	109	137	150	118
Dania Denmark	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	153	152	170	154	139
Estonia Estonia	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	38	31	48	43	40
Finlandia Finland	2,4	2,5	2,4	2,5	2,5	202	184	209	212	190
Francja France	26,9	27,0	26,8	27,3	27,8	2 701	2 519	2 381	2 365	2 234
Grecja Greece	3,7	3,8	3,6	3,8	4,0	935	847	791	678	588
Hiszpania Spain	19,1	19,6	19,0	19,5	20,1	3 479	3 248	3 531	3 430	3 025
Holandia Netherlands	8,7	8,9	8,8	9,0	9,2	459	423	466	408	350
Irlandia Ireland	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4	138	121	139	158	119
Litwa Lithuania	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	90	92	126	105	90
Luksemburg Luxembourg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	17	17	21	17	15
Łotwa Latvia	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	73	62	79	71	65
Malta Malta	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	9	10	12	9	9
Niemcy Germany	40,1	40,5	39,6	40,0	41,0	1 368	1 280	1 555	1 563	1 376
Polska Poland	16,0	15,9	15,9	16,2	16,3	659	558	537	580	498
Portugalia Portugal	4,6	4,6	4,5	4,6	4,7	366	339	351	339	314
Rumunia Romania	7,6	7,7	7,6	7,7	7,7	429	400	497	459	465
Słowacja Slovakia	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	184	161	186	188	170
Słowenia Slovenia	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	52	45	51	48	41
Szwecja Sweden	4,9	4,9	4,8	4,9	5,0	351	380	467	489	419
Węgry Hungary	4,5	4,6	4,5	4,5	4,6	172	159	198	196	176
Włochy Italy	22,3	22,4	21,7	21,8	22,4	2 709	2 540	2 301	2 367	2 027

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Liczba bezrobotnych wyniosła ok. 13,3 mln osób (spadek o 11,3% w skali roku). Najwyższy udział bezrobotnych w ludności dla danej kategorii wieku wystąpił dla wieku 15–29 lat (6,3%), zaś najniższy – dla wieku 55–74 lata (1,8%).

Wojna na Ukrainie

War in Ukraine

Znaczący wpływ na rynek pracy w UE miała rozpoczęta w lutym 2022 r. wojna na Ukrainie. W wyniku agresji wojsk rosyjskich na Ukrainę, Unia Europejska doświadczyła kryzysu uchodźczego, jaki nie nastąpił od czasów drugiej wojny światowej. Przez przejścia graniczne krajów sąsiadujących z Ukrainą uciekły miliony uchodźców, którzy postanowili szukać schronienia. Polska stała się krajem przyjmującym jedną z największych populacji uchodźców na świecie prawie z dnia na dzień (według danych Eurostatu, w kwietniu 2022 r. ponad milion Ukraińców korzystało w Polsce z tymczasowej ochrony, zaś 1,4 mln we wrześniu 2022 r.). Nadejście tego masowego napływu ludzi sprawiło, że niezbędne stało się zapewnienie uchodźcom żywności, schronienia i dostępu do opieki zdrowotnej. Zgodnie z raportem WHO⁵⁴ z lutego 2023 r., bazującym na prowadzonym przez GUS badaniu gospodarstw domowych, 41% uchodźców to dzieci; 70% stanowiły kobiety. Większość dorosłych uchodźców było w wieku 18–34 lata. Wśród uchodźców wiele dzieci było w wieku 5–14 lat. Większość osób wymagających opieki zdrowotnej miała problemy zdrowotne, takie jak kaszel, biegunka i gorączka (44%) oraz problemy związane z chorobami przewlekłymi (40%). W grupie wiekowej 1–4 lata należało zaszczepić 79% dzieci przeciwko DTP (błonica, tężec, krztusiec), 78% przeciwko MMR (odra, świnka, różyczka) i 73% przeciwko polio. Wyniki badania wykazały, że 10% uchodźców doświadczyło problemów z codziennym funkcjonowaniem, spowodowanych emocjami i stresem.

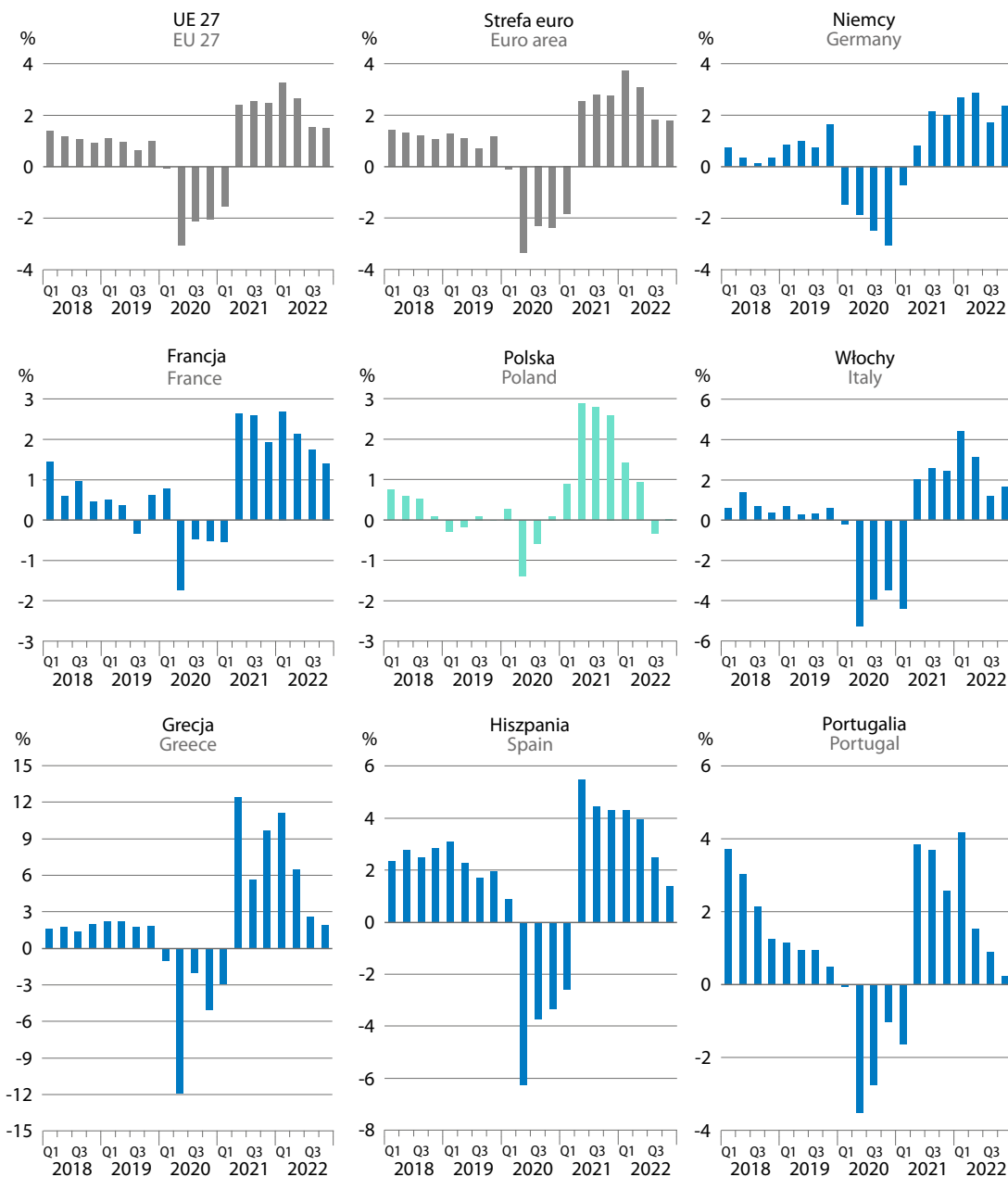
Jednakże uchodźcy z Ukrainy posiadali wielki potencjał na rynku pracy. Przede wszystkim, około 17% uchodźców ukraińskich posiadało wykształcenie wyższe, zaś 12% – średnie, co poprawiało ich perspektywy zatrudnienia: osoby takie posiadały wyższy potencjał ułatwiający naukę języka kraju przyjmującego, niż uchodźcy o niskim poziomie wykształcenia lub niepiśmienni. Następnie, w ostatnich latach Ukraina stała się jednym z głównych krajów pochodzenia tymczasowej siły roboczej dla wielu rynków pracy Europy Wschodniej (zgodnie z danymi OECD⁵⁵, w 2017 r. ponad 90% z 1,2 mln nowych tymczasowych migrantów zarobkowych w Polsce pochodziło z Ukrainy i pracowało głównie w rolnictwie, budownictwie i przemyśle). Dodatkowo, między początkiem okupacji Krymu i Donbasu przez Rosję w 2014 r. a masową agresją na Ukrainę w 2022 r., ponad 80 tys. obywateli Ukrainy złożyło wnioski o azyl w krajach UE, a około 80 tys. Ukraińców studiowało za granicą, z czego jedna trzecia w Polsce i kilka tysięcy w innych krajach UE (m.in. Niemcy, Czechy, Słowacja, Austria). Wszyscy uchodźcy ukraińscy, którzy wcześniej mieszkali i pracowali w UE, mieli w związku z tym duże szanse na szybkie znalezienie pracy, zwłaszcza jeśli nauczyli się języka. Nawet w przypadku uchodźców ukraińskich, którzy nie pracowali ani nie mieszkali w krajach UE, dzięki wymianie informacji na portalach społecznościowych mogli oni łatwo zdobyć wiedzę na temat funkcjonowania rynku pracy tych krajów. Dodatkowo, według danych Eurostatu, pod koniec 2020 r. 1,35 mln obywateli Ukrainy posiadało ważne zezwolenie na pobyt w kraju UE. Znaczna liczba uchodźców miała więc krewnych lub przyjaciół już mieszkających w krajach UE, którzy pomogli im w znalezieniu zakwaterowania i poszukiwaniu pracy. Należy także dodać, że kraje UE podjęły bezprecedensowe działania w celu ułatwienia wjazdu i pobytu ukraińskich uchodźców, w tym poprzez uchwalenie po raz pierwszy dyrektywy w sprawie ochrony tymczasowej ukraińskich uchodźców. W większości państw członkowskich UE osoby, którym udzielono ochrony czasowej, mają prawo do pracy bez żadnych ograniczeń lub opóźnień, gdy tylko otrzymają zezwolenie na pobyt lub, w niektórych krajach, tymczasowe zaświadczenie. Według danych Eurostatu, 3,8 mln osób z Ukrainy korzystało w grudniu 2022 r. z tymczasowej ochrony w UE. Tak jest również w wielu krajach OECD spoza UE, w których ukraińscy uchodźcy mają prawo do natychmiastowej pracy. W przypadku uchodźców ukraińskich posiadanie prawa do pracy po przybyciu do krajów przyjmujących poprawiło nie tylko ich natychmiastowy dostęp do rynku pracy, ale także długoterminowe perspektywy zatrudnienia, tym bardziej, że niektóre kraje OECD borykają się z brakiem siły roboczej.

⁵⁴ Raport Światowej Organizacji Zdrowia z lutego 2023 „Zdrowie uciekinierów z Ukrainy w Polsce”/WHO Report from February 2022 „Health of refugees from Ukraine in Poland”.

⁵⁵ OECD Odpowiedzi polityczne z 27 lipca 2022: Ukraina, stawianie czoła wyzwaniom politycznym/OECD Policy Responses from 27 July 2022, Ukraine, tackling the policy challenges.

Wykres 2.2.1. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE (w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 2.2.1. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries
(compared to the corresponding quarter of the previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Source: Own study at the basis of Eurostat data.

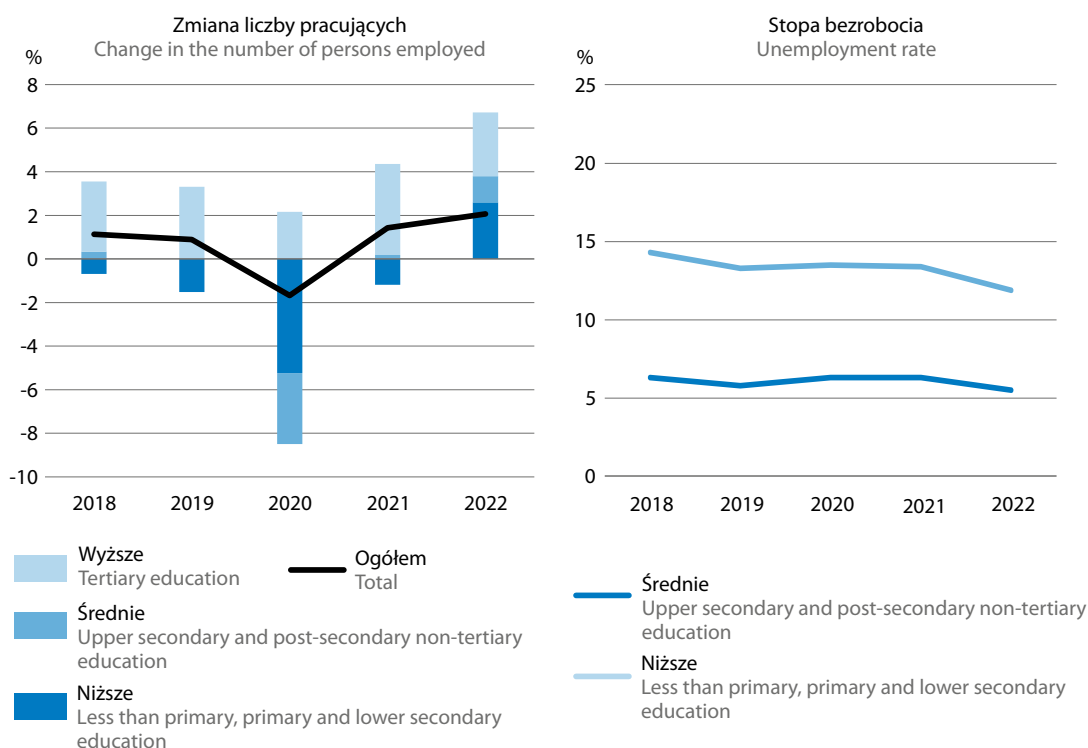
Osoby nisko- i średniowkwalifikowane na rynku pracy UE

People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market

Osoby niskowkwalifikowane, tj. posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe, znajdują się na ogół w trudniejszej sytuacji na rynku pracy w porównaniu z pozostałymi grupami wykształcenia. Przeciętny poziom wskaźnika zatrudnienia w tej grupie jest zazwyczaj niższy, natomiast stopy bezrobocia – wyższy.

W UE27 wskaźnik zatrudnienia wśród osób w wieku 20–64 lata, legitymujących się niższym poziomem wykształcenia (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) kształtował się w 2022 r. na poziomie 57,2%. Wśród osób z wykształceniem średnim (ponadgimnazjalnym oraz policealnym) wynosił on 74,2%. Stopa bezrobocia dla tej samej kategorii wiekowej wyniosła 11,9% w przypadku niższego poziomu wykształcenia (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) oraz 5,5% w przypadku wykształcenia średniego (ponadgimnazjalnego oraz policealnego).

Wykres 2.2.2. Pracujący i stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia
Chart 2.2.2. Employed and unemployment rate according to the level of education

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Zmiany w formach zatrudnienia w UE 27 (telepraca)

Changes in employment forms in the EU 27 (teleworking)

Rozwój społeczeństwa informatycznego oraz pandemia COVID doprowadziły do dynamicznego zwiększenia się liczby zadań wykonywanych w ramach telepracy, pracy on-line oraz pracy zdalnej. Udział osób w wieku 15–64 lata, pracujących w domu wzrósł z 5,4% w 2019 r. (okres przed pandemią COVID-19) do 10,2% w 2022 r., zaś udział zatrudnionych – z 3,0% do 8,7%. Zwiększyła się także liczba osób wykonujących czasem pracę zdalną.

Źródło: dane Eurostatu z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności
Source: Eurostat LFS data.

Tablica 2.2.3. Osoby w wieku 15–64 lata zwykle pracujące w domu według statusu zatrudnienia i w wybranych krajów UE (w stosunku do pracujących ogółem)
Table 2.2.3. Employed persons at the age group 15–64 working usually from home by status in employment and selected EU countries (in comparison to the total of persons employed)

Kraje Countries	Pracujący (wiek 15–64) Persons employed (age 15–64)					Zatrudnieni (wiek 15–64) Employees (age 15–64)				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w %					in %				
UE EU	5,2	5,4	12,0	13,4	10,2	3,0	3,2	10,5	12,3	8,7
Strefa euro Euro area	5,7	6,0	13,6	14,9	11,4	3,4	3,6	12,0	13,8	10,0
Austria Austria	10,0	9,9	18,1	15,9	12,9	5,7	5,8	14,8	14,2	10,7
Belgia Belgium	6,6	6,9	17,2	26,2	16,4	3,2	3,7	14,8	24,3	12,9
Bułgaria Bulgaria	0,3	0,5	1,2	2,8	1,6	:	0,2	1,1	2,3	1,2
Chorwacja Croatia	1,4	1,9	3,1	4,6	4,6	1,0	1,5	2,6	4,0	3,8
Cypr Cyprus	1,2	1,3	4,5	6,7	4,6	0,7	0,7	4,2	6,2	3,8
Czechy Czechia	4,0	4,6	7,2	7,2	6,3	1,1	1,3	3,8	4,9	2,8
Dania Denmark	7,8	7,8	17,0	18,1	11,8	5,4	5,4	15,2	16,5	9,4
Estonia Estonia	7,4	6,6	12,2	14,9	12,4	4,4	4,0	10,2	13,4	11,1
Finlandia Finland	13,3	14,1	25,1	24,8	23,1	9,1	10,0	22,4	24,1	22,1
Francja France	6,6	7,0	15,7	17	12,4	4,7	4,7	14,3	15,3	10,2
Grecja Greece	2,0	1,9	7,0	6,7	2,5	1,6	1,4	8,0	7,1	2,0
Hiszpania Spain	4,3	4,8	10,9	9,5	7,6	2,1	2,5	9,5	7,9	5,9
Holandia Netherlands	14,0	14,1	17,8	22,5	17,8	8,6	9,0	12,9	20,1	14,9
Irlandia Ireland	6,5	7,0	21,5	32,0	25,3	3,4	3,8	19,9	31,1	23,7
Litwa Lithuania	2,5	2,4	5,4	9,1	6,1	0,8	0,8	4,0	7,2	4,6
Luksemburg Luxembourg	11,0	11,6	23,1	28,1	17,7	8,5	8,9	21,8	27,6	16,6
Łotwa Latvia	2,9	3,0	4,5	11,0	8,8	0,8	1,1	1,5	9,4	7,0
Malta Malta	5,8	6,1	14,8	14,9	11,8	4,3	4,3	14,2	14,2	11,2
Niemcy Germany	5,0	5,2	13,6	17,2	14,5	3,0	3,2	11,9	15,9	13,2
Polska Poland	4,6	4,6	8,9	6,9	4,9	1,5	1,5	6,6	4,8	2,8
Portugalia Portugal	6,1	6,5	13,9	14,5	7,7	4,7	4,8	13,4	14,3	6,8
Rumunia Romania	0,4	0,8	2,5	2,4	1,4	0,4	0,6	2,8	2,2	1,2
Słowacja Slovakia	3,6	3,7	5,7	6,6	5,1	2,3	2,1	4,6	5,4	3,6
Słowenia Slovenia	6,9	6,8	7,4	10,6	8,5	4,7	4,7	5,4	8,5	6,2
Szwecja Sweden	5,3	5,9	:	27,0	18,1	3,3	3,8	:	26,3	16,9
Węgry Hungary	2,3	1,2	3,6	4,5	2,8	1,2	0,7	2,7	3,5	1,9
Włochy Italy	3,6	3,6	12,2	8,3	5,2	1,2	1,1	11,1	8,1	4,4

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Osoby w wieku 15–64 lata, wykonujące zwykle pracę zdalną, stanowiły w UE 27 10,2% pracujących (wobec 13,4% w roku poprzedzającym).

Tablica 2.2.4. Osoby w wieku 15–64 lata pracujące w domu czasem lub nigdy według statusu zatrudnienia w UE

Table 2.2.4. Employed persons at the age group 15–64 working from home sometimes or never, by status in employment in EU

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w % ogólnej liczby pracujących w UE 27 in % of the total EU 27 employment				
Pracujący nigdy nie wykonujący telepracy w domu Persons employed never working home	86,5	85,6	79,4	75,9	77,6
Pracujący czasem wykonujący telepracę w domu Persons employed sometimes working home	8,4	9,0	8,6	10,6	12,2
Zatrudnieni nigdy nie pracujący w domu Employees never working home	89,8	88,9	81,8	78,0	80,0
Zatrudnieni czasem pracujący w domu Employees sometimes working	7,2	7,9	7,8	9,6	11,3

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Liczba osób w wieku 15–64 lata pracujących czasem w domu wzrosła w skali roku o 1,6 p. proc. (zatrudnionych – o 1,7 p. proc.).

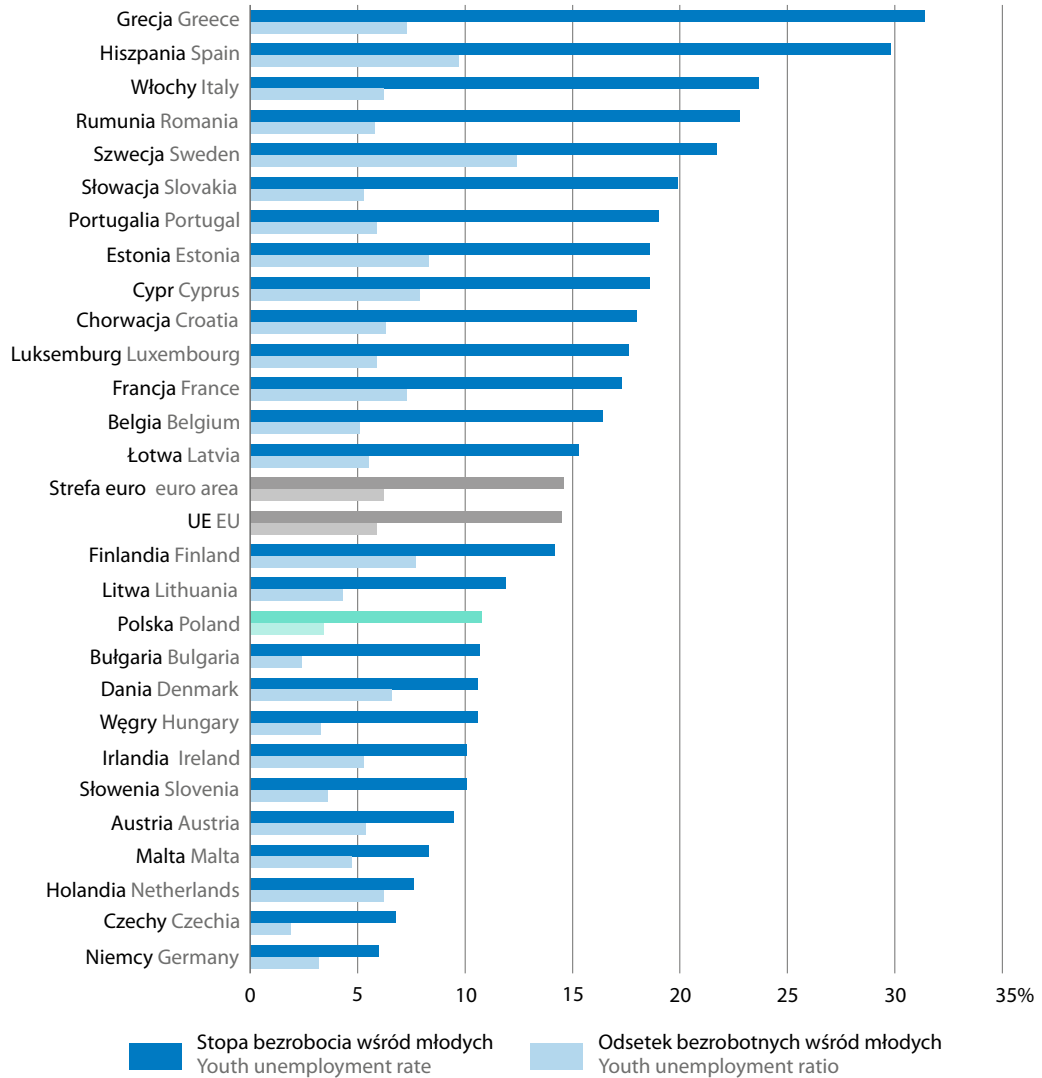
Bezrobotni Unemployed

Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) w UE27 w 2022 r. wyniosła 13,3 mln i była niższa o 1,7 mln osób niż w roku poprzedzającym. Stopa bezrobocia spadła z 7,1% w 2021 roku do 6,2% w 2022 r.

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15–24 lata w 2022 r. obniżyła się w UE 27 do 14,5% (mniej o 2,2 p. proc. niż przed rokiem).

Przy omawianiu skali bezrobocia wśród osób młodych należy mieć na względzie, że stopa bezrobocia odzwierciedla odsetek bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo. Część osób młodych natomiast nie podejmuje pracy ze względu na naukę, tj. są to osoby bierne zawodowo. Z tego powodu, poza stopą bezrobocia, Eurostat publikuje dane na temat udziału młodych bezrobotnych w pełnej populacji w wieku 15–24 lata (aktywnych i biernych zawodowo), czyli tzw. odsetek bezrobotnej młodzieży (ang. Youth unemployment ratio). Najwyższy udział bezrobotnych wśród całej populacji młodych osób w wieku 15–24 lata w 2022 r. występował w Szwecji (12,4%), Hiszpanii (9,7%), Estonii (8,3%) oraz na Cyprze (7,9%), zaś najniższy – w Czechach (1,9%) i Bułgarii (2,4%) wobec 5,9% w UE oraz 6,2% w strefie euro.

Wykres 2.2.3. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE
 Chart 2.2.3. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Tablica 2.2.5. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób
Table 2.2.5. Total unemployment rate and young unemployment rate

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in%									
UE EU	7,3	6,7	7,1	7,1	6,2	16,7	15,6	17,6	16,7	14,5
Strefa euro Euro area	8,2	7,6	7,9	7,7	6,8	17,5	16,3	18,1	16,9	14,6
Austria Austria	4,9	4,5	5,4	6,2	4,8	10,0	9,1	11,7	11,0	9,5
Belgia Belgium	6,0	5,4	5,6	6,3	5,6	16,0	14,5	15,9	18,2	16,4
Bułgaria Bulgaria	5,2	4,2	5,1	5,3	4,3	15,9	12,1	17,4	15,8	10,7
Chorwacja Croatia	8,5	6,6	7,5	7,6	7,0	23,7	16,6	21,1	21,9	18,0
Cypr Cyprus	8,4	7,1	7,6	7,5	6,8	20,2	16,6	18,2	17,1	18,6
Czechy Czechia	2,2	2,0	2,6	2,8	2,2	6,7	5,6	8,0	8,2	6,8
Dania Denmark	5,1	5,0	5,6	5,1	4,5	10,5	10,1	11,6	10,8	10,6
Estonia Estonia	5,4	4,5	7,0	6,2	5,6	12,0	11,6	18,3	16,7	18,6
Finlandia Finland	7,4	6,7	7,8	7,7	6,8	17,3	17,7	21,0	17,1	14,2
Francja France	9,0	8,4	8,0	7,9	7,3	22,0	20,7	21,5	18,9	17,3
Grecja Greece	19,3	17,3	16,3	14,7	12,5	41,2	37,5	38,0	35,5	31,4
Hiszpania Spain	15,3	14,1	15,5	14,8	12,9	34,3	32,5	38,3	34,8	29,8
Holandia Netherlands	3,8	3,4	3,8	4,2	3,5	8,9	8,5	10,6	9,3	7,6
Irlandia Ireland	5,8	5,0	5,7	6,2	4,5	13,8	12,5	15,8	14,5	10,1
Litwa Lithuania	6,2	6,3	8,5	7,1	6,0	11,1	11,9	19,6	14,3	11,9
Luksemburg Luxembourg	5,6	5,6	6,8	5,3	4,6	14,2	17,0	23,2	16,9	17,6
Łotwa Latvia	7,4	6,3	8,1	7,6	6,9	12,2	12,7	14,9	14,8	15,3
Malta Malta	3,7	3,6	4,4	3,4	2,9	9,1	9,3	10,9	9,4	8,3
Niemcy Germany	3,4	3,1	3,9	3,7	3,1	6,6	6,2	8,0	7,0	6,0
Polska Poland	3,9	3,3	3,2	3,4	2,9	11,8	9,9	10,9	11,9	10,8
Portugalia Portugal	7,1	6,5	6,9	6,6	6,0	20,3	18,3	22,5	23,4	19,0
Rumunia Romania	4,2	3,9	5,0	5,6	5,6	20,5	21,0	21,6	21,0	22,8
Słowacja Slovakia	6,5	5,8	6,7	6,8	6,1	15,8	17,1	20,4	20,6	19,9
Słowenia Slovenia	5,1	4,5	5,0	4,8	4,0	8,9	8,1	14,3	12,8	10,1
Szwecja Sweden	6,4	6,8	8,3	8,8	7,5	16,8	19,4	23,5	24,7	21,7
Węgry Hungary	3,7	3,4	4,3	4,1	3,6	9,9	11,2	12,5	13,5	10,6
Włochy Italy	10,6	10,0	9,2	9,5	8,1	32,2	29,2	29,8	29,7	23,7

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

W 2022 r. stopa bezrobocia trwającego 12 miesięcy i więcej (tzw. długotrwałego, ang. long-term unemployment) spadła w krajach UE27 o 0,4 p. proc. w skali roku i wyniosła 2,4%, przy czym najwyższa wystąpiła w Grecji (7,7%) oraz Hiszpanii (5,0%), zaś najniższa – w Danii (0,5%), w Czechach (0,6%) oraz w Holandii (0,7%).

W 2022 r. około 9,6% ludności w wieku 15–24 lata (4,5 mln) stanowiły w UE osoby, które ani nie uczyły się, ani nie pracowały (wskaźnik NEET-Young people neither in employment nor in education). Najwyższy współczynnik występował w Rumunii (17,5%), we Włoszech (15,9%) oraz na Cyprze (12,9%). Najniższy wskaźnik NEET zaobserwowano w Holandii (2,8%) i Szwecji (4,9%), Portugalii oraz Belgii (po 6,6%).

Bierni zawodowo Economically inactive

W 2022 r. w krajach UE odnotowano 72,0 mln osób biernych zawodowo (w wieku 15–64 lata), tj. o 3,4% mniej niż w 2021 r. Udział biernych zawodowo wśród populacji w tym przedziale wieku wyniósł 25,5% i był niższy o 0,9 p. proc. niż w roku poprzedzającym. Krajami o najwyższym odsetku osób biernych zawodowo były Włochy (34,5%), Rumunia (33,2%), Grecja (30,6%) i Chorwacja (30,1%). Najmniejsza relacja biernych zawodowo wobec ludności występowała w Holandii (15,3%), Szwecji (16,5%), Estonii (18,8%), Danii (19,6%) oraz na Malcie (20,0%).

Tablica 2.2.6. Przyczyny bierności zawodowej według płci w UE (wiek 15–64 lata)
Table 2.2.6. Reasons for economic inactivity by sex in EU (age group 15–64)

Wyszczególnienie Specification	Kobiety Females	Mężczyźni Males
	w %	in%
Nauka, uzupełnienie kwalifikacji In education or training	10,1	24,3
Choroba lub niepełnosprawność Own illness or disability	5,0	8,3
Opieka nad dziećmi lub niepełnosprawnymi dorosłymi Care of children or adults with disabilities	26,1	5,7
Pozostałe przyczyny rodzinne Other family reasons	6,4	2,1
Niemожność znalezienia pracy w wymiarze pełnego etatu No full job found	19,1	26,2
Pozostałe przyczyny osobiste Other personal reasons	11,6	11,2
Inne powody Other reasons	21,8	22,2

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy Potentially unused labour resources

Analiza niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy stanowi uzupełnienie analizy bezrobocia. Poza bezrobotnymi, do grona niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy zalicza się tzw. niepełnozatrudnionych oraz potencjalnie aktywnych zawodowo.

Niepełnozatrudnieni to osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy, które chciałyby pracować dłużej, ale nie mają takiej możliwości. Liczba niepełnozatrudnionych w UE w 2022 r. wyniosła 5,7 mln, zaś ich udział w populacji aktywnych zawodowo 2,6%.

Potencjalnie aktywni zawodowo to osoby poszukujące pracy, ale niegotowe do jej podjęcia oraz nieposzukujące pracy, ale gotowe do jej podjęcia. Ze względu na przyjętą definicję, osoby te znajdują się w populacji biernych zawodowo. Potencjalnie aktywni zawodowo w 2022 r. w krajach UE stanowili populację 8,5 mln osób.

Tablica 2.2.7. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE
Table 2.2.7. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in EU

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mln in million				
Razem Total	32,3	30,3	33,0	31,2	27,5
Potencjalnie aktywni zawodowo Potential economically active population	9,9	9,5	11,5	10,0	8,5
Poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Persons seeking work but not immediately available	2,0	1,9	2,1	1,8	1,8
Nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia Persons available to work but not seeking	8,0	7,5	9,5	8,2	6,7
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	6,7	6,3	6,3	6,3	5,7
Bezrobotni Unemployed	15,6	14,5	15,2	15,0	13,3

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy

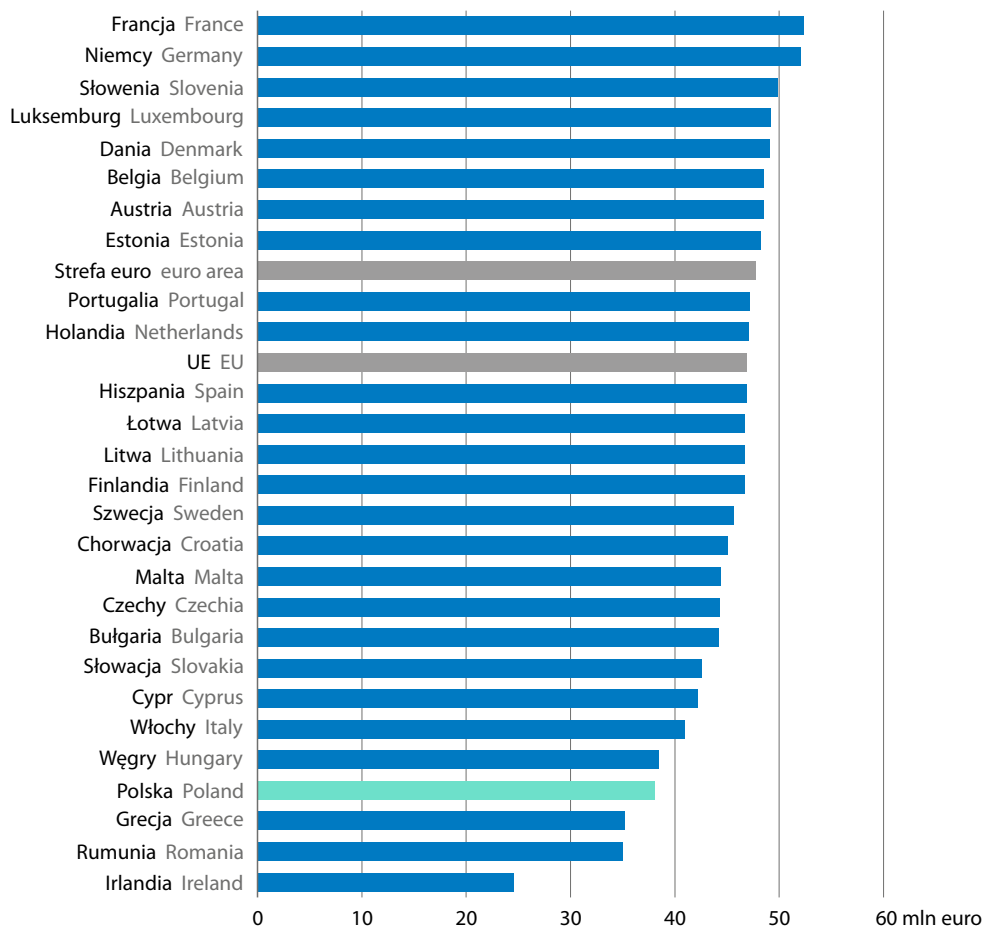
Nominal compensation per employee and work productivity

Zgodnie z danymi Eurostatu, roczne koszty związane z zatrudnieniem w UE27 w 2022 r. kształtowały się na poziomie około 40,4 tys. euro na zatrudnionego. Najwyższe występowały w Luksemburgu (ok. 81,3 tys. euro), Belgii (ok. 63,3 tys. euro) oraz Danii (ok. 61,9 tys. euro), zaś najniższe w Bułgarii (ok. 14,3 tys. euro), Rumunii (ok. 14,7 tys. euro) oraz na Węgrzech (ok. 14,9 tys. euro)⁵⁶.

Najwyższy udział kosztów związanych z wynagrodzeniem w PKB wystąpił w 2022 r. we Francji (52,4%), Niemczech (52,1%), na Słowenii (49,9%) oraz w Luksemburgu (49,2%). Najniższy zaś – w Irlandii (24,6%), Rumunii (35,0%) oraz w Grecji (35,2%).

⁵⁶ Wyliczenia własne na podstawie danych Eurostatu/Own calculation at the basis of Eurostat data.

Wykres 2.2.4. Koszty nominalne związane z zatrudnieniem w krajach UE (jako udział procentowy w PKB)
 Chart 2.2.4. Nominal compensation per employee in EU countries (as percentage of GDP)

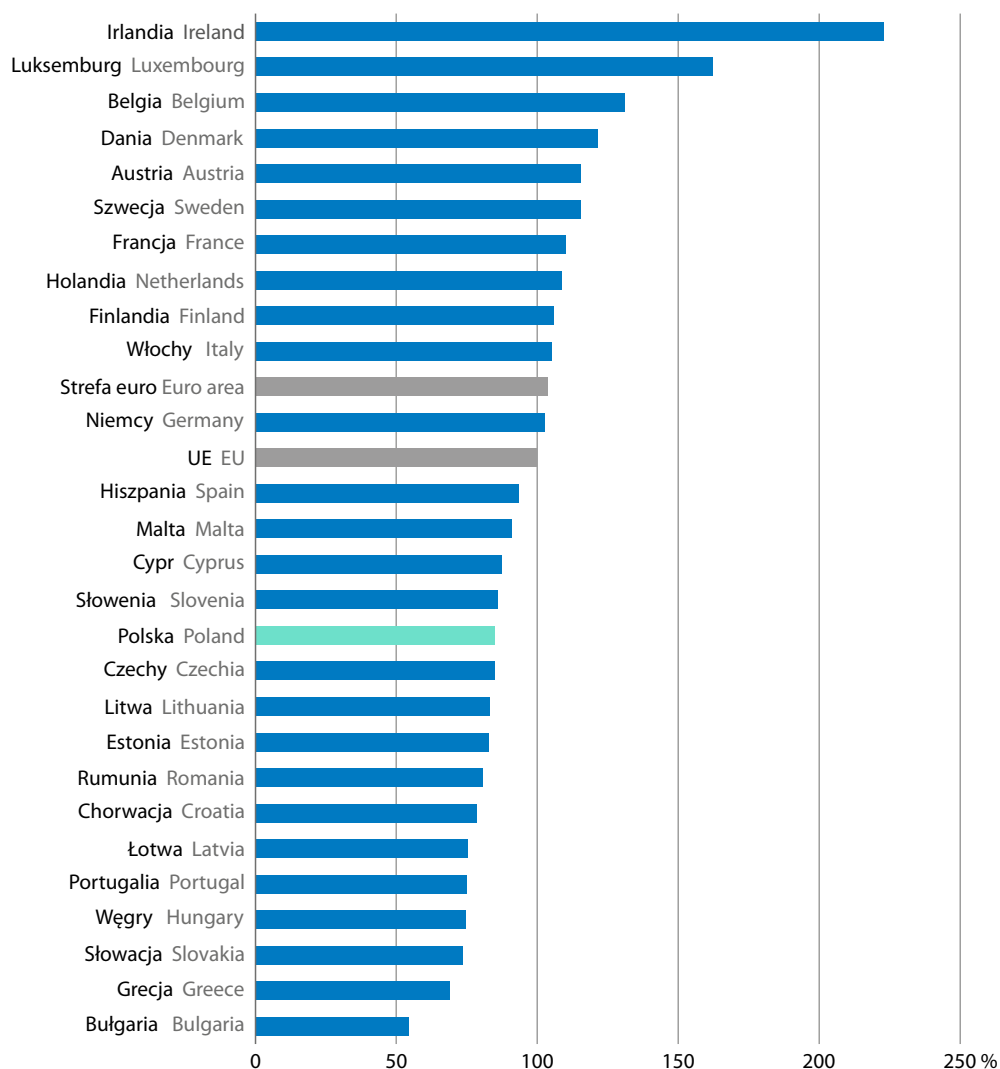

Źródło: Eurostat.

Source: Eurostat data.

Wydajność pracy jest liczona jako PKB przypadający na jednego pracującego. Zgodnie z danymi Eurostatu, nominalna wydajność pracy liczona na osobę pracującą wobec średniej wydajności w UE była w 2022 r. najwyższa w Irlandii (223,2%), Luksemburgu (162,2%) oraz w Belgii (131,3%). Najniższy poziom wydajności wobec przeciętnej wydajności w UE wystąpił w Bułgarii (54,6%), Grecji (68,9%) oraz na Słowacji (73,8%).

Wykres 2.2.5. Nominalna wydajność pracy na jednego pracującego w relacji do przeciętnej wydajności w UE
 Chart 2.2.5. The nominal labour productivity per person employed in relation to UE average

Źródło: dane Eurostatu.

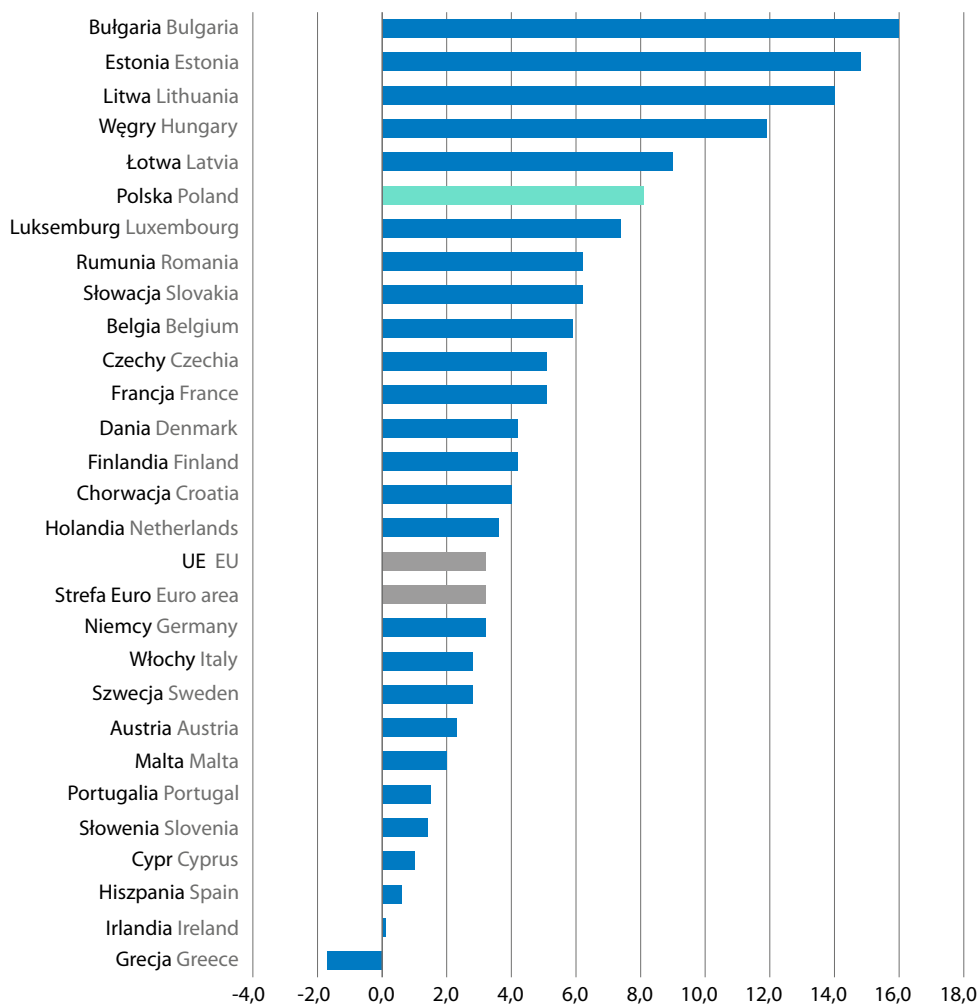
Source: Eurostat data.

Wskaźnik „jednostkowe koszty pracy” (unit labour cost) to stosunek kosztów związanych z zatrudnieniem, przypadających na jednego zatrudnionego, do wydajności pracy. Wskaźnik ten stanowi relację między wartością kosztów pracy, czyli całkowitego wynagrodzenia w gotówce lub w naturze, płatnego przez pracodawcę zatrudnionemu w zamian za pracę (włącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców), a wartością, jaką pracownik wytwarza. Tempo wzrostu tego wskaźnika ma odzwierciedlić dynamikę udziału czynnika produkcyjnego, jakim jest praca w wytworzonej wartości produkcji.

W 2022 r. nominalne jednostkowe koszty pracy wzrosły w UE wobec 2015 r. o 13,7% (wzrost o 13,8% w strefie euro). W skali roku, koszty te wzrosły w UE o 3,2%, przy czym najwięcej w Bułgarii (o 16,0%), Estonii (14,8%) oraz na Litwie (o 14,0%).

Wykres 2.2.6. Nominalne jednostkowe koszty pracy w krajach UE w relacji do 2021 r. Zmiana procentowa wobec ub. roku

Chart 2.2.6. Nominal unit labour costs in EU countries in relation to 2021 Percentage change on previous period

Źródło: dane Eurostatu
Source: Eurostat data.

Nierówności dochodowe

Income inequality

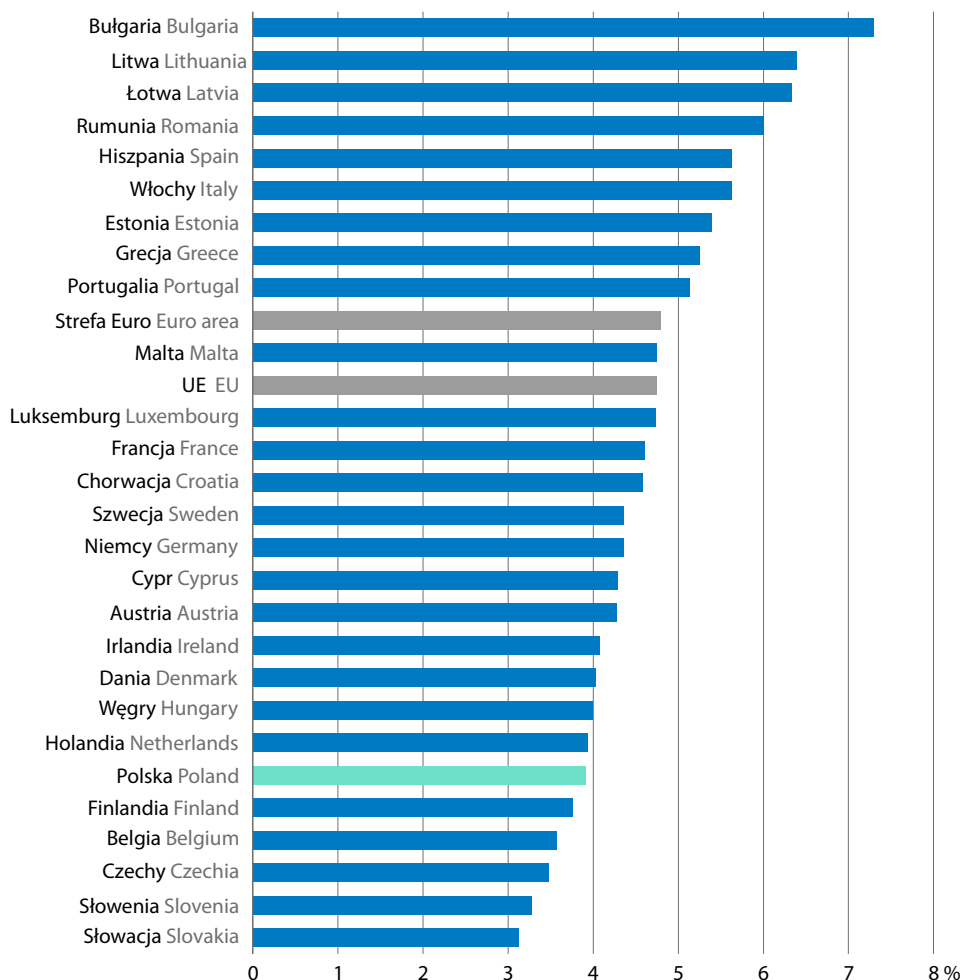
Istnieje wiele metod mierzenia nierówności dochodowych w gospodarce. Często nierówności dochodowe mierzone są za pomocą wskaźnika nierówności rozkładu dochodów S80/S20 lub współczynnika Giniego. Obie wielkości są obliczane dla krajów UE na podstawie jednolitego badania EU-SILC. Dane oparte na tej samej metodologii w całej Unii Europejskiej umożliwiają uzyskanie informacji na temat nierówności według jednolitego podejścia, w porównywalnych warunkach, co pozwala na zbadanie relacji pomiędzy gospodarkami poszczególnych krajów.

Wskaźnik S80/S20 to stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów (najniższy kwintyl). Wyższy wskaźnik nierówności rozkładu dochodów S80/S20 oznacza wyż-

szy poziom nierówności dochodowych, a niższy – mniejszą nierówność. Wskaźnik dochodów S80/S20 na poziomie 1,0 oznacza równe dochody na osobę dla wszystkich gospodarstw domowych.

Wskaźnik S80/S20 dla UE27 w 2022 r. wyniósł 4,7% i był o 0,3 p. proc. niższy niż w 2021 r.

Wykres 2.2.7. Współczynnik zróżnicowania kwintylowego S80/S20 według grup krajów
Chart 2.2.7. S80/S20 income quintile share ratio by selected countries

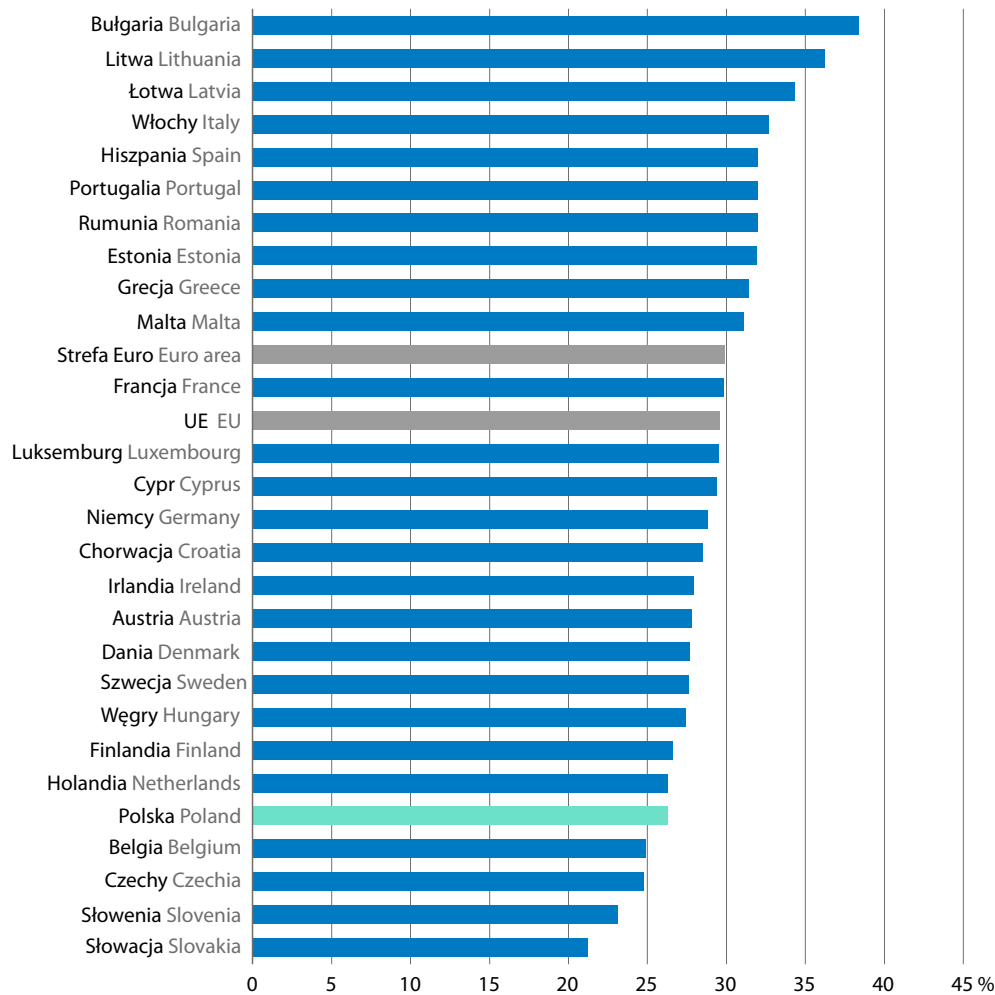
Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Do zbadania poziomu nierówności dochodowych często wykorzystywaną miarą jest współczynnik Giniego. Jest to miara nierówności rozkładu dochodów, która przybiera wielkość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy, a ta jedna otrzymywałaby cały dochód. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie⁵⁷.

⁵⁷ Źródło definicji: badanie EU-SILC, według Eurostat.

Wykres 2.2.8. Wskaźnik Giniego dla wybranych krajów
 Chart 2.2.8. Gini coefficient for selected countries

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym poziomem współczynnika Giniego w krajach UE w 2022 r. wyniosła 17,2 p. proc. Krajami cechującymi się największymi nierównościami dochodowymi w Unii Europejskiej w 2022 r. były: jeden z najmniej zamożnych krajów UE – Bułgaria (38,4%) oraz kraje bałtyckie: Litwa (36,2%) oraz Łotwa (34,3%), kraje Europy Południowej: Włochy (32,7%), Hiszpania oraz Portugalia (po 32,0%).

3. Rynek pracy w Polsce⁵⁸

3. Labour market in Poland

Sytuacja na rynku pracy w 2022 r. w Polsce poprawiła się w porównaniu z poprzednim rokiem. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 2,6% wyższe niż przed rokiem (wobec spadku o 0,3% w 2021 r.), a stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia wyniosła 5,2% i była o 0,6 p. proc. niższa niż w końcu grudnia 2021 r.⁵⁹ Jednocześnie stopa bezrobocia zgodnie z BAEL wyniosła 2,9% (stan według ostatniego badania w roku), a wskaźnik zatrudnienia (15–64 lata) według BAEL wyniósł 71,3 (wzrost o 1,0 w stosunku do 2021 r.). Podniesiona została płaca minimalna do 3 010 zł oraz nastąpił wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym, zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sferze budżetowej. W sektorze przedsiębiorstw wzrost nominalny wyniósł 13,0%, a w strefie budżetowej było to 8,0%. Jednocześnie odnotowano spadek wynagrodzeń w ujęciu realnym. W sektorze przedsiębiorstw spadek realny wynagrodzeń był umiarkowany i wyniósł 1%, a w sferze budżetowej głęboki i wyniósł 5,3%. Saldo miejsc pracy (różnica pomiędzy nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy) wyniosło 259,8 tys., wobec 331,3 tys. w roku poprzedzającym⁶⁰.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Największym wyzwaniem dla polskiego rynku pracy są trendy demograficzne, zmieniające na niekorzyść strukturę populacji i prowadzące do starzenia się zasobów pracy.

Wyniki spisu powszechnego z 2021 r.⁶¹ wskazują na duże zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W okresie międzyspisowym (od 2011 r.) zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym, a także w wieku produkcyjnym. Wyraźnie zwiększył się natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym. W ciągu dekady przybyło blisko 2 miliony osób w grupie wieku 60/65 lat i więcej, a tym samym już przeszło co 5-ty mieszkaniec Polski ma ponad 60 lat.

Rok 2022 był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się ludności. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) w 2022 r. (stan w dn. 31 XII) wyniosła 22,2 mln osób wobec 22,4 mln osób w roku poprzedzającym⁶². Po osiągnięciu maksimum w 2010 r., liczba ta zmniejszała się w latach 2011–2022, przy czym skala spadku w każdym kolejnym roku była coraz większa. Udział tej grupy wieku w populacji w 2022 r. wyniósł 58,7%, wobec 59,1% w 2021 r. i 64,4% w 2010 r., w tym w wieku mobilnym (18–44 lata) było to 36,0%, a w wieku niemobilnym (45–59/64 lata) było to 22,7%.

Ludność w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) w 2022 r. liczyła 8,6 mln osób (0,1 mln więcej niż w 2021 r.), a jej udział wyniósł 22,9% całej populacji. Udział ten nieustannie rósł od 1990 r., kiedy to stanowił 12,9%.

Wzrosła wartość współczynnika obciążenia (demograficznego)⁶³ z 69,0 w 2021 r. do 70,0 w 2022 r.

⁵⁸ Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL zostały wprowadzone zmiany, wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych, więcej informacji na ten temat dostępnych jest w uwagach metodologicznych na stronie GUS: Informacja Głównego Urzędu Statystycznego na temat zmian wprowadzanych od 2021 r. w BAEL.

⁵⁹ Jeśli nie zaznaczono inaczej, w rozdziale podano dane średnioroczne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

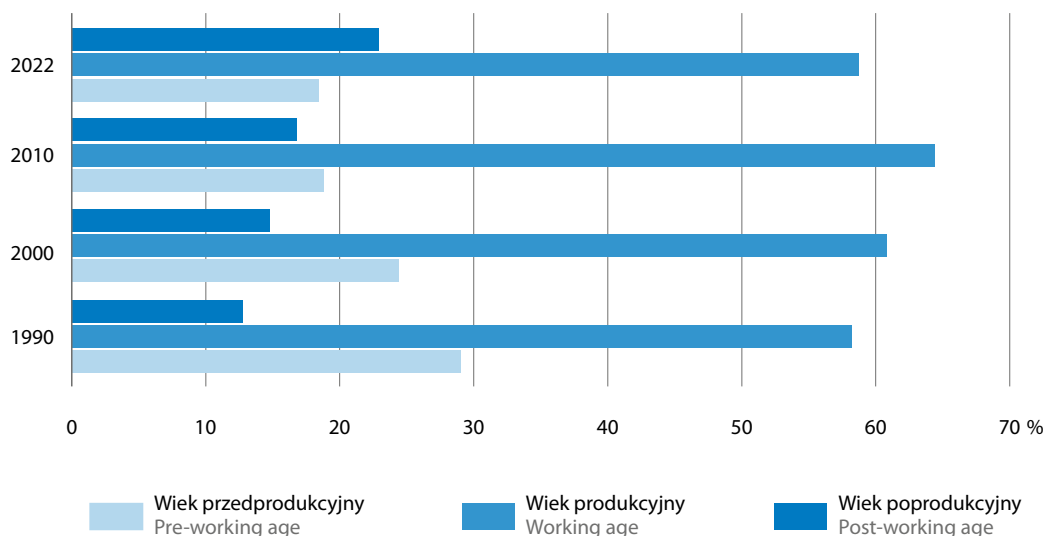
⁶⁰ GUS. (2023). Popyt na pracę w 2022 r.

⁶¹ GUS. (2023). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021.

⁶² GUS. (2023). Baza Danych Lokalnych.

⁶³ Współczynnik obciążenia (demograficznego) – ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 2.3.1. Zmiana w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku
 Chart 2.3.1. Change in the population structure by economic age groups

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Aktywni zawodowo

Economically active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 15–89 lat, według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2022 r. wyniosła 17,2 mln osób.

Współczynnik aktywności zawodowej wzrósł we wszystkich grupach wieku. Dla osób w wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 80,2% (wzrost o 0,8 p. proc. w stosunku do 2021 r.). Współczynnik aktywności zawodowej wśród osób młodych w przedziale 18–24 lata wyniósł 44,3% (wzrost o 1,0 p. proc. w stosunku do 2021 r., a w grupie osób 55–59/64 lata odnotowano 70,6% (wzrost o 1,4 p. proc.). Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej w wysokości 89,7% wystąpił dla wieku 35–44 lata i był wyższy o 0,3 p. proc. niż rok wcześniej.

Tablica 2.3.1. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku
 Table 2.3.1. Economic activity rate by selected age groups

Wiek Age	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %									
15–89	54,7	55,2	55,3	55,6	56,0	56,0	56,0	55,8	57,8	58,0
15–24	33,0	33,5	32,6	34,2	34,5	35,0	35,1	31,6	31,0	31,1
20–64	70,6	71,4	71,8	72,6	73,6	74,2	74,8	75,1	78,0	78,9
65–89	3,9	4,3	4,4	4,7	5,3	5,3	5,4	5,7	6,2	6,5
18–59/64	71,8	72,8	73,1	74,0	75,0	75,8	76,4	76,5	79,4	80,2

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Pracujący Employed persons

Liczba osób pracujących (w wieku 15–89 lat), według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, w Polsce w 2022 r. wyniosła 16,7 mln.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 18–59/64 wyniósł 77,8% (o 1,2 p. proc. więcej niż w 2021 r.). Najwyższy wskaźnik zatrudnienia w 2022 r. wystąpił w grupie wieku 35–44 lata, gdzie wyniósł 87,8% (o 0,8 p. proc. więcej niż w 2021 r.), natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w grupie osób w wieku 60/65 lat i więcej na poziomie 9,2% (o 0,2 p. proc. więcej niż w poprzednim roku).

W końcu grudnia 2022 r. było 422,6 tys. osób, które pracowały zdalnie w związku ze stanem zagrożenia epidemicznego⁶⁴. Wykorzystanie pracy zdalnej w sektorze prywatnym było wyższe niż w sektorze publicznym. W obu sektorach udział ten był niższy niż w czwartym kwartale 2021 r. W sektorze publicznym udział osób pracujących zdalnie w związku z sytuacją epidemiczną w ogólnej liczbie pracujących zmalał z 8,0% na koniec czwartego kwartału 2021 r. do 1,0% w analizowanym okresie.

W skali całej gospodarki wykorzystanie pracy zdalnej w celu ograniczenia zagrożenia epidemicznego pozostawało największe w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących 50 osób i więcej. Udział pracujących zdalnie w podmiotach tej wielkości wyniósł 4,8%. Było to o 4,0 p. proc. mniej niż w czwartym kwartale 2021 r. W podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób pracę zdalną świadczyło 1,6% pracujących, a w podmiotach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób 1,1% (przed rokiem odpowiednio 2,6% i 5,5%).

Wykonywanie pracy zdalnej w związku z sytuacją epidemiczną było zróżnicowane w zależności od rodzaju działalności. W sekcji J – Informacja i komunikacja praca zdalna była wykonywana przeszło przez co 3 osobę pracującą w tej sekcji (przed rokiem ponad co druga osoba pracowała zdalnie). Duży udział pracujących objętych taką formą pracy był również w sekcjach M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

Tablica 2.3.2. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku
Table 2.3.2. Employment rate by selected age groups

Wiek Age	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %									
15–89	48,9	50,1	51,1	52,1	53,2	53,9	54,1	54,0	55,8	56,3
15–24	23,9	25,5	25,8	28,1	29,4	30,8	31,7	28,2	27,4	27,8
20–64	63,1	65,0	66,4	68,2	70,0	71,4	72,3	72,7	75,4	76,7
65–89	3,7	4,2	4,3	4,6	5,2	5,2	5,4	5,6	6,2	6,4
18–59/64	64,1	66,0	67,3	69,3	71,2	72,8	73,8	74,0	76,6	77,8

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

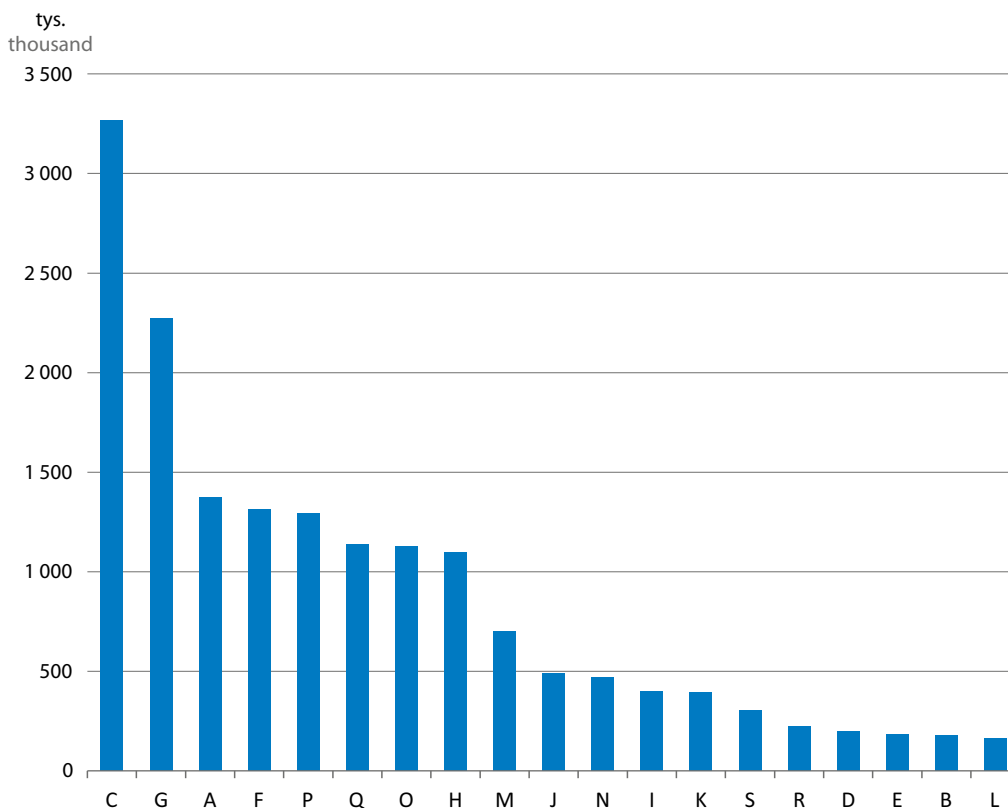
Pracujący według sektorów ekonomicznych⁶⁵ i sekcji PKD Employed persons by economic sectors and NACE sections

Największą liczbą osób pracujących w 2022 r. cechował się sektor usług (10,2 mln), a liczba ta stanowiła 60,6% ogółu pracujących. Liczba pracujących w przemyśle w 2022 r. wyniosła 5,1 mln, zaś w rolnictwie 1,4 mln.

⁶⁴ GUS. (2023). Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w Polsce w czwartym kwartale 2022 r.

⁶⁵ Sektory ekonomiczne PKD w niniejszym podrozdziale to 3 grupy sekcji gospodarki PKD, czyli sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy. Por. GUS. (2013). Aktywność ekonomiczna ludności IV kwartał 2012, s. 20.

Wykres 2.3.2. Liczba pracujących ogółem w 2022 r. według sekcji PKD
 Chart 2.3.2. Total number of employed persons in 2022 by NACE sections

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Dane BAEL wskazują, że w ciągu roku przybyło średnio 106 tys. pracujących w sektorze usług i 17 tys. pracujących w sektorze przemysłu, natomiast ubyło 16 tys. z sektora rolnictwa.

W podziale według sekcji PKD, w 2022 r. najwięcej osób pracujących było w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe – 3,3 mln osób, w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 2,3 mln, w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo – 1,4 mln, w sekcji F – Budownictwo – 1,3 mln oraz P – Edukacja – 1,3 mln osób.

Najwyższy spadek procentowy liczby pracujących odnotowano w sekcji B – Górnictwo i wydobywanie o 8,3%.

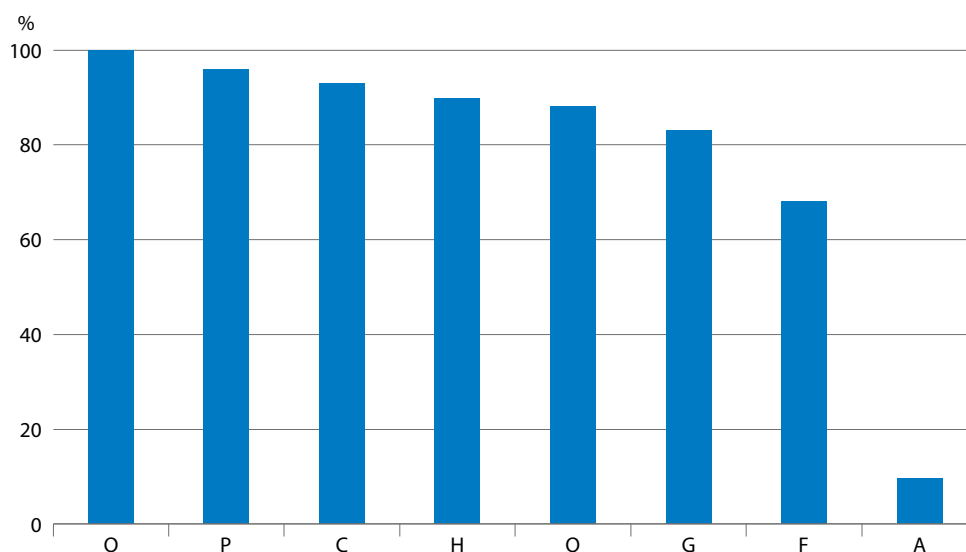
Pracujący według statusu zatrudnienia

Employed persons by employment status

Liczba pracowników najemnych (w wieku 15–89 lat) w Polsce w 2022 r. wyniosła 13,4 mln i była na tym samym poziomie, co rok wcześniej. Stanowili oni 80,1% populacji osób pracujących, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. W sektorze publicznym w 2022 r. zatrudnionych było 4 035 tys. pracowników najemnych, tj. 30,1% ogółu, zaś w sektorze prywatnym 9 383 tys., tj. 69,9%. Biorąc pod uwagę sekcje PKD, podobnie jak rok wcześniej najwyższy odsetek pracowników najemnych wśród pracujących ogółem występował w administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (sekcja O) – 100%, Górnictwie i wydobywaniu (sekcja B) – 98,9% oraz w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami (sekcja E) – 97,8%.

Wykres 2.3.3. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2022 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.3. Share of employees among total number of employed persons in 2022 by the greatest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

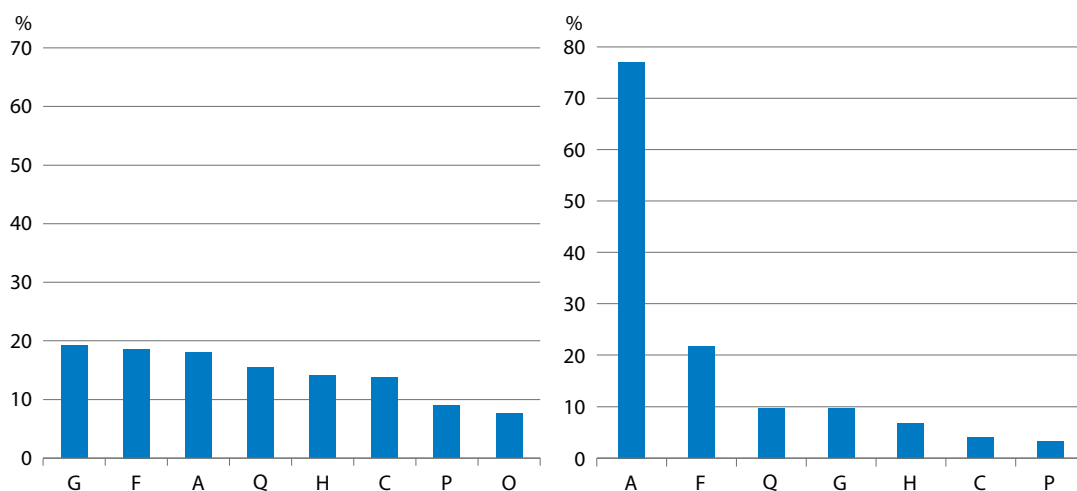
Source: Statistics Poland own research.

Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony Temporary employees

Liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony wyniosła 2,1 mln osób. Udział zatrudnionych na czas określony stanowił 15,5% liczby pracowników najemnych ogółem. Według podziału na sekcje PKD, największy odsetek pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony wśród pracowników najemnych występował w 2022 r. w Administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N), Działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I) oraz Pozostałej działalności usługowej (sekcja S).

Wykres 2.3.4. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2022 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.4. Share of temporary employees and self-employed in 2022 by the greatest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin

Self-employed persons and contributing family workers

Liczba pracujących na własny rachunek, niezatrudniających pracowników najemnych, wyniosła 2 487 tys. w 2022 r. i stanowiła 14,9% liczby pracujących ogółem (wzrost o 0,4 p. proc. w stosunku do 2021 r.).

Biorąc pod uwagę sekcje PKD, najwyższy odsetek pracujących na własny rachunek wśród pracujących ogółem występował w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A) – 77,1%, w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 28,2% oraz w Informacji i komunikacji (sekcja J) – 25,1%. Pracodawcy, tj. pracujący na własny rachunek, zatrudniający pracowników najemnych, stanowili populację 655 tys., tj. 3,9% ogółu pracujących.

Liczba pomagających bezpłatnie członków rodzin w 2022 r. wyniosła 183 tys. (w porównaniu do 204 tys. w 2021 r.) i stanowiła 1,1% ogółu pracujących.

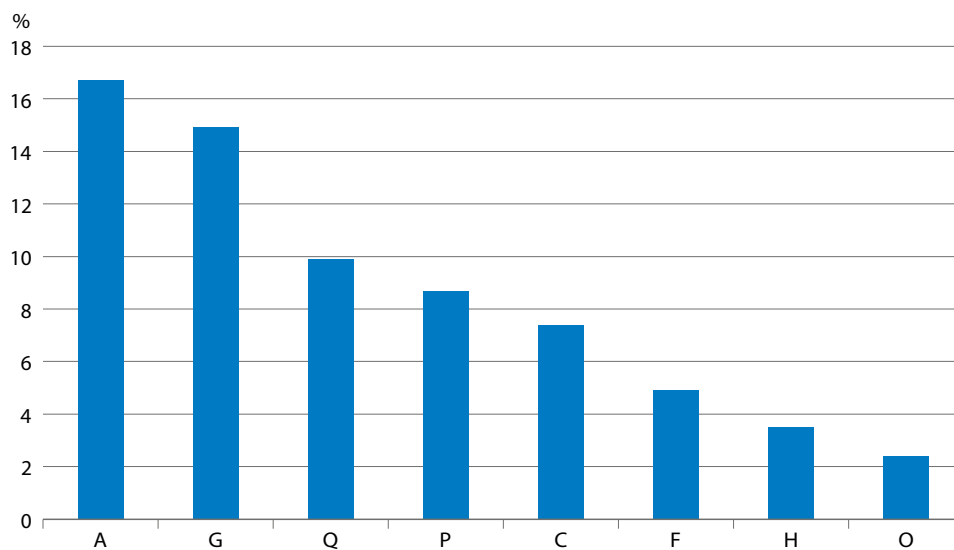
Pracujący według wymiaru czasu pracy

Employed persons by working time

Liczba pracujących (w wieku 15–89 lat) w niepełnym wymiarze czasu pracy w 2022 r. wyniosła 1 071 tys. osób i stanowiła 6,4% liczby pracujących ogółem (wzrost o 0,2 p. proc. w stosunku do 2021 r.). Według sekcji PKD, najwyższy udział pracujących w niepełnym wymiarze wśród pracujących ogółem występował w sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (16,7%), w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny (14,9%) oraz sekcji Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,9%).

Wykres 2.3.5. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2022 r. w największych sekcjach PKD

Chart 2.3.5. Share of part-time employed persons among employed persons in 2022 by the greatest NACE sections

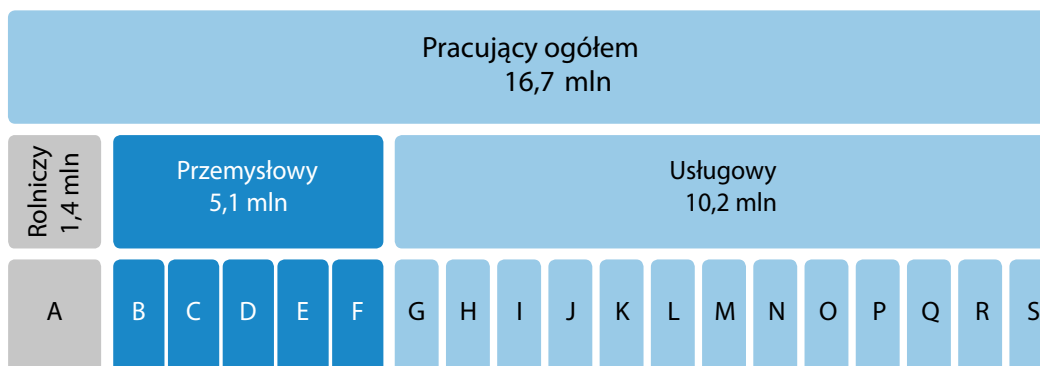
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Struktura populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2022 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy⁶⁶

Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2022 by economic sectors, NACE sections, employment status and working time

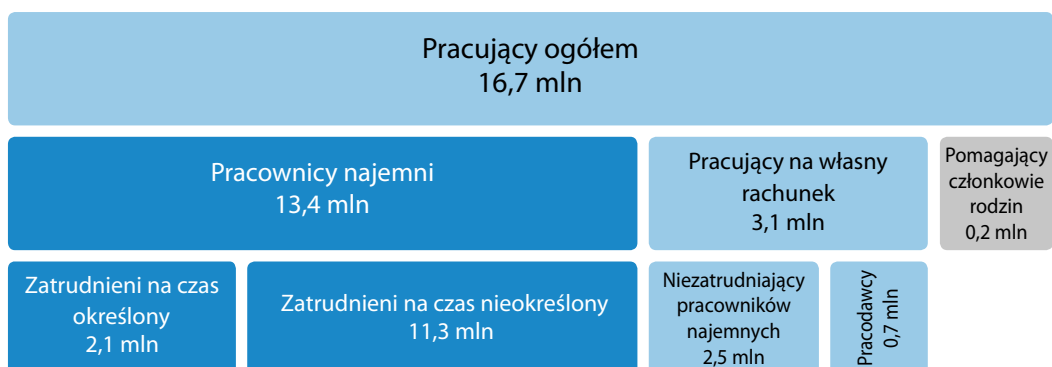
Wykres 2.3.6. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD

Chart 2.3.6. Employed persons by economic sectors and NACE sections

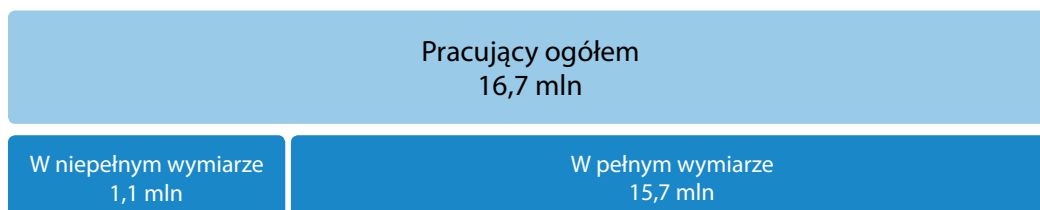
Wykres 2.3.7. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia

Chart 2.3.7. Employed persons by employment status

Wykres 2.3.8. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy

Chart 2.3.8. Employed persons by working time

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁶⁶ Dane nie sumują się na ogółem, ponieważ nie obejmują nieustalonego rodzaju działalności. W niektórych pozycjach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „ogółem”. Wynika to z zaokrąglenia dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

The data do not sum up to total category as they do not include non-defined economic activities. On some positions the data, when summed up, may give a different Total than the figure in the column “Total”. This due to the rounding-off done after generalizing the results of the survey.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2022 r.*Work permits for foreigners in 2022*

Dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej⁶⁷ pokazują, że w latach 2018–2021 obserwowano w Polsce systematyczny wzrost liczby wydawanych zezwoleń na pracę cudzoziemców, (z wyjątkiem 2020 r., gdy nastąpił spadek o 8,6% w stosunku do poprzedniego roku w związku z pandemią COVID-19), natomiast w 2022 r. wydano 365,5 tys. zezwoleń na pracę, co stanowiło spadek o 27,5% w stosunku do 2021 r. Powodem spadku liczby zezwoleń ogółem było gwałtowne zmniejszenie liczby zezwoleń dla obywateli Ukrainy w związku z działaniami wojennymi (o 73,8%).

Mimo tego, według obywatelstwa najwięcej zezwoleń wydano obywatelom Ukrainy, których dominujący udział wśród cudzoziemców podejmujących pracę w Polsce utrzymuje się od 2013 r. Jednocześnie wzrastał dynamicznie udział obywateli innych państw, np. Indii, Uzbekistanu czy Nepalu.

Tablica 2.3.3. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa

Table 2.3.3. Work permits for foreigners by country of citizenship

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)				
	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem Total	328,8	444,7	406,5	504,2	365,5
Ukraina Ukraine	238,3	330,5	295,3	325,2	85,1
Indie India	8,4	8,1	8,2	15,3	41,6
Uzbekistan Uzbekistan	2,6	6,3	5,9	15,0	33,4
Turcja Turke	1,5	2,9	2,6	7,4	25,0
Filipiny Philippine	2,1	6,3	7,4	13,3	22,6
Nepal Nepal	19,9	9,2	5,7	10,9	20,0
Białoruś Belarus	19,2	27,1	27,3	34,8	18,4
Bangladesz Bangladesh	8,3	7,0	3,8	7,5	13,5
Turkmenistan Turkmenistan	0,0	0,3	1,0	2,6	11,9
Indonezja Indonesia	0,4	2,0	3,9	7,9	10,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

Najczęściej zezwolenia na pracę przyznawane były obywatelom Ukrainy i stanowiły one 23,4% ogólnej liczby wydanych zezwoleń, na drugim miejscu byli obywatele Indii (11,4% udziału w ogólnej liczbie zezwoleń) oraz Uzbekistanu (9,1%).

Najwięcej zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydano w 2022 r. dla podmiotów działających w ramach sekcji PKD: Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 26,7% w ogólnej liczbie zezwoleń, administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N) – 21,1% oraz Budownictwo (sekcja F) – 19,4%.

⁶⁷ <https://psz.praca.gov.pl>

Tablica 2.3.4. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2022 r. według wybranych sekcji PKD
 Table 2.3.4. Work permits for foreigners issued in 2022 by selected NACE sections

Sekcja PKD NACE section	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thousand)
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	97,5
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities	77,2
Budownictwo Construction	71,0
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	70,2
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and gastronomy	17,1
Handel hurtowy i detaliczny Wholesale and retail trade	9,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.
 Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

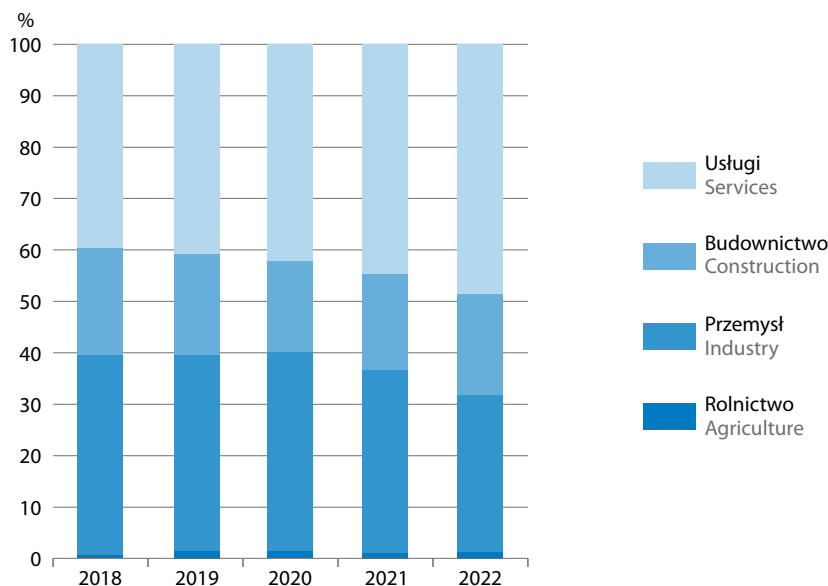
Zauważalny duży spadek liczby wydanych zezwoleń na pracę dla obywateli Ukrainy został zrekompensowany innym narzędziem prawnym. W następstwie wejścia w życie przepisów o pomocy obywatelom Ukrainy⁶⁸ (ze względu na działania wojenne w okresie od dnia 24 lutego 2022 r.) możliwe jest powierzenie pracy obywatelowi Ukrainy na podstawie niepłatnego powiadomienia, które składa pracodawca. Na tej podstawie w 2022 r. zarejestrowano 784,5 tys. powiadomień o podjęciu pracy przez cudzoziemca – obywatela Ukrainy, w tym przez 521,8 tys. (66,5%) kobiet.

W 2022 r. pracodawcy zarejestrowali w powiatowych urzędach pracy 1 038,3 tys. oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, czyli o 47,5% mniej niż w 2021 r. Większość, bo 610,8 tys. (58,8%) oświadczeń dotyczyła obywateli Ukrainy, ale ich udział w strukturze wszystkich oświadczeń zmniejszył się o 23,8 p. proc. w stosunku do 2021 r.

⁶⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz. U. 2022, poz. 583.

Wykres 2.3.9. Struktura sektorowa oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi

Chart 2.3.9. Sectoral structure of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labour offices

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.
Source: own elaboration based on Ministry of Family and Social Policy data.

Zgodnie z przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych wszystkie osoby, również cudzoziemcy, którzy wykonują pracę w Polsce, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Z danych Centralnego Rejestru Ubezpieczonych⁶⁹ liczba osób fizycznych, które podlegały ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz posiadają obywatelstwo inne niż polskie wyniosła 1 063,3 tys. w grudniu 2022 r. W porównaniu do grudnia 2021 r. liczba ubezpieczonych cudzoziemców wzrosła o ponad 188 tys. osób (o 21,5%).

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. liczba ubezpieczonych cudzoziemców z krajów UE wyniosła 39,3 tys. osób, natomiast liczba cudzoziemców z krajów spoza UE – 1 023,9 tys., w tym 746,0 tys. osób z obywatelstwem ukraińskim. Pozostałymi obywatelstwami o największej liczebności są również obywatelstwa krajów spoza UE, tj. białoruskie (108,1 tys.), gruzińskie (27,4 tys.), hinduskie (16,0 tys.) i mołdawskie (14,7 tys.).

W 2022 r. cudzoziemcy stanowili 6,5% ogółu ubezpieczonych w ZUS.

W populacji ubezpieczonych cudzoziemców dominowały osoby w wieku 20–49 lat, a ich odsetek w grudniu 2022 r. wyniósł 83,6%.

Wśród cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych dominowali mężczyźni. Do 2021 r. odsetek mężczyzn utrzymywał się na zbliżonym poziomie około 66%. W grudniu 2022 r. udział mężczyzn wśród cudzoziemców spadł poniżej 60%. Jest to wynik napływu do naszego kraju w 2022 r. dużej liczby uchodźców z Ukrainy, których znaczną część stanowią kobiety.

⁶⁹ ZUS. (2023). Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych 2022.

Popyt na pracę

The demand for labour

Wyniki badania GUS dotyczące popytu na pracę⁷⁰ wskazywały, że w 2022 r. nadal, jak już od 2010 r., liczba nowo utworzonych miejsc pracy przeważała nad liczbą miejsc zlikwidowanych. Jednocześnie zmalała różnica pomiędzy tymi dwiema wielkościami (saldo miejsc pracy), która wyniosła 259,8 tys. w 2022 r., podczas gdy w poprzednim roku było to 331,3 tys. W 2022 r. na jedno zlikwidowane miejsce pracy powstało 1,9 nowych miejsc pracy.

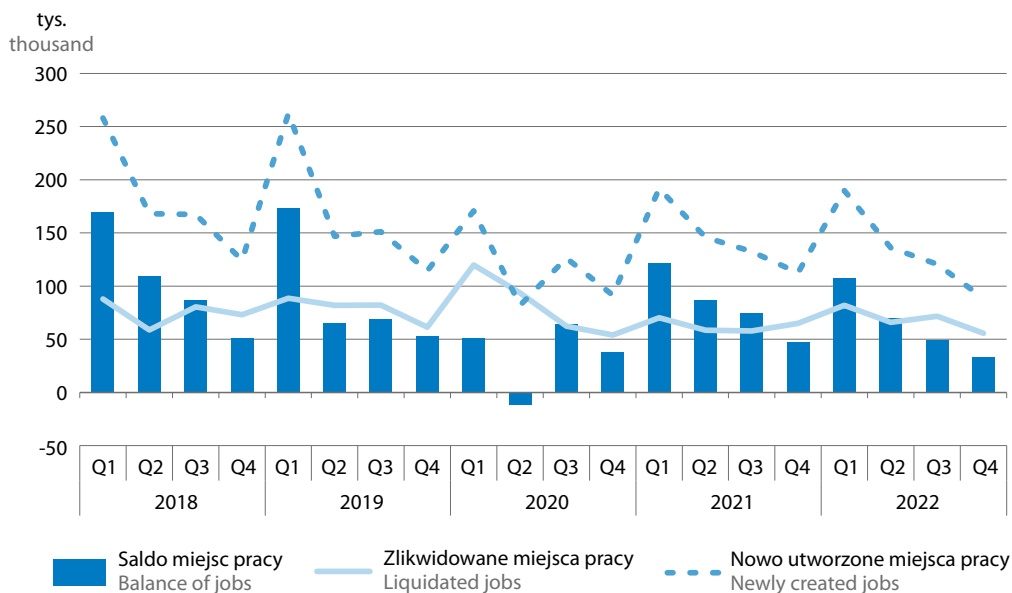
W 2022 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy wyniosła 534,8 tys., co oznaczało spadek o 8,2% wobec poprzedniego roku. Znacząca większość, bo 89,0% nowych miejsc pracy powstało w sektorze prywatnym, a 11,0% w sektorze publicznym.

Najwięcej nowych miejsc pracy zostało utworzonych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (40,2% ogółu nowych miejsc pracy), a najmniej w jednostkach liczących powyżej 49 pracujących (31,5%). W większości sekcji PKD liczba nowo utworzonych miejsc pracy była niższa niż w 2021 r. Nowe miejsca pracy tworzono przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 101,7 tys. (tj. 19,0% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 89,3 tys. (16,7%) oraz budownictwa (sekcja F) – 58,8 tys. (11,0%).

W 2022 r. zlikwidowano 275,0 tys. miejsc pracy (wzrost o 9,4% w stosunku do 2021 r.), przede wszystkim w sektorze prywatnym (93,9%). Likwidacja miejsc pracy dotyczyła w 47,8% najmniejszych jednostek, o liczbie pracujących do 9 osób. Najwięcej miejsc pracy zlikwidowano w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 56,5 tys. (20,5%), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 52,3 tys. (19,0%) i budownictwa (sekcja F) – 43,1 tys. (15,7%).

W znaczącej większości sekcji PKD odnotowano spadek liczby nowo utworzonych miejsc pracy w porównaniu z rokiem poprzednim oraz wzrost liczby zlikwidowanych miejsc pracy.

Wykres 2.3.10. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy
Chart 2.3.10. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁷⁰ GUS. (2023). Popyt na pracę w 2022 r.

Bezrobotni Unemployed persons

Liczba osób bezrobotnych, zgodnie z Badaniem Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2022 r. w Polsce wyniosła 498,0 tys. (spadek o 82,0 tys. w stosunku do 2021 r.). Stopa bezrobocia była równa 2,9% (spadek o 0,5 p. proc.). Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wyniosła 10,8% (mniej o 1,2 p. proc. niż w 2021 r.). Najniższa stopa bezrobocia występowała w 2022 r. wśród osób w wieku 45 i więcej lat (2,0%), a także w wieku 35–44 lata (2,1%). W 2022 r. w Polsce skala bezrobocia długotrwałego, tj. osób poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej wyniosła 0,6%, podobnie jak rok wcześniej.

Tablica 2.3.5. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku
Table 2.3.5. Unemployment rate by selected groups of age

Wiek Age	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	w % in %									
15–89	10,6	9,2	7,7	6,3	4,9	3,9	3,3	3,2	3,4	2,9
15–24	27,6	24,1	20,9	17,8	14,9	11,8	9,9	10,9	11,9	10,8
20–64	10,5	9,1	7,6	6,2	4,9	3,9	3,3	3,2	3,4	2,8
65–89	2,7	2,4	2,3	2,1
18–59/64	10,8	9,4	7,8	6,4	5,1	4,0	3,4	3,3	3,5	3,0

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Bezrobocie rejestrowane⁷¹ Registered unemployment

Oprócz bezrobocia mierzonego w ramach metodologii BAEL w Polsce pozyskuje się także informacje na temat bezrobocia rejestrowanego. Dane te są opracowywane w ramach statystyki publicznej ze sprawozdawczości Powiatowych Urzędów Pracy⁷². W końcu 2022 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 812,3 tys. (o 82,9 tys. mniej niż rok wcześniej), co przekładało się na stopę bezrobocia równą 5,2%, tj. o 0,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Bierni zawodowo Economically inactive population

Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej od 2021 r. bierni zawodowo, tzn. pozostający poza siłą roboczą są to wszystkie osoby w wieku 15–89 lat, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu: nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały; nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie w aktywny sposób lub poszukiwały pracy aktywnie, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym; nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ już ją znalazły i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż trzy miesiące; do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Liczba biernych zawodowo w wieku 15–89 lat w Polsce w 2022 r. wyniosła średniorocznie 12 494 tys. osób.

Od 2021 r. przyczyny bierności zawodowej są określane dla populacji osób w wieku 15–74 lata⁷³, która w 2022 r. liczyła 10 147 tys. Zdecydowaną jej większość w 2022 r. stanowili emeryci (51,5%). Natomiast

⁷¹ GUS. (2022). Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2021 r.

⁷² Definicja bezrobotnego zarejestrowanego znajduje się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dane prezentowane są według stanu na koniec okresu.

⁷³ GUS. (2021). Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne).

w przypadku osób biernych zawodowo w wieku produkcyjnym najczęstszą przyczyną bierności była nauka i podnoszenie kwalifikacji.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Total labour force slack

W okresie, gdy największym problemem polskiego rynku pracy było wysokie bezrobocie, istnienie pozostałych kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy nie było traktowane jako pierwszoplanowe. Obecnie, w obliczu starzenia się zasobów pracy w Polsce, uwagę przyciągają rezerwy niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy i ich aktywizacja.

Zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat za MOP, do zbiorowości niewykorzystanych zasobów pracy, poza bezrobotnymi, zalicza się:

- grupę niepełnozatrudnionych (pracujący w niepełnym wymiarze czasu, którzy chcieliby pracować więcej godzin tygodniowo i są na to gotowi);
- grupę biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia;
- grupę biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia.

W 2022 r. suma niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wraz z osobami bezrobotnymi wyniosła 853 tys. osób (spadek o 15,0% w stosunku do 2021 r.), a jej relacja do osób aktywnych zawodowo stanowiła 4,9%. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba osób w poszczególnych kategoriach niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wykazywała trend spadkowy w ciągu ostatnich 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia i biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia. Liczba kobiet w kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wyniosła 427 tys., co stanowiło 50,1% tej wielkości ogółem (spadek o 0,1 p. proc. w stosunku do 2021 r.).

Tablica 2.3.6. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)⁷⁴

Table 2.3.6. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

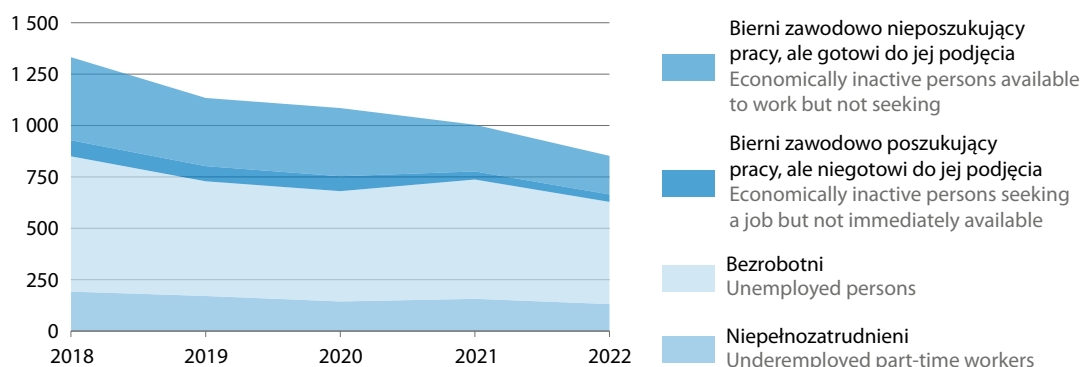
Wyszczególnienie Specification	2018		2019		2020		2021		2022	
	w tys. in thousand									
	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females
Niepełnozatrudnieni Underemployed part-time workers	192	115	171	106	144	90	157	89	131	79
Bezrobotni Unemployed persons	659	296	558	274	537	249	580	264	498	231
Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia Economically inactive persons seek- ing a job but not immediately avail- able	77	44	74	43	72	37	40	24	36	22
Bierni zawodowo nieposzukujący pra- cy, ale gotowi do jej podjęcia Economically inactive persons avail- able to work but not seeking	405	204	331	168	332	174	227	127	188	95

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

⁷⁴ Dane przeliczone zgodnie z nową metodologią obowiązującą od I kwartału 2021 r.

Wykres 2.3.11. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (osoby w wieku 15–74 lata)
 Chart 2.3.11. Total labour force slack (population aged 15–74 years)

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Average monthly wages and salaries

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2022 r. wyniosło 6 346 zł i było wyższe o 11,7% niż w 2021 r., tj. rosło w wyższym tempie niż w poprzednim roku (8,4%). W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 6 654 zł i było wyższe o 8,4%. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w Górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), gdzie wyniosło 11 101 zł. W następnej kolejności najwyższe wynagrodzenia odnotowano w sekcji Informacja i komunikacja (sekcja J) – 10 968 zł oraz w Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – 10 031 zł. Najniższe przeciętne wynagrodzenia występowały w Zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) – 4 128 zł, w Administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) – 4 898 zł oraz w Budownictwie (sekcja F) – 5 317 zł.

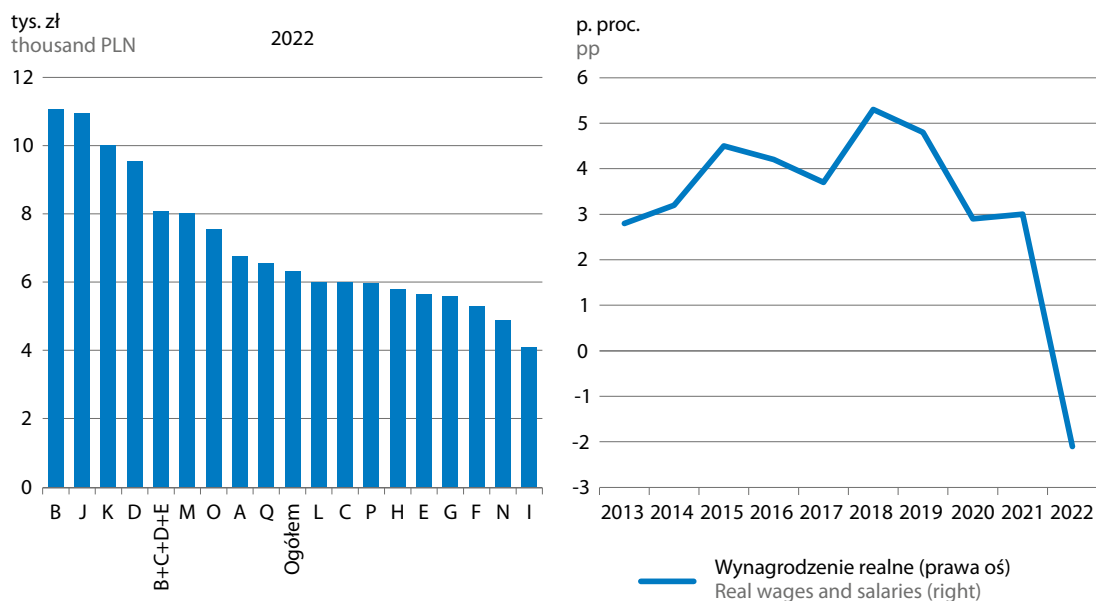
Tablica 2.3.7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna
 Table 2.3.7. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej (w zł) Average monthly wages and salaries in national economy (in PLN)	4 590	4 920	5 226	5 663	6 346
Płaca minimalna (w zł) Minimum wage (in PLN)	2 100	2 250	2 600	2 800	3 010
Udział płacy minimalnej w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu (w %) Share of minimum wage in average monthly wages and salaries (in %)	45,8	45,8	50,3	49,4	47,4

Źródło: GUS, Biuletyn Statystyczny, dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: Statistics Poland: Statistical bulletin, Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Wykres 2.3.12. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2022 r. oraz poziom wynagrodzenia realnego w latach 2013–2022

Chart 2.3.12. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2022 and level of real wages and salaries in 2013–2022

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Płaca minimalna w 2022 r. wynosiła 3 010 zł i była wyższa o 7,5% niż rok wcześniej. Płaca minimalna stanowiła 47,4% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co oznaczało poziom o 2,0 p. proc. niższy niż w 2021 r. W okresie od 2018 r. wynagrodzenie minimalne wzrosło o 43,3% (z poziomu 2 100 zł).

W sektorze przedsiębiorstw w 2022 r. wynagrodzenia w ujęciu realnym zmniejszyły się o 1,0% w porównaniu z poprzednim rokiem. W sferze budżetowej wynagrodzenia realne zmniejszyły się o 5,3%.

4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce

4. Income situation of households in Poland

W 2022 r., mimo że nominalnie sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce poprawiła się, to w stosunku do roku poprzedniego w ujęciu realnym nastąpił spadek dochodów, co wynikało z wysokiego poziomu inflacji. Gospodarstwa domowe nominalnie osiągały zarówno wyższe dochody, jak i realizowały wyższe wydatki, ale realnie poziom przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę był niższy niż w 2021 r.⁷⁵

W 2022 roku zasięg ubóstwa ekonomicznego w gospodarstwach domowych ogółem w Polsce pozostał na podobnym poziomie jak w 2021 r., choć przeciętna sytuacja materialna gospodarstw domowych realnie pogorszyła się, m.in. z powodu wysokiej inflacji. Podobnie jak rok wcześniej, stopa ubóstwa skrajnego wyniosła niecałe 5%, relatywnego ok. 12%, a ustawowego ok. 7%.⁷⁶

⁷⁵ GUS. (2022). Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.

⁷⁶ GUS. (2023). Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r.

Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych

Available income of households

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2022 r. wyniósł 2 250 zł. Jego wartość realna zmniejszyła się o 2,6%, natomiast w 2021 r. był to wzrost o 2,2%.

Wartość realna dochodów spadała we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny występował wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek. Kształtował się na poziomie 2 540 zł i był realnie niższy o 7,6% niż w 2021 r. Jednocześnie dochód w tej grupie gospodarstw domowych był o 12,9% wyższy od średniego dochodu w gospodarstwach ogółem. W gospodarstwach domowych pracowników dochód wyniósł 2 251 zł i w cenach realnych zmniejszył się o 1,3%. W grupie gospodarstw domowych emerytów dochód wyniósł 2 281 zł i był realnie niższy o 4,7% niż w poprzednim roku. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na osobę w 2022 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów (1 809 zł), gdzie spadł on realnie o 2,2%, i był o 19,6% niższy od poziomu średniego.

Tablica 2.4.1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 2.4.1. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 693	1 819	1 919	2 062	2 250
Pracownicy Employees	1 703	1 832	1 934	2 048	2 251
Pracujący na własny rachunek Self-employed	2 012	2 174	2 238	2 487	2 540
Emeryci Retirees	1 733	1 864	1 941	2 096	2 281
Renciści Pensioners	1 355	1 498	1 522	1 638	1 809
Rolnicy Farmers	1 579	1 667	1 854	2 008	2 328
Realny, rok poprzedni=100 In real terms, previous year=100					
Ogółem Total	104,3	105,0	102,0	102,2	97,4
Pracownicy Employees	104,2	105,2	102,3	100,6	98,7
Pracujący na własny rachunek Self-employed	103,2	105,6	99,9	105,6	92,4
Emeryci Retirees	104,4	104,8	100,2	103,0	95,3
Renciści Pensioners	102,7	107,8	97,4	102,7	97,8
Rolnicy Farmers	98,5	103,5	107,7	102,5	98,2

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki gospodarstw domowych

Expenditures of households

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę, na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, w 2022 r. wyniosły 1 475 zł i były realnie wyższe o 0,7% od wydatków w 2021 r. Biorąc pod uwagę grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych realny wzrost przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę w stosunku do 2021 r. wystąpił w grupie rolników (wzrost o 5,8%), rencistów (o 3,1%) oraz pracowników najemnych (0,8%). W gospodarstwach domowych emerytów nastąpił realny spadek przeciętnych miesięcznych wydatków (o 1,3%), natomiast wydatki w gospodarstwach pracujących na własny rachunek realnie nie zmieniły się. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym ogółem w 2022 r. wyniósł 65,6% i był wyższy o 2,2 p. proc. niż w roku poprzednim, ale nadal pozostawał poniżej wartości z roku 2019 (ostatniego przed pandemią COVID-19). Według podziału na grupy społeczno-ekonomiczne, najwyższy odsetek wydatków w dochodzie zaobserwowano wśród osób z gospodarstw domowych rencistów, gdzie wyniósł on 84,71%. Najniższy odsetek wydatków w dochodzie wystąpił wśród gospodarstw domowych rolników (49,4%).

Tablica 2.4.2. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 2.4.2. Average monthly expenditures per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in PLN					
Ogółem Total	1 187	1 252	1 210	1 281	1 475
Pracownicy Employees	1 170	1 236	1 186	1 290	1 443
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 400	1 472	1 412	1 490	1 641
Emeryci Retirees	1 297	1 364	1 336	1 459	1 637
Renciści Pensioners	1 141	1 222	1 200	1 306	1 521
Rolnicy Farmers	872	914	840	942	1 151
Udział wydatków w dochodzie w % Share of expenditures in income in %					
Ogółem Total	70,1	68,8	63,0	63,4	65,6
Pracownicy Employees	68,7	67,4	61,3	63,0	64,1
Pracujący na własny rachunek Self-employed	69,6	67,7	63,1	59,9	64,6
Emeryci Retirees	74,8	73,2	68,8	69,6	71,8
Renciści Pensioners	84,2	81,6	78,8	79,7	84,1
Rolnicy Farmers	55,2	54,8	45,3	46,9	49,4

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2022 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 26,7% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,2 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,0% (wzrost o 0,1 p. proc. w stosunku do 2021 r.).

Rozdział 3. Finanse publiczne

Chapter 3. Public finances

1. Sytuacja finansów publicznych na świecie

1. Situation of public finance across the world

Procesy fiskalne

Fiscal processes

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2022 r. kształtowała się w warunkach ożywienia gospodarczego, w efekcie czego możliwa była umiarkowana konsolidacja fiskalna przy utrzymaniu się jednak wysokich deficytów sektora publicznego. W grupie krajów rozwiniętych deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 4,3% PKB, co oznaczało spadek o 3,2 p. proc. PKB w relacji do roku poprzedniego. Nastąpiła również poprawa relacji zadłużenia do PKB dla tej grupy krajów (do poziomu 112,5% PKB, czyli o 4,9 p. proc. mniej niż rok wcześniej). W 2022 r. w grupie gospodarek Unii Europejskiej także dokonano konsolidacji fiskalnej, co uzewnętrzniło się spadkiem deficytu do 3,5% PKB, czyli o 1,3 p. proc. Natomiast w przypadku gospodarek wschodzących i rozwijających się deficyt nie zmniejszył się (utrzymał się na poziomie sprzed roku, tj. 5,2% PKB), a relacja długu do PKB nieznacznie wzrosła (do 64,6% PKB, tj. o 0,3 p. proc.).

Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % PKB					in % of GDP				
Unia Europejska European Union	-0,4	-0,6	-6,8	-4,8	-3,5	81,5	79,2	91,6	89,5	85,3
Gospodarki rozwinięte Advanced economies	-2,4	-3,0	-10,2	-7,5	-4,3	102,9	104,0	122,9	117,4	112,5
USA	-5,3	-5,7	-14,0	-11,6	-5,5	107,4	108,7	133,5	126,4	121,7
Japonia Japan	-2,5	-3,0	-9,1	-6,2	-7,8	232,4	236,4	258,7	255,4	261,3
Strefa euro Euro area	-0,4	-0,6	-7,1	-5,4	-3,8	85,6	83,5	96,6	94,9	90,9
Niemcy Germany	1,9	1,5	-4,3	-3,7	-2,6	61,3	58,9	68,0	68,6	66,5
W. Brytania United Kingdom	-2,2	-2,2	-13,0	-8,3	-6,3	85,2	84,5	105,6	108,1	102,6

Tablica 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dok.)
 Table 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt (cont.)

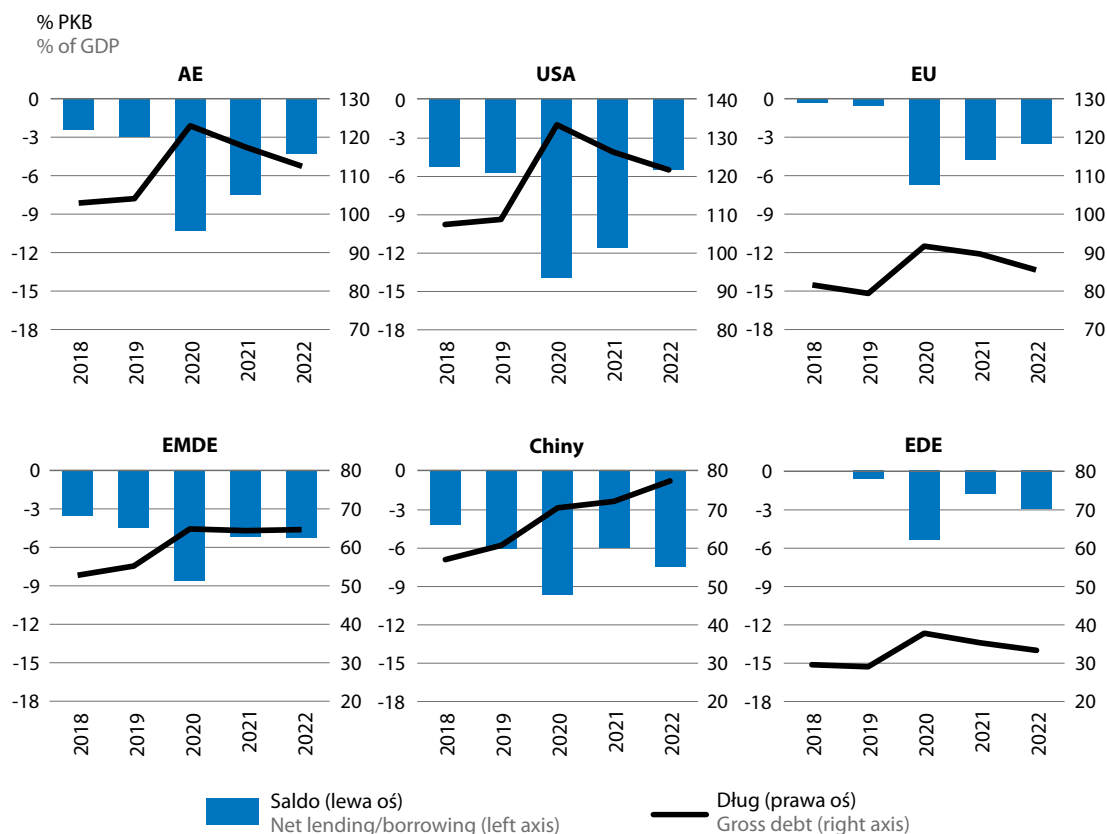
Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki wschodzące i rozwijające się Emerging market and developing economies	-3,5	-4,5	-8,6	-5,2	-5,2	52,7	55,1	64,8	64,3	64,6
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	0,1	-0,7	-5,4	-1,8	-3,1	29,5	29,1	37,7	35,2	33,3
Rosja Russia	2,9	1,9	-4,0	0,8	-2,2	13,6	13,7	19,2	16,5	19,6
Turcja Turkey	-3,8	-4,8	-5,1	-4,0	-1,6	30,1	32,6	39,7	41,8	31,2
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-4,2	-5,7	-9,4	-6,4	-7,3	55,7	58,9	68,8	70,3	73,7
Chiny China	-4,3	-6,1	-9,7	-6,0	-7,5	56,7	60,4	70,1	71,8	77,1
Indie India	-6,4	-7,7	-12,9	-9,6	-9,6	70,4	75,0	88,5	84,7	83,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-5,0	-4,0	-8,8	-4,5	-3,9	67,1	67,9	76,9	71,6	69,4
Brazylia Brazil	-7,0	-5,8	-13,3	-4,3	-4,6	85,6	87,9	96,8	90,7	85,9
Meksyk Mexico	-2,2	-2,3	-4,4	-3,9	-4,4	53,6	53,3	60,1	58,7	56,0
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asian	-1,7	-2,7	-7,9	-2,5	1,4	42,4	46,2	57,0	52,7	44,7
Egipt Egypt	-9,0	-7,6	-7,5	-7,0	-5,8	87,9	80,1	86,2	89,9	88,5
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-3,5	-4,0	-6,4	-4,9	-4,3	47,2	49,8	57,0	56,6	56,3
Republika Południowej Afryki South Africa	-3,7	-4,7	-9,6	-5,6	-4,5	51,7	56,2	69,0	69,0	71,0

Źródło: dane MFW (WEO) z dnia 13.06.2023 r.

Source: data of the IMF (WEO) of 13.06.2023.

W 2022 r. dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych wyniósł 112,5% ich PKB. Zgodnie z obliczeniami MFW, nastąpił spadek tej relacji o 4,9 p. proc. (wobec spadku o 5,5 p. proc. w roku poprzednim). W gospodarkach wschodzących i rozwijających się relacja zadłużenia do PKB nieznacznie wzrosła, osiągając na koniec 2022 r. poziom 64,6%. Przyrost długu do PKB w tej grupie krajów wyniósł 0,3 p. proc. (w 2021 r. odnotowano przyrost na zbliżonym poziomie – o 0,5 p. proc.).

Wykres 3.1.1. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych
 Chart 3.1.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Źródło: dane MFW (WEO).
 Source: data of the IMF (WEO).

Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego

Multi-faceted measurement of public sector balance

Na zmiany salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalnego) wpływ ma szereg czynników, nie tylko związanych z prowadzeniem i parametrami bieżącej polityki fiskalnej. Kształtowanie się tego salda wynika także m.in. z długookresowych procesów fiskalnych czy z uwarunkowań makroekonomicznych. W poniższym podrozdziale został przedstawiony wykorzystywany w dalszej analizie system miar sald, który charakteryzuje sytuację fiskalną z różnych punktów widzenia. Uwzględnia on następujące pojęcia:

- saldo skorygowane cyklicznie, które uzyskiwane jest po wyłączeniu wpływu wahań cyklicznych gospodarki na stan finansów publicznych;
- saldo strukturalne, które jest zbliżoną kategorią do salda skorygowanego cyklicznie, jednak dodatkowo z wyłączonymi wpływami czynników jednorazowych lub występujących przejściowo;
- saldo pierwotne uzyskiwane jest poprzez wyłączenie kosztów obsługi długu z wydatków publicznych.

Szacunki za 2022 r. dla gospodarek rozwiniętych wskazują na znaczne zacieśnienie nominalnego i pierwotnego salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (odpowiednio o 3,2 p. proc. oraz 3,4 p. proc.). Pozostałe miary również wskazywały na konsolidację: saldo skorygowane cyklicznie o 2,0 p. proc., zaś saldo strukturalne o 2,1 p. proc.

W krajach rozwijających się i wschodzących saldo nominalne utrzymało się na poziomie z poprzedniego roku, podobnie jak pierwotne. Nastąpiło natomiast nieznaczne pogorszenie deficytu skorygowanego cyklicznie w tej grupie krajów (o 0,6 p. proc.).

Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald

Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/borrowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Unia Europejska European Union	-3,5	1,3	-2,1	1,5
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-4,3	3,2	-4,9	2,0	-4,5	2,1	-2,8	3,4
USA	-5,5	6,1	-5,9	4,8	-5,9	4,8	-3,4	5,9
Japonia Japan	-7,8	-1,6	-7,8	-1,6	-7,8	-1,6	-7,5	-1,9
Strefa euro Euro area	-3,8	1,6	-3,9	0,3	-2,8	1,0	-2,3	1,8
Niemcy Germany	-2,6	1,1	-2,8	0,2	-2,6	0,4	-2,1	1,2
W. Brytania United Kingdom	-6,3	2,0	-7,2	0,5	-4,5	-0,9	-2,7	3,3
Gospodarki wschodzące i rozwija- jące się Emerging market and developing economies	-5,2	0,0	-5,8	-0,6	.	.	-3,4	0,0
Wschodząca i rozwijająca się Europa Emerging and developing Europe	-3,1	-1,3	-3,2	-1,2	.	.	-2,1	-1,3
Rosja Russia	-2,2	-3,0	-2,0	-2,5	-2,0	-2,5	-2,0	-3,1
Turcja Turkey	-1,6	2,4	-2,3	2,1	-3,1	2,1	-0,4	1,9
Wschodząca i rozwijająca się Azja Emerging and developing Asia	-7,3	-0,9	-6,7	-0,8	.	.	-5,6	-0,8
Chiny China	-7,5	-1,5	-6,6	-1,0	-6,6	-1,0	-6,6	-1,5
Indie India	-9,6	0,0	-9,6	-0,8	-9,6	-0,8	-4,4	0,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	-3,9	0,6	-4,3	0,2	.	.	0,0	1,1
Brazylia Brazil	-4,6	-0,3	-5,0	-0,8	-7,6	-3,1	1,3	0,6
Meksyk Mexico	-4,4	-0,5	-4,3	-0,9	-4,2	-0,8	.	.

Tablica 3.1.2. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald (dok.)

Table 3.1.2. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures (cont.)

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Saldo GG Net lending/borrowing		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b	2022	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Bliski Wschód i Azja Centralna Middle East and Central Asia	1,4	3,9	2,6	3,7
Egipt Egypt	-5,8	1,2	-6,0	1,1	-6,0	1,1	0,4	-0,6
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa	-4,3	0,6	-1,4	0,7
Republika Południowej Afryki South Africa	-4,5	1,1	-5,5	-0,5	-5,5	-0,5	0,1	1,4

^a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. ^b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim.

Źródło: dane MFW (WEO i Fiscal Monitor).

^a Balances are shown as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment, which are measured as a % of potential GDP. ^b Change means the difference between analyzed and previous year.

Source: data of the IMF (WEO and Fiscal Monitor).

2. Polityka fiskalna w krajach Unii Europejskiej

2. Fiscal policy in European Union countries

Kształtowanie się salda i długu krajów UE

Evolution of net lending/borrowing and debt of EU countries

W Unii Europejskiej w 2022 r. nastąpiła poprawa wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych⁷⁷. Deficyt spadł do 3,4% PKB z 4,8% PKB w roku poprzedzającym. Dalej większość państw Unii (poza Danią, Cypr, Irlandią, Szwecją, Chorwacją, Luksemburgiem oraz Holandią) odnotowało deficyt, który dla Polski wyniósł 3,7% wobec 1,8% PKB w 2021 r. Zadłużenie sektora w UE spadło o 4,0 p. proc. i wyniosło 84,0%, zaś w Polsce spadek wyniósł 4,5 p. proc. do poziomu 49,1%. W 2020 r. wartości referencyjne z Traktatu z Maastricht dla długu sektora instytucji rządowych i samorządowych zostały zawieszane na czas trwania pandemii COVID-19⁷⁸, co zostało następnie podtrzymane w 2022 r.⁷⁹ i przedłużone do 2023 r.⁸⁰

⁷⁷ W tej części analizowana jest miara salda sektora instytucji rządowych i samorządowych, z uwzględnieniem reguł rachunkowości przyjętych do Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP).

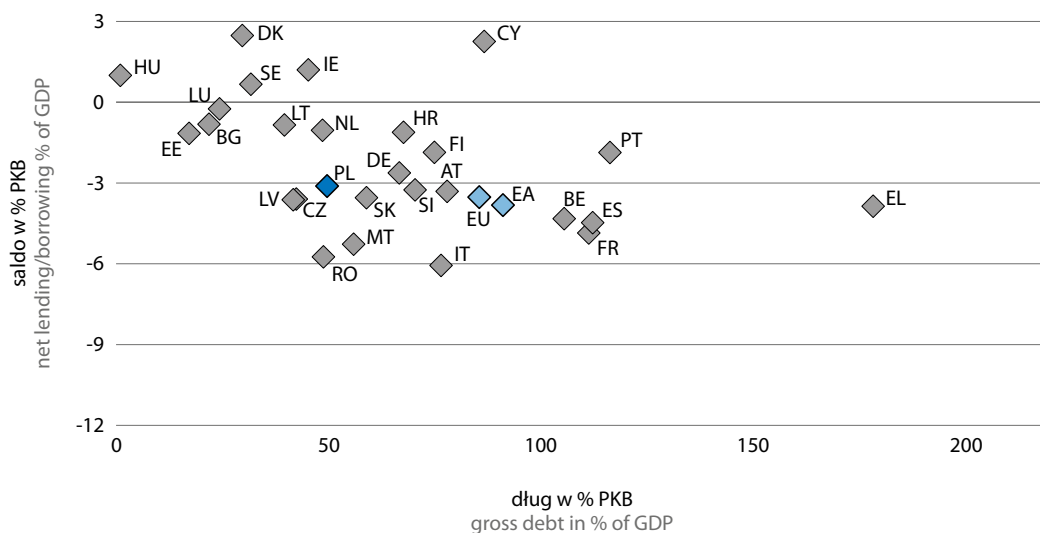
⁷⁸ Komisja Europejska, COM(2020)123: Communication From The Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact, Marzec 2020; Parlament Europejski, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, PE 649.351 – March 2020.

⁷⁹ Parlament Europejski, Parliamentary questions, Stability and Growth Pact (maintaining the escape clause), Question for written answer E-002808/2021 to the Commission Rule 138, 14 June 2021.

⁸⁰ Komisja Europejska, COM(2023) 141 final: Communication From The Commission To The Council on fiscal guidance for 2024, Marzec 2023 (March 2023).

Wykres 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2022 r.

Chart 3.2.1. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2022

Źródło: dane Eurostatu, Kwiecień 2023.

Source: data of the Eurostat, April 2023.

Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej

Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % PKB					in % of GDP				
Unia Europejska European Union	-0,4	-0,5	-6,7	-4,8	-3,4	79,8	77,7	90,0	88,0	84,0
Strefa euro Euro area	-0,4	-0,6	-7,1	-5,3	-3,6	86,1	84,1	97,2	95,5	91,6
Austria Austria	0,2	0,6	-8,0	-5,8	-3,2	74,1	70,6	82,9	82,3	78,4
Belgia Belgium	-0,9	-2,0	-9,0	-5,5	-3,9	99,9	97,6	112,0	109,1	105,1
Bułgaria Bulgaria	1,7	2,1	-3,8	-3,9	-2,8	22,1	20,0	24,5	23,9	22,9
Chorwacja Croatia	-0,1	0,2	-7,3	-2,5	0,4	73,2	71,0	87,0	78,4	68,4
Cypr Cyprus	-3,6	1,3	-5,8	-2,0	2,1	98,6	90,8	113,8	101,2	86,5
Czechy Czechia	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-3,6	32,1	30,0	37,7	42,0	44,1
Dania Denmark	0,8	4,1	0,2	3,6	3,3	34,0	33,7	42,2	36,7	30,1
Estonia Estonia	-0,6	0,1	-5,5	-2,4	-0,9	8,2	8,5	18,5	17,6	18,4
Finlandia Finland	-0,9	-0,9	-5,6	-2,8	-0,9	64,8	64,9	74,7	72,6	73,0

Tablica 3.2.1. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (dok.)

Table 3.2.1. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union (cont.)

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w % PKB in % of GDP									
Francja France	-2,3	-3,1	-9,0	-6,5	-4,7	97,8	97,4	114,6	112,9	111,6
Grecja Greece	0,9	0,9	-9,7	-7,1	-2,3	186,4	180,6	206,3	194,6	171,3
Hiszpania Spain	-2,6	-3,1	-10,1	-6,9	-4,8	100,4	98,2	120,4	118,3	113,2
Holandia Netherlands	1,5	1,8	-3,7	-2,4	0,0	52,4	48,5	54,7	52,5	51,0
Irlandia Ireland	0,1	0,5	-5,0	-1,6	1,6	63,0	57,0	58,4	55,4	44,7
Litwa Lithuania	0,5	0,5	-6,5	-1,2	-0,6	33,7	35,8	46,3	43,7	38,4
Luksemburg Luxembourg	3,0	2,2	-3,4	0,7	0,2	20,9	22,4	24,5	24,5	24,6
Łotwa Latvia	-0,8	-0,6	-4,4	-7,1	-4,4	37,0	36,5	42,0	43,7	40,8
Malta Malta	2,0	0,5	-9,7	-7,8	-5,8	43,7	40,3	52,9	55,1	53,4
Niemcy Germany	1,9	1,5	-4,3	-3,7	-2,6	61,9	59,6	68,7	69,3	66,3
Polska Poland	-0,2	-0,7	-6,9	-1,8	-3,7	48,7	45,7	57,2	53,6	49,1
Portugalia Portugal	-0,3	0,1	-5,8	-2,9	-0,4	121,5	116,6	134,9	125,4	113,9
Rumunia Romania	-2,8	-4,3	-9,2	-7,1	-6,2	34,5	35,1	46,9	48,6	47,3
Słowacja Slovakia	-1,0	-1,2	-5,4	-5,4	-2,0	49,4	48,0	58,9	61,0	57,8
Słowenia Slovenia	0,7	0,7	-7,7	-4,6	-3,0	70,3	65,4	79,6	74,5	69,9
Szwecja Sweden	0,8	0,6	-2,8	0,0	0,7	39,5	35,5	39,8	36,5	33,0
Węgry Hungary	-2,1	-2,0	-7,5	-7,1	-6,2	69,1	65,3	79,3	76,6	73,3
Włochy Italy	-2,2	-1,5	-9,7	-9,0	-8,0	134,4	134,1	154,9	149,9	144,4

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

Deficyt strukturalny⁸¹ całej Unii Europejskiej wyniósł 3,5% PKB potencjalnego⁸², co oznacza poprawę tej wielkości o 0,4 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. W Polsce kategoria ta ukształtowała się na poziomie 5,0% PKB potencjalnego, co jest pogorszeniem o 2,8 p. proc. W 2022 r. nadwyżkę strukturalną osiągnęły Cypr, Dania, Luksemburg oraz Szwecja. W Unii ogółem deficyt pierwotny wyniósł 1,8% PKB, zaś dla Polski 2,2% PKB. W 2022 r. nadwyżkę pierwotną odnotowały Dania, Cypr, Irlandia, Chorwacja, Portugalia, Szwecja, Holandia, Luksemburg oraz Grecja.

⁸¹ Definicje użytych powyżej miar sald są zbliżone do tych używanych przez MFW. Szczegółowe informacje zawarte zostały we wcześniejszych edycjach publikacji, w tym: GUS. (2020). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2019 r. na tle procesów w gospodarce światowej, s. 180–181.

⁸² Wskaźniki sald, z których wyłączony został wpływ cyklu koniunkturalnego, są podawane jako % PKB potencjalnego.

Tablica 3.2.2. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2022 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)
 Table 3.2.2. Consolidation effort in European Union in 2022 (measured by balance level and its change)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2022	zmiana change	2022	zmiana change	2022	zmiana change	2022	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
Unia Europejska European Union	-3,4	1,4	-3,5	0,4	-3,5	0,4	-1,8	1,6
Strefa euro Euro area	-3,6	1,7	-3,8	0,5	-3,7	0,6	-1,9	2,0
Austria Austria	-3,2	2,6	-3,8	0,6	-3,8	0,6	-2,2	2,5
Belgia Belgium	-3,9	1,6	-4,2	0,7	-4,2	0,5	-2,4	1,4
Bułgaria Bulgaria	-2,8	1,1	-3,2	0,8	-3,2	0,8	-2,3	1,1
Chorwacja Croatia	0,4	2,9	-1,3	1,6	-1,0	1,9	1,8	2,7
Cypr Cyprus	2,1	4,1	0,7	3,1	0,7	3,1	3,6	3,8
Czechy Czechia	-3,6	1,5	-3,2	1,3	-3,2	1,3	-2,5	1,8
Dania Denmark	3,3	-0,3	3,1	-1,3	3,1	-1,3	4,1	-0,1
Estonia Estonia	-2,4	3,2	-2,7	0,4	-3,7	-0,6	-2,6	0,4
Finlandia Finland	-0,9	1,9	-0,6	1,7	-0,6	1,7	-0,3	1,9
Francja France	-4,7	1,8	-4,8	0,9	-4,7	0,9	-2,8	2,3
Grecja Greece	-2,3	4,8	-1,7	2,2	-2,2	2,5	0,1	4,8
Hiszpania Spain	-4,8	2,1	-4,0	-0,3	-4,0	-0,4	-2,4	2,3
Holandia Netherlands	0,0	2,4	-0,7	1,0	-0,7	0,9	0,6	2,4
Irlandia Ireland	1,6	3,2	-0,8	0,9	-0,8	0,9	2,2	3,0
Litwa Lithuania	-0,6	0,6	-0,4	1,2	-0,4	1,2	-0,3	0,4
Luksemburg Luxembourg	0,2	-0,5	0,5	-0,3	0,5	-0,3	0,3	-0,6
Łotwa Latvia	-4,4	2,7	-4,2	2,3	-4,2	2,5	-3,9	2,8
Malta Malta	-5,8	2,0	-5,5	1,6	-5,5	1,6	-4,8	1,9
Niemcy Germany	-2,6	1,1	-2,5	0,5	-2,3	0,6	-1,9	1,3
Polska Poland	-3,7	-1,9	-4,7	-2,7	-5,0	-2,8	-2,2	-1,5
Portugalia Portugal	-0,4	2,5	-1,1	0,0	-0,8	0,5	1,6	2,1
Rumunia Romania	-6,2	0,9	-5,8	0,4	-5,8	0,4	-5,0	1,0
Słowacja Slovakia	-2,0	3,4	-2,0	3,5	-2,0	3,5	-1,0	3,3
Słowenia Slovenia	-3,0	1,6	-5,0	0,6	-5,0	0,6	-1,9	1,5
Szwecja Sweden	0,7	0,7	0,6	0,3	0,6	0,3	1,2	1,0
Węgry Hungary	-6,2	0,9	-6,4	0,4	-6,4	0,3	-3,5	1,4
Włochy Italy	-8,0	1,0	-8,3	-0,3	-8,6	-0,2	-3,6	1,9

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

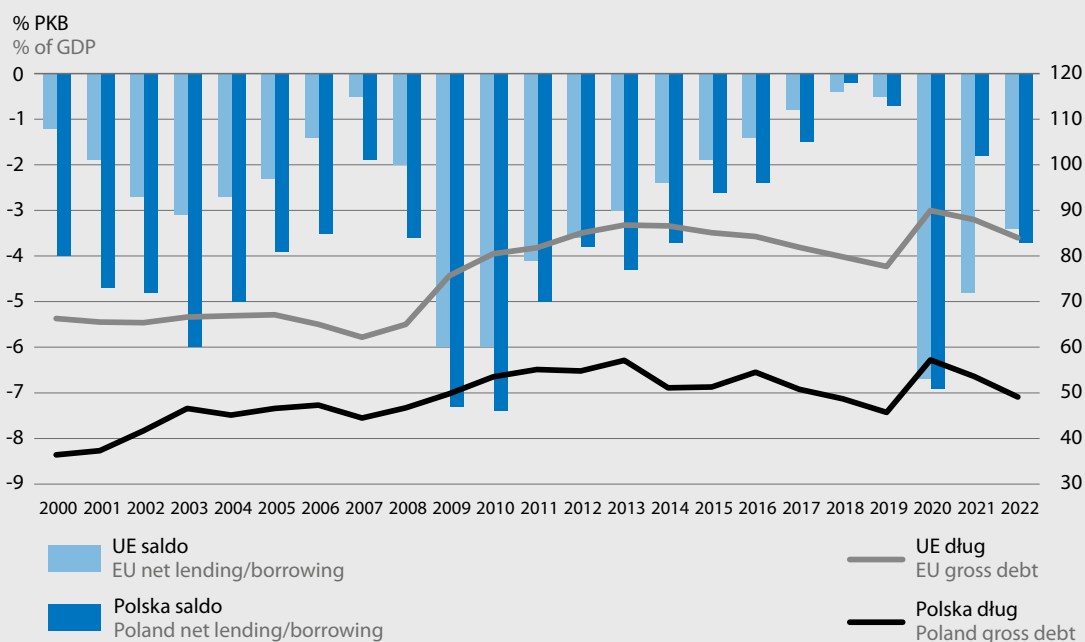
Porównanie sytuacji fiskalnej w czasie kryzysów gospodarczych w latach 2008–2009 oraz 2020–2022

Comparison of fiscal positions during the economic crises 2008–2009 and 2020–2022

W wyniku obecnego kryzysu gospodarczego w Unii Europejskiej oraz w Polsce odnotowano znaczne pogorszenie się stanu finansów publicznych mierzonych wskaźnikami salda oraz długu sektora instytucji rządowych i samorządowych porównywalne z obserwowanym w 2009 r. Należy zaznaczyć, że najbardziej gwałtowne zmiany w obszarze deficytu oraz długu odnotowano w pierwszym roku kryzysu pandemicznego. W kolejnych latach efekty jego wystąpienia okazały się niższe, a poprawa (odbicie) nastąpiła szybko.

Wykres 3.2.2. Nadwyżka/deficyt (saldo) (lewa oś) i dług (prawa oś) sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej (UE), strefie euro i w Polsce w latach 2000–2022

Chart 3.2.2. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) (left axis) and gross debt (right axis) in the European Union (UE), euro area, and Poland in the years 2000–2022

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

3. Finanse publiczne w Polsce

3. Public finance in Poland

Opis stanu finansów publicznych w Polsce podzielony został na trzy części. Pierwszy podrozdział Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA) prezentuje wyniki zarówno sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA) w ujęciu EDP, jak i sektora finansów publicznych według metodyki krajowej. W drugim podrozdziale opisana jest metodyka krajowa oraz polski system ram fiskalnych. W tegorocznej edycji publikacji ponownie uwzględniono również wybrane działania antykrzysowe w sferze finansów publicznych oraz działania antyinflacyjne. W podrozdziale trzecim Sektor finansów publicznych opisano kształtowanie się głównych komponentów sektora finansów publicznych według metodyki krajowej, w tym: budżetu państwa i budżetu środków europejskich, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy celowych. W tej części ujęto również procesy związane z zarządzaniem długiem publicznym. W podrozdziale tym wielkości zostały podane zgodnie z metodyką krajową.

Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i unijna ESA)

Results for the public sector (domestic and EU's ESA methodology)

W podrozdziale tym zestawione zostały wyniki dla salda i zadłużenia sektora publicznego zgodne z dwoma miarami – krajową i europejską (ESA). Do 2020 r. włącznie sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej zawierało omówienie wyniku całego sektora finansów publicznych według metodyki krajowej. Na skutek zmiany w ustawie o finansach publicznych⁸³ zniesiono obowiązek opracowania zestawienia dochodów i wydatków sektora finansów publicznych, zatem dane te od 2021 r. pozostają niedostępne.

Tablica 3.3.1. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce

Table 3.3.1. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2018	2019	2020	2021	2022
SFP PFS	w mld zł in billion PLN	3,7	1,3	29,4	x	x
	% PKB % of GDP	0,2	0,1	-1,3	x	x
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	-5,2	-16,9	-161,7	-49,0	-115,1
	% PKB % of GDP	-0,2	-0,7	-6,9	-1,9	-3,7

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Zadłużenie sektora publicznego w 2022 r. wzrosło w wartości nominalnej oraz spadło w relacji do PKB według obu metodyk. Państwowy dług publiczny wyniósł 1 209,6 mld zł, co stanowiło 39,3% PKB. Wartość długu sektora instytucji rządowych i samorządowych była o 302,6 mld zł wyższa niż wielkość liczona w oparciu o metodykę krajową i wyniosła 1 512,2 mld zł i osiągnęła 49,1% PKB.

⁸³ Na mocy ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1535) zmieniony został art. 182 ust. 3 pkt 1 ustawy o finansach publicznych.

Tablica 3.3.2. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP w Polsce

Table 3.3.2. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2018	2019	2020	2021	2022
PDP SPD	w mld zł in billion PLN	984,3	990,9	1 111,8	1 148,6	1 209,6
	% PKB % of GDP	46,3	43,3	47,6	43,7	39,3
EDP EDP	w mld zł in billion PLN	1 035,8	1 046,0	1 336,6	1 410,5	1 512,2
	% PKB % of GDP	48,7	45,7	57,2	53,6	49,1

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Metodyka krajowa sektora finansów publicznych Domestic methodology of the public finance sector

Poniżej zaprezentowana została metodyka krajowa oraz ramy fiskalne na niej oparte. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. reguluje funkcjonowanie sektora finansów publicznych. Definiuje ona m.in. zakres sektora, jego jednostki, zasady klasyfikacji dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów, a także państwowy dług publiczny; określa zasady gospodarki finansowej, budżetu państwa, budżetu środków europejskich oraz pozostałych podmiotów sektora finansów publicznych.

Główne reguły fiskalne w Polsce The main fiscal rules in Poland

Istotne miejsce w dyskusji nad zapobieganiem powstawania nadmiernego deficytu i zadłużenia zajmuje zagadnienie reguł fiskalnych. Zapisane są one w ustawie o finansach publicznych oraz Konstytucji RP i opierają się na metodologii krajowej. Jednocześnie mają one wdrażać zasady unijne w ramach polskiego systemu finansów publicznych. Główne reguły fiskalne dla całego sektora finansów publicznych to:

- reguła konstytucyjna, ustalająca limit państwowego długu publicznego, zakazując zaciągania pożyczek, udzielania gwarancji i poręczeń finansowych, które skutkowałyby przekroczeniem przez państwowy dług publiczny 3/5 wartości rocznego PKB;
- stabilizująca reguła wydatkowa⁸⁴, zgodnie z którą kwota wydatków sektora finansów publicznych powinna być nie wyższa niż suma wydatków z ubiegłego roku, skorygowana o szereg elementów, w tym inflację, średniookresową dynamikę PKB oraz prognozowane finansowe skutki działań dyskrejcyjnych⁸⁵.

⁸⁴ Reguła została wykorzystana pomocniczo w 2013 r. do tworzenia budżetu na 2014 r., jednak formalnie była stosowana w 2014 r. przy pracach nad ustawą budżetową na rok 2015.

⁸⁵ Por. też MF, (2013), Stabilizująca reguła wydatkowa, Warszawa.

Stabilizująca reguła wydatkowa

Stabilizing expenditure rule

$$WYD_n = WYD_{n-1}^* \cdot E_{n-1}(CCIP) \cdot [WPKB_n + K_n] + E_n(\Delta DD_n)$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

WYD_n – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok n ;

WYD_{n-1}^* – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok $n-1$, poddana korekcie z wykorzystaniem zaktualizowanych prognoz średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych;

$E_{n-1}(CCIP)$ – cel inflacyjny NBP⁸⁶;

$WPKB_n$ – średnia dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych za 8 lat (6 lat wykonanych i 2 lata prognozowane);

K_n – wielkość korekty kwoty wydatków na rok n , wynikająca z mechanizmu korygującego, wyrażona w p. proc.;

$E_n(\Delta DD_n)$ – prognozowana wartość całości działań dyskrejonalnych w zakresie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne planowanych na rok n ;

n – rok, na który jest obliczana kwota wydatków.

Wybuch pandemii COVID-19 w 2020 r. spowodował konieczność tymczasowego odstąpienia od tej reguły, aby umożliwić uruchomienie dodatkowych środków budżetowych w celu zwalczania skutków koronawirusa i utrzymania stabilności funkcjonowania państwa w czasie epidemii oraz odbudowy gospodarki po jej zakończeniu.

W związku ze spełnieniem kryteriów zawartych w art. 112d ustawy o finansach publicznych, na rok 2020 czasowo zawieszono stabilizującą regułę wydatkową, zaś w 2021 r. zastosowano po raz pierwszy klauzulę powrotu do reguły określoną w art. 112d ust. 3 ustawy o finansach publicznych. W roku 2022 kwota wydatków została powiększona, na podstawie art. 112d ust. 3 ustawy o finansach publicznych, o jedną trzecią skorygowanej sumy skutków finansowych po stronie dochodów i wydatków wynikających z działań dyskrejonalnych bezpośrednio nakierowanych na powstrzymanie skutków stanu epidemii w 2020 r. i walkę z tymi skutkami oraz na bezpośrednie wsparcie dotkniętych nim podmiotów. Kwotę wydatków na lata 2023–25 wyznaczono w oparciu o standardową formułę reguły, zawartą w art. 112aa ustawy o finansach publicznych⁸⁷.

Stabilizująca reguła wydatkowa w 2022 r. nie będzie ograniczała dodatkowych wydatków związanych z wojną w Ukrainie, w szczególności zapewniających bezpieczeństwo energetyczne, wsparcie świadczeniobiorców w związku ze wzrostem inflacji oraz finansowanie sił zbrojnych.

Źródło: Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1646, z późn. zm.).

Source: Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1646, z późn. zm.).

- prognozy ostrożnościowe 43% i 48% powiązane ze stabilizującą regułą wydatkową;
- procedury ostrożnościowe i sanacyjne uruchamiane po przekroczeniu prognoz ostrożnościowych relacji państwowego długu publicznego do PKB na poziomie 55% oraz 60%.

Ponadto dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ramach podsektora samorządowego wyróżnia się dwa, zmodyfikowane w 2018 r., wskaźniki:

- zasadę, według której planowane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące, powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających i tzw. wolne środki;

⁸⁶ W pierwotnym wariantcie reguły w jej skład wchodził wskaźnik CPI, jednak na mocy ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych zastąpiono go celem inflacyjnym NBP.

⁸⁷ Źródło: Uzasadnienie do projektu ustawy budżetowej na 2022 r., Warszawa, wrzesień 2021, str. 19–20.

- indywidualny wskaźnik zadłużenia⁸⁸, który określa limit wartości spłaty zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi. Relacja zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi do dochodów ogółem budżetu nie może przekroczyć średniej arytmetycznej trzyletnich dochodów bieżących i dochodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonej o wydatki bieżące;

Indywidualny wskaźnik zadłużenia

Individual debt ratio

Reguła wykorzystująca Indywidualny Wskaźnik Zadłużenia zakłada, że organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego nie może uchwalić budżetu, którego realizacja spowoduje, że w roku budżetowym oraz w każdym roku następującym po roku budżetowym relacja łącznej kwoty przypadających w danym roku budżetowym spłat rat kredytów i pożyczek, wykupów papierów wartościowych emitowanych na cele określone w ustawie wraz z należnymi w danym roku wydatkami bieżącymi na obsługę zobowiązań wynikających z papierów wartościowych emitowanych na cele określone w ustawie, spłat rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, potencjalnych spłat kwot wynikających z udzielonych poręczeń oraz gwarancji do planowanych dochodów bieżących budżetu przekroczy średnią arytmetyczną z obliczonych dla ostatnich siedmiu lat relacji jej dochodów bieżących pomniejszonych o wydatki bieżące do dochodów bieżących budżetu, obliczoną według wzoru:

$$\frac{R + O}{Db} = \frac{1}{7} \sum_{i=1}^7 \frac{Dbei - Wbei}{Dbi}$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

R – planowaną na rok budżetowy łączną kwotę z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, oraz wykupów papierów wartościowych, z wyłączeniem kwot spłat kredytów i pożyczek oraz wykupów papierów wartościowych odpowiednio zaciągniętych lub emitowanych na cel wyszczególniony w ustawie;
O – planowane na rok budżetowy wydatki bieżące na obsługę długu, w tym odsetki od zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji;

Db – dochody planowane na rok, na który ustalana jest relacja, dochody bieżące budżetu pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Dbei – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki o charakterze bieżącym na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków publicznych;

Dbi – dochody bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące;

Wbei – wydatki bieżące w roku poprzedzającym o i-lat rok, na który ustalana jest relacja, pomniejszone o wydatki bieżące z tytułu spłaty rat zobowiązań zaliczanych do tytułu dłużnego wydatki bieżące na obsługę długu oraz wydatki bieżące na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków publicznych.

Powyższe wielkości, w różnych latach podlegały modyfikacjom i wyłączeniom na podstawie przepisów obowiązujących w danym okresie. W ustawie o finansach publicznych są one bardziej szczegółowo zdefiniowane, wraz z określeniem wyłączeń i warunków.

Źródło: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Source: Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

⁸⁸ Określany również jako indywidualny limit spłaty zadłużenia lub jako indywidualny limit spłaty zobowiązań.

Tarcza antykryzysowa i tarcza antyinflacyjna

Anti-crisis shield and anti-inflation shield

W 2022 r. kontynuowano działania osłonowe związane z przeciwdziałaniem skutkom pandemii COVID-19, ale wprowadzono także szereg działań i programów specjalnych związanych z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy, a także z przeciwdziałaniem skutkom inflacji.

Oficjalne informacje na temat wprowadzonych działań można znaleźć na stronach rządowych, m.in. pod adresami:

- Tarcza antykryzysowa – Tarcza antykryzysowa – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- UOKiK – Pomoc publiczna – Informacje dodatkowe – COVID-19 a pomoc publiczna;
- UOKiK – BIP – Prowadzone rejestry (Lista instrumentów pomocowych związanych z COVID-19);
- Krajowa Informacja Skarbowa (kis.gov.pl);
- Fundusz Pomocy dla Ukrainy – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Pomoc Ukrainie z preferencjami podatkowymi – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza Antyinflacyjna i obniżka podatków – rząd przeciwdziała skutkom inflacji – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza antyinflacyjna przedłużona – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza Antyinflacyjna 2.0. złagodzi skutki inflacji i zmniejszy jej koszty dla Polaków – Ministerstwo Finansów – Krajowa Administracja Skarbowa – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza Antyinflacyjna 2.0 – zdecydowane działania rządu przeciw skutkom inflacji – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Rząd przedłużył działanie tarczy antyinflacyjnej do końca 2022 r. – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl);
- Tarcza Antyinflacyjna – wzór informacji i zakres – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl)
Sprawozdania (roczne) – Ministerstwo Finansów – Portal Gov.pl (www.gov.pl).

Przeciwdziałanie skutkom pandemii COVID-19

Counteracting the effects of the COVID-19 pandemic

W 2022 r. w dalszym ciągu realizowano założenia regulacji antykryzysowych wprowadzonych w poprzednich latach w postaci Tarcz Antykryzysowych i ich aktualizacji. Każda z edycji Tarczy zawierała szczegółowe rozwiązania w zakresie szeregu instrumentów mających za zadanie ochronę miejsc pracy oraz utrzymanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw⁸⁹. Ponadto na mocy ustawy z dnia 31 marca 2020 r.⁹⁰ utworzono Fundusz Przeciwdziałania COVID-19, który rozpoczął działalność w 2020 r. i kontynuował ją także w kolejnych latach. Wykonanie wydatków Funduszu na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 w 2022 r. wyniosło 43 199 477 tys. zł⁹¹. Należy mieć jednocześnie na uwadze to, że poszczególni dysponenti Funduszu mogli w 2022 r. realizować zadania z wykorzystaniem środków pozyskanych z Funduszu jeszcze w latach wcześniejszych, ponadto mogli wydawać środki na przeciwdziałanie COVID-19 także ze środków własnych.

⁸⁹ Więcej na ten temat w poprzedniej edycji publikacji, w której także przedstawiono listę instrumentów pomocowych związanych z COVID-19: GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2021 r. na tle procesów w gospodarce światowej, s. 165 i dalsze.

⁹⁰ Ustawa z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. z 2020 r. poz. 568 z późn. zm.

⁹¹ Ministerstwo Finansów. (2023). Sprawozdanie roczne za 2022 r., Omówienie sprawozdania za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., s. 21.

Działania na rzecz wsparcia osób z Ukrainy

Actions to support people from Ukraine

W 2022 r. uchwalono specjalną ustawę, która umożliwiła legalny pobyt w Polsce osobom przybyłym z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na tym terytorium⁹². Przepisy weszły w życie z chwilą ich ogłoszenia i obowiązywały z mocą wsteczną – od 24 lutego 2022 r., tj. od dnia pełnowymiarowej inwazji Rosji na Ukrainę. Na mocy tej ustawy osoby te mogły m.in. podjąć pracę w Polsce, skorzystać z bezpłatnej opieki zdrowotnej, kontynuować naukę i edukację.

Na mocy ww. ustawy powstał również specjalny Fundusz Pomocy, którego główny cel to finansowanie lub dofinansowanie zadań związanych z pomocą Ukrainie, w szczególności osobom dotkniętym skutkami wojny. Finansowanie zadań z Funduszu Pomocy w 2022 r. zrealizowano w wysokości 13 879 566 tys. zł⁹³ i odbywało się przez poszczególnych dysponentów Funduszu (ministrów, prezesa ZUS). Ze środków Funduszu na dofinansowanie zadań mogły skorzystać jednostki sektora finansów publicznych, a także jednostki spoza tego sektora.

Poza działaniami na szczeblu rządowym, działania pomocowe - skierowane do osób przybyłych z Ukrainy do Polski oraz osób pozostałych na terytorium Ukrainy – realizowane i finansowane były równolegle przez jednostki samorządu terytorialnego czy związki jednostek samorządu terytorialnego (refinansowane z budżetu centralnego, jak i realizowane z własnej inicjatywy i w zakresie własnych środków).

W kompleksowym pakiecie działań nastawionych na pomoc dla osób z Ukrainy są również rozwiązania podatkowe, które wspomniana Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. wprowadziła zarówno dla obywateli Ukrainy, jak i dla osób i firm, które pomagają ofiarom skutków działań wojennych: zwolnienie z PIT zarówno dla osób otrzymujących pomoc, jak i dla Polaków udzielających pomocy, rozwiązania podatkowe obniżające koszty dla firm, które niosły pomoc dla Ukrainy za pośrednictwem wytypowanych organizacji (preferencja polegała na możliwości ujęcia wydatków na tę pomoc w kosztach podatkowych, zarówno w PIT, jak i w CIT), zwolnienie z podatku od darowizn dla obywateli Ukrainy.

Tarcze antyinflacyjne

Anti-inflation shields

W związku z rosnącymi cenami towarów i usług konsumpcyjnych rząd podjął działania, które miały na celu ten wzrost zrekomensować i mu przeciwdziałać. Pierwszy pakiet zaproponowanych rozwiązań, czyli tzw. Tarcza inflacyjna 1.0, został wprowadzony w grudniu 2021 r. i obejmował: obniżkę VAT na energię elektryczną z 23% na 5%, obniżkę VAT na gaz ziemny z 23% do 8%, obniżkę VAT na tak zwane ciepło systemowe (ogrzewanie z kaloryferów) z 23% do 8%, obniżkę akcyzy na paliwa silnikowe i energię elektryczną, zwolnienie z akcyzy energii elektrycznej dla gospodarstw domowych, wyłączenie sprzedaży paliw silnikowych z podatku detalicznego. W ramach rozwiązań Tarczy inflacyjnej 1.0, znalazł się też dodatek osłonowy dla gospodarstw domowych⁹⁴.

Na początku 2022 r. uruchomiono kolejną wersję pomocy, m.in. uchwalając Tarczę antyinflacyjną 2.0, dzięki której od 1 lutego 2022 r. wprowadzono pakiet rozwiązań, które dotyczyły podatku VAT: obniżenie podatku VAT z 23% do 8% na paliwa, przedłużenie 5% stawki VAT na prąd, obniżenie stawki VAT na ciepło systemowe

⁹² Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz. U. z 2022 r., poz. 583 z późn. zm.

⁹³ Ministerstwo Finansów. (2023). Sprawozdanie roczne za 2022 r., Omówienie sprawozdania za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., s. 34.

⁹⁴ Ten dodatek osłonowy to bezzwrotne świadczenie, wypłacane w gotówce, mające zrekomensować Polakom odczuwalny wzrost cen energii, gazu i żywności. Z pomocy mogły skorzystać jedynie te osoby, których dochody netto nie przekroczyły 2 100 zł w gospodarstwie jednoosobowym lub 1 500 zł na osobę w gospodarstwie wieloosobowym. Kwota dodatku zależała jednak nie tylko od poziomu zarobków, ale również od stosowanego źródła ogrzewania.

(ogrzewanie z kaloryferów) do 5%, wprowadzenie zerowej stawki VAT na nawozy i inne wybrane środki wykorzystywane w produkcji rolniczej, wprowadzenie zerowej stawki VAT na gaz ziemny, wprowadzenie zerowej stawki VAT dla podstawowych produktów żywnościowych, objętych wcześniej stawką 5%, m.in. produkty dla dzieci, mięso, nabiał, warzywa, owoce oraz pieczywo. Od 1 stycznia 2022 r. gospodarstwa domowe wielolokalowych budynków spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, a także szpitale, szkoły, przedszkola, żłobki oraz instytucje kultury zostały objęte specjalnymi taryfami na gaz.

Druga Tarcza antyinflacyjna obowiązywała równolegle z pierwszą tarczą, która miała za zadanie przede wszystkim zniwelować rosnące ceny energii. Rozwiązania z Tarcz początkowo wprowadzane były na okres kilku miesięcy, a następnie przedłużane i ew. pogłębiane (większość funkcjonowało do końca 2022 r.). To oznacza, że podatnicy mogli korzystać z całej dostępnej pomocy, w tym również pobierać świadczenia wypłacane w ramach dodatku osłonowego⁹⁵.

Sektor finansów publicznych

Public finance sector

Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa

Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy

Wybuch pandemii COVID-19 w połowie marca 2020 r. spowodował w gospodarce światowej silny, negatywny szok podaży-popytowy, który wpłynął w istotny sposób na przebieg procesów makroekonomicznych w kolejnych latach także w Polsce. Projekt ustawy budżetowej na 2022 rok opracowywany był na kilka miesięcy przed kolejnym szokiem podaży-popytowym w gospodarce światowej spowodowanym wojną w Ukrainie. Miało to znaczący wpływ na realizację wartości założonych w ustawie budżetowej.

W projekcie ustawy budżetowej na 2022 r. założono, że poziom dochodów budżetu państwa w 2022 r. będzie determinowany przewidywanym powrotem gospodarki na ścieżkę wzrostu, a oprócz sytuacji makroekonomicznej, na stronę dochodową budżetu państwa oddziaływać będą m.in. kontynuowane oraz nowe działania ukierunkowane na wspieranie odbudowy wzrostu gospodarczego oraz uszczelnienie systemu podatkowego⁹⁶.

W ustawie budżetowej na rok 2022 z dnia 17 grudnia 2021 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 270) ustalono łączną kwotę podatkowych i niepodatkowych dochodów budżetu państwa w wysokości 491,9 mld zł., łączną kwotę wydatków budżetu państwa w wysokości 521,8 mld zł i deficyt budżetu państwa na kwotę nie większą niż 29,9 mld zł.

Według prognoz służących do opracowania projektu ustawy budżetowej na rok 2022 wzrost PKB w ujęciu realnym miał wynieść 4,6%, średnioroczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych – 3,3%, a wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej – 4,2%. Założono także spadek przeciętnego

⁹⁵ Wybrane akty prawne:

- Ustawa z dnia 9 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 2349), wprowadzająca m.in. w okresie od 1 stycznia do 31 maja 2022 r. obniżony podatek akcyzowy na energię elektryczną oraz zwolnienie z podatku akcyzowego sprzedaży energii elektrycznej dla gospodarstw domowych.
- Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r., poz. 1137), wprowadzająca m.in. zmiany w Ustawie o podatku akcyzowym przedłużające wybrane obowiązujące rozwiązania do 31 lipca 2022 r.
- Ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2022 r., poz. 196), wprowadzająca zmiany w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.
- Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r., poz. 2180), wprowadzająca m.in. wydłużenie terminu działania Tarczy Antyinflacyjnej z 31 października 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. Oznacza to m.in. utrzymanie czasowego obniżenia stawek VAT dotyczącego: żywności, paliw silnikowych, gazu ziemnego, energii elektrycznej i ciepłej, nawozów.

⁹⁶ MF. (wrzesień 2021 r.). Uzasadnienie do ustawy budżetowej na rok 2022.

zatrudnienia w gospodarce narodowej o 1,2% i stopę bezrobocia rejestrowanego na poziomie 5,9%. W relacji do wyżej wymienionych założeń ustawy budżetowej uwarunkowania makroekonomiczne polityki fiskalnej w Polsce w 2022 r. były korzystniejsze, przy czym wzrost wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) do poziomu 114,4 (czyli o 11,1 p. proc. więcej niż założono w ustawie) ma swoje konsekwencje w postaci wyższego poziomu dochodów budżetu państwa. Wzrost realnego PKB wyniósł 5,1%, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż szacowano. Istotnie wyższa od zakładanej była zmiana przeciętnego wynagrodzenia brutto. Przeciętne zatrudnienie w gospodarce, zamiast zakładanego spadku o 1,2% odnotowało wzrost o 1,4%⁹⁷.

Tablica 3.3.3. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2022 r.

Table 3.3.3. Macroeconomic conditions of the budget act in 2022

Wyszczególnienie Specification		Prognoza Forecast	Wykonanie Execution
Realny wzrost PKB Real GDP growth	w % in %	4,6	5,1
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych Price index of consumer goods and services	w % in %	3,3	14,4
Spożycie w ujęciu realnym Consumption in real terms	w % in %	5,0	2,0
Zmiana przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej* Change in average employment in the national economy*	w % in %	-1,2	1,4
Zmiana przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej Change in average gross remuneration in the national economy	w zł in zł	4,2	11,7
Stopa bezrobocia rejestrowanego** Registered unemployment Rate	w % in %	5,9	5,2
Kurs walutowy (średni w roku): EUR/PLN Exchange rate (average in a year): EUR/PLN	w zł in PLN	4,54	4,69

* Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób. Dane uwzględniają liczbę pracowników najemnych w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie z Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR2020). Prognoza do Ustawy została przygotowana przed uwzględnieniem wyników PSR2020.

** Dane z uwzględnieniem wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR2020). Prognoza do Ustawy została przygotowana przed uwzględnieniem wyników PSR2020.

Źródło: dane MF, GUS, NBP.

* Without businesses employing not more than 9 workers. The data take into account the number of employees in individual farms in agriculture from the 2020 Agricultural Census (PSR2020). The forecast for the Act was prepared before taking into account the results of PSR2020.

** Data taking into account the results of the Agricultural Census 2020 (PSR2020). The forecast for the Act was prepared before taking into account the results of PSR2020.

Source: data of Ministry of Finance, Statistics Poland, National Bank of Poland.

⁹⁷ Wzrost przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej w 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego podany został w oparciu o wstępne dane GUS opublikowane w czerwcu 2023 r. W Sprawozdaniu z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. zmiana rok do roku przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej w 2022 r. została przez Ministerstwo Finansów oszacowana na 2,2%.

Budżet państwa

State budget

W 2022 r. dochody budżetu państwa wyniosły 504,8 mld zł i były wyższe o 12,9 mld zł od prognozy zawartej w ustawie budżetowej. Wydatki budżetu państwa zostały zrealizowane w wysokości 517,4 mld zł, czyli w kwocie niższej o 4,4 mld zł od planu ustawowego. Wynik budżetu państwa ukształtował się na poziomie minus 12,6 mld zł – deficyt ten był niższy o 17,3 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w ustawie budżetowej.

Tablica 3.3.4. Budżet państwa
Table 3.3.4. State budget

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2020	2021	2022	
		w mld zł in billion PLN		2021=100	
Dochody Revenue	a	398,7	482,9	491,9	x
	b	419,8	494,8	504,8	102,0
Wydatki Expenditure	a	508,0	523,5	521,8	x
	b	504,8	521,2*	517,4	99,3
Wynik Result	a	-109,3	-40,5	-29,9	x
	b	-85,0	-26,4	-12,6	47,7

* w tym: 7,6 mld zł wydatków, które nie wygasły z upływem 2021 r., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407).

* including: PLN 7.6 billion of expenditure that did not expire at the end of 2021, pursuant to the Regulation of the Council of Ministers of December 21, 2021 on state budget expenditure that in 2021 will not expire at the end of the budget year (Journal of Laws of item 2407).

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody

Revenue

Wartość dochodów 2022 r. wyniosła 504,8 mld zł i w porównaniu do 2021 r. wzrosła o 2,0%. Największą część dochodów, tj. 92,3% stanowiły dochody podatkowe w kwocie 465,5 mld zł. Głównym źródłem dochodów budżetu państwa był podatek od towarów i usług (VAT) – dochody z tego tytułu w 2022 r. wyniosły 230,4 mld zł i stanowiły 45,6% ogółu dochodów. Drugim co do wielkości źródłem dochodów budżetu państwa był podatek akcyzowy w kwocie 79,8 mld zł, którego udział w strukturze dochodów wyniósł 15,8%. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek od osób fizycznych (PIT), stanowiły łącznie 27,4% ogółu dochodów budżetu państwa i wyniosły w 2022 r. odpowiednio 70,1 mld zł i 68,1 mld zł.

Tablica 3.3.5. Dochody budżetu państwa^a
 Table 3.3.5. Revenue of the state budget^a

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2020	2021	2022	
		w mld zł in billion PLN		2021=100	
Dochody ogółem Total revenue	a	398,7	482,9	491,9	x
	b	419,8	494,8	504,8	102,0
Dochody podatkowe i niepodatkowe Tax and non-tax revenue	a	396,3	480,4	489,1	x
	b	417,7	492,7	502,2	101,9
Dochody podatkowe Tax revenue	a	349,7	424,8	453,8	x
	b	370,3	432,2	465,5	107,7
Podatki pośrednie Indirect taxes	a	240,7	293,0	319,8	x
	b	258,7	294,6	314,1	106,6
Podatek od towarów i usług (VAT) Value added tax (VAT)	a	170,0	214,5	237,4	x
	b	184,6	215,7	230,4	106,8
Podatek akcyzowy Excise tax	a	68,4	75,5	79,1	x
	b	71,8	75,8	79,8	105,2
Podatek od gier Game tax	a	2,3	3,0	3,3	x
	b	2,3	3,1	3,9	127,4
Podatek dochodowy (CIT) Corporate income tax (CIT)	a	38,5	49,5	53,9	x
	b	41,3	52,4	70,1	133,9
Podatek dochodowy (PIT) Personal income tax (PIT)	a	64,1	71,3	69,4	x
	b	63,8	73,6	68,1	92,5
Podatek od wydobycia niektórych kopalin Tax on mining some minerals	a	1,7	3,4	2,6	x
	b	1,7	3,7	3,8	102,7
Podatek od niektórych instytucji finansowych Tax from some financial institutions	a	4,7	5,2	5,4	x
	b	4,8	5,3	6,1	114,9
Dochody niepodatkowe Non-tax revenues	a	46,6	55,6	35,3	x
	b	47,4	60,5	36,8	60,8
Dywidendy i wpłaty z zysku Dividends and payments from profit	a	0,5	1,8	0,9	x
	b	0,5	1,8	1,7	93,3
Cło Duty	a	4,7	5,6	6,3	x
	b	4,6	6,4	8,3	129,0
Wpłaty JST Local government units payments	a	2,9	3,2	3,5	x
	b	2,9	3,2	3,5	109,7
Wpłaty z zysku NBP Payments from NBP profit	a	7,4	8,9	0,8	x
	b	7,4	8,9	0,8	9,5
Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepod- legające zwrotowi Funds from the European Union and other sources not refundable	a	2,3	2,6	2,8	x
	b	2,1	2,2	2,6	120,0

^a Zestawienie obejmuje najważniejsze kategorie dochodowe. Pełne zestawienie i analiza dochodów budżetu państwa znajdują się w: MF. (2023). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., Omówienie i dokumenty uzupełniające.⁹⁸

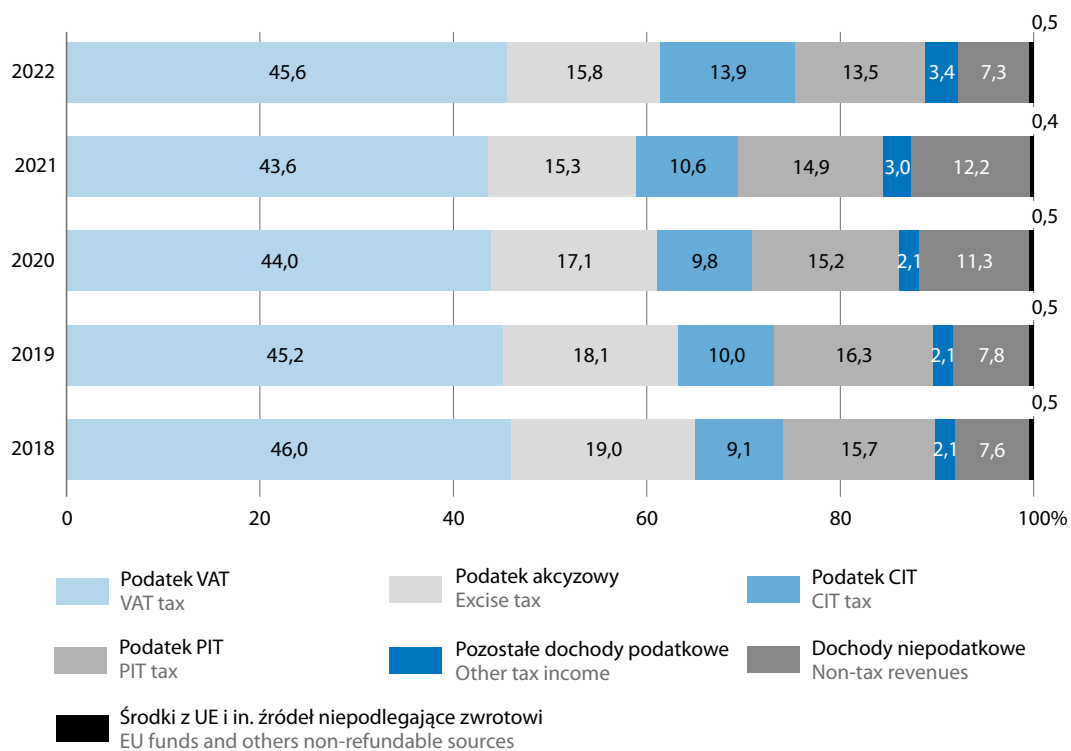
Źródło: dane MF.

^a The list includes the most important income categories. A complete list and analysis of the state budget revenues can be found in: Ministry of Finance. (2023). Report on the implementation of the state budget for the period from 1 January to 31 December 2022, Overview and additional documents.

Source: data of the Ministry of Finance.

⁹⁸ Ministerstwo Finansów. (2023). Sprawozdanie roczne za 2022 rok, Portal Gov.pl (www.gov.pl).

Wykres 3.3.1. Struktura dochodów budżetu państwa
 Chart 3.3.1. Structure of state budget income

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wydatki Expenditure

Wartość wydatków budżetu państwa w 2022 r. wyniosła 517,4 mld zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 0,7%. Największa część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (49,5%), które wyniosły 256,1 mld zł.

Innymi kategoriami wydatkowymi były wydatki bieżące jednostek budżetowych w wysokości 100,3 mld zł (19,4% całości wydatków) oraz wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które wyniosły 32,7 mld zł (6,3%). Wydatki majątkowe poniesione zostały w wysokości 25,2 mld zł (4,9%), natomiast wielkość wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE wyniosła 9,8 mld zł, czyli 1,9%.

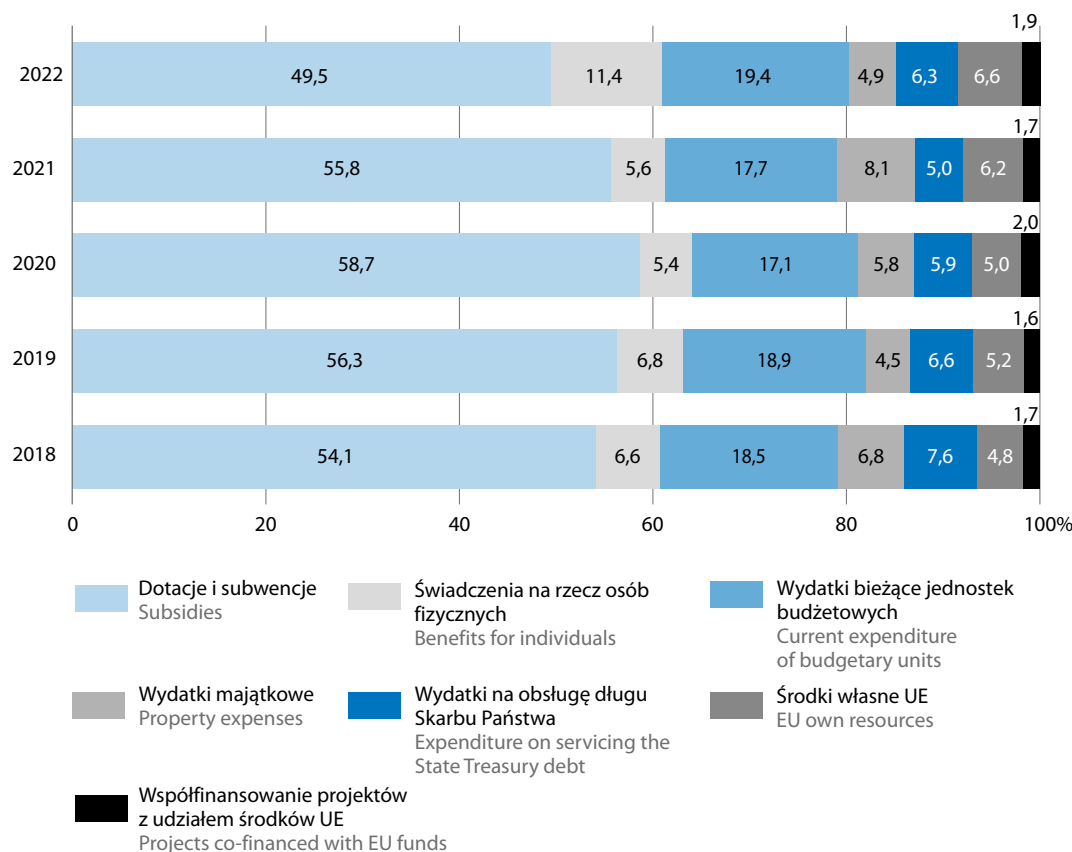
Tablica 3.3.6. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Table 3.3.6. Expenditure of the state budget according to economic groups

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2020	2021	2022	
		w mld zł in billion PLN			2021 =100
Ogółem Total	a b	523,5 521,2	523,5 521,2	521,8 517,4	x 99,3
Dotacje i subwencje Grants and subventions	a b	291,8 290,8	291,8 290,8	257,9 256,1	x 88,1
Świadczenia na rzecz osób fizycznych Benefits for individual persons	a b	29,1 28,9	29,1 28,9	59,2 59,0	x 203,4
Wydatki bieżące jednostek budżetowych Current expenditure of budgetary units	a b	93,1 92,4	93,1 92,4	101,2 101,3	x 108,5
Wydatki majątkowe Property expenditure	a b	42,2 42,0	42,2 42,0	25,7 25,2	x 60,0
Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa Expenditures for servicing the debt of the Treasury	a b	25,9 25,9	25,9 25,9	32,8 32,7	x 126,0
Środki własne Unii Europejskiej Own funds of the European Union	a b	32,2 32,2	32,2 32,2	34,4 34,3	x 106,4
Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej Projects co-financed with the European Union funds	a b	9,2 8,8	9,2 8,8	10,6 9,8	x 110,6

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 3.3.2. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Chart 3.3.2. Structure of the state budget expenditures by economic groups

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżet środków europejskich

The budget of European Union funds

Zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet środków europejskich jest rocznym planem dochodów i podlegających refundacji wydatków, przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich w ramach funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Europejskiego Funduszu Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, wspólnej polityki rolnej, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Instrumentu „Łącząc Europę”. Środki te pochodzą z perspektywy finansowej 2007–2013 (Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka), perspektywy finansowej 2014–2020 (16 Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, Instrumentu

„Łącząc Europę”), Mechanizmu Finansowego EOG 2014–2021, Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021 oraz Wspólnej Polityki Rolnej.

Dochody budżetu środków europejskich w 2022 r. zostały zrealizowane w wysokości 72,7 mld zł, wydatki wyniosły 74,1 mld zł, zaś budżet środków europejskich zamknął się deficytem na poziomie 1,4 mld zł.

Tablica 3.3.7. Budżet środków europejskich
Table 3.3.7. The budget of European Union funds

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2020	2021	2022	
		w mld zł in billion PLN			2021=100
Dochody Revenue	a	72,9	80,5	85,9	x
	b	79,0	73,6	72,7	98,8
Wydatki Expenditure	a	89,9	87,3	96,2	x
	b	80,8	72,9	74,1	101,6
Wynik Result	a	-17,0	-6,9	-10,2	x
	b	-1,8	0,7	-1,4	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Finanse państwowych funduszy celowych

Finances of state appropriated funds

Przychody państwowych funduszy celowych⁹⁹ pochodziły głównie ze składek na ubezpieczenie społeczne oraz z dotacji budżetu państwa. Przychody FUS w 2022 r. wyniosły 405,6 mld zł, z czego 62,3 mld zł stanowiły dotacje z budżetu państwa. Łączne koszty ukształtowały się na poziomie 431,3 mld zł. Głównym kierunkiem wydatków FUS były wypłaty emerytur i rent oraz pozostałych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych, macierzyńskich, pogrzebowych, itd.

⁹⁹ Państwowy fundusz celowy jest to wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz lub inny wskazany organ (art. 29 ustawy o finansach publicznych). Państwowe fundusze celowe nie posiadają osobowości prawnej. Przychody funduszy, równoległe do ich przychodów własnych, obejmują dotacje z budżetu państwa, zaś koszty mogą być ponoszone tylko do wysokości posiadanych środków finansowych, do których zalicza się bieżące przychody wraz z dotacjami z budżetu państwa oraz pozostałości środków z okresów poprzednich.

Tablica 3.3.8. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych
Table 3.3.8 Revenues and costs of state appropriated funds

Wyszczególnienie Specification		2020	2021	2022
		w mld zł in billion PLN		
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)				
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Państwowe fundusze celowe ogółem Total state targeted funds	a	420,1	384,9	405,6
	b	58,8	56,5	62,3
	c	377,6	374,5	431,3
Fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi Funds related to social insurance	a	314,0	297,7	336,9
	b	52,7	54,6	58,9
	c	300,5	308,0	335,0
w tym: of which:				
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a	290,8	274,1	312,7
	b	33,5	34,9	38,7
	c	277,3	284,5	310,9
Fundusz Emerytalno–Rentowy Pension Fund	a	21,3	21,3	21,4
	b	18,4	18,4	18,7
	c	21,2	21,2	21,3
Fundusze związane z zadaniami socjalnymi państwa Funds related to social tasks of the state	a	88,3	55,6	33,9
	b	0,7	1,9	3,3
	c	67,1	54,6	54,1
w tym: of which:				
Fundusz Pracy Labour Fund	a	35,8	13,1	8,9
	b	–	–	–
	c	30,0	13,6	14,9
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych State Fund for the Rehabilitation of the Disabled	a	6,1	7,1	7,1
	b	0,7	0,7	0,7
	c	5,9	6,1	6,6
Fundusze związane z prywatyzacją Funds related to privatization	a	0,2	6,1	5,6
	b	0,0	0,0	0,0
	c	1,1	2,3	7,1
Fundusze związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju Funds related to security and defense of the country	a	5,8	10,6	3,5
	b	0,0	0,0	0,0
	c	3,3	1,9	15,0
Fundusze związane z nauką, kulturą i kulturą fizyczną Funds related to science, culture and physical education	a	1,1	1,4	1,6
	b	0,0	0,0	0,2
	c	1,1	1,1	1,5
Pozostałe Others	a	10,6	13,6	24,1
	b	5,4	0,0	0,0
	c	4,5	6,6	18,7

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych

Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons

W 2022 r. budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych osiągnęły łącznie przychody w wysokości 54,0 mld zł, zaś koszty to 42,3 mld zł. Największy udział w tych kategoriach miały agencje wykonawcze – odpowiednio 27,1 mld zł i 21,4 mld zł. Wynik finansowy brutto dla całej grupy jednostek był dodatni, w wysokości 11,5 mld zł, na co wpłynęła przede wszystkim nadwyżka agencji wykonawczych (5,6 mld zł) oraz nadwyżka państwowych osób prawnych (6,0 mld zł).

Tablica 3.3.9. Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych na 2022 r.

Table 3.3.9. Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons for 2022

Wyszczególnienie Specification	Przychody wykonane Revenues executed	Dotacja z budżetu Grant from the budget	Koszty wykonane Costs executed	Wynik finansowy brutto planowany Gross financial result planned	Wynik finansowy brutto zrealizowany Gross financial result realized
	w mld zł in billion PLN				
Ogółem Total	54,0	12,8	42,3	3,6	11,7
Agencje wykonawcze Executive agencies	27,1	9,4	21,4	6,2	5,6
Instytucje gospodarki budżetowej Institutions of the budget economy	2,6	0,9	2,5	-0,0 ^a	0,0 ^b
Państwowe osoby prawne State legal entities	24,4	2,5	18,4	-2,6	6,0

^a Wynik finansowy brutto planowany: deficyt w wysokości 11 776 tys. zł. ^b Wynik finansowy brutto zrealizowany: nadwyżka w wysokości 51 891 tys. zł.

Źródło: dane MF.

^a Gross financial result planned: deficit amounting 11 776 thous. PLN. ^b Gross financial result realized: surplus amounting 51 891 thous. PLN.

Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Budgets of local government units

Dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) ukształtowały się w 2022 r. na poziomie 345,7 mld zł, a wydatki zostały zrealizowane w wysokości 353,9 mld zł. W efekcie, w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem odnotowano deficyt na poziomie 8,2 mld zł wobec nadwyżki w roku poprzednim – 17,4 mld zł. W stosunku do 2021 r. dochody JST wzrosły o 3,7%, wydatki zaś o 12,0%.

Tablica 3.3.10. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Table 3.3.10. Budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification		2020	2021	2022	
		w mld zł in bn PLN			2021=100
a – ustawa budżetowa budget Act					
b – wykonanie execution					
Dochody Revenue	a	303,7	324,6	354,6	x
	b	304,9	333,4	345,7	103,7
Wydatki Expenditure	a	324,9	344,0	387,5	x
	b	299,2	315,9	353,9	112,0
w tym majątkowe including property	a	59,6	66,6	79,7	x
	b	48,8	51,8	64,9	125,3
Wynik Result	a	-21,2	-19,4	-32,9	x
	b	5,7	17,4	-8,2	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Państwowy dług publiczny

State public debt

Na koniec 2022 r. państwowy dług publiczny (PDP) wyniósł 1 209,6 mld zł, co oznaczało wzrost o 61 015,1 mln zł (+5,3%) w porównaniu z końcem 2021 r. Zmiana wielkości państwowego długu publicznego wynikała ze wzrostu zadłużenia podsektora rządowego oraz samorządowego oraz spadku zadłużenia podsektora ubezpieczeń społecznych.

Tablica 3.3.11. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta

(stan w dniu 31 grudnia)

Table 3.3.11. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion (as of December 31)

Wyszczególnienie Specification a – 2022 b – 2021 c – 2020	Kryterium miejsca emisji Emission site criterion		Kryterium rezydenta Resident criterion		
	w mld zł in billion PLN	w % in %	w mld zł in billion PLN	w % in %	
Państwowy dług publiczny State public debt	a	1 209,6	100,0	1 209,6	100,0
	b	1 148,6	100,0	1 148,6	100,0
	c	1 111,8	100,0	1 111,8	100,0
Dług krajowy Domestic debt	a	896,7	74,1	773,9	64,0
	b	859,1	74,8	758,7	66,1
	c	823,5	74,1	716,6	64,4
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	806,6	66,7	683,9	56,5
	b	783,6	68,2	683,2	59,5
	c	749,1	67,4	642,1	57,8
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	65,4	5,4	65,4	5,5
	b	65,4	5,7	65,4	5,7
	c	65,8	5,9	65,8	5,9
Dług zagraniczny Foreign debt	a	312,9	25,9	435,7	36,0
	b	289,5	25,2	389,9	33,9
	c	288,3	25,9	395,2	35,6
w tym: of which:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	175,1	14,5	297,8	24,6
	b	170,1	14,8	270,5	23,5
	c	198,3	17,8	305,3	27,5
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	137,8	11,4	137,8	11,4
	b	119,4	10,4	119,4	10,4
	c	90,0	8,1	90,0	8,1

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Dług Skarbu Państwa

State Treasury debt

Dług Skarbu Państwa stanowił największą składową państwowego długu publicznego, a jego poziom w 2022 r. wyniósł 1 238,5 mld zł¹⁰⁰. Dominującą część długu Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiło zadłużenie krajowe, które na koniec analizowanego okresu wyniosło 949,8 mld zł. Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji na koniec 2022 r. wyniosło 288,7 mld zł. Głównym instrumentem zaciągania zagranicznego długu Skarbu Państwa pozostawały wyemitowane za granicą skarbowe papiery wartościowe, których wartość na koniec 2022 r. wyniosła 175,1 mld zł.

Tablica 3.3.12. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów

Table 3.3.12. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments

Wyszczególnienie Specification	2020	2021	2022	
	w mld zł	in billion PLN		2021=100
Dług Skarbu Państwa State Treasury debt	1 097,5	1 138,0	1 238,5	108,8
Zadłużenie krajowe Domestic debt	831,5	872,7	949,8	108,8
Bony skarbowe Treasury bills	10,9	–	–	–
Obligacje Bonds	781,0	813,6	862,9	106,1
Pozostałe Others	50,5	59,1	86,9	147,0
Zadłużenie zagraniczne Foreign debt	266,0	265,4	288,7	108,8
SPW wyemitowane za granicą State Treasury securities issued abroad	198,3	170,1	175,1	102,9
Kredyty otrzymane Credits received	67,7	95,2	113,6	119,3
w tym z EBI includins with the EIB	33,2	28,8	31,1	108,0

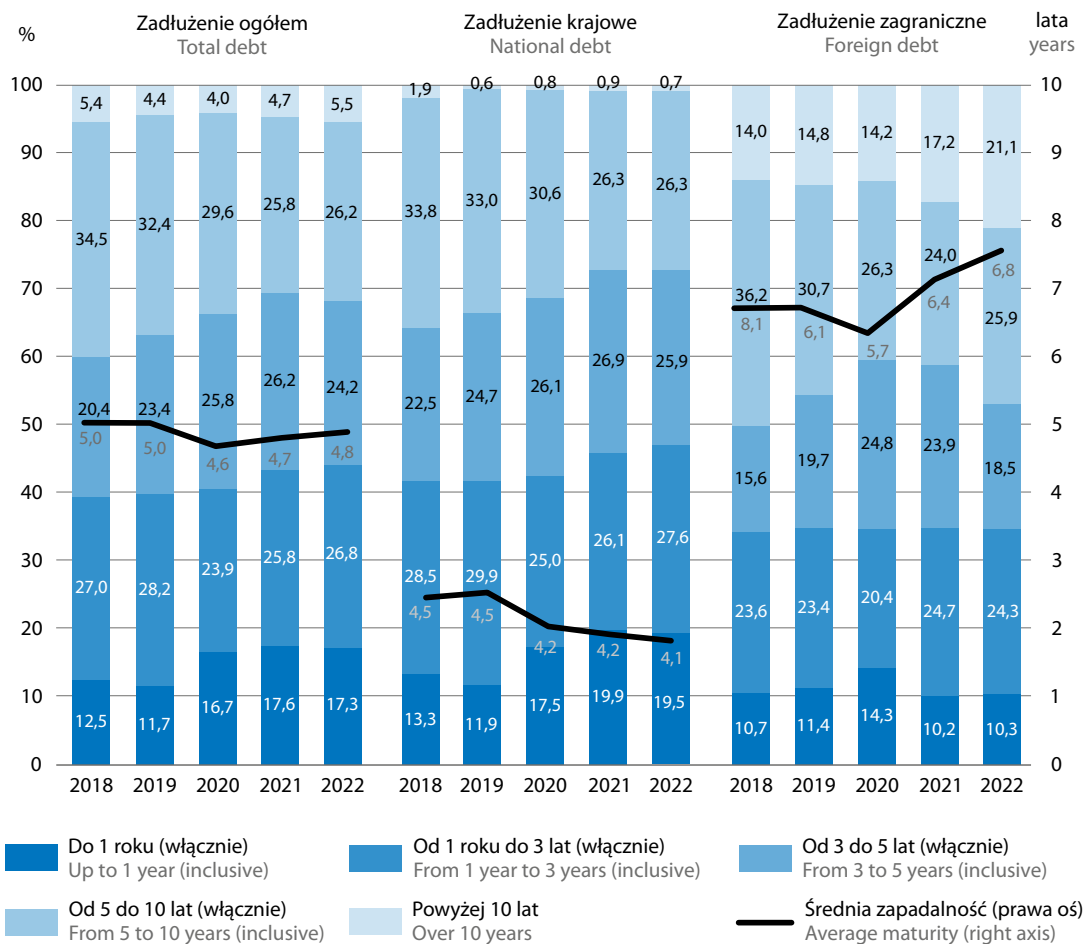
Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Do roku 2020 występowało skracanie średniej zapadalności długu do wartości 4,63 lat w 2020 r. Od 2021 r. widoczny jest wzrost średniej zapadalności długu, który wynika ze znacznego zwiększenia średniej zapadalności długu zagranicznego.

¹⁰⁰ Jest to wartość Długu Skarbu Państwa przed wyeliminowaniem przepływów finansowych pomiędzy podmiotami należącymi do sektora finansów publicznych, tj. przed konsolidacją, natomiast wartość Państwowego Długu Publicznego podana jest po konsolidacji, stąd jest ona niższa niż wartość Długu Skarbu Państwa.

Wykres 3.3.3. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa
 Chart 3.3.3. Structure and average maturity of the State Treasury debt

Uwaga: według kryterium miejsca emisji oraz faktycznych terminów wykupu.

Źródło: dane MF.

Note: according to the criterion of the place of issue and the actual maturity dates.

Source: data of the Ministry of Finance.

Rozdział 4. Rynki finansowe

Chapter 4. Financial markets

1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych

1. Situation on global financial markets

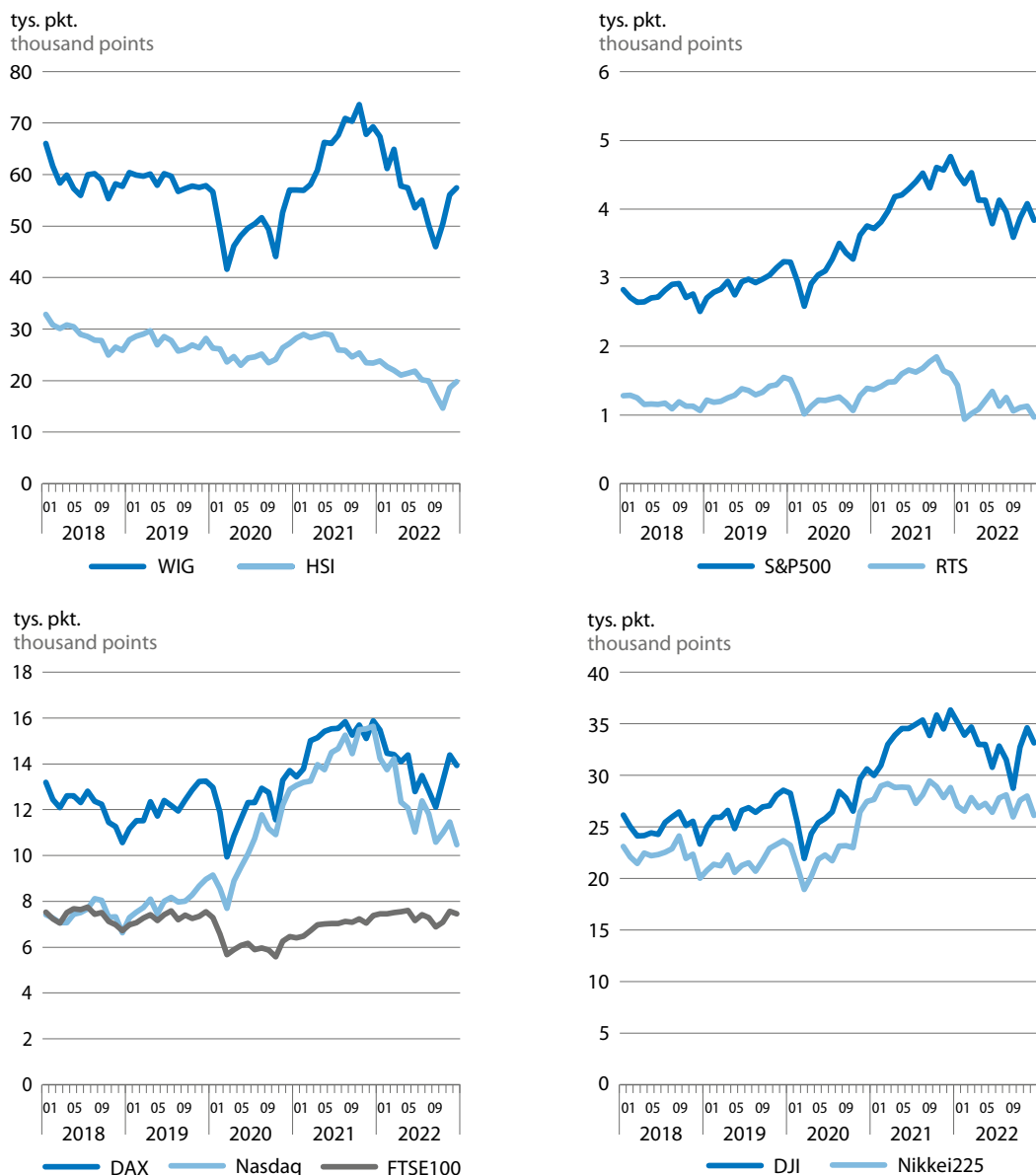
W 2022 r. sytuacja na globalnych rynkach finansowych generalnie się pogarszała a wiele indeksów znajdowało się w trendzie spadkowym. Złożyło się na to szereg negatywnych czynników, do których należy zaliczyć przede wszystkim agresję zbrojną Rosji na Ukrainę oraz wzrost presji inflacyjnych. Wzrost restrykcyjności banków centralnych oraz niepewność dotycząca skali globalnego spowolnienia aktywności gospodarczej wpłynęła na dużą zmienność na rynkach finansowych.

Rynki finansowe

Financial markets

Wzrost restrykcyjności banków centralnych w poszczególnych krajach w wyniku rosnącej presji inflacyjnej oraz niepewność wynikająca z konsekwencji wojny w Ukrainie, wpływały negatywnie na indeksy giełdowe w 2022 r. Ceny akcji na rynkach światowych, znajdowały się generalnie w trendzie spadkowym. Ceny akcji spadały zarówno w gospodarkach rozwiniętych jak i wschodzących. Spadki na giełdach uwidoczniły się po wybuchu wojny w Ukrainie. Po kilku miesiącach, w drugiej połowie 2022 r. obserwowany był stopniowy powrót optymizmu wśród inwestorów, stopniowa stabilizacja wartości indeksów giełdowych lub ich wzrosty. Na koniec 2022 r. w porównaniu z końcem 2021 r. w większości przypadków wartości indeksów giełdowych w poszczególnych krajach były jednak niższe. Wyraźne spadki wartości indeksu wystąpiły w przypadku rosyjskiego indeksu RTS – spadek o 39,2% (wzrost o 15,0% w 2021 r.). Amerykański indeks Nasdaq Composite po okresie wzrostów w 2022 r. zanotował spadek o 33,1% (wzrost o 21,4% w 2021 r.). W analogiczny sposób zachowywały się również indeksy: S&P 500 spadek o 19,4% (wzrost o 26,9% w 2021 r.) oraz Dow Jones, który spadł o 8,8% (wzrost o 18,7% w 2021 r.). Na rynkach azjatyckich sytuacja była podobna, przy czym w tym przypadku nadal ważnym czynnikiem był stan sytuacji epidemiologicznej. Wartość indeksu HSI, akcji spółek notowanych na giełdzie w Hongkongu, spadła kolejny rok, tym razem o 15,5% (wobec spadku o 14,1% w 2021 r.). Mniejsza dynamika spadku wystąpiła w przypadku japońskiego indeksu Nikkei 225, który po wzrostach w 2021 r. (o 4,9%) odnotował spadek notowań o 9,4%. Na rynkach europejskich dominowały spadki wartości indeksów. Niemiecki DAX, po lepszym 2021 r. (wzrost o 15,8%), spadł w 2022 r. o 12,3%, natomiast polski WIG zanotował spadek o 17,1% (wzrost o 21,5% w 2021 r.). Wyjątkiem na tle pogarszającej się sytuacji na międzynarodowych giełdach był brytyjski FTSE 100, indeks 100 największych spółek giełdowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Londynie, w 2022 r. wzrósł on nieznacznie o 0,9% (wzrost o 14,3% w 2021 r.).

Wykres 4.1.1. Wybrane indeksy giełd
Chart 4.1.1. Selected exchange indexes

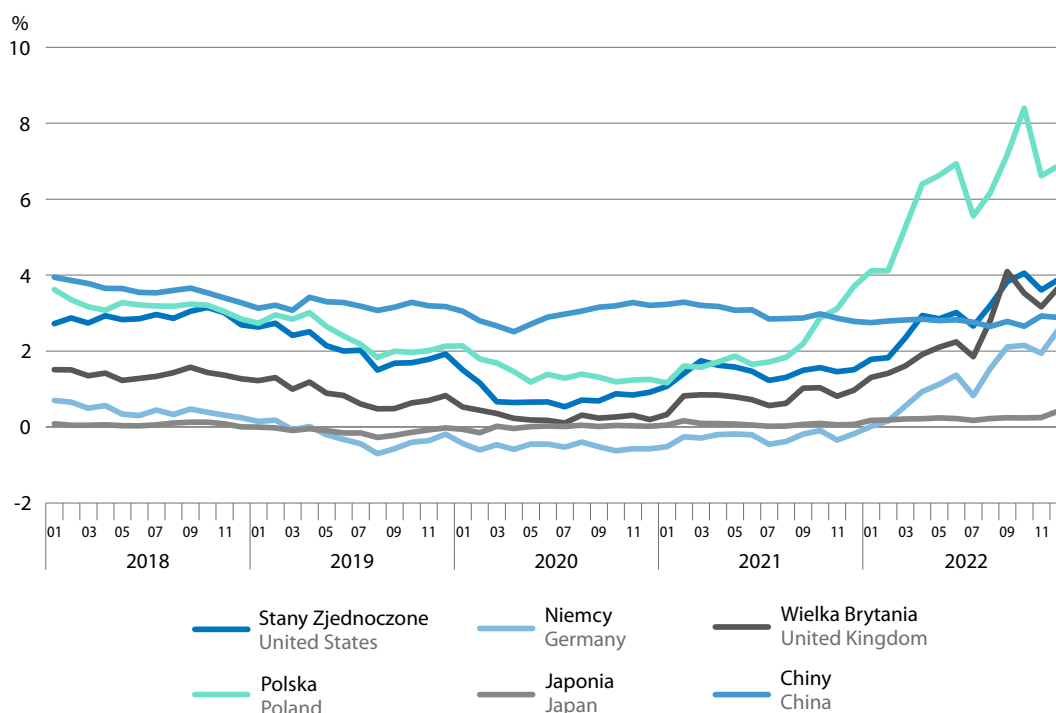
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
Source: own study based on stock exchange data.

Narastanie presji inflacyjnej w połączeniu z bardziej restrykcyjną polityką pieniężną oraz wojną w Ukrainie przyczyniały się do zmienności rentowności na rynku obligacji skarbowych. Wymienione czynniki miały charakter szokowy, nieoczekiwany dla uczestników rynku finansowego. Stąd też reakcja w wycenie obligacji skarbowych były bardzo wyraźne. Na międzynarodowych rynkach finansowych doszło w 2022 r. do wyraźnych wzrostów średniej rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w porównaniu z 2021 r. W Stanach Zjednoczonych średnia rentowność obligacji skarbowych 10-letnich systematycznie rosła w poszczególnych miesiącach, osiągając najwyższą wartość 4,25% w październiku 2022 r. Na koniec 2022 r. rentowności obligacji 10-letnich w Stanach Zjednoczonych, były wyższe niż w grudniu 2021 r.

o 2,2 p. proc. Jeszcze większa dynamika wzrostu rentowności wystąpiła w przypadku W. Brytanii i Niemczech, gdzie rentowności 10-letnich obligacji wzrosły w obu przypadkach o 2,7 p. proc. W W. Brytanii rentowności rosły w trakcie 2022 r. z poziomu 0,97% na początku roku do najwyższego poziomu 4,5% we wrześniu. W Niemczech rentowności 10-letnich obligacji skarbowych powróciły do wartości dodatnich pierwszy raz od kwietnia 2019 r., maksymalną wartość (2,56%) osiągnęły na koniec 2022 r. Duże zmiany występowały również w Polsce, gdzie rentowności 10-letnich obligacji wzrosły z poziomu 3,78% na początku roku do maksymalnego poziomu 8,76% w październiku. Mniejsze zmiany wystąpiły w Japonii, gdzie w poprzednich latach średnie rentowności 10-letnich obligacji skarbowych były zbliżone do zera. W ujęciu rocznym rentowności wzrosły o 0,3 p. proc.

Wykres 4.1.2. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych

Chart 4.1.2. 10 year government bonds yield

Uwaga: dane na koniec miesiąca.

Źródło: dane Macrobond Financial

Note: data at the end of the month.

Source: Macrobond Financial data.

Sytuacja na rynkach walutowych, podobnie jak w innych segmentach rynku finansowego, zależała przede wszystkim od działań banków centralnych i agresji Rosji na Ukrainę. Zwiększenie restrykcyjności polityki pieniężnej w połączeniu z niepewnością związaną z konsekwencjami wojny w Ukrainie sprzyjały umocnieniu walut krajów wzmacniających się w okresach kryzysowych. Wysoka dynamika inflacji w połączeniu z cyklem podwyżek stóp procentowych w Stanach Zjednoczonych (szybszego i większego niż w strefie euro), sprzyjały umocnieniu dolara wobec euro, co było wyraźnie widoczne w okresie od pierwszego do trzeciego kwartału 2022 r. We wrześniu 2022 r. kurs EUR/USD osiągnął poziom 0,96, co oznacza umocnienie dolara wobec euro od początku 2022 r. o 15,1%. Sytuacja uległa zmianie w ostatnim kwartale 2022 r., kiedy euro zaczęło zyskiwać wobec dolara. W okresie całego roku dolar umocnił się wobec euro o 5,1% z poziomu 1,13 na początku 2022 r. do poziomu 1,07 na końcu 2022 r.

Polityka monetarna

Monetary policy

W przypadku największych gospodarek na świecie jak i gospodarek rozwijających się, banki centralne zwiększały restrykcyjność polityki pieniężnej w 2022 r. Wyraźny wzrost cen energii i żywności, poprawa sytuacji gospodarczej będąca efektem rosnącego popytu oraz prowadzenie przez większość rządów programów fiskalnych stymulujących gospodarkę, wpłynęły na zmianę nastawienia w polityce pieniężnej niektórych banków już 2021 r. W 2022 r. skala restrykcyjności polityki pieniężnej w skali globalnej uległa wyraźnemu zwiększeniu.

Banki centralne wprowadzały zmiany w programach skupu aktywów, kończyły lub stopniowego wygaszania. Władze monetarne podejmowały decyzje o podwyżkach stóp procentowych w skali dawno nieobserwowanej od dłuższego czasu.

Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych (Fed) zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami rozpoczęła w marcu 2022 r. cykl podwyżek stóp procentowych. Docelowy przedział dla stopy procentowej w Stanach Zjednoczonych został podwyższony z poziomu 0,00%–0,25% do 4,25%–4,50%. Dodatkowe zacieśnianie polityki pieniężnej w Stanach Zjednoczonych było prowadzone w ramach zmniejszania sumy bilansowej (poprzez stopniowe zmniejszanie kwoty reinwestowanych aktywów).

Europejski Bank Centralny (EBC) rozpoczął cykl podwyżek stóp procentowych w lipcu, stopa depozytowa była w trakcie roku podwyższana czterokrotnie z poziomu 0% do 2,5% w grudniu 2022 r. Ponadto, EBC wprowadzał zmiany do programu skupu aktywów (więcej na temat polityki EBC w części 4.2).

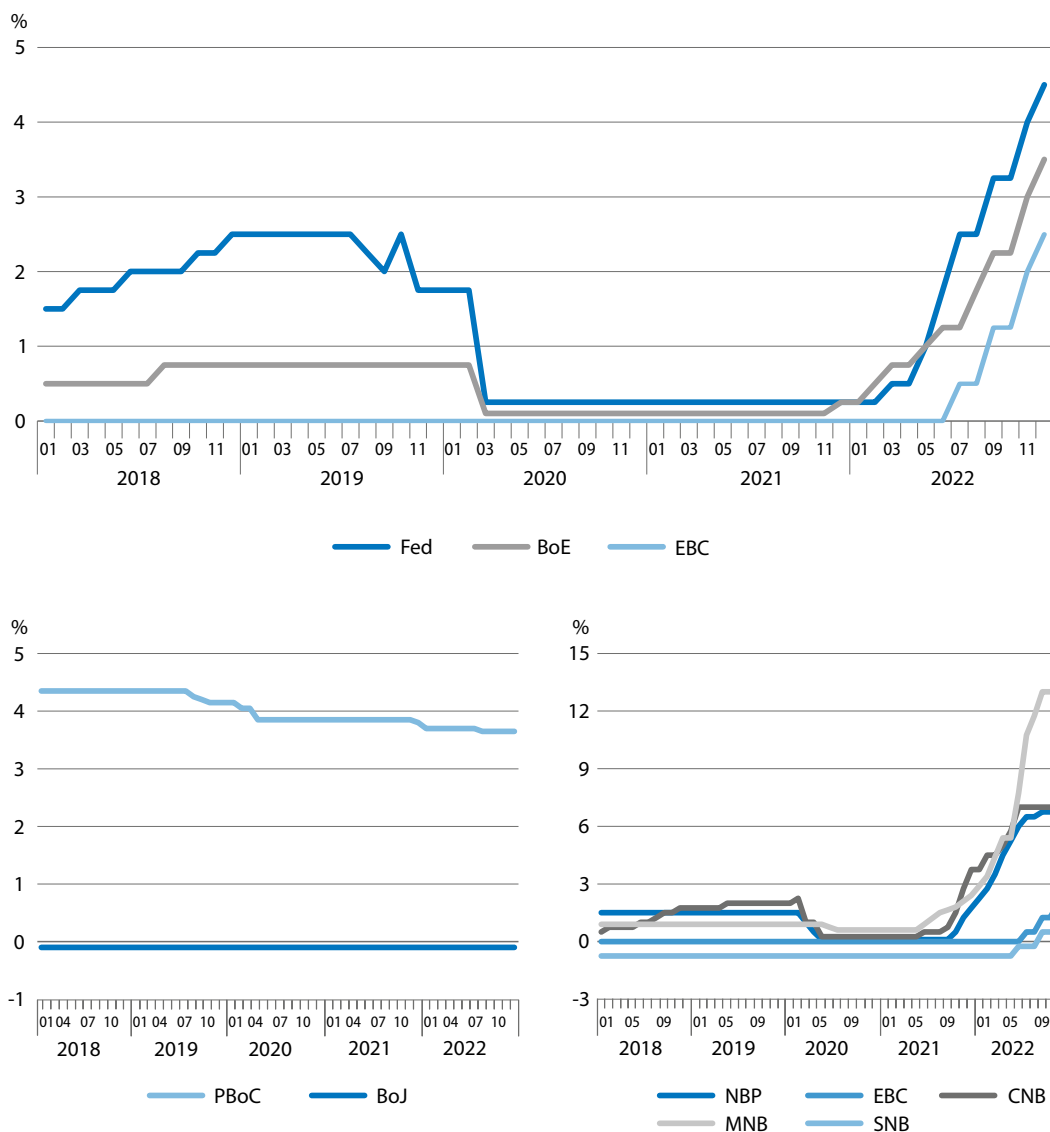
Bank Anglii (BoE) kontynuował cykl podwyżek stóp procentowych rozpoczęty w grudniu 2021 r. Podstawowa stopa procentowa była podwyższana dziewięciokrotnie, z poziomu 0,25% w styczniu do poziomu 3,5% w grudniu 2022 r. W swoich decyzjach Bank Anglii uwzględniał zarówno czynniki związane z procesami inflacyjnymi (o charakterze globalnym i krajowym), jak również wpływ zmian w polityce fiskalnej, w tym interwencje rządowe wsparcie fiskalne dotyczące gwarancji cen energii (Energy Price Guarantee, EPG) i wpływu na zagregowany popyt gospodarstw domowych.

Szwajcarski Bank Narodowy (SNB) podnosił trzykrotnie (w czerwcu, wrześniu i grudniu) podstawową stopę procentową SNB, oprocentowanie depozytów a vista w SNB wzrosło z poziomu –0,75% do 1,0% w grudniu 2022 r.

Bank centralny Japonii (BoJ) w odróżnieniu od innych banków centralnych krajów rozwiniętych, nie zdecydował się na zmianę stóp procentowych. Podstawowa stopa procentowa pozostała w 2022 r. na poziomie –0,1%. Brak zmian stóp procentowych przez BoJ w sytuacji globalnego zaostrzenia polityki pieniężnej przez inne banki centralne, sprzyjał słabnięciu jena wobec dolara. W celu wzmocnienia jena BoJ podjął we wrześniu 2022 r. decyzję o przeprowadzeniu interwencji na rynku walutowym w celu wzmocnienia jena (pierwsza tego rodzaju operacja od 1998 r.). Ponadto, BoJ kontynuował ilościowe i jakościowe luzowanie monetarne (QQE). Kontrola krzywej dochodowości, miała na celu osiągnięcie celu stabilności cen. Z kolei Ludowy Bank Chin (PBOC) w celu pobudzenia gospodarki kontynuował prowadzenie luźniejszej polityki pieniężnej. W 2022 r. PBOC zdecydował się na dwie obniżki stóp procentowych: w styczniu z 3,8% do 3,7% oraz w sierpniu do 3,65%.

Okres bardziej restrykcyjnej polityki pieniężnej kontynuowały banki centralne z UE: Narodowy Bank Czeski (CNB) i Narodowy Bank Węgier (MNB). Węgierski bank centralny na każdym comiesięcznym posiedzeniu od stycznia do września 2022 r. podejmował decyzje o podwyżkach stóp procentowych. Podstawowa stopa procentowa wzrosła z 2,4% do 13,0%. Z kolei CNB czterokrotnie podwyższał stopy procentowej z poziomu 3,75% do 7,0% w czerwcu. W drugim półroczu 2022 r. stopy procentowe pozostawały już bez zmian. Interesująca sytuacja wystąpiła w Rumunii, gdzie po gwałtownej podwyżce stóp procentowych w marcu 2022 r. (z 9,5% do 20,0%), w kolejnych miesiącach podejmowano decyzje o redukcji stóp procentowych do poziomu 7,5%.

Wykres 4.1.3. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych
 Chart 4.1.3. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBoC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

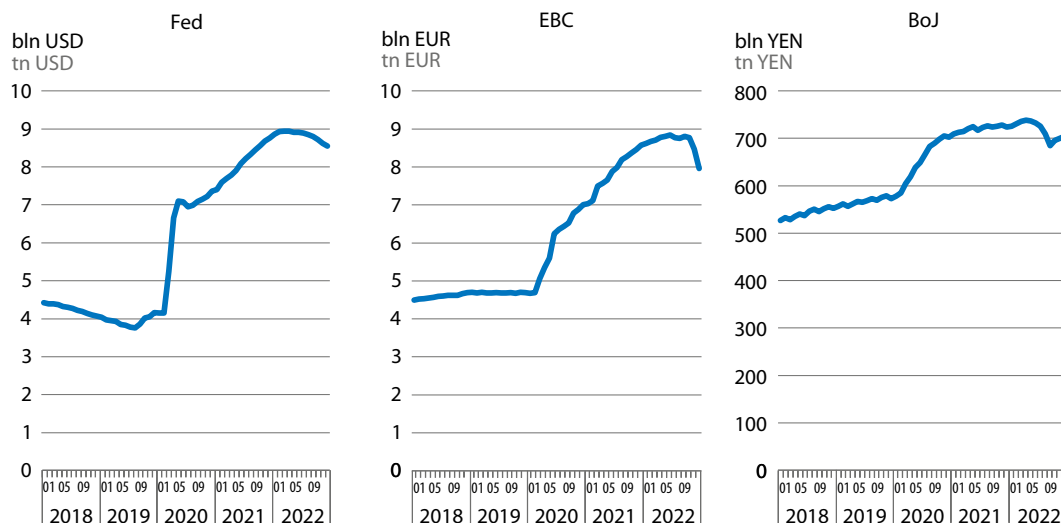
Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBoC.

Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBoC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – Czech National Bank, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, CNB, BoJ, BoE, PBoC.

Suma aktywów banków centralnych stopniowo ulegała zmniejszeniu. W przypadku Fed, suma aktywów spadła o 2,4% (wzrost o 19% w 2021 r.), do 8,5 bln USD, w przypadku EBC był to spadek o 7,1% (wzrost o 22,3% w 2021 r.), do 8,0 bln EUR, natomiast BoJ o 2,7% (3,0% w 2021 r.), do 704,0 bln JPY.

Wykres 4.1.4. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)
 Chart 4.1.4. Central banks assets (data at the end of the month)

Źródło: Dane EBC, Fed, BoJ.
 Source: ECB, Fed and BoJ data.

2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej

2. The situation on the financial markets of the European Union

Rynki finansowe

Financial markets

Zapowiedzi zaostrzenia polityki pieniężnej przez EBC, a następnie rozpoczęcie cyklu podwyżek stóp procentowych w lipcu 2022 r. Sytuacja ta sprzyjała wzrostowi rentowności długoterminowych obligacji skarbowych w krajach strefy euro. W grudniu 2022 r. rentowności obligacji 10-letnich w Niemczech były wyższe niż w grudniu 2021 r. o 2,7 p. proc. Jeszcze wyraźniej rosły rentowności długoterminowych obligacji w gospodarkach Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie cykl podwyżek stóp procentowych rozpoczął się wcześniej i był znacznie ostrzejszy niż w przypadku EBC. Podwyżki stóp procentowych połączone z niepewnością związaną z konsekwencjami wojny w Ukrainie oraz przebieg procesów inflacyjnych nie sprzyjały koniunkturze gospodarczej oraz wskaźnikom giełdowym. W większości przypadków, indeksy giełd w 2022 r. bardzo wyraźnie spadały w porównaniu z poprzednim rokiem. Skala spadków była w dużym stopniu uzależniona od zależności danego kraju od dostaw ropy i gazu z Rosji. W największych gospodarkach indeksy giełdowe spadły odpowiednio: DAX 30 w Niemczech 12,4 % i CAC 40 we Francji o 9,5 %. Wyjątek stanowił wskaźnik FTSE 100 w Wielkiej Brytanii, który nieznacznie wzrósł o 0,3 % oraz portugalski PSI 20, który wzrósł o 2,8%. Najwyższe spadki stóp zwrotu w 2022 r. wystąpiły w Austrii, gdzie ATX Index spadł o 19,0%, Polsce – spadek WIG-u o 17,1% oraz Finlandii – spadek OMXH o 16,0%.

Tablica 4.2.1. Stopy zwrotu głównych indeksów giełd europejskich
 Table 4.2.1. Rates of return of major European stock exchanges

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w %		in %		
Austria Austria – ATX Index	-19,7	16,1	-12,8	38,9	-19,0
Belgia Belgium – BEL 20 Index	-18,5	22,0	-8,5	19,0	-14,1
Bułgaria Bulgaria – SOFIX Index	-12,3	-4,4	-21,2	42,0	-5,4
Chorwacja Croatia – CROBEX Index	-5,1	15,4	-13,8	19,6	-4,8
Czechy Czechia – PX 50 Index	-8,5	13,1	-7,9	38,8	-15,7
Dania Denmark – OMXC 20 Index	-13,0	27,4	29,0	27,2	-1,5
Estonia Estonia – OMXT Index	-6,4	10,0	5,0	48,9	-11,7
Finlandia Finland – OMXH Index	-8,0	13,4	10,1	18,3	-16,0
Francja France – CAC 40 Index	-11,0	26,4	-7,1	28,9	-9,5
Hiszpania Spain – IBEX 35 Index	-15,0	11,8	-15,5	7,9	-5,6
Holandia Netherlands – AEX Index	-10,4	23,9	3,3	27,8	-13,7
Irlandia Ireland – ISEQ Index	-22,1	31,1	2,7	14,5	-15,8
Litwa Lithuania – OMXV Index	-5,6	15,5	14,7	18,3	-2,0
Łotwa Latvia – OMXR Index	-6,7	10,7	9,7	12,1	-9,5
Niemcy Germany – DAX 30 Index	-18,3	25,5	3,6	15,8	-12,4
Polska Poland – WIG Index	-9,5	0,2	-1,4	21,5	-17,1
Portugalia Portugal – PSI 20 Index	-12,2	10,2	-6,1	13,7	2,8
Rumunia Romania – BET Index	-4,8	35,1	-1,7	33,2	-10,7
Słowacja Slovakia – SAX Index	2,1	5,6	-1,7	15,1	-15,8
Słowenia Slovenia – SBITOP Index	-0,2	15,0	-2,7	39,8	-16,9
Szwecja Sweden – OMXS 30 Index	-10,7	25,8	5,8	29,1	-15,6
W. Brytania United Kingdom – FTSE 100 Index	-12,5	12,1	-14,3	14,3	0,9
Węgry Hungary – BUX Index	-0,6	17,7	-8,6	20,6	-13,7
Włochy Italy – FTSEMIB Index	-16,1	28,3	-5,4	23,0	-13,3

Źródło: dane giełd, dane EBC.

Source: stock exchange data, ECB data.

Polityka monetarna EBC

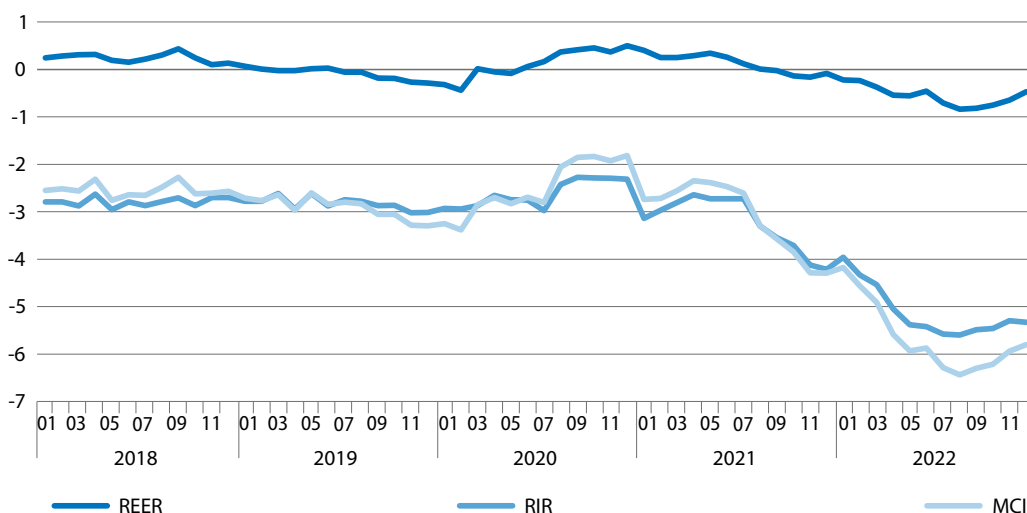
ECB Monetary policy

W pierwszych miesiącach 2022 r. EBC kontynuował stopniowe zmniejszanie tempa skupu aktywów (efekt decyzji podjętej w grudniu 2021 r.). Rada Prezesów postanowiła zakończyć skup aktywów netto w ramach programu PEPP (Pandemic Emergency Purchase Programme) z końcem marca 2022 r. Jednocześnie podjęto decyzję o reinwestowaniu płatności kapitałowych z zapadających papierów wartościowych, które były nabywane przez EBC w ramach PEPP, co najmniej do końca 2024 r. Wysoka niepewność spowodowana przez wojnę, w tym przede wszystkim trudności w ocenie wpływu sankcji z jednej strony i narastająca presja inflacyjna z drugiej, nie spowodowały zmian w stopach procentowych EBC podczas marcowego posiedzenia Rada Prezesów. Dostosowany został jedynie plan zakupów w ramach APP¹⁰¹. W czerwcu Rada Prezesów postanowiła zakończyć skup aktywów w ramach APP od 1 lipca 2022 r. Podjęto również decyzję o możliwości reinwestowania kwot ze spłaty kapitału z tytułu zapadających papierów wartościowych (w ramach programu APP) również po rozpoczęciu podwyżek podstawowych stóp procentowych EBC.

Wzrost cen w kolejnych miesiącach spowodował, że podczas czerwcowego posiedzenia EBC zakomunikował, że spełnione zostały warunki do rozpoczęcia cyklu podwyżek stóp procentowych. Pierwsza podwyżka stóp procentowych w wysokości 50 p.b. nastąpiła w lipcu (pierwsza podwyżka od 2011 r.), a kolejne miały miejsce we wrześniu i październiku (po 75 p.b.) oraz w grudniu (o 50 p.b.).

W lipcu 2022 r. Rada Prezesów podjęła decyzję o wprowadzeniu Nowego Instrumentu Ochrony Transmisji (Transmission Protection Instrument, TPI) w celu zapewnienie sprawnej transmisji polityki pieniężnej we wszystkich krajach strefy euro. W przypadku uruchomienia skupu w ramach programu TPI, jego skala miała zależeć od stopnia zagrożenia dla transmisji polityki pieniężnej. W celu ograniczenia nadpłynności, Rada Prezesów zdecydowała w październiku o zmianie warunków TLTRO III (oprocentowanie i terminy dobrowolnej, wcześniejszej spłaty)¹⁰². W grudniu podjęto decyzję o systematycznym ograniczaniu portfela APP (od marca 2023 r.) średnio o 15 mld euro miesięcznie do końca drugiego kwartału 2023 r. Decyzje o skali dalszej redukcji portfela miały być ustalane w terminie późniejszym.

Wykres 4.2.1. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe
Chart 4.2.1. Monetary conditions index for the euro area and its components

Źródło: dane KE.
Source: EC data.

¹⁰¹ Skup netto aktywów ustalono na poziomie 40 mld EUR w kwietniu, 30 mld EUR w maju i 20 mld EUR w czerwcu 2022 r.

¹⁰² Od 23 listopada zmodyfikowano oprocentowanie transakcji, indeksując wypłacane odsetki do średnich obowiązujących podstawowych stóp procentowych EBC. Ponadto zaproponowano bankom 3 dodatkowe terminy dobrowolnej wcześniejszej spłaty.

3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce

3. The situation on the financial market in Poland

Aktywa rynku finansowego

Financial market assets

W polskim systemie finansowym w 2022 r. kontynuowany był wzrost wartości aktywów. Wartość aktywów systemu finansowego w Polsce na koniec 2022 r. wynosiła 3 398,6 mld zł, odnotowując wzrost o 2,4% w relacji do roku poprzedniego (przy 9,5% wzroście w 2021 r.). Największy wzrost wartości aktywów wystąpił w przypadku banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych i banków zagranicznych. Wartość aktywów w tej grupie w 2022 r. wzrosła o 160,5 mld zł, tj. o 6,2% (wobec wzrostu o 9,5% w 2021 r.). Największy spadek wartości aktywów wystąpił w przypadku funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych. Wartość tych aktywów na koniec 2022 r. spadła o 46,0 mld zł, tj. o 13,2% (wobec wzrostu o 8,7% w 2021 r.). Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń w 2022 r. spadła kolejny rok z rzędu, tym razem o 4,7 mld zł, tj. o 2,3% (wobec spadku o 1,5% w 2021 r.). Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych na koniec 2022 r. wyceniono na 156,5 mld zł, tj. o 16,8% mniej niż rok wcześniej (wobec wzrostu o 26,5% w 2021 r.). Wartość aktywów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych nie uległa zmianie i wyniosła 10,1 mld zł.

Tablica 4.3.1. Aktywa instytucji finansowych w Polsce
Table 4.3.1. Assets of financial institutions in Poland

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
	w mld zł		in billion PLN		
Ogółem Total	2 568,6	2 675,7	3 033,3	3 320,4	3 398,6
Banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych Commercial and cooperative banks and branches of credit institutions	1 893,7	2 000,1	2 350,0	2 572,5	2 733,0
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe Cooperative Savings and Credit Unions	9,6	9,4	9,5	10,0	10,1
Sektor ubezpieczeniowy Insurance sector	192,6	194,0	204,7	201,6	196,9
Fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy inwestycyjnych Investment funds and Investment Fund Companies	315,2	317,2	320,3	348,1	302,1
Otwarte Fundusze Emerytalne Open Pension Funds	157,5	155,0	148,8	188,2	156,5

Źródło: dane GUS i KNF.
Source: Statistics Poland and PFSA data.

Polityka monetarna

Monetary policy

Zgodnie z Załoženiami polityki pieniężnej na 2022 r., Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2022 r. kontynuowała rozpoczętą w 2004 r. politykę pieniężną, której celem było utrzymanie inflacji na poziomie 2,5%, z symetrycznym przedziałem odchyień o szerokości ± 1 punktu procentowego w średnim okresie¹⁰³. RPP ośmiokrotnie podejmowała w 2022 r. decyzję o podwyższeniu stóp procentowych NBP. Comiesięczne podwyżki miały miejsce podczas posiedzeń RPP w okresie od stycznia do września (w sierpniu posiedzenie decyzyjne RPP nie odbywa się). Rada podwyższyła łącznie w trakcie roku stopę referencyjną o 5,25 p. proc. (z 1,5% do 6,75%), stopę lombardową o 5,0 p. proc. (z 2,25% do 7,25%), stopę redyskontową weksli o 5,0 p. proc. (z 1,8% do 6,8%) oraz stopę depozytową o 5,6 p. proc. (z 1,25% do 6,85%). Za decyzją o serii podwyżek stóp procentowych przemawiało „ryzyko kształtowania się inflacji powyżej celu inflacyjnego NBP w horyzoncie oddziaływania polityki pieniężnej.”¹⁰⁴ Podwyżki stóp procentowych miały również na celu ograniczyć oczekiwania inflacyjne. Ostatnia podwyżka w cyklu miała miejsce we wrześniu, jednak w swoich komunikatach RPP nie wykluczała możliwości kolejnych podwyżek. We wrześniowym komunikacie po posiedzeniu RPP argumentowano, że: „dalsze decyzje Rady będą zależne od napływających informacji dotyczących perspektyw inflacji i aktywności gospodarczej, w tym od wpływu agresji zbrojnej Rosji na Ukrainę na polską gospodarkę.”¹⁰⁵ RPP oprócz zmian podstawowych stóp procentowych, podjęła decyzję o podwyższeniu podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej od kwietniowego okresu jej utrzymywania z 2,0% do 3,5% (poziom sprzed pandemii COVID-19). W efekcie wymagany poziom rezerwy obowiązkowej w grudniu 2022 r. był wyższy o 30,32 mld zł w porównaniu z grudniem 2021 r. W 2022 r. NBP nie przeprowadził operacji strukturalnych. Na koniec 2022 r. nominalna wartość papierów wartościowych znajdujących się w portfelu NBP, skupionych przez NBP w okresie 2020–2021 wynosiła 136,2 mld zł, co oznacza spadek w porównaniu z końcem 2021 r. o 7,8 mld zł.

W 2022 r. nastąpiło ograniczenie nadpłynności w sektorze bankowym w porównaniu z poprzednim rokiem. W efekcie prowadzonej przez NBP polityki, wartość środków jakimi dysponował sektor bankowy (środki przekraczające wymagany poziom rezerwy obowiązkowej) wyniosła w grudniu 2022 r. średnio 236,6 mld zł, co oznacza spadek w porównaniu z analogicznym okresem 2021 r. o 17,3 mld zł. Wpływ na to miały przede wszystkim wspomniane wcześniej podwyższenie podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej, w wyniku czego wymagany poziom rezerwy obowiązkowej w grudniu 2022 r. był wyższy o 30,32 mld zł w porównaniu do grudnia 2021 r. W kierunku ograniczenia nadpłynności sektora bankowego przyczyniał się również wzrost wartości pieniądza gotówkowego w obiegu, który był szczególnie widoczny po agresji Rosji na Ukrainę. Porównując średnią dzienną wartość z grudnia 2022 r. do średniej dziennej wartości z grudnia 2021 r. nastąpił spadek środków pozostających w dyspozycji sektora bankowego o 13,8 mld zł. Z kolei transakcje walutowe prowadzone przez NBP oddziaływały w kierunku wzrostu nadpłynności sektora bankowego. W 2022 r. operacje skupu walut obcych przez NBP były wyższe od sprzedaży, co przyczyniło się do wzrostu poziomu środków w dyspozycji sektora bankowego o 28,8 mld zł. Ograniczenie nadpłynności sektora bankowego przyczyniło się do spadku średniego dziennego poziomu krótkoterminowych operacji polityki pieniężnej o 12,5 mld zł, do poziomu 236,4 mld zł, (porównanie między grudniem 2021 r. i grudniem 2022 r.).

W ramach podstawowych operacji otwartego rynku przeprowadzono 53 operacje absorbujące nadwyżki środków. Średni, dzienny poziom wyemitowanych w 2022 r. przez NBP bonów pieniężnych wyniósł 91,6 mld zł, co oznacza spadek o 13,9 mld zł (9,6%) w porównaniu z 2021 r. Ponadto, NBP przeprowadził 12 operacji dostrajających w ostatnich dniach roboczych okresów utrzymywania rezerwy obowiązkowej oraz 21 operacji w pozostałych dniach tych okresów. Średni dzienny poziom operacji dostrajających w 2022 r. wyniósł 5 998 mln zł i był wyższy niż w 2021 r. o 5 604 mln zł¹⁰⁶.

Wojna w Ukrainie była czynnikiem zwiększającym niepewność na rynku walutowym. NBP chcąc ograniczyć ryzyko zakłóceń na rynku finansowym, przeprowadził interwencje walutowe w marcu 2022 r.¹⁰⁷

¹⁰³ NBP. (2021). Założenia polityki pieniężnej na rok 2022.

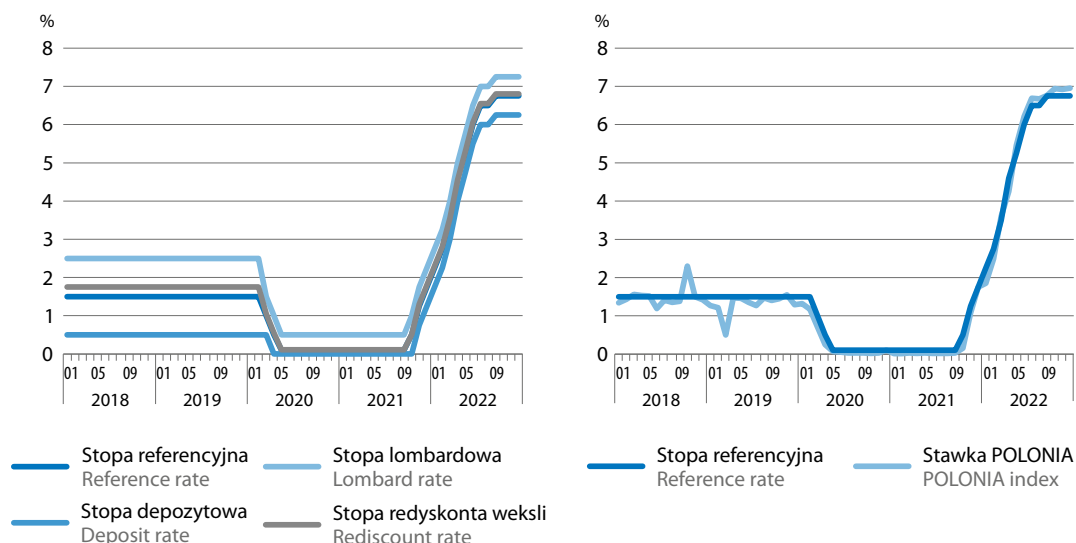
¹⁰⁴ NBP. (2022). Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 7 września 2022 r.

¹⁰⁵ NBP. (2022). Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 7 września 2022 r.

¹⁰⁶ NBP. (2023). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2022, s. 18.

¹⁰⁷ NBP. (2023). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2022, s. 24.

Wykres 4.3.1. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP oraz porównanie stóp procentowych
 Chart 4.3.1. The POLONIA index vs the NBP reference rate and a comparison of interest rates

Źródło: dane NBP.

Source: NBP data.

Stawka POLONIA w 2022 r., podobnie jak w poprzednich latach, stanowiła cel operacyjny polityki pieniężnej w Polsce. Jej wartość kształtowała się w pobliżu stopy referencyjnej NBP. Średnie dzienne, bezwzględne odchylenie stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP w 2022 r. wyniosło 32 p.b. wobec 16 p.b. w 2021 r.¹⁰⁸ Różnica wynikała m.in. ze zmian szerokości korytarza stóp procentowych w 2021 r.¹⁰⁹

Kursy walut

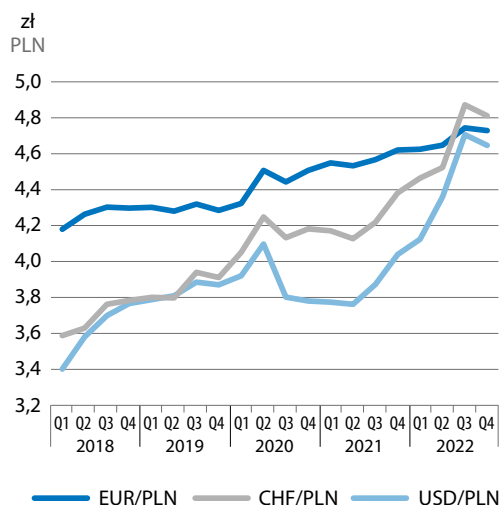
Exchange rates

W 2022 r. średnioroczny kurs złotego w porównaniu z rokiem wcześniejszym był słabszy w relacji do euro, dolara amerykańskiego i franka szwajcarskiego. W 2022 r. wyraźniejsze osłabienie wystąpiło w przypadku średniego kursu złotego wobec dolara, wzrósł on w porównaniu z poprzednim rokiem o 15,0% (średnio w roku 4,46 zł wobec 3,86 zł w 2021 r.). Z kolei średni kurs złotego do franka szwajcarskiego wzrósł średnio w 2022 r. w porównaniu z poprzednim rokiem o 9,8% (średnio w roku 4,67 zł wobec 4,23 zł w 2021 r.). Najmniejsza zmiana wystąpiła w przypadku kursu euro, wzrósł on w porównaniu z poprzednim rokiem o 2,4% (średnio w roku 4,69 zł wobec 4,57 zł w 2021 r.).

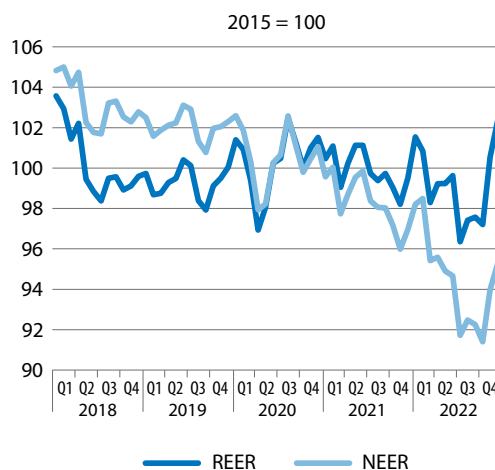
¹⁰⁸ NBP. (2023). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2022, s. 19.

¹⁰⁹ Od pierwszego do trzeciego kwartału 2021 r. szerokość korytarza stóp procentowych NBP wynosiła 50 p.b. i była ukształtowana w sposób asymetryczny (+40/-10 p.b. względem stopy referencyjnej NBP). Od października 2021 r. szerokość korytarza stóp procentowych NBP wynosiła niezmiennie 100 p.b. (+/-50 p.b. względem stopy referencyjnej NBP).

Wykres 4.3.2. Kursy średnioważone, kwartalne walut obcych
Chart 4.3.2. The weighted average of quarterly foreign exchange rates

Nominalny i realny efektywny kurs złotego
Nominal and real effective exchange rates for Polish zloty

Źródło: dane NBP i Komisja Europejska.
Source: NBP data and European Commission.

Zarówno średni realny jak i nominalny efektywny kurs złotego (odpowiednio REER i NEER)¹¹⁰ był niższy w 2022 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym, co świadczy o nieznacznym pogorszeniu siły nabywczej złotego. Realny średni efektywny kurs złotego (REER) obniżył się z 99,18 w 2021 r. do 99,89 w 2022 r. Z kolei nominalny średni efektywny kurs złotego (NEER) w 2022 r. w przeliczeniu dla 42 krajów spadł z 98,33 w 2021 r. do 94,53 w 2022 r.

4. Sektor bankowy w Polsce

4. The banking sector in Poland

Charakterystyka polskiego sektora bankowego

Characteristics of the Polish banking sector

W 2022 r. liczba podmiotów działających w polskim sektorze bankowym zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 18. Liczba krajowych banków komercyjnych nie zmieniła się, a liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 15. Jednocześnie, o 3 zmniejszyła się liczba oddziałów instytucji kredytowych (jeden oddział rozpoczął działalność, a cztery zakończyły działalność). W 2022 r. działalność operacyjną rozpoczął jeden bank komercyjny, w formie spółki akcyjnej z przeważającym udziałem kapitału polskiego, utworzony przy udziale BFG i Systemu Ochrony Banków Komercyjnych¹¹¹. Bank ten przejął większość

¹¹⁰ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/price-and-cost-competitiveness/price-and-cost-competitiveness-data-section_pl

¹¹¹ W skrócie SOBK, o którym mowa w art. 130c ust. 1 ustawy Prawo bankowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 2324), utworzony w 2022 r. na podstawie, zatwierdzonej przez KNF (Komunikat ws. decyzji podjętych przez Komisję Nadzoru Finansowego w dniu 9 czerwca 2022 r.), umowy podpisanej przez osiem największych banków komercyjnych w Polsce. Celem funkcjonowania systemu ochrony jest zapewnienie płynności i wypłacalności każdego jego uczestnika na zasadach określonych w ustawie i umowie, w szczególności przez udzielanie pożyczek, gwarancji i poręczeń. Systemem ochrony zarządza jednostka zarządzająca, utworzona w tym celu przez uczestników systemu ochrony w formie spółki akcyjnej – SOBK SA.

aktywów i zobowiązań banku komercyjnego z przeważającym udziałem kapitału polskiego objętego procedurą przymusowej restrukturyzacji¹¹².

Tablica 4.4.1. Charakterystyka strukturalna sektora bankowego w Polsce
Table 4.4.1. Structural characteristics of the banking sector in Poland

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Banki komercyjne ^a Commercial banks ^a	32	30	30	30	30
Banki spółdzielcze Cooperative banks	549	538	530	511	496
Oddziały instytucji kredytowych Branches of credit institutions	31	32	36	37	34
Liczba placówek Number of banking offices	13 269	13 008	11 757	10 785	10 302
Zatrudnienie Employment	162 565	156 887	149 003	143 049	143 222
Udział aktywów banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego, w % Share of assets of banks controlled by domestic investors in assets of the banking sector, in %	53,0	53,7	56,4	57,3	56,4

^a Banki mające siedzibę w Polsce i działające w formie prawnej spółki akcyjnej lub banku państwowego. ^b W tym w latach 2021–2022 jeden oddział banku zagranicznego, w związku z zakończeniem z dniem 31.12.2020 r. okresu przejściowego dla podmiotów ze Zjednoczonego Królestwa.

Źródło: dane KNF¹¹³.

^a Domestically incorporated banks operating in the legal form of the joint stock company or the state bank. ^b Of which one branch of foreign bank, due to the end of the transitional period for entities from the United Kingdom on December 31, 2020.

Source: data of the PFSA.

Liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się w konsekwencji trwających procesów konsolidacyjnych w tym sektorze, polegających na łączeniu się banków słabszych finansowo z silniejszymi. W 2022 r., podobnie jak w roku poprzednim, nie doszło do upadłości żadnego banku spółdzielczego, ani żaden bank spółdzielczy nie został objęty przez BFG procedurą przymusowej restrukturyzacji.

Pomimo zmniejszenia liczby banków nie nastąpił spadek zatrudnienia w sektorze. W 2022 r. przybyło 0,2 tys. etatów (0,1%). Kontynuowany jednak był spadek liczby placówek obsługi klienta o 0,5 tys. (o 4,5%). Jednocześnie nadal rosła (o 3,9%) liczba aktywnych klientów bankowości internetowej, osiągając poziom 24,4 mln, z czego 22,0 mln klientów indywidualnych i 2,4 mln klientów z sektora MŚP¹¹⁴. Ograniczenie liczby placówek, przy jednoczesnym zwiększeniu obsługi klientów za pomocą elektronicznych kanałów dostępu sprzyjało redukcji kosztów wynajmowania powierzchni biurowych bez utraty przychodów.

W 2022 r. struktura sektora bankowego pod względem pochodzenia kapitału nie uległa znaczącej zmianie. Udział banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego zmniejszył się o 0,9 p. proc. do 56,4%. Na koniec 2022 r. pod kontrolą inwestorów krajowych znajdowało się 13 banków komercyjnych (bez zmian) oraz wszystkie banki spółdzielcze. Inwestorzy zagraniczni pochodzący z 19 państw, głównie z: Hiszpanii, Niemiec, Francji oraz Stanów Zjednoczonych kontrolowali 17 krajowych banków komercyjnych (bez zmian) oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych.

¹¹² Na podstawie ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 842, z późn. zm.). Więcej informacji na temat przymusowej restrukturyzacji banków jest dostępne na stronie: <https://www.bfg.pl/przymusowa-restrukturyzacja/>

¹¹³ We wszystkich przypadkach oznacza: UKNF. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego – maj 2023.

¹¹⁴ ZBP. (2023). Raport NetB@nk za 4 kwartał 2022.

Adekwatność kapitałowa

Capital adequacy

W 2022 r. doszło do wzrostu współczynników kapitałowych sektora bankowego. Co wynikało – dla banków komercyjnych – ze zwiększenia funduszy własnych (o 2,7%), przy jednoczesnym zmniejszeniu łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (o 1,3%). W przypadku banków spółdzielczych fundusze własne wzrosły w większym stopniu (o 4,3%) niż łączna kwota ekspozycji na ryzyko (o 1,0%), co również skutkowało wzrostem wskaźników.

W 2022 r. KNF potwierdziła zidentyfikowane w 2021 r. dziesięć banków komercyjnych jako tzw. „inne instytucje o znaczeniu systemowym”, które musiały spełniać dodatkowe wymogi w formie bufora kapitałowego w wysokości 0,25%–2,0% (0,1%–1,0% rok wcześniej) łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko¹¹⁵.

Fundusze własne na koniec 2022 r. w przypadku wszystkich banków pozwalały na spełnienie minimalnych wymagań regulacyjnych^{116,117} (rok wcześniej 1 bank komercyjny nie spełniał kryteriów).

Przeprowadzone przez NBP testy warunków skrajnych wykazały wysoką odporność krajowych banków komercyjnych na wpływ negatywnych szoków makroekonomicznych i rynkowych. W przypadku materializacji scenariusza szokowego, na skutek poniesionych strat, banki komercyjne o łącznym udziale 6% w aktywach sektora nie spełniłyby norm kapitałowych I i II filara na koniec 2025 r., a niedobór kapitału podstawowego Tier I wynosiłby ok. 3,1 mld zł¹¹⁸.

¹¹⁵ KNF. (2022). Przegląd adekwatności wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym. Na podstawie tego przeglądu identyfikowane są banki, które ze względu swoją wielkość, znaczenie dla gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej i Unii Europejskiej, znaczenie działalności transgranicznej oraz ich wzajemne powiązania z systemem finansowym mają największe znaczenie dla krajowego systemu finansowego, a jednocześnie nie spełniają kryterium uznania za globalne instytucje o znaczeniu systemowym. Na stronie <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P211122.pdf> znajduje się lista, ze wskazaniem wysokości dodatkowego bufora, 30 banków o globalnym znaczeniu systemowym za 2022 r., spośród których czternaście było większościami lub 100% udziałowcami krajowych banków komercyjnych (w tym czterech innych instytucji o znaczeniu systemowym w Polsce) lub oddziałów instytucji kredytowych.

¹¹⁶ UKNF. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 stycznia 2023 r. – prezentacja, s. 32.

¹¹⁷ Wyliczonych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L 176 z 27.6.2013, s. 1, z późn. zm.).

¹¹⁸ NBP. (2023). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2023 r., s. 69.

Tablica 4.4.2. Współczynniki kapitałowe, fundusze własne i łączna kwota ekspozycji na ryzyko
 Table 4.4.2. Capital ratios, own funds and total risk exposure amount

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022	zmiana r/r change y/y
Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) (w %) Total capital ratio (TCR) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	19,05	19,35	20,67	19,38	20,14	0,76 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	19,14	19,46	20,78	19,43	20,21	0,78 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	17,62	17,71	18,93	18,53	19,14	0,61 p. p.
Współczynnik kapitału Tier I (w %) T1 Capital ratio (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,13	17,29	18,47	17,40	18,27	0,87 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,16	17,31	18,48	17,36	18,24	0,88 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,77	16,93	18,30	17,99	18,64	0,65 p. p.
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (CET1) (w %) CET1 Capital ratio (CET1) (in %)						
Sektor bankowy Banking sector	17,13	17,28	18,47	17,40	18,27	0,87 p. p.
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	17,16	17,31	18,48	17,36	18,24	0,88 p. p.
Banki spółdzielcze Cooperative banks	16,72	16,90	18,29	17,99	18,64	0,65 p. p.
Fundusze własne (w mld zł) Own funds (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	203,7	213,0	231,0	219,3	225,5	2,8%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	191,6	200,6	218,0	206,1	211,7	2,7%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	12,0	12,4	13,1	13,2	13,8	4,3%
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko (w mld zł) Total risk exposure amount (in PLN bn)						
Sektor bankowy Banking sector	1 069,2	1 101,1	1 117,9	1 132,0	1 119,4	-1,1%
Krajowe banki komercyjne Domestic commercial banks	1 001,0	1 031,1	1 048,9	1 060,7	1 047,4	-1,3%
Banki spółdzielcze Cooperative banks	68,3	70,0	69,0	71,3	72,0	1,0%

Źródło: dane KNF.
Source: data of the PFSA.

Depozyty

Deposits

Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec 2022 r. wyniosły łącznie 1 836,7 mld zł¹¹⁹, i były o 6,2% wyższe niż rok wcześniej. Depozyty sektora niefinansowego wyniosły 1 650,8 mld zł (wzrost o 6,5%) i stanowiły 89,9% depozytów tych dwóch sektorów (89,6% w 2021 r.). Wartość depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnęła wartość 186,0 mld zł, co oznaczało 3,7% wzrostu w porównaniu z rokiem poprzednim.

W strukturze terminowej depozytów sektora niefinansowego odnotowano w 2022 r. wzrost wartości depozytów terminowych o 92,2% oraz spadek depozytów bieżących o 10,7%. W rezultacie, udział depozytów terminowych w depozytach sektora niefinansowego zwiększył się w skali roku o 13,5 p. proc. (do 30,3%)¹²⁰. Na strukturę terminową depozytów decydujący wpływ miała rosnąca za podwyżkami stóp procentowych NBP różnica pomiędzy oprocentowaniem depozytów terminowych i bieżących w bankach (4,4 p. proc. na koniec roku w przypadku gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych), powodująca zwiększenie atrakcyjności utrzymywania lokat terminowych¹²¹.

W strukturze walutowej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty w polskim złotym, których udział na koniec grudnia 2022 r. wyniósł 82,3% (o 3,4 p. proc. mniej niż rok wcześniej). Depozyty utrzymywane w euro stanowiły 11,4% depozytów ogółem tego sektora (wobec 9,4% rok wcześniej), a depozyty w innych walutach obcych 6,3% (więcej o 1,3 p. proc.).

Przeważająca część depozytów sektora niefinansowego utrzymywana była w krajowych bankach komercyjnych, w których ulokowanych było 89,9% wszystkich tych depozytów (o 0,5 p. proc. więcej w relacji do 2021 r.). Natomiast, na rachunkach w bankach spółdzielczych znajdowało się 8,5% depozytów sektora niefinansowego (o 0,6 p. proc. mniej r/r).

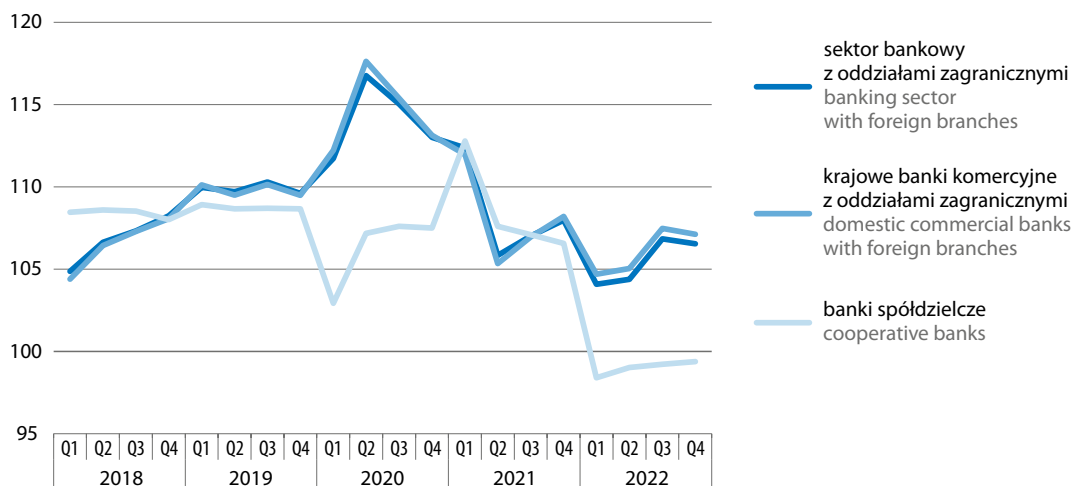
Analogicznie jak w latach poprzednich, w strukturze właścicielskiej depozytów sektora niefinansowego dominowały depozyty należące do gospodarstw domowych, które stanowiły 68,5%, czyli o 1,7 p. proc. mniej r/r. Ich wartość wyniosła 1 131,4 mld zł i była o 4,0% wyższa niż w końcu 2021 r. Depozyty przedsiębiorstw stanowiły 29,3% depozytów sektora niefinansowego (o 1,6 p. proc. więcej r/r), a ich wartość zwiększyła się do 483,5 mld zł (o 12,5%). Depozyty instytucji komercyjnych wyniosły 35,9 mld zł po wzroście r/r o 13,3%, a ich udział w depozytach sektora niefinansowego zwiększył się do 2,2% (o 0,2 p. proc.).

¹¹⁹ Bez depozytów zablokowanych, których wartość na koniec 2022 r. dla tych dwóch sektorów łącznie wyniosła 3,9 mld zł (o 2,7% więcej niż rok wcześniej), z czego 97,8% należało do sektora niefinansowego.

¹²⁰ Wyliczenia własne na podstawie UKNF. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2022 r. – prezentacja, s. 27.

¹²¹ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html

Wykres 4.4.1. Dynamika depozytów sektora niefinansowego
 Chart 4.4.1. Dynamics of non-financial sector deposits

Uwaga: stan na koniec kwartału bez depozytów zablokowanych (analogiczny okres poprzedniego roku=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter without blocked deposits (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

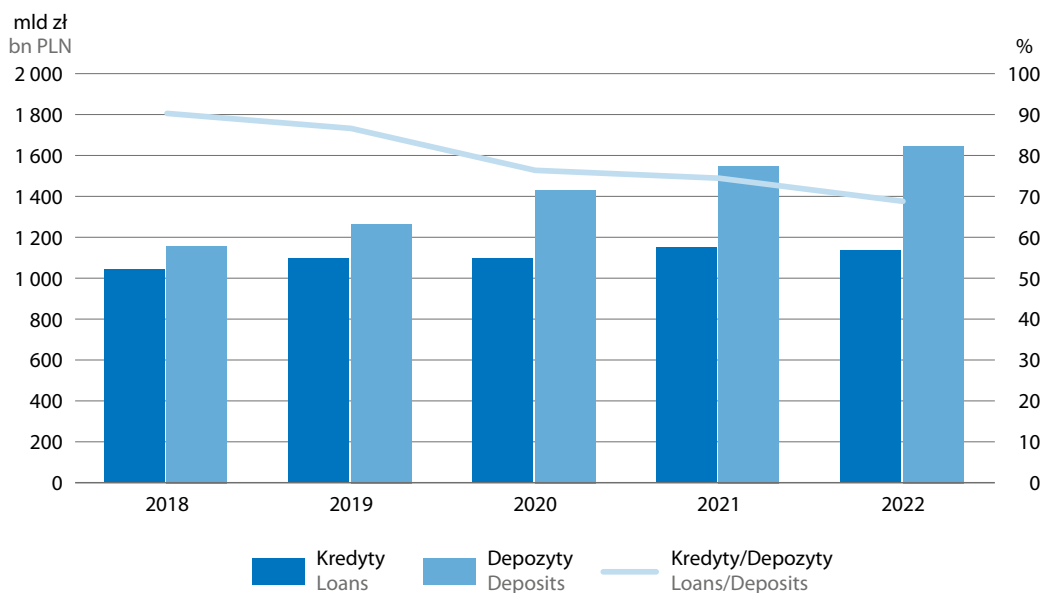
W końcu 2022 r. roczna dynamika wzrostu wartości depozytów sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi oraz w krajowych bankach komercyjnych z oddziałami zagranicznymi była na niższym poziomie niż rok wcześniej (wartości depozytów wzrosły odpowiednio wzrost o 6,5% i 7,1%, tj. o 1,5 p. proc. i 1,1 p. proc. mniej niż w 2021 r.). Natomiast, roczna dynamika depozytów sektora niefinansowego w bankach spółdzielczych na koniec wszystkich kwartałów 2022 r. kształtowała się poniżej wartości 100, a zmniejszenie wartości depozytów na koniec roku wyniosło ostatecznie 0,6% wobec wzrostu o 6,6% w 2021 r.

W 2022 r. nastąpił przyrost wartości depozytów i spadek wartości kredytów sektora niefinansowego, co przyspieszyło obniżenie poziomu wskaźnika relacji kredytów do depozytów dla tego sektora o 5,6 p. proc. do 68,8% (w 2021 r. spadek tego wskaźnika wyniósł 2,0 p. proc.).¹²²

¹²² Obliczenia własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Wykres 4.4.2. Wartość kredytów i depozytów sektora niefinansowego (lewa oś) i współczynnik kredyty/depozyty (prawa oś)

Chart 4.4.2. Value of loans and deposits of non-financial sector (left axis) and coefficient loans/deposits (right axis)

Uwaga: kredyty wg wartości bilansowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: loans at the carrying amount.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Kredyty Loans

W końcu 2022 r. wartość kredytów brutto sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych wynosiła 1 279,0 mld zł¹²³, notując spadek o 1,0% w stosunku do roku poprzedniego. W strukturze kredytów tych dwóch sektorów 92,4% (o 0,3 p. proc. mniej r/r) stanowiły kredyty sektora niefinansowego, których wartość zmniejszyła się do 1 182,0 mld zł, tj. o 1,3%. Wartość kredytów sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększyła się o 3,2% i wyniosła 97,0 mld zł.

Wzrostem wartości kredytów w obszarze sektora niefinansowego charakteryzowały się przedsiębiorstwa ogółem o 10,2% (tyle samo co duże przedsiębiorstwa i MŚP osobno) oraz instytucje niekomercyjne o 2,0%. Natomiast, wartość kredytów gospodarstw domowych zmniejszyła się o 6,9%. Wartość kredytów dla gospodarstw domowych w końcu 2022 r. wyniosła 748,1 mld zł, a dla przedsiębiorstw 425,5 mld zł.

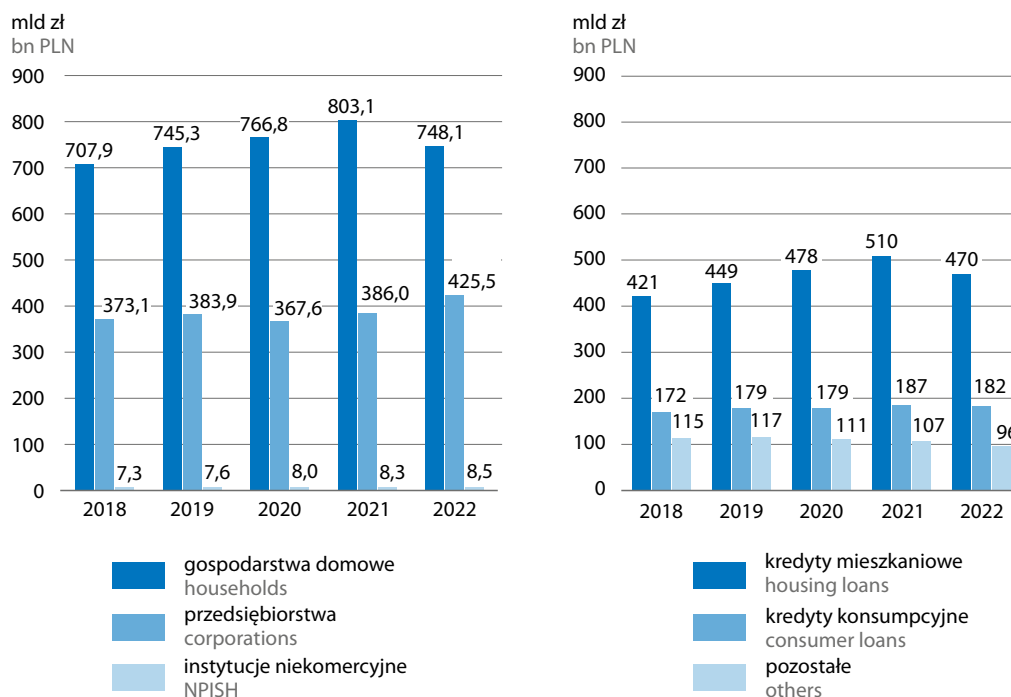
Na spadek wartości kredytów dla gospodarstw domowych w 2022 r. wpłynęło głównie zmniejszenie wartości kredytów mieszkaniowych (o 7,7%) oraz kredytów konsumpcyjnych (o 2,3%). W przypadku kredytów mieszkaniowych w złotych odnotowano zmniejszenie ich wartości o 3,0%, natomiast wartość mieszkaniowych kredytów walutowych ogółem obniżyła się o 25,8% (spadek wartości kredytów w CHF

¹²³ Podawane w tym rozdziale wartości i dynamiki kredytów dotyczą wartości bilansowej brutto kredytów zaliczanych do portfela B, który od 2018 r. nie obejmuje instrumentów dłużnych. Wartość bilansowa instrumentów dłużnych tych dwóch sektorów łącznie zmniejszyła się z 434,7 mld zł na koniec 2021 r. do 408,6 mld zł na koniec 2022 r. (o 6,0%). Natomiast, wartość bilansowa kredytów zaliczanych do portfela A sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszyła się z 9,3 mld zł do 7,3 mld zł, tj. o 21,6%. Ponadto, nie są wyeliminowane zmiany kursów walut obcych, w szczególności zmiana kursu złotego w stosunku do franka szwajcarskiego (CHF/PLN), który wg tabeli NBP z 30.12.2022 r. był o 7,2% wyższy niż rok wcześniej.

wyniósł 32,8%, w EUR o 6,4%, a w pozostałych walutach obcych o 6,5%). W rezultacie, na koniec 2022 r. udział kredytów walutowych w kredytach mieszkaniowych gospodarstw domowych wyniósł 16,7% (wobec 20,8% rok wcześniej)¹²⁴.

Wykres 4.4.3. Wartość kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)

Chart 4.4.3. Non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)

Uwaga: stan na koniec roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the year.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wartość kredytów konsumpcyjnych ogółem w końcu 2022 r. wyniosła 182,4 mld zł. Wzrost wartości kredytów konsumpcyjnych w relacji do roku poprzedniego odnotowano tylko dla kategorii kredytów w kartach kredytowych o 2,8%, natomiast wartość pozostałych kategorii kredytów konsumpcyjnych zmniejszyła się (ratalnych samochodowych o 12,2%, ratalnych pozostałych o 1,0% oraz pozostałych kredytów konsumpcyjnych¹²⁵ o 4,2%).

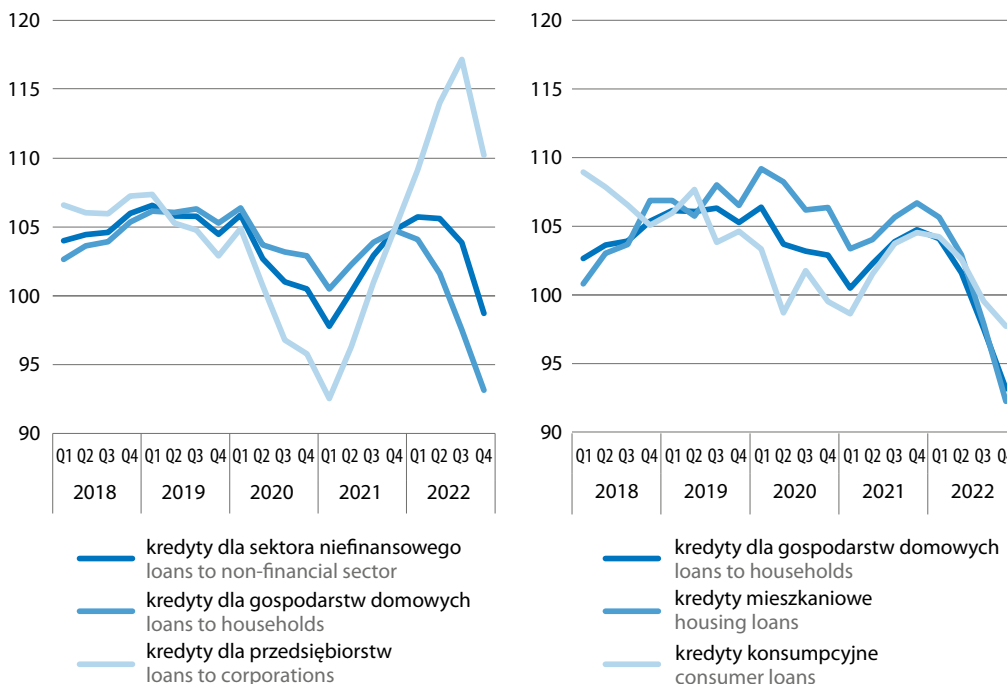
W końcu 2022 r. w obszarze kredytów dla przedsiębiorstw ogółem odnotowano wzrost wartości kredytów dla dużych przedsiębiorstw do 216,8 mld zł oraz wartości kredytów udzielonych MŚP do 208,7 mld zł. Ta sama skala wzrostu wartości kredytów dla obu grup przedsiębiorstw spowodowała stabilizację udziału kredytów udzielonych dużym przedsiębiorstwom w wartości bilansowej brutto kredytów dla przedsiębiorstw ogółem na poziomie 51,0%.

¹²⁴ Więcej danych statystycznych dotyczących rynku kredytów mieszkaniowych w 2022 r. dostępne jest w: ZBP. (2023). Raport AMRON-SARfin nr 4/2022.

¹²⁵ Kategoria ta obejmuje kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo oraz kredyty w rachunku bieżącym niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Podobnie jak w 2021 r. w strukturze rodzajowej kredytów dla przedsiębiorstw ogółem największy udział miały kredyty operacyjne (40,1%, o 1,7 p. proc. więcej niż rok wcześniej), a kredyty inwestycyjne miały drugi największy udział w wysokości 35,9% (o 0,8 p. proc. mniej). Wartość kredytów operacyjnych przedsiębiorstw na koniec 2022 r. wyniosła 170,4 mld zł i była wyższa o 14,8% w porównaniu do 2021 r. Wartość kredytów inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem zwiększyła się w 2022 r. o 7,9% do 152,7 mld zł. Wartość kredytów przedsiębiorstw przeznaczonych na nieruchomości zwiększyła się o 5,6% do 71,1 mld zł, a ich udział w kredytach dla przedsiębiorstw ogółem wyniósł 16,7%, tj. o 0,7 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Wykres 4.4.4. Dynamika kredytów sektora niefinansowego
Chart 4.4.4. Dynamics of non-financial sector loans

Uwaga: stan na koniec kwartału (analogiczny okres roku poprzedniego=100).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter (corresponding period of the previous year=100).

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W IV kwartale 2022 r. roczna dynamika kredytów dla sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi ukształtowała się na poziomie poniżej 100, kończąc rok spadkiem wartości kredytów o 1,3% (wobec wzrostu o 4,8% rok wcześniej). W przypadku gospodarstw domowych wartość kredytów zmniejszyła się o 6,9%, przy obniżeniu wartości kredytów mieszkaniowych o 7,7% i kredytów konsumpcyjnych o 2,3% (odpowiednio 4,7%, 6,7% i 4,5% wzrostu na koniec 2021 r.). Na dynamikę kredytów mieszkaniowych negatywny wpływ miały podwyżki stóp procentowych i stanowisko KNF¹²⁶ obniżające dostępność kredytów oraz wakacje kredytowe umożliwiające klientom banków zwiększone nadpłaty i wcześniejsze spłaty kredytów¹²⁷. Odmiennie niż dla gospodarstw domowych kształtowała się dynamika wartości kredytów dla przedsiębiorstw, która kontynuowała wzrost z 2021 r. osiągając w końcu 2022 r. wzrost r/r 10,2% (o 5,2 p. proc. więcej niż rok wcześniej).

¹²⁶ UKNF. (2022). Stanowisko UKNF z dnia 7 marca 2022 r. skierowane do Prezesów Zarządów Banków oraz Dyrektorów oddziałów instytucji kredytowych ws. działań mających na celu ograniczenie poziomu ryzyka kredytowego.

¹²⁷ NBP. (2023). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2023 r., s. 41.

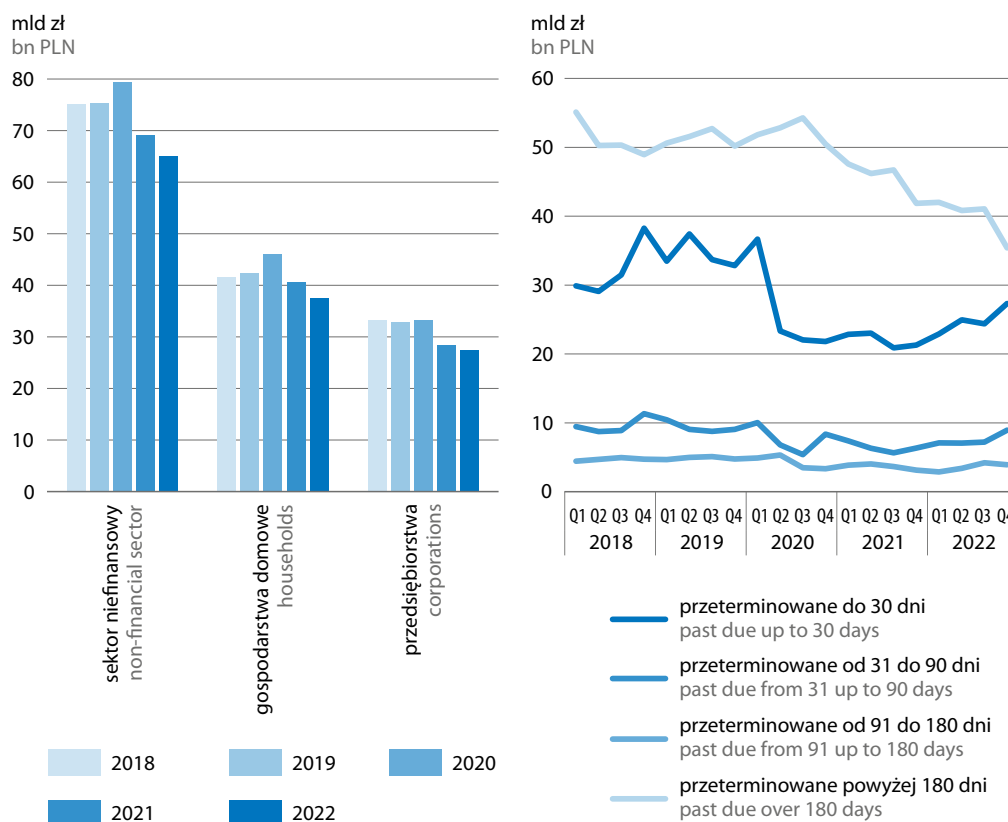
Kredyty zagrożone

Non-performing loans

W 2022 r. wartość kredytów zagrożonych¹²⁸ w sektorze bankowym zmniejszyła się o 5,1% w porównaniu z 2021 r. i wyniosła 66,6 mld zł. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego stanowiły 97,8% kredytów zagrożonych ogółem, a ich wartość ukształtowała się na poziomie 65,1 mld zł, tj. o 5,7% mniej niż rok wcześniej.

Kredyty zagrożone sektora niefinansowego w końcu 2022 r. stanowiły 5,5% portfela kredytowego tego sektora, tj. o 0,3 p. proc. mniej niż rok wcześniej. W strukturze kredytów zagrożonych sektora niefinansowego przeważały kredyty gospodarstw domowych (57,8%). Wartość tych kredytów na koniec 2022 r. wyniosła 37,6 mld zł i zmniejszyła się o 3,0 mld zł (o 7,5%) w porównaniu do stanu o rok wcześniej.

Wykres 4.4.5. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów (lewy) oraz kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie (prawy)
 Chart 4.4.5. Value of non-performing loans in selected sectors (left) and overdue loans of non-financial sector by past due (right)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
 Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹²⁸ Należności ze stwierdzoną utratą wartości, tzw. faza 3.

Wartość kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego zwiększyła się do kwoty 75,6 mld zł, tj. o 2,9 mld zł (o 4,0%) na koniec 2022 r. W strukturze tych kredytów dominowała grupa kredytów przeterminowanych powyżej 180 dni, o wartości 35,4 mld zł (spadek o 15,4% r/r), a ich udział wyniósł 46,8% (57,6% w 2021 r.). Drugą największą pod względem wartości grupą kredytów przeterminowanych były kredyty, których opóźnienie w spłacie było nie dłuższe niż 30 dni. Wartość tej kategorii kredytów wyniosła 27,3 mld zł (o 28,3% więcej) i stanowiły one 36,1% (29,3% rok wcześniej) całości kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego na koniec 2022 r.

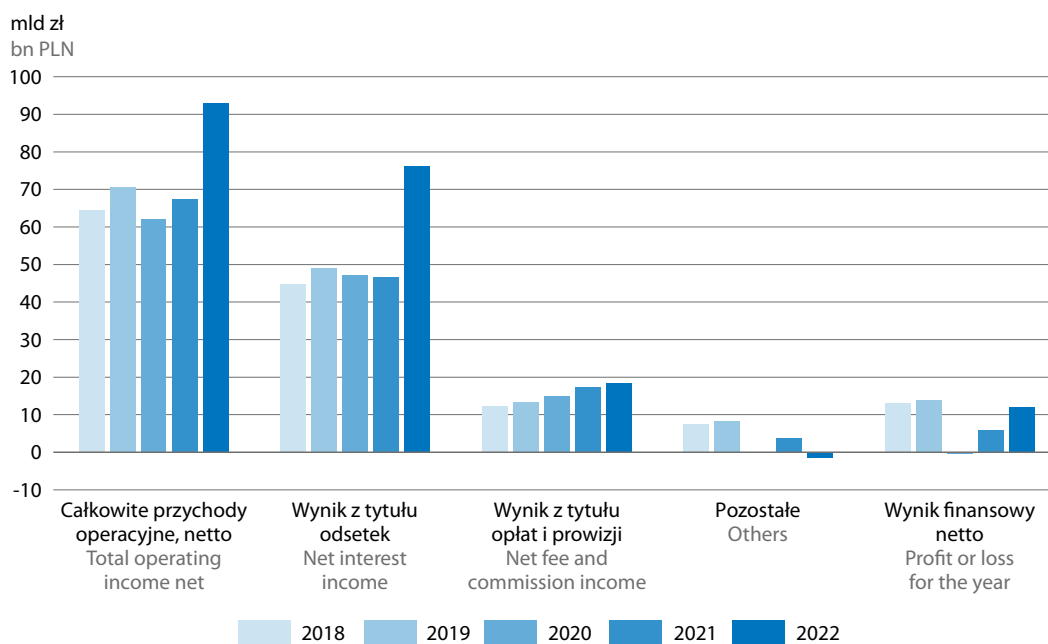
Wyniki finansowe i rentowność

Financial results and profitability

Wynik finansowy netto sektora bankowego w 2022 r. wyniósł 12,1 mld zł, w porównaniu do 6,0 mld zł w 2021 r. Na wynik finansowy netto złożyły się zyski netto 19 banków komercyjnych (bez oddziałów instytucji kredytowych) i 495 banków spółdzielczych wykazujących dodatni wynik finansowy w wysokości 18,5 mld zł oraz straty netto w kwocie 4,8 mld zł poniesione przez 11 banków komercyjnych (bez oddziałów instytucji kredytowych) i jeden bank spółdzielczy¹²⁹. Banki ze stratą netto miały 20,1% udziału w portfelu należności oraz 16,7% w depozytach sektora niefinansowego łącznie w bankach komercyjnych i spółdzielczych¹³⁰.

Zasadniczy wpływ na kształtowanie się wyniku finansowego netto miało zwiększenie całkowitych przychodów operacyjnych netto o 25,7 mld zł (o 38,1%), na co złożył się wyższy dzięki rosnącym stopom procentowym wynik z tytułu odsetek o 29,5 mld zł (o 63,2%) oraz wzrost wyniku z tytułu opłat i prowizji o 1,3 mld zł (o 7,6%), przy jednoczesnej stracie z tytułu pozostałych przychodów w wysokości 1,5 mld zł¹³¹.

Wykres 4.4.6. Wyniki finansowe sektora bankowego
Chart 4.4.6. Financial results of the Polish banking sector

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹²⁹ UKNF. (2023). Sytuacja banków spółdzielczych i zrzeszających po IV kwartale 2022 r., s. 23.

¹³⁰ UKNF. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2022 r. – prezentacja, s. 7.

¹³¹ W tym niższe o 0,2 mld zł (14,1%) przychody z tytułu dywidend o wartości 1,2 mld zł.

Koszty administracyjne w 2022 r. były wyższe o 27,7% i wyniosły 45,3 mld zł, w tym 45,2% tych kosztów stanowiły koszty pracownicze, tj. 20,5 mld zł (więcej o 11,6%). Pozostałe koszty administracyjne zwiększyły się o 44,9% do 24,8 mld zł, głównie w wyniku wzrostu wartości pozycji „Pozostałe koszty ogólnego zarządu” zawierającej m. in. opłaty ponoszone na rzecz KNF, podatek płacony przez niektóre instytucje finansowe oraz wpłaty na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

Na wyniki finansowe banków w 2022 r. w sposób istotny wpłynęły tzw. „wakacje kredytowe” wprowadzone z powodu wysokiego wzrostu podstawowych stóp procentowych NBP ustawą o finansowaniu społeczno-ściowym dla przedsięwzięć gospodarczych i pomocy kredytobiorcom¹³², zgodnie z którą kredytobiorcom przyznano prawo do zawieszenia spłaty złotych kredytów mieszkaniowych przez dwa miesiące w III i IV kwartale 2022 r. oraz przez jeden miesiąc w każdym kwartale 2023 r. Ze względu na obowiązujące banki przepisy w sprawie rachunkowości i sprawozdawczości finansowej były one zobowiązane do jednorazowego oszacowania przyszłych całkowitych oczekiwanych kosztów wakacji kredytowych, co spowodowało wystąpienie na koniec roku strat z tytułu modyfikacji kredytów w wysokości 6,9 mld zł. Wg danych KNF, na koniec 2022 r. liczba złotych kredytów mieszkaniowych, w przypadku których banki pozytywnie rozpatrzyły wnioski o wakacje kredytowe, wyniosła 1,05 mln, co stanowiło 53,6% liczby oraz 67,8% wartości wszystkich złotych kredytów mieszkaniowych. Natomiast, łączny koszt wakacji kredytowych ujęty w wyniku finansowym i/lub kapitałach banków wyniósł 13,41 mld zł.¹³³

W wyniku większej skali wzrostu wyniku finansowego netto (o 101,8%) niż wzrostu wartości aktywów (o 6,2%) oraz wzrostu wartości kapitałów własnych (o 2,1%), wskaźnik rentowności aktywów ROA¹³⁴ sektora bankowego osiągnął wartość 0,45% (o 0,21 p. proc. więcej niż rok wcześniej), a wskaźnik rentowności kapitału własnego ROE¹³⁵ wyniósł 5,99% (więcej o 3,14 p. proc.). Dla krajowych banków komercyjnych z oddziałami zagranicznymi wskaźniki ROA i ROE wyniosły odpowiednio 0,42% i 5,41% (wobec 0,28% i 3,12% rok wcześniej). W przypadku banków spółdzielczych, w których wynik finansowy netto zwiększył się czterokrotnie, a aktywa tylko o 0,7% i kapitały własne o 21,8%, wskaźnik ROA wyniósł 1,7%, a ROE 20,8% (odpowiednio o 1,3 p. proc. i 15,6 p. proc. więcej niż w 2021 r.).

5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce

5. Insurance sector in Poland

Sytuacja sektora ubezpieczeń

The situation of the insurance sector

Działalność ubezpieczeniową w Polsce na koniec 2022 r. prowadziły 53 krajowe zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji. Wśród nich były 24 zakłady ubezpieczeń na życie oraz 29 zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych, w tym 1 zakład reasekuracji. Ze względu na przynależność do kategorii ustalonej na podstawie przeważającego (ponad 50%) udziału w kapitale zakładowym, w końcu grudnia 2022 r. kapitał zagraniczny przeważał w 16 towarzystwach prowadzących działalność w ubezpieczeniach na życie oraz w 16 towarzystwach prowadzących działalność w pozostałych ubezpieczeniach majątkowych i osobowych. Ze względu na formę prawną w której działają, w towarzystwach zorganizowanych w formie spółek akcyjnych dominował kapitał zagraniczny, natomiast w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych (Tuw) przeważał kapitał polskich udziałowców. W 2022 r. wartość kapitału podstawowego ubezpieczycieli na życie wyniosła 2 944,7 mln zł, w tym inwestorzy zagraniczni partycypowali w kwocie 1 792,2 mln zł, co stanowiło 60,9% udziału w kapitale podstawowym. W dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych wartość kapitału podstawowego wyniosła 3 230,9 mln zł, z czego 2 111,6 mln zł stanowił kapitał zagraniczny. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym tego działu wyniósł 65,4%.

¹³² Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o finansowaniu społeczno-ściowym dla przedsięwzięć gospodarczych i pomocy kredytobiorcom. Dz.U. 2022 poz. 1488. (Weszła w życie 29 lipca 2022 r.).

¹³³ KNF. (2023). Sprawozdanie z Działalności Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego w 2022 r., (2023), s. 35.

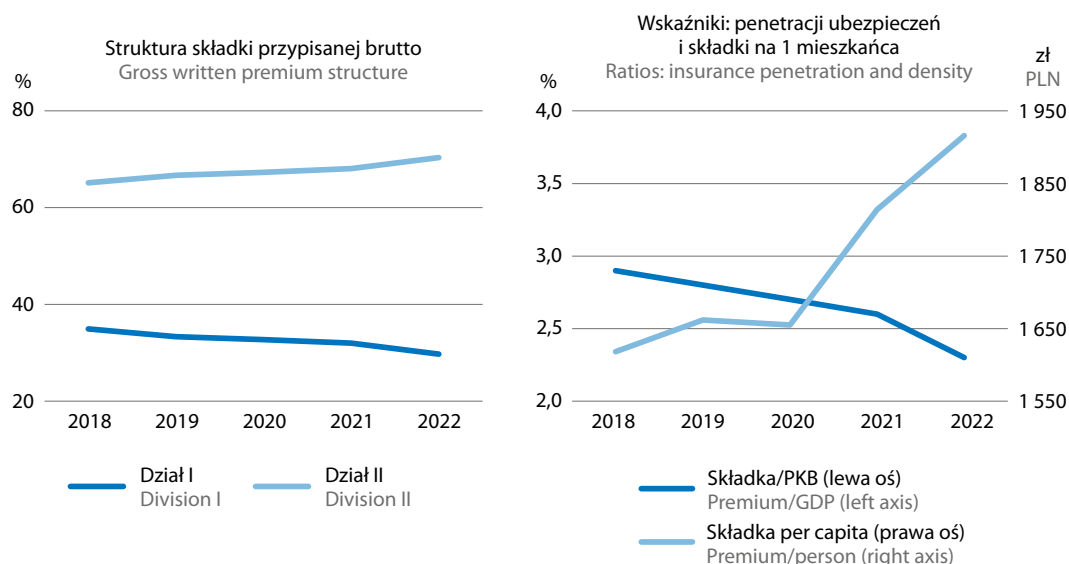
¹³⁴ Liczony, jako relacja wyniku finansowego netto za 2022 r. do średniego stanu aktywów z końca 2022 i 2021 roku.

¹³⁵ Liczony, jako relacja wyniku finansowego netto za 2022 r. do średniego stanu kapitałów własnych z końca 2022 i 2021 roku.

Relacja wartości składki przypisanej brutto (ogółem z ubezpieczeń działu I i działu II) do PKB w 2022 r. w Polsce wyniosła 2,3% i zmniejszyła się o 0,3 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku; z tego na ubezpieczenia na życie przypadało 0,7%, a na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe 1,6%. Składka ubezpieczeniowa ogółem na 1 mieszkańca (per capita) zwiększyła się o 5,6% i osiągnęła poziom 1 916 zł. Składka ta w dziale I wyniosła 570 zł na osobę (580 zł w 2021 r.), a w dziale II wzrosła do 1 346 zł na osobę (1 234 zł w 2021 r.).

Wykres 4.5.1. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń

Chart 4.5.1. Main indices of insurance sector

Źródło: dane KNF oraz opracowanie własne GUS.

Source: data of the Polish Financial Supervision Authority and Statistics Poland own elaboration.

Struktura ubezpieczeń według działów

Insurance structure by divisions

Zmiany na rynku ubezpieczeniowym w warunkach globalizacji rynków finansowych odzwierciedla stopień koncentracji rynku określany współczynnikiem koncentracji CR_x, będący udziałem w rynku kolejnych x ubezpieczycieli. I tak CR₅, czyli udział pięciu największych towarzystw ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto działu I, zwiększył się z 65,5% w 2018 r. do 70,2% w 2022 r., a w dziale II zwiększył się odpowiednio z 70,9% do 71,8%.

Tablica 4.5.1. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń
Table 4.5.1. Main data of insurance sector

Wyszczególnienie Specification	Dział I Division I					Dział II Division II				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
	w mld zł in billion PLN									
Składka przypisana brutto Gross written premium	21,7	21,3	20,8	22,1	21,5	40,5	42,6	42,7	47,1	50,8
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto Gross claims paid	21,5	18,6	17,4	18,4	18,9	20,2	22,5	22,2	22,9	25,5
Wynik finansowy netto Financial net result	2,4	2,6	2,2	1,6	2,2	4,2	4,6	3,9	4,1	3,9
Wynik techniczny ^a Technical financial result ^a	3,1	3,3	3,0	2,1	2,8	2,9	2,9	3,1	3,0	2,9

^a Wynik uzyskany przez zakład ubezpieczeń z podstawowej działalności ubezpieczeniowej. Stanowi różnicę pomiędzy przychodami ze składek a wypłaconymi świadczeniami i odszkodowaniami oraz zmianami stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na pokrycie przyszłych świadczeń.

Źródło: dane KNF.

^a The result obtained by the insurance company from its basic insurance activity. It is the difference between the premium income and the benefits and claims paid as well as changes in technical provisions to cover future benefits.

Source: data of the Polish Financial Supervision Authority.

W 2022 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła 72,3 mld zł (więcej o 4,5% niż w 2021 r.), z czego 29,7% stanowiła składka działu I, a 70,3% działu II. Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem wyniosły 44,4 mld zł i zwiększyły się o 7,5% w stosunku do poprzedniego roku, z czego 42,6% stanowiły świadczenia działu I, a 57,4% odszkodowania działu II.

Wynik finansowy netto (zysk netto) zakładów ubezpieczeń ogółem w 2022 r. był wyższy niż przed rokiem i wyniósł 6,1 mld zł (wzrost o 8,4% względem 2021 r.). Wpłynął na to wyższy wynik uzyskany przez zakłady ubezpieczeń na życie (dział I), który wyniósł 2,2 mld zł i był wyższy o 39,4% od wyniku uzyskanego w 2021 r. Wynik netto zakładów ubezpieczeń majątkowych i osobowych (dział II) wyniósł w 2022 r. 3,9 mld zł i był niższy o 3,8% względem roku poprzedniego. Zyski netto zanotowało 45 towarzystw, z tego 21 w dziale I oraz 24 w dziale II. Stratę netto poniosło 8 zakładów ubezpieczeń, z tego 3 w dziale I oraz 5 w dziale II.

Wynik techniczny ogółem wyniósł 5,7 mld zł i był wyższy o 9,9% niż w 2021 r. W dziale I odnotowano wzrost wyniku technicznego o 33,7%, do wysokości 2,8 mld zł. W dziale II wypracowany został zysk techniczny w wysokości 2,9 mld zł (mniej o 6,7% niż w 2021 r.). Zysk techniczny osiągnęło 44 ubezpieczycieli, z tego 21 w dziale I oraz 23 w dziale II. Stratę techniczną wykazało 8 towarzystw (3 w dziale I oraz 5 w dziale II).

6. Rynek kapitałowy w Polsce

6. Capital market in Poland

Rynek główny GWP

WSE Main market

W 2022 r. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) cechowała się znacznymi wahaniami kursów.

Wartość rynkowa spółek notowanych na Głównym Rynku GPW na koniec 2022 r. osiągnęła poziom 1 114,2 mld zł i była niższa o 15,1% od wartości z końca 2021 r. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 574,7 mld zł, co oznacza spadek o 18,0% w relacji do roku poprzedniego. Wartość giełdowa spółek zagranicznych wyniosła 539,5 mld zł i była niższa o 11,8% od wartości odnotowanej na koniec 2021 r.

W 2022 r. na Głównym Rynku GPW notowanych było 415 spółek (wobec 430 spółek w 2021 r.), w tym 44 spółki zagraniczne (47 na koniec 2021 r.). Oznacza to szósty rok z rzędu ze spadkiem liczby notowanych podmiotów (liczba notowanych spółek na koniec 2016 r. wyniosła 487 i była najwyższa w historii). W 2022 r. odbyło się 8 debiutów, wobec 16 w roku poprzednim, liczba wykluczeń spółek z obrotu wyniosła 22 (19 w 2021 r.). Średni poziom stopy wypłaconej dywidendy, dla wszystkich notowanych podmiotów, w 2022 r. wyniósł 3,7% i był wyższy od wartości z roku poprzedniego o 2,2 p. proc.

Tablica 4.6.1. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce (Główny Rynek GPW)
Table 4.6.1. Characteristics of capital market in Poland (WSE Main Market)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba notowanych spółek ^a Number of all listed companies ^a					
Spółki Companies	465	449	433	430	415
w tym zagraniczne of which foreign	51	48	49	47	44
Liczba debiutów New listings	7	7	7	16	8
Liczba wycofań Delistings	25	22	24	19	22
Kapitalizacja (w mld zł) Capitalisation (in billion PLN)					
Kapitalizacja spółek Market capitalisation	1 165,1	1 103,8	1 068,7	1 312,7	1 114,2
Spółki krajowe Domestic companies	615,5	550,2	538,8	701,2	574,7
Spółki zagraniczne Foreign companies	549,6	553,6	529,9	611,6	539,5
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	2,5	2,9	3,6	1,5	3,7

^a Zmiany liczby spółek wiążą się z wycofaniem, debiutami oraz fuzjami i przejęciami występującymi na rynku kapitałowym.
Źródło: GPW. (2023). Rocznik Giełdowy 2022.

^a Changes in number of companies regarding delisting's, new listings, fusions and acquisitions on the capital market.
Source: WSE. (2023). WSE Yearbook 2022.

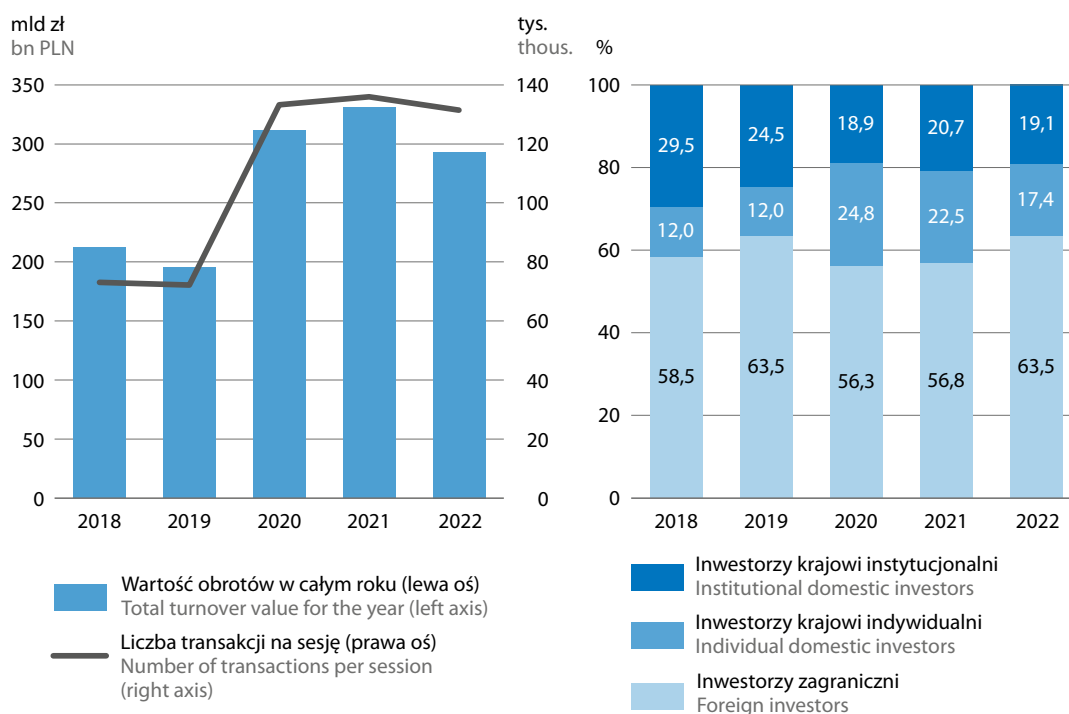
Wartość obrotów na Głównym Rynku GPW w 2022 r. wyniosła 293,1 mld zł, co oznacza spadek o 11,5% w relacji do 2021 r. Średnie obroty w trakcie sesji wyniosły 1 167,8 mln zł i były niższe o 11,5% niż w roku poprzednim (tj. o 150,9 mln zł). Liczba transakcji przypadających na jedną sesję giełdową w 2022 r. dla wszystkich spółek wyniosła 131,4 tys. (spadek o 3,3% w relacji do roku poprzedniego). Średnia wartość pojedynczej transakcji dokonywanej na Głównym Rynku kształtowała się na poziomie 8,9 tys. zł i była niższa o 0,8 tys. zł wobec roku poprzedniego.

W 2022 r. największy udział w obrotach akcjami na Głównym Rynku GPW, podobnie jak w latach poprzednich, należał do inwestorów zagranicznych. Wyniósł on 63,5% i był wyższy o 6,7 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Udział krajowych instytucji finansowych w obrotach akcjami zmalał o 1,6 p. proc. do 19,1%, natomiast udział inwestorów indywidualnych spadł o 5,1 p. proc. do poziomu 17,4%.

Poziom indeksu WIG, obejmującego wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, w ciągu roku spadł z 69 296,3 pkt. na koniec 2021 r. do 57 462,7 pkt. na koniec 2022 r. (spadek o 17,1%). Najniższy poziom indeksu WIG dla danych dziennych odnotowano w październiku 2022 r., kiedy indeks osiągnął poziom 45 621,4 pkt., poziom ten był niższy od najniższego odnotowanego w 2021 r. (56 448,7 pkt.). Najwyższy poziom indeksu WIG wystąpił w styczniu 2022 r. (73 334,2 pkt.) i był niższy od najwyższego poziomu indeksu WIG w 2021 r. (74 813,2 pkt.).

Wykres 4.6.1. Obroty i transakcje na Głównym Rynku GPW (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych (prawy)

Chart 4.6.1. Turnover and transactions on the WSE Main Market (left) and investor share in exchange trading (right)

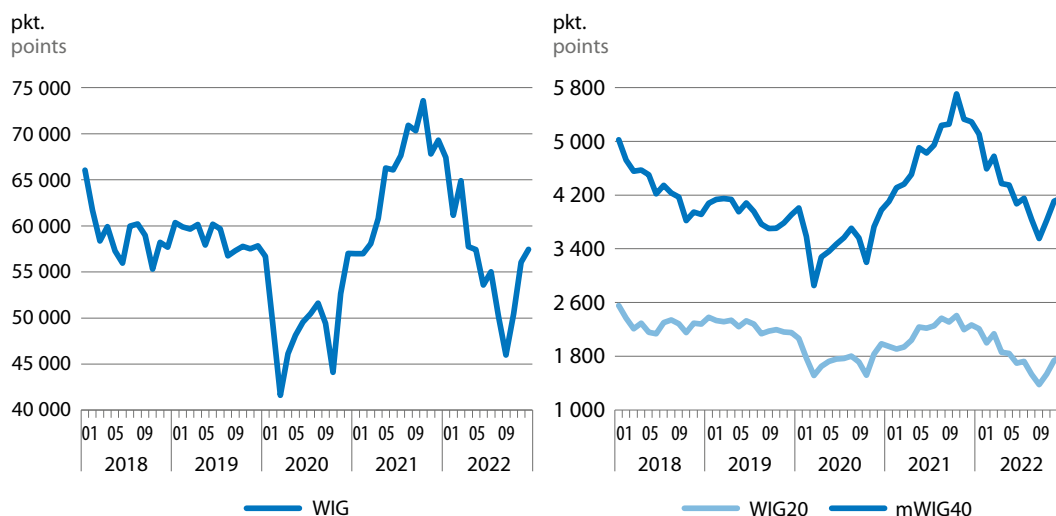

Źródło: GPW. Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2018–2022. www.gpw.pl
 Source: WSE. Investor share in exchange trading – aggregated data 2018–2022. www.gpw.pl

Stopy zwrotu na GPW w Warszawie w 2022 r. były zróżnicowane w zależności od rodzaju indeksu. Stopa zwrotu¹³⁶ z indeksu WIG w 2022 r. była ujemna i kształtowała się na poziomie –17,1%, przy wzroście o 21,5% w 2021 r. Indeks WIG20 miał ujemną stopę zwrotu na poziomie –21,0% (wobec 14,3% w 2021 r.). Indeks mWIG40 spadł o 21,5% przy wzroście o 33,1% w 2021 r, a indeks sWIG80 odnotował spadek o 12,8% w 2022 roku, przy wzroście o 24,6% w roku poprzednim.

¹³⁶ Stopa zwrotu dla danego indeksu na koniec danego okresu wobec analogicznego dnia roku poprzedniego.

Wykres 4.6.2. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)
 Chart 4.6.2. Selected indices on the WSE (at the end of the month)

Źródło: www.gpw.pl
 Source: www.gpw.pl

Wśród subindeksów sektorowych GPW tylko trzy odnotowały dodatnią stopę zwrotu w 2022 r. Były to subindeksy: WIG-chemia (10,85%), WIG-budownictwo (8,47%) oraz WIG-górnictwo (1,61%). Pozostałe odnotowały w 2022 r. straty, z czego największe spadki dotyczyły subindeksów: WIG-Ukraine (-57,4%), WIG-spożywczy (-55,0%) oraz WIG-leki (-42,7%).

Rynek NewConnect (NC)

NewConnect (NC)

W 2022 r. na rynku NewConnect (NC) notowanych było 379 spółek (wobec 380 w 2021 r.), w tym, podobnie jak rok wcześniej, 4 spółki zagraniczne. W 2022 r. odbyło się łącznie 16 debiutów (32 w 2021 r.). Liczba wykluczonych spółek z rynku NC wyniosła 17 (wobec 25 w 2021 r.).

Na koniec 2022 r. kapitalizacja rynku NewConnect wynosiła 14,5 mld zł i spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 24,3%. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 14,4 mld zł i była niższa o 24,1%. Kapitalizacja spółek zagranicznych wyniosła 0,1 mld zł i była niższa o 43,5% w od wartości na koniec 2021 r.

Stopa dywidendy wypłacanej przez spółki notowane na rynku NewConnect w 2022 r. wzrosła do 0,8% (z 0,7% w 2021 r.).

Wartość obrotów na rynku NC w 2022 r. wyniosła 2,6 mld zł i była znacznie niższa (spadek o 57,3%) niż w 2021 r. Odnotowano również spadek liczby transakcji przypadających na jedną sesję, których poziom wyniósł 6,7 tys. (spadek o 45,1% w stosunku do 2021 r.) Średnia wartość transakcji zawartej na rynku NC w 2022 r. wyniosła 1,5 tys. zł, wobec 2,0 tys. zł w roku poprzednim.

Tablica 4.6.2. Charakterystyka rynku NewConnect
 Table 4.6.2. Characteristics of NewConnect market

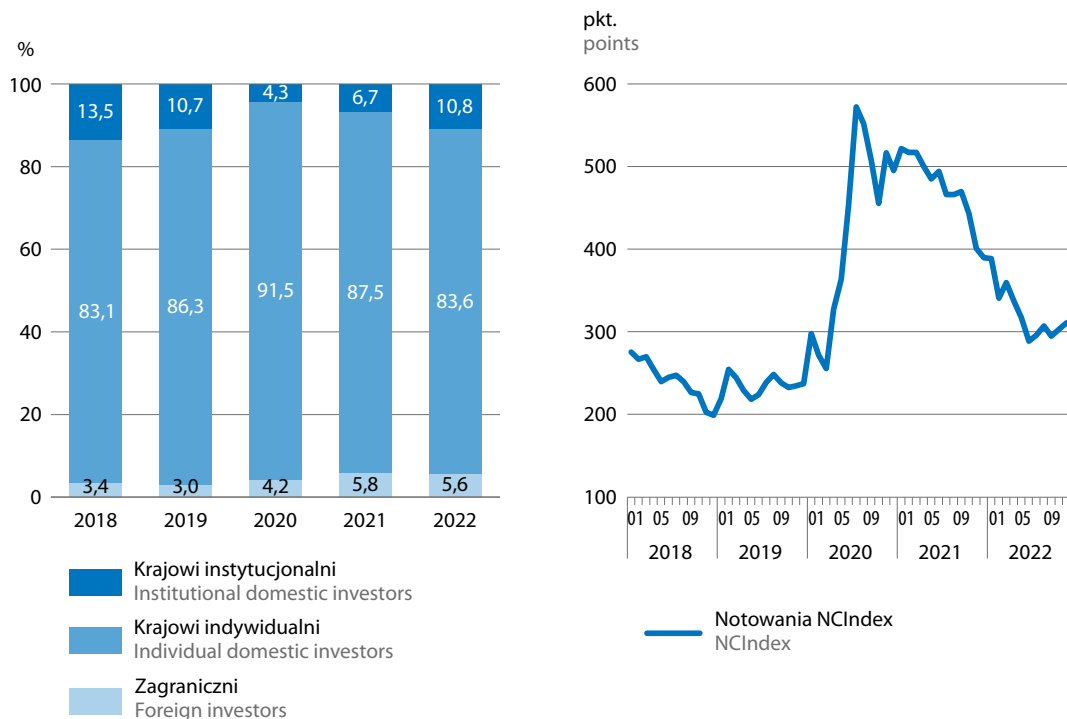
Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba notowanych spółek Number of all listed companies					
Spółki Companies	387	375	373	380	379
w tym zagraniczne of which foreign companies	6	6	5	4	4
Kapitalizacja (w mln zł) Capitalisation (in million PLN)					
Kapitalizacja spółek Capitalisation of companies	7 386	9 705	19 760	19 183	14 517
Spółki krajowe Domestic companies	7 151	9 095	18 669	18 969	14 395
Spółki zagraniczne Foreign companies	235	610	1 091	214	121
Dane rynkowe Market data					
Stopa dywidendy (%) Dividend yield (%)	0,7	0,6	0,4	0,7	0,8

Źródło: GPW. (2023). Rocznik Giełdowy 2022.

Source: WSE. (2023). WSE Yearbook 2022.

Analogicznie jak w roku poprzednim, w obrotach akcjami na rynku NC w 2022 r. przeważali inwestorzy indywidualni, choć ich udział spadł do 83,6% z 87,5% w 2021 r. Udział krajowych inwestorów instytucjonalnych wzrósł natomiast z poziomu 6,7% w 2021 r. do 10,9% na koniec 2022 r. Udział inwestorów zagranicznych w obrotach na rynku NC odnotował niewielki spadek i wyniósł 5,6% (wobec 5,8% w 2021 r.).

Wykres 4.6.3. Udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect (lewy) oraz notowania NCIndex (prawy)
 Chart 4.6.3. Investor share in trading on NewConnect market (left) and NCIndex (right)

Źródło: GPW. (2023). Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2018–2022. www.gpw.pl oraz GPW. (2023). Rocznik Giełdowy 2022.

Source: WSE. (2023). Investor share in exchange trading – aggregated data 2018–2022. www.gpw.pl and WSE. (2023). WSE Yearbook 2022.

NCIndex na koniec 2022 r. osiągnął poziom 313,3 pkt., wobec 389,7 pkt. w roku poprzednim. Stopa zwrotu z indeksu była ujemna i wyniosła –19,6% (wartość w 2021 r. również była ujemna: –21,3%). Najniższy poziom indeksu dla danych dziennych odnotowano w lipcu 2022 r., kiedy to indeks osiągnął poziom 284,4 pkt., poziom ten był niższy od najniższego odnotowanego w 2021 r. (364,4 pkt.). Najwyższy poziom indeksu wystąpił w styczniu 2022 r., wyniósł on 429,3 pkt. i był niższy od najwyższego poziomu indeksu NCIndex w 2021 r. (542,7 pkt.).

Rynek obligacji Catalyst

Catalyst bonds market

W 2022 r. liczba emitentów, których obligacje były notowane na rynku Catalyst, uległa zwiększeniu względem roku poprzedniego i wyniosła 130 (129 w 2021 r.). Liczba notowanych serii obligacji odnotowała natomiast spadek – z 547 w roku 2021 do 545 na koniec 2022 r.

W ramach notowań ciągłych odnotowano istotnie większą liczbę transakcji przypadającą na jedną sesję, było to 572 transakcji, wobec 254 w 2021 r. Średnia wartość transakcji zawieranej na rynku wzrosła o 18,6% do poziomu 55,1 tys. zł, wobec 46,5 tys. zł w 2021 r.

Wartość obrotów obligacjami w notowaniach ciągłych na rynku Catalyst wzrosła o 166,9% (przy wzroście o 11,1% w 2021 r.) i wyniosła 7,9 mld zł. Średnie obroty przypadające na jedną sesję wyniosły 31,5 mln zł i były wyższe o 166,9%.

Tablica 4.6.3. Charakterystyka rynku Catalyst
Table 4.6.3. Characteristics of Catalyst market

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba emitentów Number of issuers	145	145	128	129	130
Liczba notowanych obligacji Number of listed bonds	521	562	515	547	545
Obroty (w mln zł) Turnover (in million PLN)					
Wartość obrotów Total turnover value	2 150	2 743	2 674	2 963	7 907
Transakcje Transactions					
Liczba transakcji na sesję Number of transactions per session	353	325	323	254	572
Średnia wartość transakcji (w tys. zł) Average value of transaction (in thous. zł)	24,7	34,0	32,8	46,5	55,1

Źródło: GPW. (2023). Rocznik Giełdowy 2022.
Source: WSE. (2023). WSE Yearbook 2022.

7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego

7. Specialized financial market segments

Główny Urząd Statystyczny bada i analizuje szereg ważnych dla gospodarki i społeczeństwa segmentów rynku finansowego nieobjętych nadzorem finansowym. W podrozdziale przedstawiono działalność podmiotów w zakresie następujących rynków: pośrednictwa kredytowego (podmiotów współpracujących z bankami, podmiotów udzielających pożyczek ze środków własnych), działalności faktoringowej, działalności leasingowej oraz windykacyjnej.

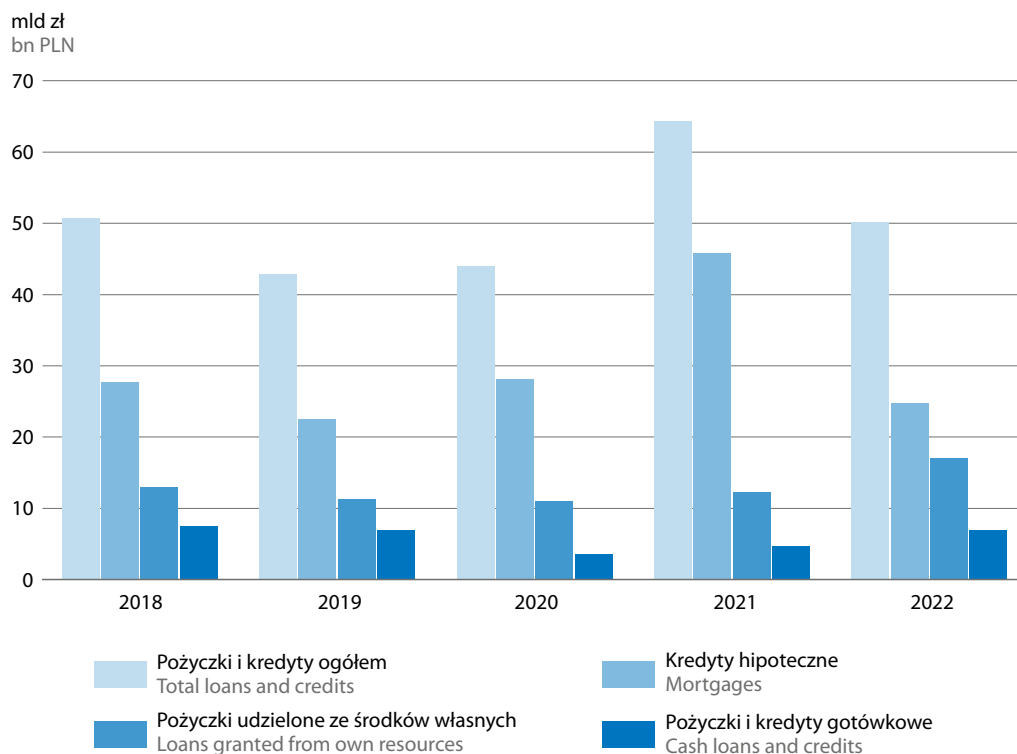
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego

Characteristics of credit intermediation entities

W 2022 r. przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych uczestniczyły w zawarciu 4 602 tys. umów na kredyty i pożyczki. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek ogółem wyniosła 50,2 mld zł i w porównaniu z rokiem 2021 zmniejszyła się o 26,2%. Wpływ na to miał spadek udzielonych kredytów hipotecznych o niemal połowę.

W strukturze wartości udzielonych kredytów i pożyczek przeważały te udzielone osobom fizycznym, a ich udział stanowił 79,6%.

Wykres 4.7.1. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek według rodzaju
 Chart 4.7.1. Value of loans and borrowings by type

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych

Characteristics of factoring entities

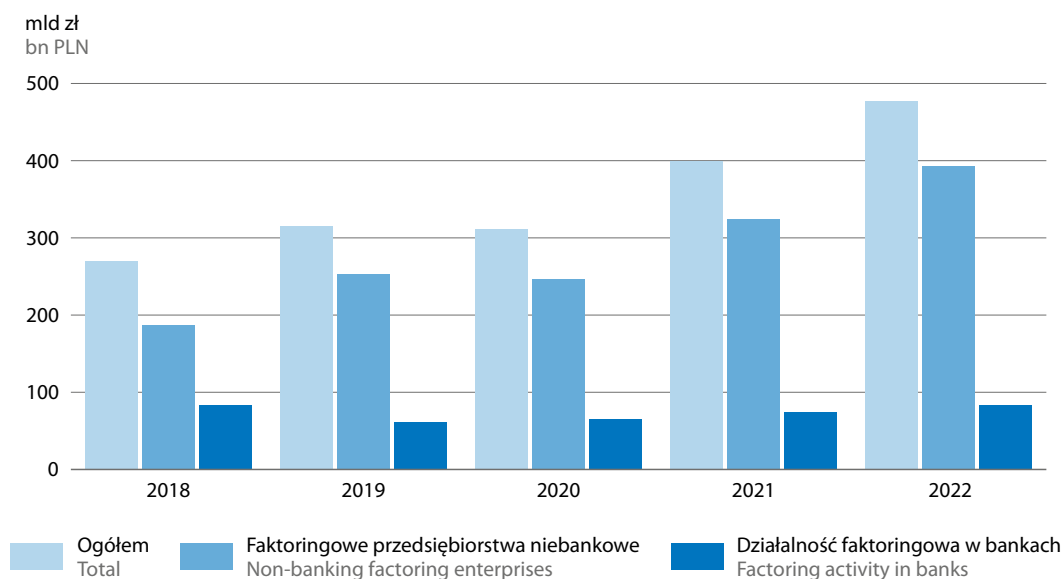
Badane przedsiębiorstwa faktoringowe w 2022 r. wykupiły 23 927 tys. faktur. W faktoringu krajowym liczba faktur wyniosła 22 612 tys. (94,5% ogólnej liczby wykupionych faktur), a w faktoringu zagranicznym 1 314 tys. (czyli 5,5%). W faktoringu krajowym największy udział miał faktoring bez regresu (54,2%), faktoring z regresem (34,2%) i faktoring odwrotny (8,9%).

Faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe w 2022 r. wykupiły 21 030 tys. faktur (87,9% faktur ogółem), a banki komercyjne, które zajmowały się faktoringiem obok statutowej działalności bankowej, wykupiły 2 897 tys. faktur (12,1% faktur ogółem).

Wartość wykupionych wierzytelności przez przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością faktoringową w 2022 r. wyniosła 476,9 mld zł, w tym w faktoringu krajowym 418,7 mld zł (87,8% ogólnej wartości wykupionych wierzytelności), a w faktoringu zagranicznym 58,3 mld zł (12,2%). W faktoringu krajowym największy udział miał faktoring bez regresu (52,4%), faktoring z regresem (24,5%) i faktoring odwrotny (19,8%).

W 2022 r. faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe wykupiły wierzytelności na kwotę 392,8 mld zł, a banki wykupiły wierzytelności o wartości 84,1 mld zł.

Wykres 4.7.2. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w przedsiębiorstwach faktoringowych
 Chart 4.7.2. Value of purchased receivables in factoring enterprises throughout a year

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

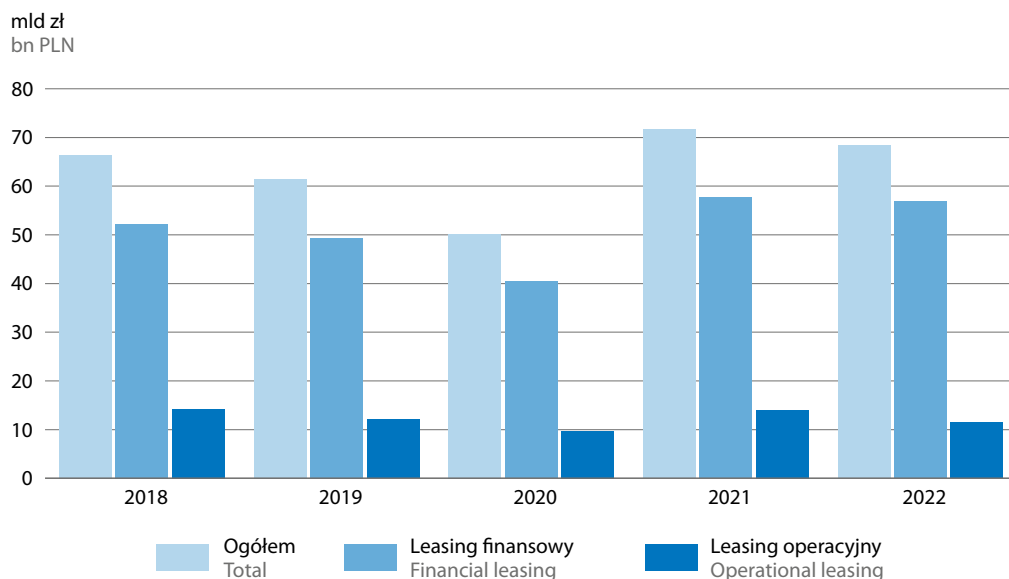
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych

Characteristics of leasing entities

W 2022 r. przedsiębiorstwa leasingowe przekazały w leasing 668 tys. środków (przedmiotów) o wartości 68,4 mld zł. Przedsiębiorstwa te przekazały w leasing zarówno środki (przedmioty) nowe – 575 tys. szt. o wartości 53,8 mld zł, jak i środki (przedmioty) używane – 93 tys. szt. o wartości 14,6 mld zł. Najwięcej, bo aż 307 tys. oddano w leasing środków transportu drogowego, a wartość tych środków wyniosła 47,8 mld zł. Na drugim miejscu, co do liczby środków oddanych w leasing były komputery i sprzęt biurowy, których w leasing oddano 175 tys., a wartość ich wyniosła 0,9 mld zł. Na trzecim miejscu były maszyny i urządzenia przemysłowe (169 tys.), o wartości 17,7 mld zł.

Pod względem rodzaju leasingu i jego wartości w 2022 r. umowy leasingu finansowego stanowiły 83,2%, leasingu operacyjnego 16,8%. W strukturze leasingu finansowego w 2022 r. przeważał leasing środków transportu drogowego, którego udział wyniósł 68,3% oraz leasing maszyn i urządzeń przemysłowych – 26,9%. Podobna sytuacja była w strukturze wartości leasingu operacyjnego, w 78,0% był to leasing środków transportu drogowego, a 20,3% leasing maszyn i urządzeń przemysłowych.

Wykres 4.7.3. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasingu
 Chart 4.7.3. Value of new leases by type of lease

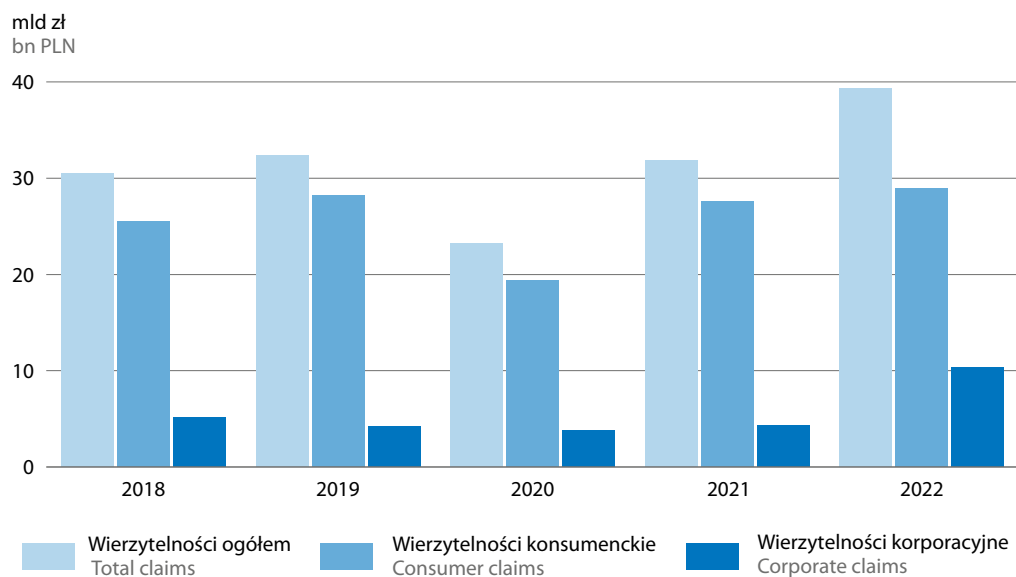
Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów windykacyjnych

Characteristics of debt collection companies

Przedsiębiorstwa windykacyjne w 2022 r. przyjęły do obsługi 9 405 tys. wierzytelności o wartości nominalnej 39,3 mld zł, w których 73,6% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne 26,4%. Średnia wartość przyjętych do obsługi wierzytelności wyniosła 4 174 zł, przy 4 141 zł w 2021 r. Przedsiębiorstwa windykacyjne według stanu na koniec 2022 r. obsługiwały 18 097 tys. spraw czynnych wierzytelności (bez funduszy inwestycyjnych) o wartości nominalnej 147,1 mld zł, w tym 76,3% stanowiły wierzytelności konsumenckie, a korporacyjne – 23,7%.

Wykres 4.7.4. Wartość wierzytelności przyjętych do obsługi
Chart 4.7.4. Value of claims accepted for service

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Aneks I. Zasadność dalszej ekspansji przemysłu wytwarzającego sprzęt IT w świetle rachunku produktywności KLEMS

Annex I. Advisability of further IT equipment industry expansion in the light of KLEMS productivity accounting

Wstęp

Introduction

Przemysł, w szczególności przemysł ciężki, w przeciwieństwie do idei wyrażanych w XIX i jeszcze długo w XX wieku, stał się później symbolem przestarzałej działalności gospodarczej. Zgodnie z przyjętym dość powszechnie poglądem można to uznać za logiczną konsekwencję dobrze znanej teorii trzech sektorów w ekonomii. Zgodnie z tą teorią, po przejściu od gospodarki zdominowanej przez rolnictwo (sektor pierwszy) do gospodarki zdominowanej przez przemysł (sektor drugi), oczekiwano równie nieuniknionego przejścia od gospodarki zdominowanej przez przemysł do gospodarki zdominowanej przez usługi (sektor trzeci). Obserwacja wykazała, że ten pogląd w dużym stopniu potwierdził się – dzięki procesom, takim jak automatyzacja i robotyzacja, które nastąpiły po mechanizacji, siła robocza uwolniona przez sektor przemysłowy zastała zatrudniona w innych działalnościach, głównie należących do sektora usługowego (czyli sektora trzeciego), a malejący udział działalności przemysłowej w PKB został dobrze zrównoważony przez rosnący udział działalności usługowej¹³⁷. Powyższy, przyjęty dość powszechnie paradygmat, można ewentualnie odnieść do indywidualnych branż przemysłu, np. do sektora wytwarzania sprzętu IT (hardware)¹³⁸. Sektor ten nie jest nowością w gospodarce, tylko jest rozwijany od dziesięcioleci. W związku z tym pojawia się pytanie, czy wytwarzanie sprzętu IT jest nadal branżą podtrzymywalną¹³⁹ ekonomicznie i czy rzeczywiście należy do przyszłych liderów w ekspansji gospodarczej w kategoriach koncepcji trzech sektorów gospodarki zarysowanych wyżej.

Przedstawiony w niniejszym opracowaniu rachunek produktywności KLEMS może być pomocny przy formułowaniu oceny tego zjawiska. Wynika to z faktu, że ten rachunek jest wykonywany nie tylko na poziomie zagregowanym, ale także na poziomie sektorowym (branżowym). Ta okoliczność pozwala na wykorzystanie jego metodologii do badania i porównywania względnej konkurencyjności i podtrzymywalnego rozwoju różnych sektorów i branż przez pryzmat ich względnej zdolności do przechwytywania wartości dodanej w gospodarce. Sektory i branże o wysokim poziomie zdolności do przechwytywania wartości dodanej osiągają większą rentowność. W takim ujęciu można te sektory rozumieć jako charakteryzujące się wysoką produktywnością (rozumianą jako całkowita produktywność czynników produkcji [TFP] lub jej wariant zwany produktywnością wieloczynnikową [MFP] mający zastosowanie w rachunku KLEMS), a zwłaszcza jej dynamiką. Wynika to z faktu, że sektory i branże o takiej właściwości zasysają zasoby kapitałowe z rynku, które zasilają ich wzrost. Metodologie związane z rachunkowością wzrostu gospodarczego, w tym np. rachunek produktywności KLEMS, bazujące na dekompozycji wzrostu WDB na wkłady, w tym wkład rezydualnej produktywności typu TFP lub MFP, stosowane na poziomie sektorów i branż pozwalają do pewnego stopnia ocenić, czy ma to miejsce w przypadku branży produkującej sprzęt IT¹⁴⁰, oczywiście

¹³⁷ Relokacje przemysłu w warunkach globalizacji też miały to pewne znaczenie.

¹³⁸ Aczkolwiek taką analizę można poszerzyć na sektory usługowe związane z branżą IT, czyli na działy 61–63.

¹³⁹ Określenie „zrównoważony” często stosowane jako tłumaczenie angielskiego zwrotu ‘sustainable’ nie jest właściwe w tym kontekście, gdy nie odzwierciedla aktualnej treści. Nie chodzi bowiem o zrównoważenie ekologiczne lub społeczne (inaczej sustensywność lub podtrzymywalność ekologiczną lub społeczną), tylko o podtrzymywalność ekonomiczną.

¹⁴⁰ Wyniki obliczeń w ramach rachunku produktywności KLEMS, co do zasady powinny być podobne do wyników innych metod związanych z rachunkowością wzrostu gospodarczego, gdyż bazują na tej samej podstawowej idei dekompozycji wzrostu gospodarczego na wkłady czynnikowe.

w świetle przyjętych w tych metodologiach założeń konceptualnych. Zatem, choć nie dają ostatecznych i konkluzyjnych odpowiedzi, to pozwalają niejako iteracyjnie zbliżyć się do takich wniosków. Pomimo ograniczonej liczby krajów, dla których dostępne są odpowiednie zbiory danych KLEMS, możliwe jest uzyskanie pewnego wglądu dzięki analizie opartej na tej metodologii.

Metodologia Methodology

W warunkach polskich, podobnie jak dla zdecydowanej większości krajów¹⁴¹ obecnych na platformie EU KLEMS wykonano dekompozycję przyrostu wartości dodanej brutto (WDB) według następującego wzoru podstawowego:

$$\Delta \ln V_{jt} = \bar{w}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{w}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^V \quad (1)$$

gdzie: V – WDB, K – wartość usług kapitału¹⁴², L – wartość usług pracy, zaś A^V – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (*Multifactor Productivity* – MFP) obliczana rezydualnie. Wyrażenie związane z MFP odpowiada, co do istoty, tzw. „reszcie Solowa” z pierwotnej wersji neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego (w indeksie górnym wskazano, że chodzi o MFP wyliczane z WDB). Symbole w indeksie dolnym wskazują na sektory gospodarki j (według przyjętego w danej wersji rachunku KLEMS podziału) oraz na okresy roczne t . Udziały w obliczane są jako średnie międzyokresowe pomiędzy okresem poprzednim a bieżącym. Są to udziały danego czynnika w podziale zagregowanego dochodu identyfikowanego w tym rachunku z WDB, a w indeksie górnym wskazano do jakiego czynnika dany udział się odnosi.

Wzór powyższy podobnie jak dekompozycja Solowa¹⁴³ jest zawsze spełniony, ponieważ ostatnie wyrażenie jest obliczane rezydualnie, jako różnica pomiędzy pozostałymi. Wyrażenia związane z kapitałem K oraz pracą L są dalej dekomponowane na kapitał ICT i kapitał non-ICT oraz na godziny przepracowane i tzw. kompozycję pracy¹⁴⁴. Wszystkie główne zmienne we wzorze (1) są obliczane w drodze agregacji z zastosowaniem procedury Törnqvista:

$$\Delta \ln F_{jt} = \sum_i \bar{v}_{jt}^i \Delta \ln F_{it} \quad (2)$$

gdzie: F – odpowiednio V , K lub L z wzoru (1). Udziały v – to średniookresowe udziały podobnie jak wyżej opisane udziały w , a w indeksie górnym oznaczono czynnik, do którego się odnosi dany udział. W indeksie dolnym symbol i oznacza kolejny element z najniższego poziomu agregacji sumowany do agregacji j .

¹⁴¹ W poprzedniej edycji (2016) były to tylko: Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Belgia, Holandia, Austria, Szwecja i Finlandia. Obecnie są to wszystkie kraje UE (z Wielką Brytanią) oraz Stany Zjednoczone i Japonia. Dla dużej części krajów jednak dane na platformie EU KLEMS są niekompletne, co uniemożliwiło przeprowadzenie rachunku produktywności w oparciu o te dane.

¹⁴² W starszych wersjach rachunkowości wzrostu gospodarczego zwykle chodziło o nakłady kapitału (zasób kapitału), podobnie z czynnikiem praca – nakłady pracy (zasób pracy) zostały zastąpione jej usługami. Wkłady usług czynników nieco odbiegają pod względem wartości od wkładów zasobów czynników. Ma to poważne konsekwencje metodologiczne (szczegóły w podanych wyżej opracowaniach), ale nie ma decydującego znaczenia dla prezentowanych wyników.

¹⁴³ Solow, R. M. (1956), A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1, s. 65–70 oraz Solow, R. M. (1957), Technical Change and the Aggregate Production Function, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 39, No. 3, s. 312–320.

¹⁴⁴ Rozwinięcie zarysowanej tu metodyki można znaleźć na stronie internetowej GUS poświęconej rachunkowi KLEMS, a bardziej szczegółowo w: Kotlewski D. & Błażej M. (2020a), KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland, *Statistics in Transition*, 21(1), 95–122 oraz Kotlewski D. (2020), Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki, Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS, Warszawa 2020. Metodologia rachunku produktywności KLEMS została w głównej mierze opracowana przez: Jorgenson, D. W., Gollop, F. M., Fraumeni, B. M. (1987), *Productivity and US Economic Growth*, Cambridge MA: Harvard University Press; Jorgenson, D. W., Griliches, Z. (1967), *The explanation of Productivity Change*, *Review of Economic Studies*, 34, 249–283 oraz Jorgenson, D. W., Ho, M. S., Stiroh, K. J. (2005), *Productivity, Volume 3: Information Technology and the American Growth Resurgence*, Cambridge MA, London: MIT Press.

W warunkach polskich możliwe okazało się wydzielenie kapitału ICT z dostępnych agregacji danych, dzięki przyjęciu pewnych założeń. Zmiana kompozycji pracy jest interpretowana jako zmiana jakości pracy w sensie jej produktywności ekonomicznej i stanowi podstawowy element, który odróżnia rachunek produktywności KLEMS od tradycyjnej dekompozycji Solowa, w której jakość pracy była zawarta w TFP¹⁴⁵. Stosowanie wyrażań logarytmicznych w rachunku KLEMS zapewnia pełną zgodność matematyczną wzoru (1) z pierwotnie multiplikatywną postacią funkcji produkcji, czyli funkcji Cobba–Douglasa. W związku z tym, że przyrosty są w większości przypadków dodatnie oraz niewielkie (kilkuprocentowe) przybliżenie logarytmiczne nie wpływa istotnie na otrzymane wyniki. Rachunek produktywności KLEMS wykonuje się nie tylko na poziomie całej gospodarki, ale także na poziomie odpowiednio dobranych grup sekcji, sekcji, grup działów i działów, co umożliwia sektorową i branżową obserwację gospodarki i co ma podstawowe znaczenie dla niniejszych analiz.

Niektóre wartości musiały zostać obliczone specjalnie na potrzeby niniejszego badania. Dotyczy to obserwacji wieloletnich. Wymagane są zatem obliczenia dokonane w sposób skumulowany. Zastosowano metodę obliczeń łańcuchowych według następujących wzorów:

$$\Delta \ln V_{(1,n)} = \prod_{t=1}^n (1 + \Delta \ln V_t) - 1 \quad (3)$$

$$\Delta \ln A_{(1,n)}^V = \prod_{t=1}^n (1 + \Delta \ln A_t^V) - 1 \quad (4)$$

gdzie V oznacza WDB w dyskretnych okresach czasu t lub w całym przedziale czasu $(1,n)$, a A^V oznacza produktywność wieloczynnikową MFP w dyskretnych okresach czasu t lub w całym przedziale czasu $(1,n)$.

Wyniki i ich interpretacja

Results and their interpretation

W dalszej części dokonane zostaną porównania pomiędzy skumulowanymi wzrostami WDB i skumulowanymi wkładami MFP do tych wzrostów dla zagregowanej gospodarki (kategoria Ogółem), dla przetwórstwa przemysłowego (sekcja C wg PKD 2007) oraz dla branży wytwarzającej sprzęt IT (dział C26 wg PKD 2007). Porównania te zostaną wykonane dla pewnej liczby krajów oraz strefy euro.

Ze względu na ograniczoną dostępność danych dokonano obliczeń dla 14 krajów oraz dla strefy euro (EU19), dla których dostępna jest dekompozycja wzrostu według wzoru (1). Aby maksymalnie zwiększyć ich wartość dla niniejszej analizy skumulowane obliczenia zostały wykonane dla dwóch okresów 2009–2014 oraz 2015–2020, z wyjątkiem Japonii i strefy euro, dla których drugie okresy to odpowiednio 2015–2018 i 2015–2019.

¹⁴⁵ Można przyjąć, że MFP z rachunku KLEMS jest pewnym nowszym wariantem TFP (Total Factor Productivity).

Tablica A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych krajów, dla gospodarki ogółem, przetwórstwa przemysłowego (C) oraz produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (C26)

Table A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected countries, for total economy (Total), manufacturing (C), and manufacture of computer, electronic and optical products (C26)

		Sektor PKD NACE sector	Skumulowany wzrost WDB Compound GVA growth		Skumulowany wkład MF Compound MFP contribution	
			2009–2014	2015–2020	2009–2014	2015–2020
1	Austria Austria	Ogółem Total	2.03	2.12	-0.43	1.05
		C	1.37	7.47	-0.42	2.22
		C26	17.54	22.06	26.96	2.04
2	Belgia Belgium	Ogółem Total	5.69	3.11	0.49	-1.45
		C	-1.22	2.05	10.08	2.93
		C26	-36.40	3.59	14.32	11.50
3	Czechy Czechia	Ogółem Total	0.99	13.48	-6.78	6.10
		C	4.21	13.72	-1.75	8.37
		C26	32.41	48.21	4.72	24.70
4	Niemcy Germany	Ogółem Total	4.56	3.92	1.10	0.64
		C	2.56	-0.84	2.32	-3.55
		C26	17.31	24.08	21.99	17.90
5	Grecja Greece	Ogółem Total	-24.52	-6.12	-18.34	0.53
		C	-40.04	17.33	-22.98	21.96
		C26	-30.69	17.80	-15.09	33.88
6	Finlandia Finland	Ogółem Total	-7.46	6.50	-6.99	1.65
		C	-30.77	8.33	-15.47	14.45
		C26	-79.12	-3.12	-69.71	44.05
7	Francja France	Ogółem Total	3.54	-0.86	-1.33	-3.09
		C	1.23	-6.95	6.88	-5.13
		C26	36.67	4.94	60.44	1.62
8	Włochy Italy	Ogółem Total	-7.25	-3.96	-4.31	-0.21
		C	-16.43	-5.42	-4.10	-1.96
		C26	-23.25	0.40	-17.30	-1.76
9	Holandia Netherlands	Ogółem Total	0.79	6.69	-1.53	-4.55
		C	-2.30	11.03	1.50	5.17
		C26	4.77	-2.62	18.20	-26.10
10	Szwecja Sweden	Ogółem Total	7.87	10.38	-0.18	0.77
		C	-17.90	3.97	-1.98	0.74
		C26	-48.42	-8.52	-2.53	9.27

Tablica A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych krajów, dla gospodarki ogółem (Ogółem), przetwórstwa przemysłowego (C) oraz produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (C26) (dok.)

Table A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected countries, for total economy (Total), manufacturing (C), and manufacture of computer, electronic and optical products (C26) (cont.)

		Sektor PKD NACE sector	Skumulowany wzrost WDB Compound GVA growth		Skumulowany wkład MF Compound MFP contribution	
			2009–2014	2015–2020	2009–2014	2015–2020
11	Wielka Brytania UK	Ogółem Total	5.59	-1.73	-1.96	-1.30
		C	-0.63	-2.90	6.39	3.22
		C26	17.23	-13.89	26.59	-1.19
12	Polska Poland	Ogółem Total	18.52	19.98	-0.60	7.87
		C	31.28	17.64	19.63	4.79
		C26–27	76.46	43.89	56.49	23.91
13	strefa euro (EU19) euro area (EU19)	Ogółem Total	0.00	0.08	-0.17	1.22
		C	-0.02	0.09	0.08	0.64
		C26	0.03	-0.59	0.47	0.15
14	USA USA	Ogółem Total	6.99	12.07	1.26	3.43
		C	-1.31	7.83	-1.74	2.21
		C26	31.65	34.72	38.70	28.17
15	Japonia Japan	Ogółem Total	1.09	3.46	2.35	0.56
		C	-4.44	6.82	7.07	2.22
		C26	6.86	2.51	33.62	1.24

Uwaga: chodzi w tabeli o sekcję C i dział C26 według PKD 2007, dla Polski dostępne są dane dla grupy działów C26–27, dla strefy euro dostępny drugi okres to 2015–2019, a dla Japonii – 2015–2018.

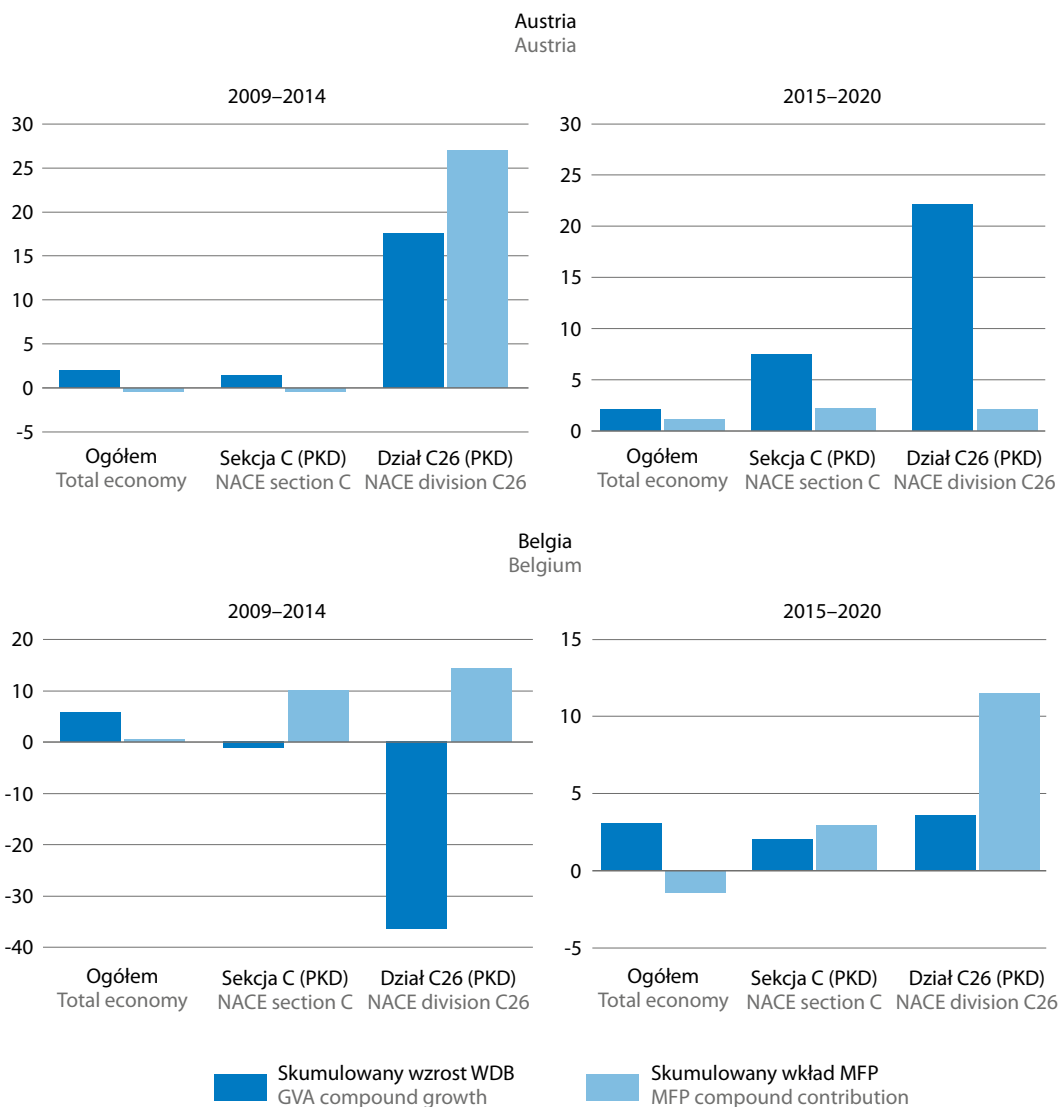
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.

Note: in the table section C and division C26 of NACE 2 are considered, for Poland data are available for the group of divisions C26-27, for euro area the second period is 2015–2019, for Japan – 2015–2018.

Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.)

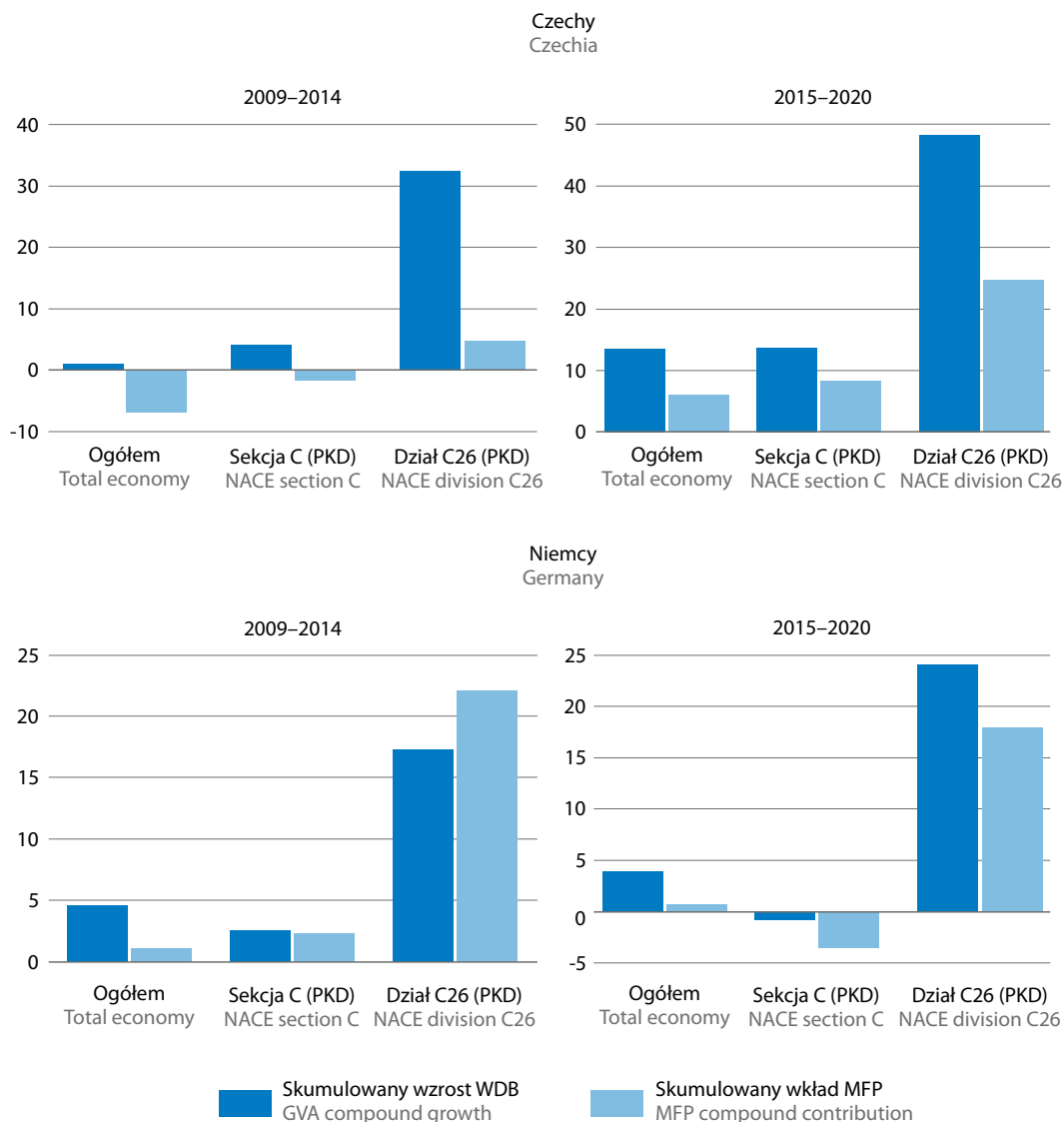
Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.
 Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

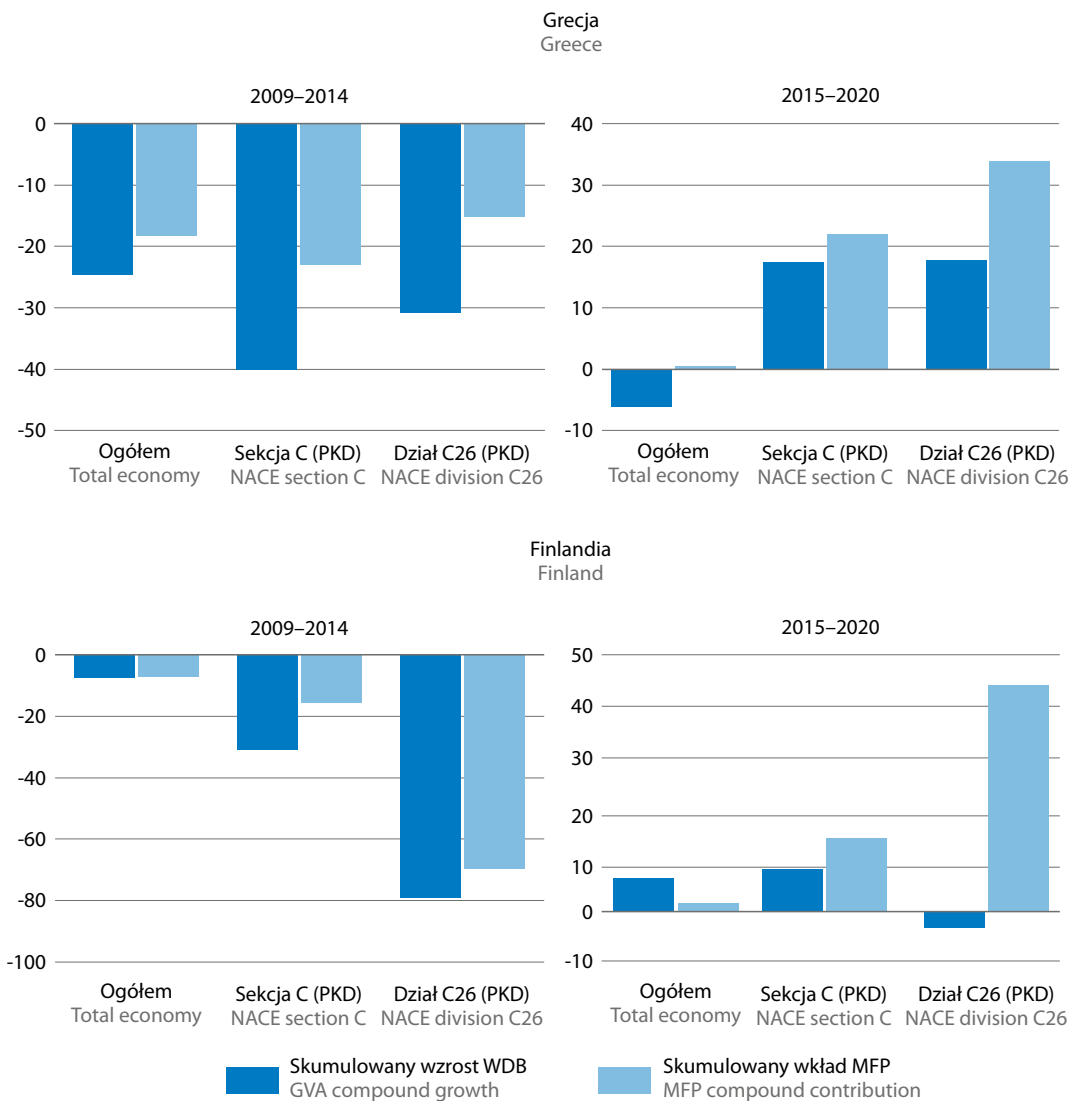
Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp.) (cont.)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.
 Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp) (cont.)

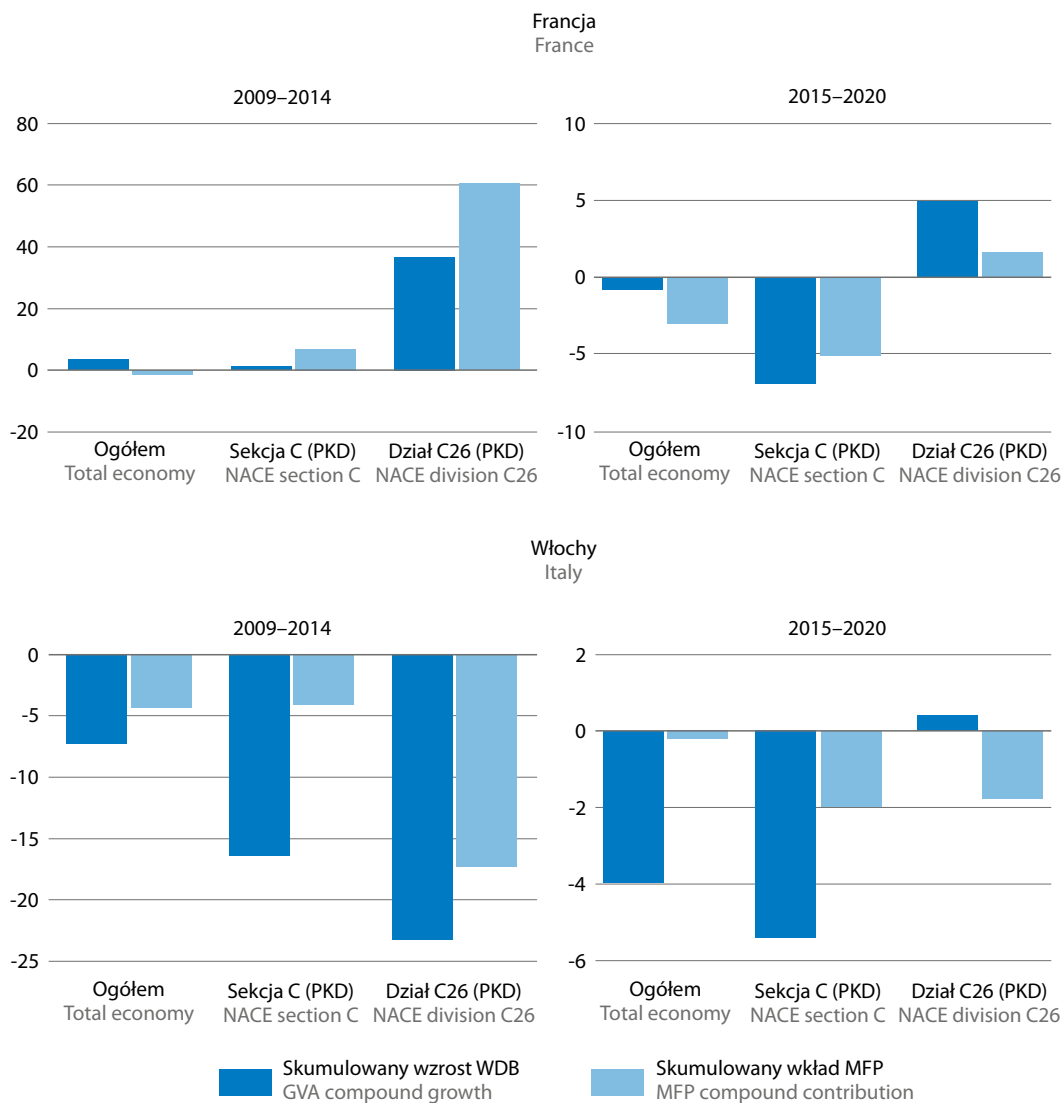

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.

Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

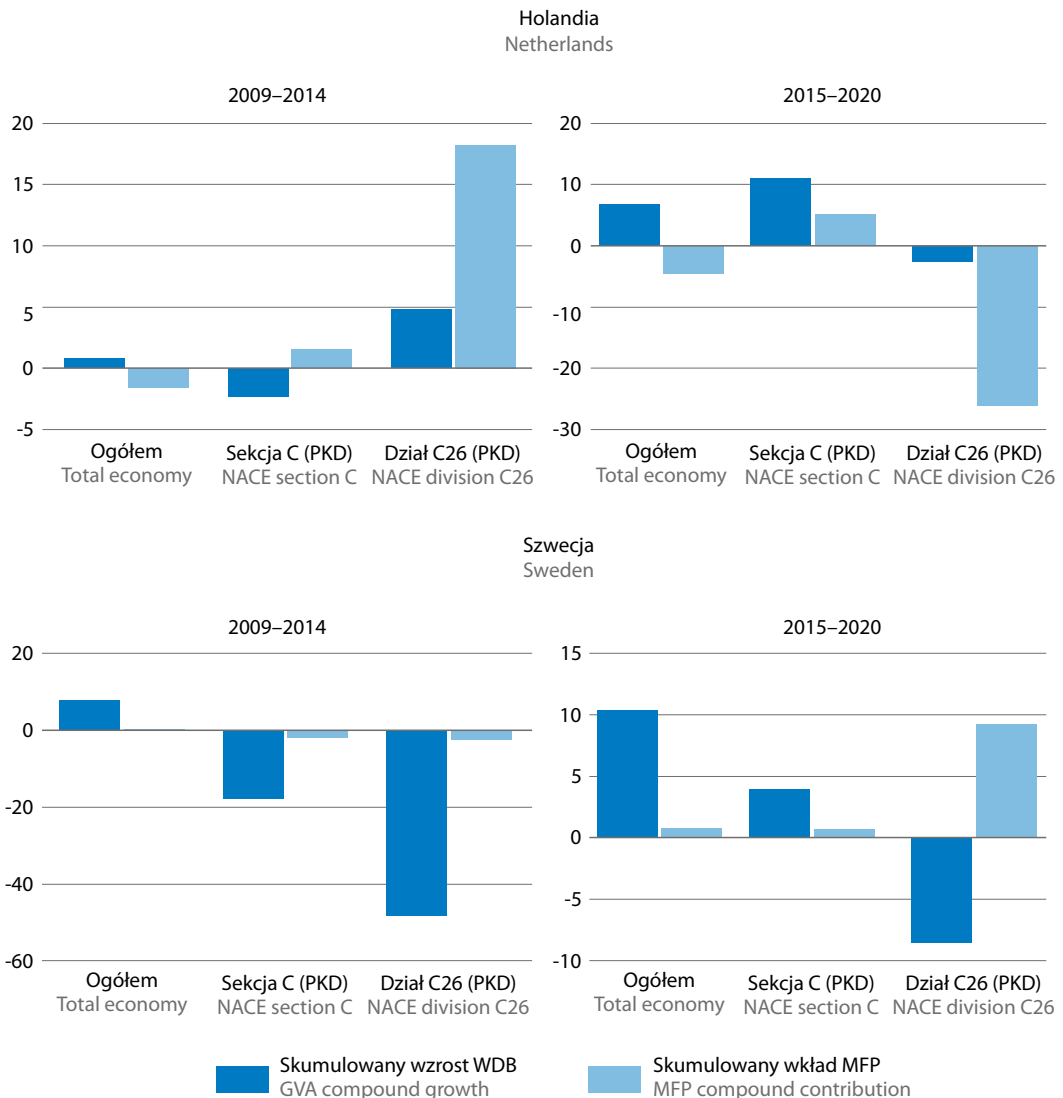
Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp.) (cont.)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.
Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp) (cont.)

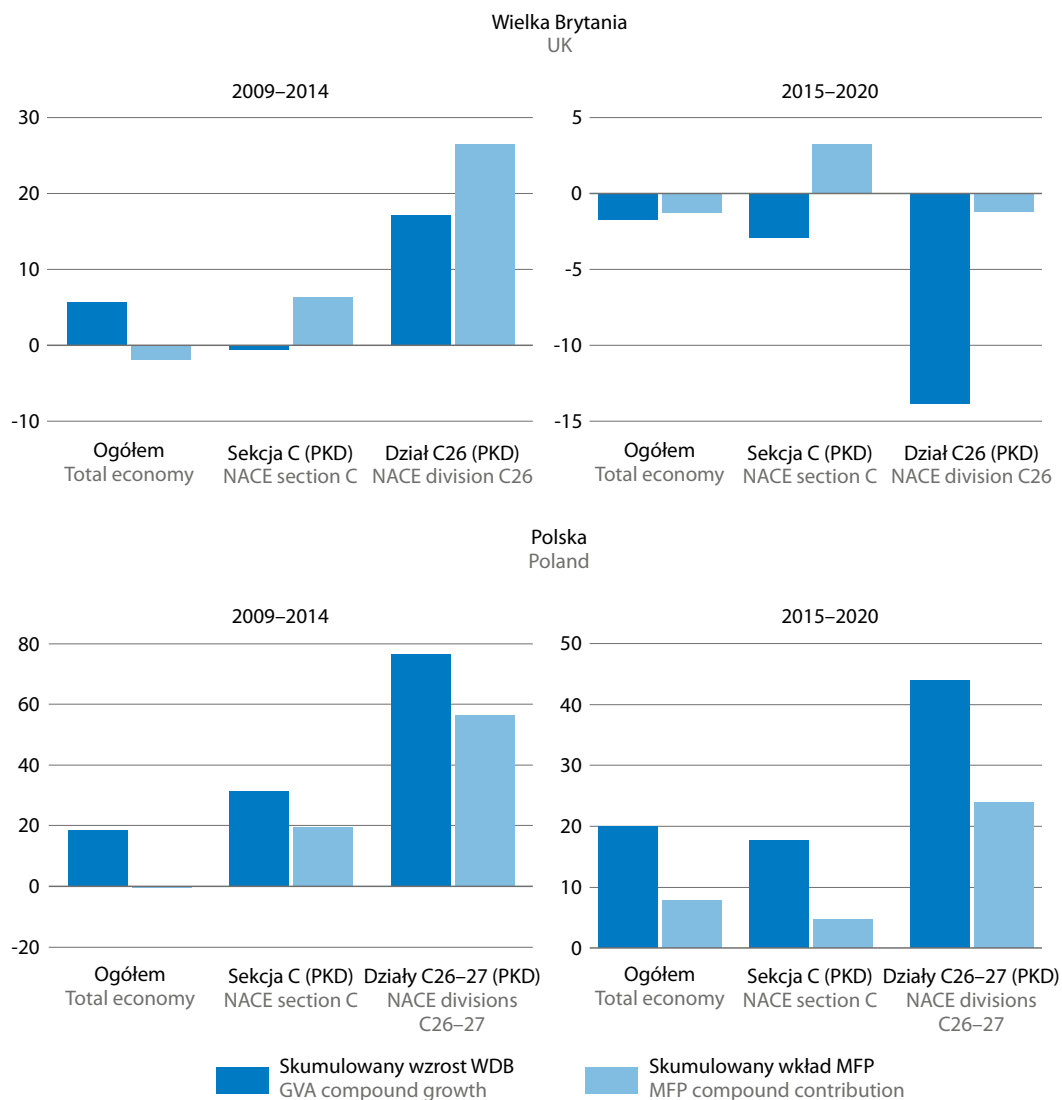

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.

Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

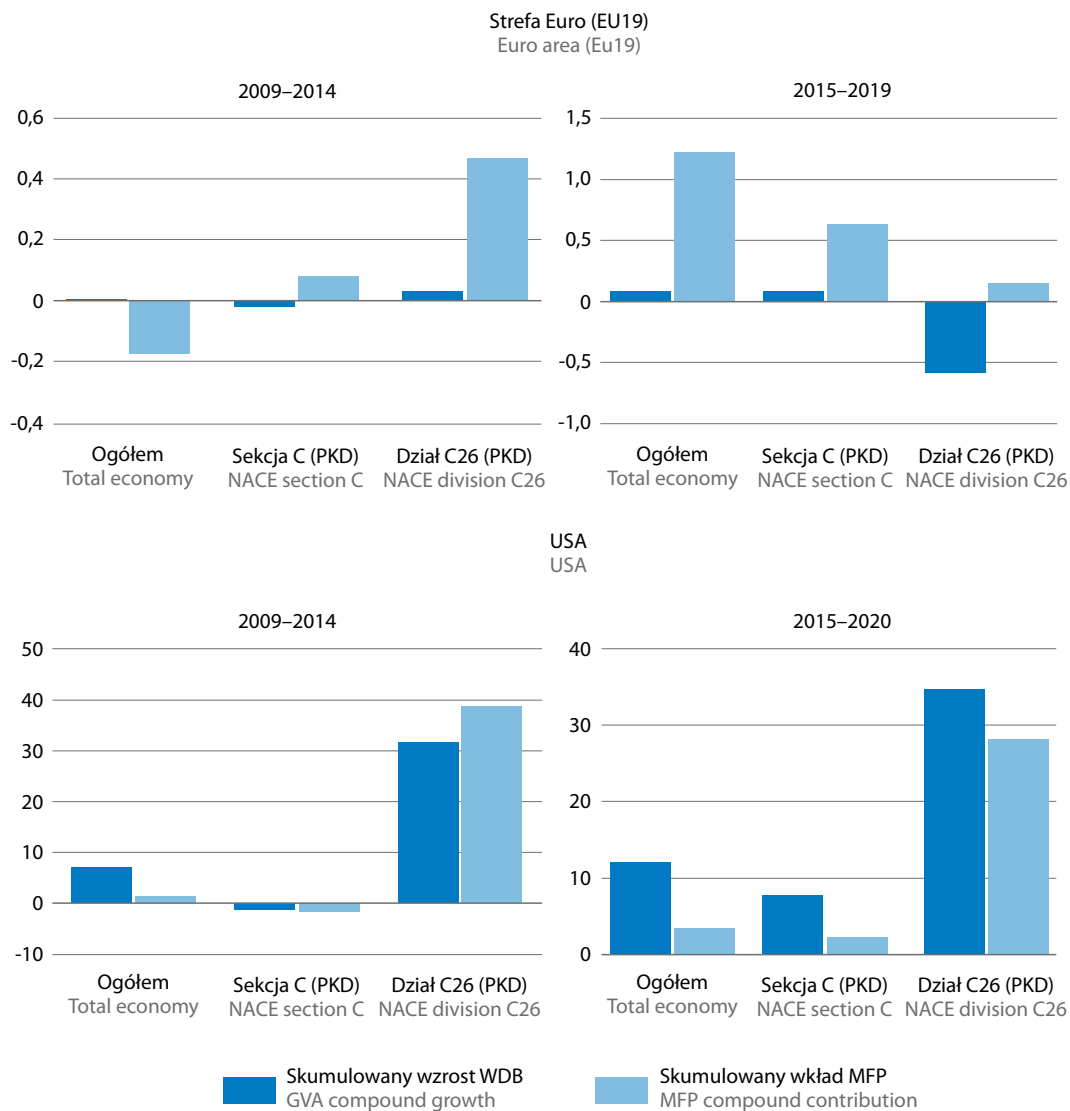
Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp.) (cont.)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.
Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (cd.)

Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp) (cont.)

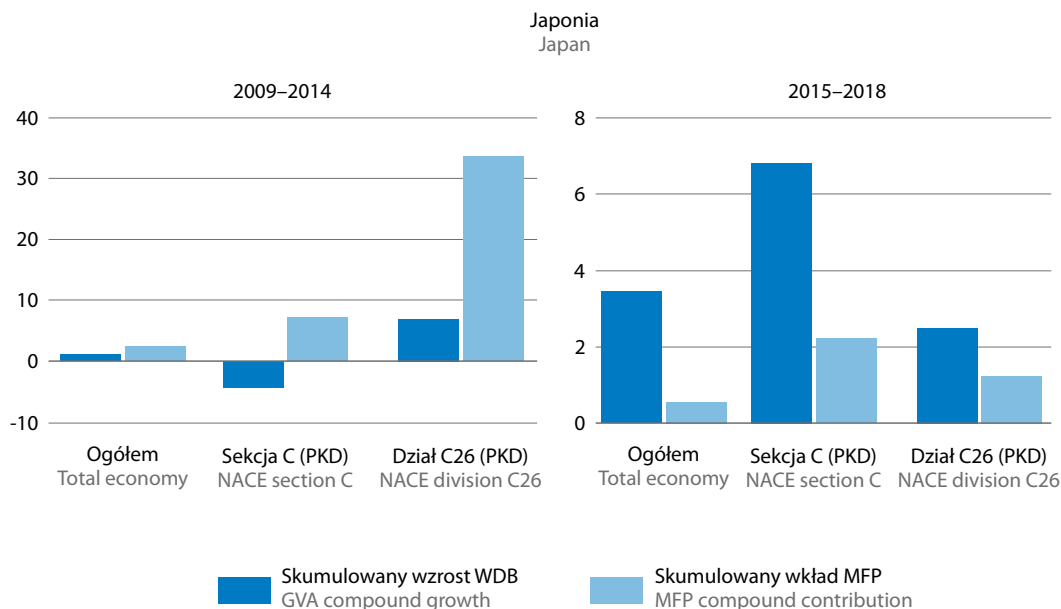

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.

Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

Wykres A.I.1. Skumulowany wzrost WDB i skumulowany wkład MFP dla wybranych kategorii i krajów (wzrost WDB w %, wkład MFP w p. proc.) (dok.)¹⁴⁶

Chart A.I.1. Compound GVA growth and compound MFP contribution for selected categories and countries (GVA growth in %, MFP contribution in pp) (cont.)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych EU KLEMS oraz GUS.

Source: own computations based on EU KLEMS and Statistics Poland data.

W badaniu założono, że wysokie wkłady (szczególnie w ujęciu względnym) MFP do wzrostu WDB wskazują, że dany sektor jest przyszłościowy i w związku z tym, jego rozwój przyczyni się do przyśpieszenia wzrostu WDB w kolejnych latach. Wyniki rachunku produktywności KLEMS dla dwóch różnych okresów (tj. 2009-2014 oraz 2015-2020), prowadzą do następujących wniosków:

- dla Belgii, Czech, Francji i Niemiec i Polski¹⁴⁷ rozwój branży IT był szczególnie korzystny w obu badanych okresach,
- dla Austrii, w pierwszym okresie był szczególnie korzystny oraz pozostał stosunkowo korzystny w drugim okresie,
- dla Holandii i Wielkiej Brytanii rozwój branży IT był szczególnie korzystny w pierwszym okresie, ale nie w drugim,
- dla Grecji i Finlandii i Szwecji rozwój branży był szczególnie korzystny w drugim okresie¹⁴⁸ [2],
- dla Włoch rozwój branży IT był niekorzystny w obu okresach.

¹⁴⁶ Utrzymanie identycznej skali na lewej osi dla porównań okazało się niemożliwe.

¹⁴⁷ W tym wypadku chodzi o rozszerzoną branżę obejmującą także sprzęt elektrotechniczny (czyli połączone działy C26 i C27 wg PKD 2007).

¹⁴⁸ W pierwszym okresie Grecja przeżywała tzw. „kryzys grecki”, natomiast Finlandia była w okresie upadku znaczenia Nokii.

Dostępne dane KLEMS pozwalają także porównać rozwój branży wytwarzającej sprzęt IT w krajach strefy euro z dwoma wielkimi gospodarkami, tj. Stanów Zjednoczonych (USA) i Japonii. Wnioski są następujące:

- dla strefy euro rozwój branży IT był korzystny w pierwszym okresie (lata 2009-2014),
- dla Stanów Zjednoczonych rozwój branży IT był korzystny dla gospodarki w obu badanych okresach.,
- dla Japonii rozwój branży IT był szczególnie korzystny w pierwszym okresie oraz pozostał stosunkowo korzystny także w drugim okresie.

Powyższa interpretacja wyników odnosi się do sytuacji w całej zagregowanej gospodarce. Bardziej szczegółową analizę można przeprowadzić na bazie rachunku KLEMS w odniesieniu do sekcji przetwórstwa przemysłowego (sekcji C wg PKD 2007), a także szeregu innych sektorów i branż gospodarki.

Aneks II. Pomiar łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce

Annex II. Measuring the total factor productivity of non-financial enterprises in Poland

Wstęp

Introduction

Niniejszy Aneks zawiera wyniki analizy łącznej produktywności czynników produkcji (TFP) dla grupy małych, średnich i dużych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2021. Prezentowanie analizy są częścią badań eksperymentalnych prowadzonych w GUS. Do obliczeń wykorzystywano roczne dane jednostkowe przedsiębiorstw niefinansowych pochodzące z badania „Roczna ankieta przedsiębiorstw” (SP). Metodologia pomiaru TFP dla danych jednostkowych polega na wyznaczeniu składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Wykorzystując panelowe dane na temat przedsiębiorstw dokonano estymacji funkcji produkcji Cobba-Douglasa i wyznaczono rozkłady wskaźnika TFP dla całej badanej próby oraz rozkłady warunkowe TFP względem wybranych uwarunkowań produktywności. Wśród uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstw wyróżniono następujące kontrolne zmienne jakościowe¹⁴⁹:

- wielkość przedsiębiorstwa (3 kategorie);
- intensywność eksportu (3 kategorie);
- poziom konkurencyjności w sektorze (3 kategorie);
- forma własności (3 kategorie).

Do estymacji funkcji produkcji zastosowano semi-parametryczną metodę estymacji zaproponowaną przez Levinsohna–Petrina¹⁵⁰, która była wykorzystywana do badania TFP przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹⁵¹. Dzięki wprowadzeniu mikropodstaw dla formowania się produktywności, model Levinsohna–Petrina pozwala na zgodną estymację elastyczności wartości dodanej brutto (WDB) względem nakładów kapitałowych i pracy. Zbudowano ekonometryczny model funkcji produkcji dla całej badanej grupy przedsiębiorstw oraz indywidualne modele funkcji produkcji dla podgrup przedsiębiorstw należących do poszczególnych kategorii zmiennych kontrolnych.

Agregację TFP dla grupy podmiotów należących do danego sektora gospodarki wyznaczono za pomocą średniej ważonej, z wagami wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkość przedsiębiorstw. Przeprowadzono dekompozycję poziomu i wzrostu WDB. Metodologia dekompozycji wzrostu WDB zastosowana w niniejszym Aneksie została także przedstawiona we wcześniej edycji publikacji¹⁵². Dekompozycja wzrostu WDB opiera się nie tylko na wyodrębnieniu składowych wzrostu WDB związanych ze zmianą czynników produkcji i łącznej produktywności czynników produkcji oraz uwzględnia dodatkowo efekty wejścia na rynek i wyjścia podmiotów z rynku.

Dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych potwierdzono zróżnicowanie poziomu i wzrostu łącznej produktywności czynników produkcji wśród grup podmiotów określonych przez kategorie zmiennych kontrolnych.

¹⁴⁹ Powyższe kontrolne zmienne jakościowe zostały zdefiniowane podczas współpracy Departamentu SM GUS z ekspertami MFW, por. MFW, Country Report, 19/38, (2019).

¹⁵⁰ Levinsohn, J., Petrin, A. (2003). Estimating production functions using inputs to control for unobservables. *Review of Economic Studies*, 70, 317–341.

¹⁵¹ Górajski, M., Błażej, M. (2020). A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland, *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.

¹⁵² GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r., s. 229.

Dane

Data

Dane wykorzystane w analizach pochodziły z rocznych sprawozdań o działalności gospodarczej przedsiębiorstw zatrudniających więcej niż 9 osób za lata 2008–2021 zebranych na formularzach SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”. W celu budowy finalnej panelowej bazy danych nt. przedsiębiorstw niezbędne było zastosowanie procedur wstępnego przetwarzania danych, w tym czyszczenia danych z obserwacji nietypowych i niekompletnych. Ostatecznie zbiór danych wykorzystany w badaniu składał się z ponad 910 tys. obserwacji i stanowił 87% wszystkich obserwacji zarejestrowanych w sprawozdaniach SP za latami 2008–2021. W bazie danych znalazło się średnio ponad 65 tys. przedsiębiorstw rocznie, a w sumie analizom poddano ponad 185 tys. podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa notowały przeciętne zatrudnienie średnio w roku w liczbie 5,1 mln etatów oraz średnioroczne przychody z całokształtu działalności na poziomie 3 125 miliarda zł¹⁵³. W roku 2021 finalna panelowa baza danych nt. przedsiębiorstw zawierała dane obejmujące 76% przeciętnego zatrudnienia oraz 72% przychodów z całokształtu działalności wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce¹⁵⁴. Jest to większość sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, jednakże trzeba podkreślić, że badana próba przedsiębiorstw nie została wybrana przy zastosowaniu metody reprezentatywnej.

Metodologia pomiaru TFP

TFP Measurement methodology

Do wyliczenia TFP wykorzystano estymowaną funkcję produkcji dla wartości dodanej brutto. W tym celu dla każdego przedsiębiorstwa niezbędne było wyznaczenie następujących wielkości: produkcja globalna (Y), zużycie pośrednie (IC), wartość dodana brutto (GVA)¹⁵⁵. Produkcja globalna zdefiniowana została następującą formułą:

$$Y = R_P + C_{own} + R_{C\&M} - V_{C\&M} - T + \Delta UG + \Delta FG, \quad (1)$$

gdzie poszczególne pozycje zostały opisane poniżej w tabeli.

Zużycie pośrednie (IC) zdefiniowano w oparciu o następującą formułę:

$$IC = IC_{ME} + IC_S + IC_{other} - BT \quad (2)$$

Wartość dodana brutto (GVA) to różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim:

$$GVA = Y - IC \quad (3)$$

Kapitał fizyczny K określony został jako średnioroczny realny poziom sumy rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych wyrażony w cenach z roku 2015. Praca L mierzona jest przez przeciętną roczną liczbę zatrudnionych w etatach. Natomiast zużycie materiałów i energii IC_{ME} wykorzystano przy estymacji funkcji produkcji jako tzw. zmienną proxy dla nieobserwowanych wskaźników produktywności.

¹⁵³ W cenach roku 2015, obliczenia wykonano przy wykorzystaniu sektorowych deflatorów WDB.

¹⁵⁴ GUS. (2021). Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.

¹⁵⁵ Definicja WDB jest zgodna z tą wykorzystywaną w raportach: MFW, Country Report, 19/38, (2019), Waszyngton oraz BŚ, Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective, (2021), Waszyngton.

Tablica A.II.1. Spis zmiennych endogenicznych
 Table A.II.1. List of endogenous variables

Zmienna endogeniczna Endogenous variable	Opis Description
R_p	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) Net revenues from sales of products (goods and services)
R_{pe}	Przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) na eksport Export sales of products (goods and services)
C_{own}	Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby Cost of producing products for own use
$R_{c\&M}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów Net revenues from sales of commodities and raw materials
$R_{c\&M,e}$	Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów na eksport Export sales of commodities and raw materials
$V_{c\&M}$	Wartość sprzedanych towarów i materiałów Value of sold commodities and raw materials
T	Podatek akcyzowy Excise tax
ΔUG	Zmiana wartości półproduktów i produktów w toku w ciągu roku Change in semi-fished goods and work in progress
ΔFG	Zmiana wartości produktów gotowych w ciągu roku Change in finished products
IC_{ME}	Zużycie materiałów i energii Use of raw materials and energy
IC_S	Usługi obce Outside services
IC_{other}	Pozostałe koszty rodzajowe Other costs
BT	Koszty podróży służbowych Business travel cost
L	Przeciętna roczna liczba zatrudnionych w etatach Average number of employees in full-time equivalents
K	Kapitał Capital

Źródło: badania własne GUS na podstawie formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.
 Source: Statistics Poland own research based on SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Produktywności TFP jest wielkością nieobserwowalną, stąd pomiaru TFP można dokonać w oparciu o wyznaczenie składnika rezydualnego z równania funkcji produkcji. Założono, że wartość dodana brutto przedsiębiorstwa i w okresie rocznym t jest określona przez funkcję produkcji Cobb–Douglasa:

$$GVA_{it} = TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} \quad (4)$$

gdzie L_{it} , K_{it} są wielkościami pracy i kapitału, parametry β_p , β_k określają odpowiednio elastyczność wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału ε_{it} to biało szumowy idiosynkratyczny składnik losowy. Pomiar realnych wielkości GVA_{it} , K_{it} wiąże się z zagadnieniem urealnienia mierzonych wielkości w cenach stałych¹⁵⁶.

¹⁵⁶ Nakład pracy mierzony jest w jednostkach naturalnych, stąd nie wymaga urealniania.

W modelach funkcji kontrolnych¹⁵⁷, które wykorzystujemy do estymacji funkcji produkcji, łączną produktywności czynników produkcji zdekomponować można jak poniżej:

$$TFP_{it} = e^{\lambda_r + \lambda_t} g(TFP_{it-1}) e^{v_{it}} \quad (5)$$

gdzie:

$e^{\lambda_r + \lambda_t}$ oznacza średni poziom technologiczny w województwie r i roku t ;

$e^{v_{it}}$ to współczynnik zmienności w indywidualnej produktywności;

g jest wielomianem stopnia czwartego.

Logarytmując (4) otrzymujemy równanie funkcji produkcji w postaci log–liniowej:

$$gva_{it} = \omega_{it} + \beta_k k_{it} + \beta_l l_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (6)$$

gdzie $\omega_{it} = \log TFP_{it}$. Budując odpowiedni model ekonometryczny dokonuje się estymacji parametrów równania (6), dzięki czemu uzyskujemy:

$$\hat{\omega}_{it} = gva_{it} - \hat{\beta}_k k_{it} - \hat{\beta}_l l_{it}, \quad (7)$$

gdzie $\hat{\beta}_k, \hat{\beta}_l$ oznaczają odpowiednio szacunki elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału.

Wówczas pomiaru łącznej produktywności czynników produkcji przedsiębiorstwa można dokonać za pomocą formuły:

$$\widehat{TFP}_{it} = e^{\hat{\omega}_{it}}. \quad (8)$$

Estymacja parametrów funkcji produkcji (6) wymaga zastosowania odpowiedniej metody ekonometrycznej z uwagi na pojawiające się problemy: endogeniczności zmiennych objaśniających, obciążonej selekcji próby oraz pominiętych cen. Problem endogeniczności zmiennych objaśniających (ang. endogeneity bias) polega na endogeniczności decyzji firm o nakładach pracy i kapitału, oznacza to iż decyzje te są silnie skorelowane z obecnym poziomem produktywności, co w przypadku estymacji równania (6) klasyczną metodą najmniejszych kwadratów prowadzi do niezgodnych szacunków elastyczności β_r, β_k . Rozwiązaniem tego problemu polega na zastosowaniu odpornych metod estymacji, takich jak metoda zmiennych instrumentalnych, metoda uogólnionych momentów, czy też wykorzystany w niniejszym badaniu model Levinsohna–Petrina (model LP). Problem obciążonej selekcji obserwacji (ang. selection bias) występuje w przypadku stosowania danych panelowych zbilansowanych, z których usunięto te przedsiębiorstwa, które zakończyły działalność lub weszły na rynek w badanym okresie. Wyjście lub wejście na rynek jest procesem endogenicznym dla firm i jest ono silnie skorelowane ze zmiennymi objaśniającymi w modelu (6). W niniejszych analizach wykorzystano rozszerzony model LP o mechanizm uwzględniający wyjście przedsiębiorstw z rynku. Obciążenie w estymacji funkcji produkcji wynikające z pominiętych cen indywidualnych (ang. omitted price bias) nie może być w pełni zaadresowane poprzez wykorzystanie odpowiednich metod estymacji, pewnym przeciwdziałaniem jest stosowanie sektorowych deflatorów cen. W niniejszych analizach wykorzystano deflatory środków trwałych, inwestycji i wartości dodanej brutto dla poszczególnych działów PKD.

Rozszerzony model LP jest odporny na pierwsze dwa problemy dzięki wykorzystaniu zmiennej przybliżającej nieobserwowalną w czasie szoki produktywności (tzw. zmiennej proxy), a także probitowych oszacowań prawdopodobieństwa przetrwania przedsiębiorstwa na rynku. Jako zmienną proxy wykorzystano nakłady w przedsiębiorstwie na materiały i energię. Problem trzeci jest częściowo adresowany przez użycie deflatorów na relatywnie wysokim poziomie desegregacji.

¹⁵⁷ Górajski, M., Błażej, M. (2020). A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland. *Bank i Kredyt*, 51(3), 293–316.

Agregacji zmiennej $\hat{\omega}_{it}$ dla podmiotów należących do wybranej grupy S_t w ustalonym roku t dokonano za pomocą średniej ważonej:

$$\omega_{S_t} = \sum_{i \in S_t} w_{S_t,i} \hat{\omega}_{it}, \quad (9)$$

z wagami $w_{S_t,i}$ wyznaczonymi na podstawie zmiennych charakteryzujących wielkości firm:

$$w_{S_t,i} = \frac{K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}{\sum_{i \in S_t} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}}. \quad (10)$$

Wówczas, tempo wzrostu TFP w grupie przedsiębiorstw S_t określamy wzorem

$$\Delta^{\%}(TFP_t) = \omega_{S_t} - \omega_{S_{t-1}}. \quad (11)$$

Dekompozycja wzrostu WDB

Decomposition of GVA growth

Zagregowany poziom WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw w okresie t (S_t) jest równy.

$$GVA_t = \sum_{i \in S_t} GVA_{it}, \quad (12)$$

gdzie GVA_{it} wyznaczono ze wzoru (3) dla każdej firmy $i \in S$ w okresie t . Dekompozycja różnic WDB w roku t uwzględnia firmy, które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t (Sur_t), te które wyszły z rynku w okresie $t-1$ (X_{t-1}) oraz firmy, które weszły na rynek w okresie t (E_t):

$$\Delta(GVA_t) = \text{Entry}(GVA_t) - \text{Exit}(GVA_{t-1}) + \Delta_{Sur}(GVA_t), \quad (13)$$

gdzie $\Delta(GVA_t) = GVA_t - GVA_{t-1}$ oraz $\text{Entry}(GVA_t) = \sum_{i \in E_t} GVA_{it}$ oraz $\text{Exit}(GVA_{t-1}) = \sum_{i \in X_{t-1}} GVA_{it}$ oznaczają wielkości WDB odpowiednio dla firm które weszły na rynek w okresie t oraz dla przedsiębiorstw które wyszły z rynku w okresie $t-1$, $\Delta_{Sur}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (GVA_{it} - GVA_{it-1})$ jest absolutną zmianą wielkości WDB wśród firm które przetrwały na rynku w czasie od $t-1$ do t . Wielkość $\Delta_{Sur}(GVA_t)$ dekomponujemy dalej według wzoru:

$$\Delta_{Sur}(GVA_t) = \Delta_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta_{K_t}(GVA_t) + \Delta_{L_t}(GVA_t) + R_t, \quad (14)$$

gdzie

$$\Delta_{TFP_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it-1} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}),$$

$$\Delta_{K_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it-1}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l}),$$

$$\Delta_{L_t}(GVA_t) = \sum_{i \in Sur_t} (TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it}^{\beta_l} - TFP_{it} K_{it}^{\beta_k} L_{it-1}^{\beta_l}),$$

oznaczają zmiany w WDB wywołane przez odpowiednio zmiany w TFP , kapitale i pracy oraz R_t jest składnikiem resztowym w dekompozycji bilansującym dekompozycje różnic WDB oraz uwzględniającym m.in. efekty łączne zmian czynników produkcji i TFP . Stąd wzrost WDB możemy zdekomponować za pomocą formuły postaci:

$$\Delta\%(GVA_t) = \Delta\%_{Entry-Exit}(GVA_t) + \Delta\%_{TFP_t}(GVA_t) + \Delta\%_{K_t}(GVA_t) + \Delta\%_{L_t}(GVA_t) + \Delta\%_R(GVA_t) \quad (15)$$

gdzie

$$\begin{aligned} \Delta\%(GVA_t) &= \frac{\Delta(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{Entry-Exit}(GVA_t) = \frac{Entry(GVA_t) - Exit(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta\%_{TFP_t}(GVA_t) &= \frac{\Delta_{TFP_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{K_t}(GVA_t) = \frac{\Delta_{K_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \quad \Delta\%_{L_t}(GVA_t) = \frac{\Delta_{L_t}(GVA_t)}{GVA_{t-1}}, \\ \Delta\%_R(GVA_t) &= \frac{R_t}{GVA_{t-1}}. \end{aligned}$$

Wybrane uwarunkowania TFP

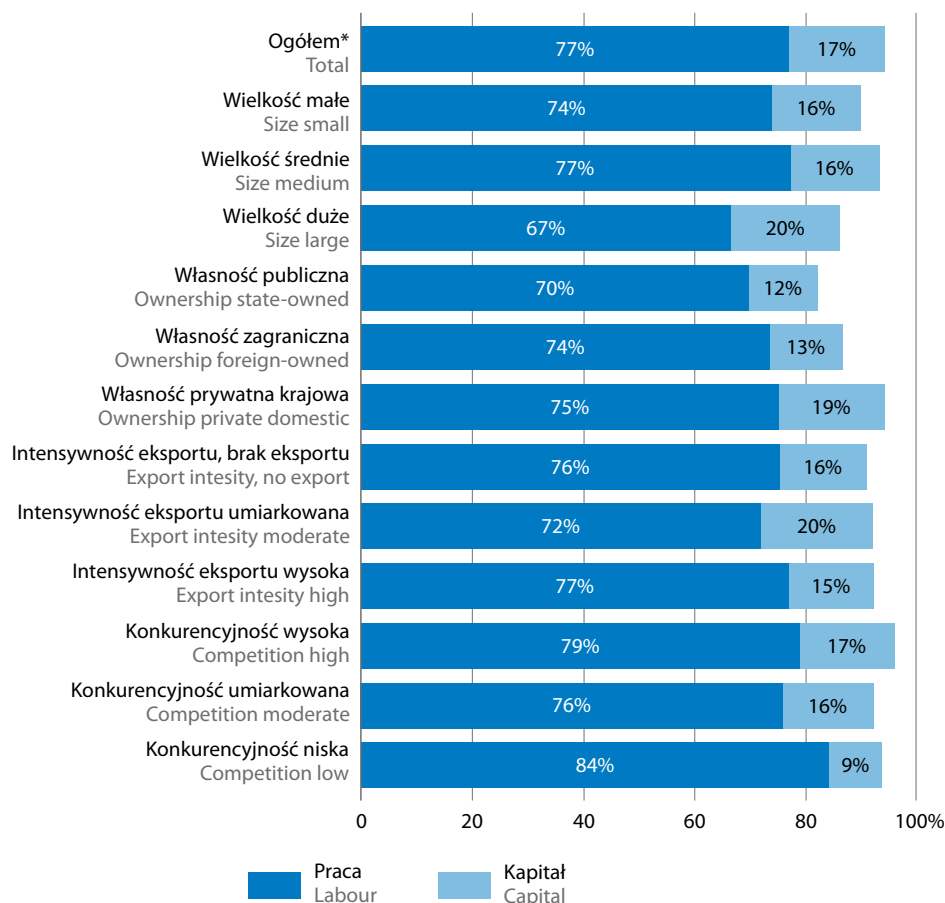
Selected determinants of TFP indicator

W tej części badania wyznaczono rozkłady łącznej produktywności przedsiębiorstw wyznaczone z modeli estymowanych dla całego badanego sektora przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce oraz dla każdej podgrupy przedsiębiorstw wyznaczonych za pomocą kategorii zmiennych kontrolnych. W poniższej tabeli wśród uwarunkowań łącznej produktywności przedsiębiorstw wybrano 4 zmienne jakościowe złożone z 12 kategorii. W dwóch ostatnich kolumnach tabeli dla analizowanych podgrup przedsiębiorstw podano średnie ważone rozkładów empirycznych $\log TFP$ wyznaczone z dwóch modeli ekonometrycznych.

Rozważono dwie alternatywne ekonometryczne metody pomiaru TFP (Model I oraz Model II), w obu do estymacji funkcji produkcji zastosowano rozszerzony model LP. W Modelu I funkcja produkcji została oszacowana w oparciu o całą panelową próbę przedsiębiorstw, stąd Model I zakłada stałe w czasie i dla wszystkich podmiotów elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy i kapitału. Model I jest wykorzystywany dalej do dynamicznej dekompozycji wzrostu WDB określonej przez (15). W Modelu II dla każdej podgrupy przedsiębiorstw należących do danej kategorii zmiennej kontrolnej rozważono indywidualną funkcję produkcji. Dzięki temu dla każdej z analizowanych kategorii przedsiębiorstw wyznaczono indywidualne parametry funkcji produkcji (por. Wykres 1) i w konsekwencji alternatywne oszacowania poziomu i tempa wzrostu TFP.

Wykres A.II.1 Elastyczności WDB względem pracy i kapitału dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2021

Chart A.II.1. Labour and capital elasticities of GVA by category of control variables for non-financial enterprises in Poland in 2008–2021

Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto (p-wartość <0,01 dla wszystkich kategorii poza firmami działającymi na rynku o niskiej konkurencyjności, gdzie p-wartość wynosi 0,54)

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), praca i kapitał mają statystycznie istotny dodatni wpływ na wartość dodaną brutto firm (p-wartość < 0,01)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Estimation of the production function for each category (Model II), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value <0.01 for all categories except for companies operating in the market with low competitiveness, where p-value <0.1)

*Estimation of the production function for the whole sample (Model I), labour and capital have a statistically significant, positive impact on the gross value-added (p-value <0.01)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Przeprowadzone estymacje potwierdzają istnienie różnic pomiędzy wpływem poszczególnych czynników produkcji na wartość dodaną brutto wśród badanych kategorii przedsiębiorstw. Zaobserwowano znaczne wahania elastyczności wartości dodanej brutto względem pracy (od 67% do 84%) oraz kapitału (od 9% do 20%). Dla wszystkich analizowanych grup przedsiębiorstw odnotowano malejące efekty skali.

Zaproponowane podejścia do pomiaru zagregowanych poziomów TFP prowadzą do podobnych wniosków na temat średniego poziomu log TFP oraz tempa wzrostu TFP (por. Tabele 2 oraz 3), jednakże szacunki z Modelu II dają większe zróżnicowania poziomów TFP względem poszczególnych kategorii przedsiębiorstw.

W Modelu I najwyższy średni poziom log *TFP* odnotowano dla podmiotów należących do kategorii przedsiębiorstw działających na rynku o niskim poziomie konkurencyjności (średnia ważona log *TFP* = 4,39 w Modelu I) oraz z dominującym właścicielem zagranicznym (średnia ważona log *TFP* = 4,39 w Modelu I) a najniższy dla podmiotów o średniej wielkości (średnia ważona log *TFP* = 3,94 w Modelu I). W Modelu II najwyższy średni wskaźnik *TFP* zaobserwowano wśród przedsiębiorstw publicznych (średnia ważona log *TFP* = 5,17 w Modelu II) a najniższą średnią ważoną log *TFP* miały przedsiębiorstwa prywatne krajowe (średnia ważona log *TFP* = 3,94 w Modelu II). Ponadto przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym, wchodzący na rynki zagraniczne oraz zatrudniające ponad 250 osób charakteryzują się wysokimi średnimi poziomami log *TFP* w obu modelach.

Średnioroczne tempo wzrostu *TFP* w badanym okresie dla wszystkich podmiotów wyniosło 2,58 p. proc. w Modelu I, najwyższe było wśród przedsiębiorstw o wysokiej intensywności eksportu (3,36 p. proc. w Modelu I oraz 3,54 p. proc. w Modelu II) oraz działających na rynkach o wysokiej konkurencyjności (3,10 p. proc. w Modelu I oraz 3,07 p. proc. w Modelu II), natomiast ujemne średnioroczne tempo wzrostu *TFP* odnotowały przedsiębiorstwa działające na rynkach o niskiej konkurencyjności (-3,23 p. proc. w Modelu I, -2,75 p. proc. w Modelu II) oraz przedsiębiorstwa publiczne (-0,34 p. proc. w Modelu I, -0,36 p. proc. w Modelu II).

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log *TFP* w latach 2008–2021
Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log *TFP* distributions in 2008–2021

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Forma własności Ownership	przedsiębiorstwa zagraniczne foreign-owned enterprises (FOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem zagranicznym enterprises with majority foreign ownership	4,39 (0,63)	5,10 (0,67)
	przedsiębiorstwa prywatne krajowe private domestic enterprises (PDE)	przedsiębiorstwa z dominującym prywatnym właścicielem krajowym enterprises with majority private domestic ownership	4,02 (0,72)	3,94 (0,72)
	przedsiębiorstwa publiczne state-owned enterprises (SOE)	przedsiębiorstwa z dominującym właścicielem publicznym enterprises with majority public ownership	4,14 (0,65)	5,17 (0,83)
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka high	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} > 50\%$	4,31 (0,63)	4,53 (0,64)
	umiarkowana moderate	udział eksportu w przychodach $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$ export share $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} \in (0\%, 50\%)$	4,23 (0,69)	4,22 (0,69)
	brak eksportu no export	udział eksportu w przychodach % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$ export share % $\frac{R_{P,e} + R_{C\&M,e}}{R_P + R_{C\&M}} = 0\%$	4,00 (0,73)	4,23 (0,74)

Tablica A.II.2. Spis zmiennych kontrolnych oraz statystyki opisowe log TFP w latach 2008–2021 (dok.)
 Table A.II.2. List of control variables with descriptive statistics of log TFP distributions in 2008–2021 (cont.)

Zmienna kontrolna Control variable	Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable	Opis Description	Średnia ważona (odchylnie std.) Weighted average of (std dev. of)	
			Model I *	Model II**
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	duże large	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L > 250$ average number of employees $L > 250$	4,31 (0,65)	4,77 (0,67)
	średnie medium	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [50, 250]$ average number of employees $L \in [50, 250]$	3,94 (0,66)	4,06 (0,66)
	małe small	przeciętna liczba zatrudnionych w etatach $L \in [10, 50]$ average number of employees $L \in [10, 50]$	4,02 (0,80)	4,22 (0,80)
Konkurencyjność rynku Market competition	niska low	indeks Herfindahla–Hirschmana (dla działów PKD) większy od 0,2 the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) greater than 0.2	4,39 (0,55)	4,85 (0,57)
	umiarkowana moderate	indeks Herfindahla–Hirschmana (dla działów PKD) w przedziale $[0,01; 0,2]$ the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) in $[0,01; 0,2]$	4,19 (0,73)	4,35 (0,75)
	wysoka high	Indeks Herfindahla–Hirschmana (dla działów PKD) mniejszy od 0,01 the Herfindahl–Hirschman index (for NACE divisions) less than 0.01	4,05 (0,67)	3,97 (0,66)
Ogółem Total			4,14 (0,71)	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby (Model I), średnie ważne dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii (Model II), średnie ważne dla log TFP wyznaczone zgodnie z (9)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

*Estimation of the production function for the whole sample (Model I), weighted averages of log TFP determined based on (9)

**Estimation of the production function for each category (Model II), weighted averages of log TFP determined based on (9)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Tablica A.II.3. Średnioroczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2008–2021 (w p. proc.)

Table A.II.3. Annual average TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland 2008–2021 (in pp)

Zmienna kontrolna Control variable Kategorie zmiennej kontrolnej Categories of control variable Opis Description średnio		Średnioroczny wzrost TFP w całym okresie próby Annual average growth over the entire sample period	
		Model I*	Model II*
Forma własności Ownership	Przedsiębiorstwa zagraniczne FOE	2,63	2,95
	Przedsiębiorstwa prywatne krajowe PDE	3,05	2,95
	Przedsiębiorstwa publiczne SOE	-0,34	-0,36
Intensywność eksportu Export intensity	Wysoka High	3,36	3,54
	Umiarkowana Moderate	2,38	2,15
	Brak eksportu No export	2,08	2,18
Wielkość przedsiębiorstwa Size of enterprise	Duże Large	2,20	2,13
	Średnie Medium	2,87	2,96
	Małe Small	2,51	2,57
Konkurencyjność rynku Market competition	Niska Low	-3,23	-2,75
	Umiarkowana Moderate	2,64	2,71
	Wysoka High	3,10	3,07
Ogółem Total		2,58	

*Estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

**Estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

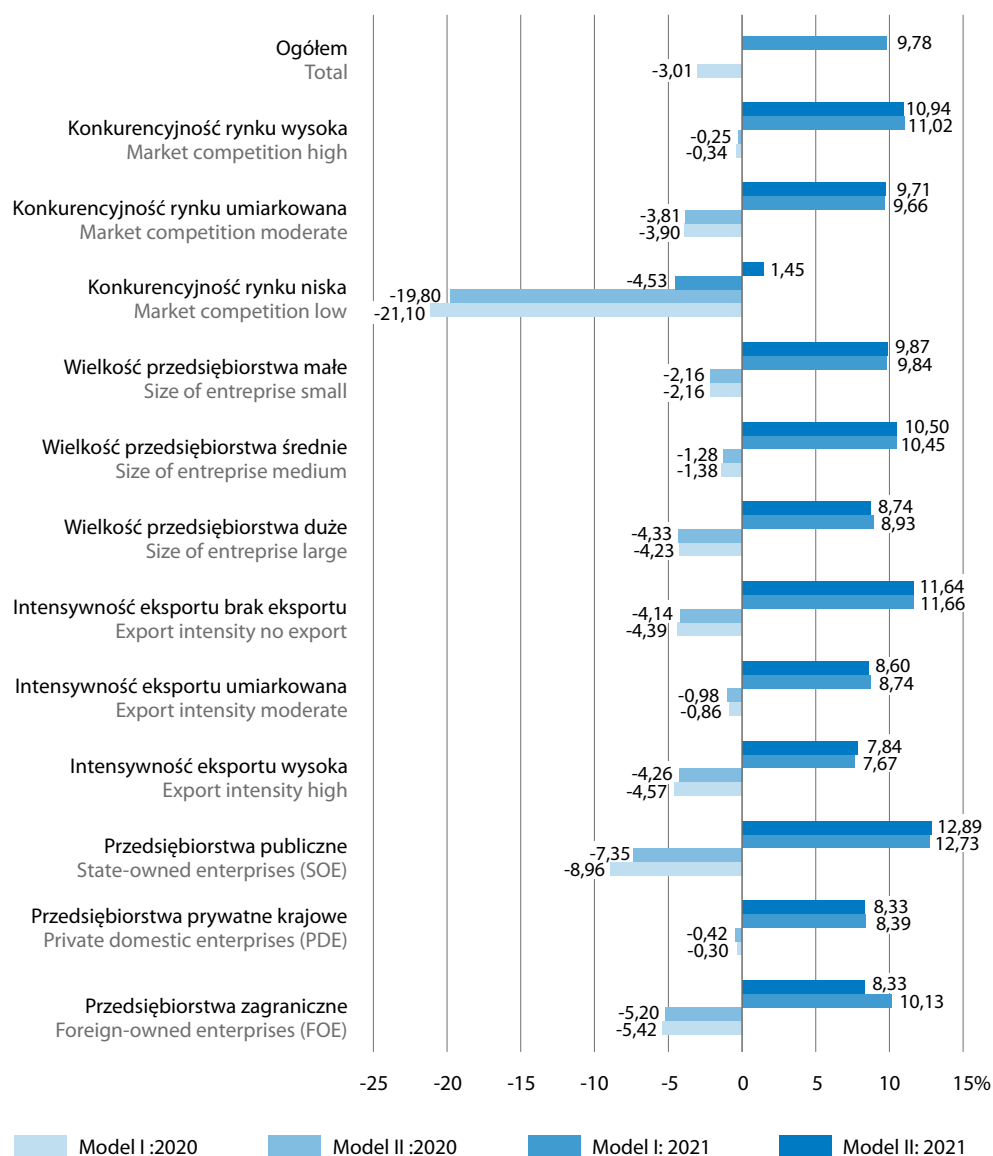
*Estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11)

**Estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Wykres A.II.2. Roczny wzrost TFP dla kategorii przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2020–2021 (w p. proc.)

Chart A.II.2. Annual TFP growth by category of control variables for non-financial enterprises in Poland 2020–2021 (in pp)

Model I: estymacja funkcji produkcji dla całej próby, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

Model II: estymacja funkcji produkcji dla każdej kategorii, wzrost TFP wyznaczono zgodnie z (11)

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Model I: estimation of the production function for the whole sample, TFP growth determined based on (11)

Model II estimation of the production function for each category, TFP growth determined based on (11)

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Wykres 2 przedstawia porównanie dynamiki wzrostu TFP w dwóch ostatnich latach okresu badania: 2020 r. oraz 2021 r. W 2020 r. we wszystkich kategoriach przedsiębiorstw odnotowano zmniejszenie się wskaźników TFP, średnio o 3,0 %. Najsilniejsze spadki TFP zmierzono dla grupy przedsiębiorstw działających na rynku o niskiej konkurencyjności (–21,1 p. proc. w Modelu I, –19,8 p. proc. w Modelu II), a najwyższe tempa wzrostu

ich wzrost wyniósł średnio 9,8 p. proc, co wynika m. in. z niskiego poziomu TFP w roku ubiegłym oraz poluzowania obowiązujących obostrzeń wz. z COVID-19. Tylko przedsiębiorstwa działające na rynku silnie zmonopolizowanym odnotowały ujemne tempo wzrostu TFP w 2021 r.

Dekompozycje wartości dodanej brutto¹⁵⁸

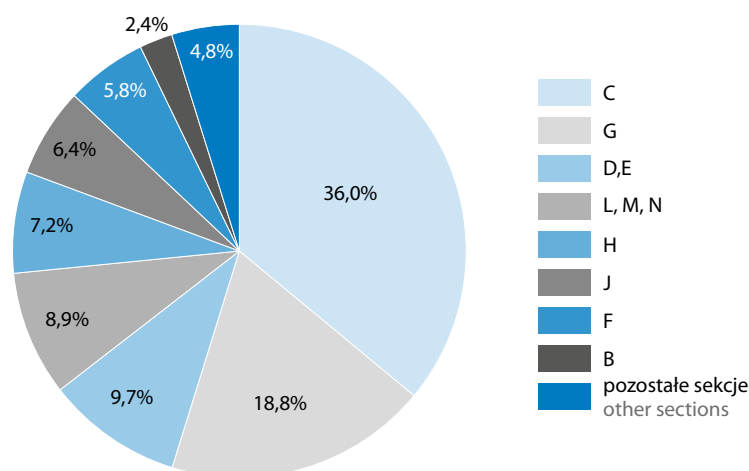
Decompositions of gross value added

W niniejszej sekcji dokonano dekompozycji WDB na podstawie wykorzystywanych tu danych panelowych dotyczących przedsiębiorstw. Prezentowane wartości WDB, które wyliczono na potrzeby analizy dla każdego przedsiębiorstwa zgodnie z formułą (3), różnią się od tych wyznaczonych w ramach rachunków narodowych (choćby dlatego, że dotyczą tylko przedsiębiorstw wziętych do analizy a pochodzących tylko z badania SP i dodatkowo poddanych procedurze oczyszczenia danych). Wyznaczono dekompozycje poziomu WDB względem grup przedsiębiorstw określonych przez sekcje klasyfikacji PKD oraz kategorie zmiennych kontrolnych. Zagregowany poziom WDB dla danej grupy przedsiębiorstw wyliczono zgodnie z równaniem (12). Ponadto zdekomponowano tempo wzrostu WDB na czynniki związane z pracą, kapitałem, TFP oraz efekty wejścia i wyjścia firm z rynku zgodnie z formułą (15).

Średnio w latach 2008–2021 największe udziały w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych miały sektory: przetwórstwa przemysłowego (sekcja C, 36,0%) i handlu (sekcja G, 18,8%).

Wykres A.II.3. Udziały sekcji PKD w WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2021 (w p. proc.)

Chart A.II.3. Shares of groups of NACE sectors in GVA for the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2021 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

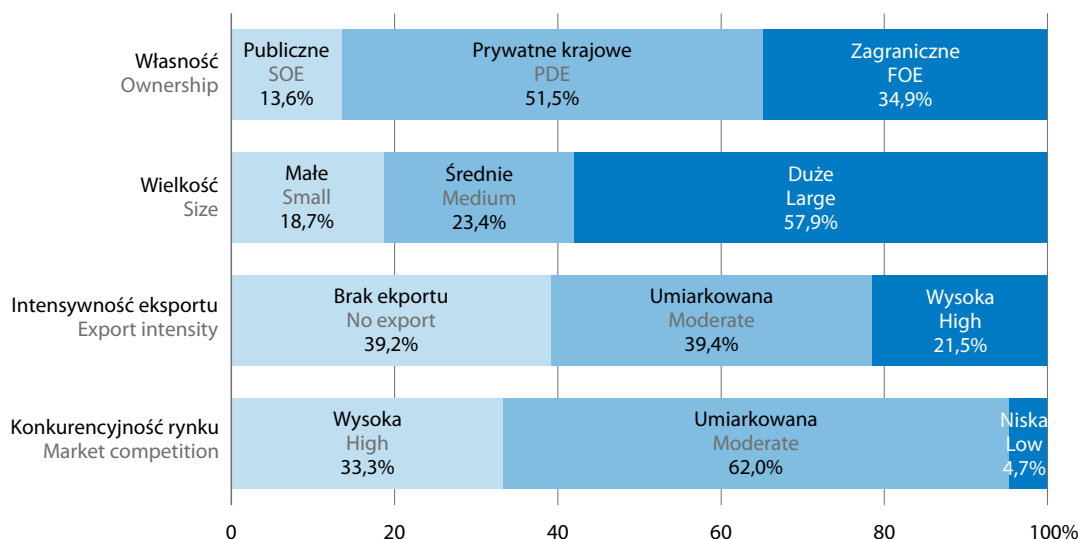
W latach 2008–2021 proces tworzenia WDB uwarunkowany był w największym stopniu przez przedsiębiorstwa działające na rynku o umiarkowanym poziomie konkurencyjności (62% zagregowanej WDB), duże podmioty (57,9% zagregowanej WDB) oraz przedsiębiorstwa z własnością prywatną krajową (51,5%

¹⁵⁸ W dalszych analizach do pomiaru TFP wykorzystano Model I.

zagregowanej WDB). Łączny poziom WDB przedsiębiorstw niepodjęających działalności eksportowej stanowił wkład na poziomie 39,2% całkowitej WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw, pozostały wkład pochodził od firm eksportujących z różną intensywnością (por. Wykres 4).

Wykres A.II.4. Udziały WDB w grupach badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce, średnie w latach 2008–2021 (w p. proc.)

Chart A.II.4. Shares of GVA by categories of the surveyed non-financial enterprises in Poland, average in 2008–2021 (in pp)

WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA in constant prices of 2015.

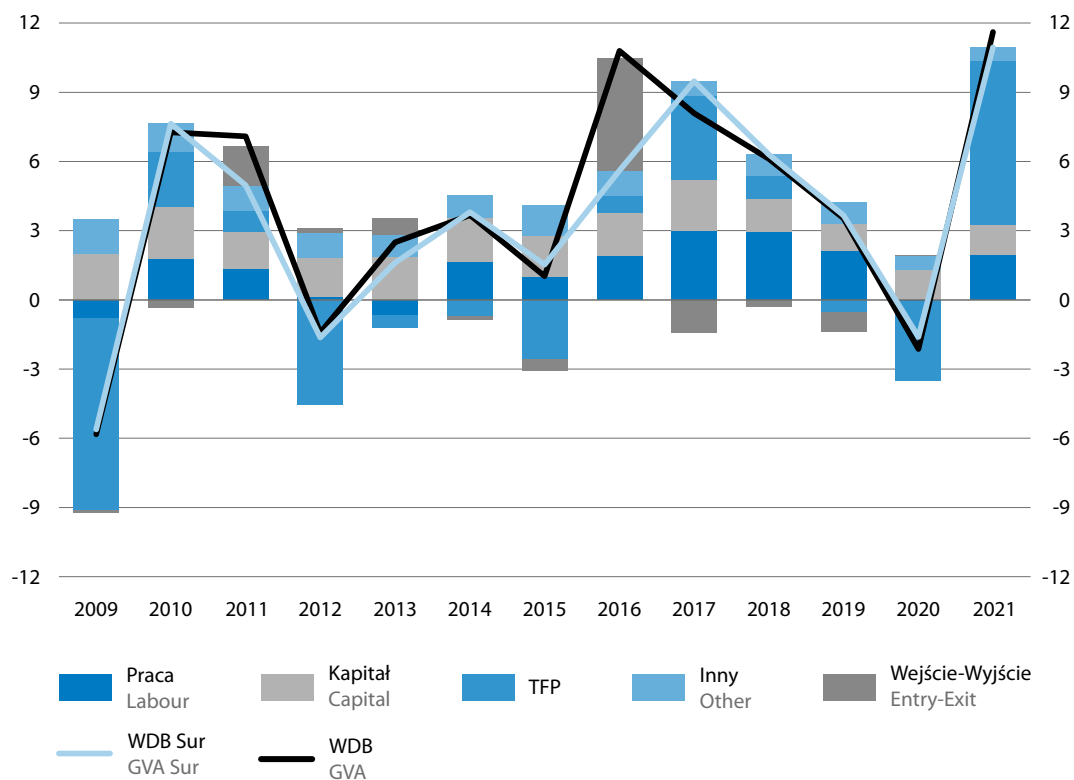
Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Dla badanej grupy przedsiębiorstw w latach 2009, 2012 oraz 2020 zaobserwowano ujemne tempo wzrostu WDB (por. Wykres 5). W tych latach spadki WDB wiązały się głównie ze znaczną utratą łącznej produktywności czynników produkcji, jednocześnie wpływ zmian w nakładach pracy na WDB był niewielki, co można wiązać ze zjawiskiem chomikowania pracy¹⁵⁹. Warto odnotować, że w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano najsilniejszy spadek WDB o 5,83%. W 2020 r. ujemne tempo wzrostu WDB wyniosło –1,41% w stosunku do roku poprzedniego i było związane głównie z utratą łącznej produktywności czynników produkcji (–4,54 p. proc.). Po krótkim okresie szybkiego wzrostu WDB w latach 2016–2017 obserwujemy w kolejnych latach malejący trend w tempie wzrostu WDB. Warto odnotować, że efekty wejścia i wyjścia firm z rynku były głównym czynnikiem wzrostu WDB w 2016 r i kształtowały trend spadkowy w wzroście WDB w latach 2017–2019. W 2021 r. obserwujemy najsilniejszy wzrost WDB dla badanej grupy przedsiębiorstw o 11,61 % w stosunku do roku poprzedniego, gdzie dominującym czynnikiem wzrostu WDB są zmiany w łącznej produktywności czynników produkcji, której wkład do wzrostu WDB wynosi 7,11 p. proc. Wynik ten jest niewątpliwie spowodowany efektem niskiej bazy w 2020 r.

¹⁵⁹ Strzelecki, P., Wyszyński, R., Saczuk, K. (2009). Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji. Bank i Kredyt 40(6), 77–104.

Wykres A.II.5. Dekompozycja wzrostu WDB dla badanych przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce w latach 2009–2021 (w p. proc.)

Chart A.II.5. Decomposition of GVA growth for the surveyed non-financial enterprises in Poland in 2009–2021 (in pp)

WDB Sur oznacza tempo wzrostu WDB bez uwzględnienia efektów wejścia i wyjścia firm z rynku.
Dekompozycja wzrostu WDB na podstawie (15), WDB w cenach stałych z roku 2015.

Źródło: badania własne GUS na podstawie danych panelowych z formularzy SP „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

GVA Sur denotes GVA growth without exit–entry effect.

Decomposition of GVA growth based on (15), GVA in constant prices of 2015.

Source: Statistics Poland own research based on panel data from SP statistical form „Roczna ankieta przedsiębiorstw”.

Bibliografia

Bibliography

Wprowadzenie

- MFW. (2021). World Economic Outlook, October 2021: Recovery During a Pandemic, Health Concerns, Supply Disruptions, and Price Pressures.
- MFW. (2022). World Economic Outlook Update, January 2022: Rising Caseloads, a Disrupted Recovery, and Higher Inflation.
- MFW. (2022). World Economic Outlook, April 2022: War Sets Back the Global Recovery.
- MFW. (2022). World Economic Outlook Update, July 2022: Gloomy and More Uncertain.
- MFW. (2022). World Economic Outlook, October 2022: Countering the Cost-of-Living Crisis.
- MFW. (2023). Inflation Peaking amid Low Growth, January 2023.
- MFW. (2022). Fiscal Monitor: Fiscal policy from pandemic to war, April 2022.

Rozdział I

- MFW. (2022). World Economic Outlook, January 2022, Executive Summary.
- MFW. (2022). World Economic Outlook, April 2022, Executive Summary.
- MFW. (2023). World Economic Outlook, April 2023, Executive Summary.
- Gómez-Loscos, A., Gadea, M.D., Bandres, E. (2019). Business cycle patterns in European regions, Empirical Economics.
- GUS. (2023). Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.
- GUS. (2023). Nakłady i wyniki przemysłu w 2022 r.
- GUS. (2023). Roczne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2023). Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2023). Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne.
- GUS. (2023). Biuletyny Statystyczne nr: 5/2023.
- GUS. (2023). Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2022 r.
- GUS. (2023). Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych – 01–12 2022 r.
- UNCTAD. (2023). World Investment Report.

Rozdział II

- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz. U. 2022 poz. 583.
- GUS. (2023). Aktywność ekonomiczna ludności Polski – 4 kwartał 2022 roku.
- GUS. (2021). Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2021 r.
- GUS. (2021). Informacja o rynku pracy w pierwszym kwartale 2021 r. (dane wstępne).
- GUS. (2023). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Starzenie się ludności Polski w świetle wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021.
- GUS. (2023). Sytuacja gospodarstw domowych w 2022 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych.

- GUS. (2023). Wpływ epidemii COVID-19 na wybrane elementy rynku pracy w Polsce w czwartym kwartale 2022 r.
- GUS. (2023). Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r.
- GUS, US Bydgoszcz. (2023). Popyt na pracę w 2022 r.
- ZUS. (2023). Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych 2022.
- WHO. (2023). Raport Światowej Organizacji Zdrowia z lutego 2023. Zdrowie uciekinierów z Ukrainy w Polsce.
- OECD. (2023). Odpowiedzi polityczne z 27 lipca 2022, Ukraina, stawianie czoła wyzwaniom politycznym.

Rozdział III

- Komisja Europejska. (Marzec 2020). COM(2020)123: Communication From The Commission To The Council on the activation of the general escape clause of the Stability and Growth Pact.
- Parlament Europejski. (Marzec 2020). PE 649.351: The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact, The 'general escape clause' within the Stability and Growth Pact.
- Komisja Europejska. (Marzec 2020). COM(2023)141 final: Communication From The Commission To The Council on fiscal guidance for 2024.
- MF. (2013). Stabilizująca reguła wydatkowa.
- Parlament Europejski. (14 June 2021). Parliamentary questions, Stability and Growth Pact (maintaining the escape clause), Question for written answer E-002808/2021 to the Commission Rule 138.
- GUS. (2020). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2019 r. na tle procesów w gospodarce światowej.
- GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2021 r. na tle procesów w gospodarce światowej.
- MF. (2023). Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r., Omówienie.
- Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2020, poz. 568 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw, wprowadzająca m.in. zmiany w Ustawie o podatku akcyzowym przedłużające wybrane obowiązujące rozwiązania do 31 lipca 2022 r. Dz. U. 2022, poz. 1137.
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz. U. 2022, poz. 583 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług, wprowadzająca zmiany w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług. Dz. U. 2022, poz. 196.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Dz. U. 2009, nr 157, poz. 1240.
- Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2022, poz. 2180.
- Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2013, poz. 1646, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 9 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw, wprowadzająca m.in. w okresie od 1 stycznia do 31 maja 2022 r. obniżony podatek akcyzowy na energię elektryczną oraz zwolnienie z podatku akcyzowego sprzedaży energii elektrycznej dla gospodarstw domowych. Dz. U. 2021, poz. 2349.
- Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2021, poz. 1535.
- MF. (wrzesień 2021). Uzasadnienie do projektu ustawy budżetowej na 2022 r.
- GUS. (2023). Komunikat dotyczący deficytu i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2022 roku (za lata 2019–2022).

Rozdział IV

- Narodowy Bank Polski. (2021). Założenia polityki pieniężnej na rok 2022.
- Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (2023). Rocznik Giełdowy 2022.
- Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (2023). Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2022.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2022). Przegląd adekwatności wskaźnika bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2022). Stanowisko UKNF z dnia 7 marca 2022 r. skierowane do Prezesów Zarządów Banków oraz Dyrektorów oddziałów instytucji kredytowych ws. działań mających na celu ograniczenie poziomu ryzyka kredytowego.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego – maj 2023.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2023). Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 grudnia 2022 r. – prezentacja, s. 7.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2023). Sprawozdanie z Działalności Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego w 2022 r., s. 35.
- Komisja Nadzoru Finansowego. (2023). Sytuacja banków spółdzielczych i zrzeszających po IV kwartale 2022 r., s. 23.
- Narodowy Bank Polski. (2022). Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 7 września 2022 r.
- Narodowy Bank Polski. (2023). Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2023 r., s. 41.
- Narodowy Bank Polski. (2023). Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2022, s. 18, 19, 24.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o finansowaniu społecznościowym dla przedsięwzięć gospodarczych i pomocy kredytobiorcom. Dz.U. z 2022 r., poz. 1488.
- Związek Banków Polskich. (2023). Raport NetB@nk za 4 kwartał 2022 r.
- Związek Banków Polskich. (2023). Raport AMRON-SARfin nr 4/2022.

Aneks I

- Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1, s. 65–70 oraz Solow, R. M. (1957). Technical Change and the Aggregate Production Function. *Review of Economics and Statistics*. Vol. 39, No. 3, s. 312–320.
- Kotlewski, D., Błazej, M. (2020a). KLEMS Growth Accounting Implemented in Poland. *Statistics in Transition*, 21(1), s. 95–122.
- Kotlewski, D. (2020). Rachunek produktywności KLEMS dla polskiej gospodarki. Biblioteka Wiadomości Statystycznych, GUS.
- Jorgenson, D. W., Gollop, F. M., Fraumeni, B. M. (1987). *Productivity and US Economic Growth*. Cambridge MA: Harvard University Press.
- Jorgenson, D. W., Griliches, Z. (1967). The explanation of Productivity Change. *Review of Economic Studies*, 34, s. 249–283.
- Jorgenson, D. W., Ho, M. S., Stiroh, K. J. (2005). *Productivity. Volume 3: Information Technology and the American Growth Resurgence*. Cambridge MA, London: MIT Press.

Aneks II

- Bank Światowy. (2021). Paths of Productivity Growth in Poland: A Firm-Level Perspective.
- Górajski, M., Błażej, M. (2020). A control function approach to measuring the total factor productivity of enterprises in Poland. *Bank i Kredyt*, 51(3), s. 293–316.
- Levinsohn, J., Petrin, A. (2003). Estimating production functions using inputs to control for unobservables. *Review of Economic Studies*, 70, s. 317–341.
- MFW. (2019). Country Report, 19/38.
- Strzelecki, P., Wszyński, R., Saczuk, K. (2009). Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji. *Bank i Kredyt* 40(6), s. 77–104.
- GUS. (2022). Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r.
- GUS. (2022). Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2021 r.